

БЪЛГАРСКИ ПРИТЧИ

или

ПОСЛОВИЦИ И ХАРАКТЕРНИ ДУМИ

(НА БРОЙ ПОВЕЧЕ ОТЪ 16 ХИЛЯДИ).

събрани

отъ

П. Р. Славейкова.

СЪ ПОРТРЕТЪ НА АВТОРА

съ

история на събирането имъ отъ сѫщий и съ прѣдисловие отъ издателя.

ЧАСТ ВТОРА
(О—Я).

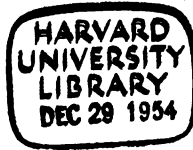
издава

Иванъ П. Славейковъ.

СОФИЯ

Печатница Ив. П. Даскаловъ и С-ие

1897.

БЪЛГАРСКИ ПРИТЧИ

ИСТОРИЯТА НА СЪБИРАНИЕТО ИМ

(Продължение от стр. XXVIII на Часть първа)

От Никопол до Плѣвен е пет часа. Азъ пазарих едно турско магаре за пет гроша, и понеже бѣх си истървал един'а калевър в' Дунава, качих се на мигарето и стигнях в' Плѣвен с' едина крак бос. В' Плѣвен имах мнозина познати с' които дълго врѣме отпослѣ, в' течение на Черковни'я Възросъ, съм бил постоянно в' сношение. От тия познати най виднитѣ бѣха Маринчо, Златан, Хицов и други. Щом приятелитѣ ми се научиха за моето пристигание, един по един дойдоха да ме видят в' частната кѫща в' която бѣх слѣзъл, и един от тѣх — Маринчо — побърза да ме калеса на сватба. Сѫщеврѣменно се научава за пристиганието ми и Владишкий намѣстник, Поп Танас. Като човѣк на владиката, в' борбата си с' послѣдний, не бѣх пощадил и него прѣз първото ми прѣбивание в' Плѣвен и бѣх го подиграл веднъж с' думитѣ:

Поп Танасе,
Кое прасе,
Ум'а ти опасе...

Щом Поп Танас се научил че съм пристигнял и казал: сега ще го научѫ аз него, това даскалче, „кое прасе мо'я ум опасе". и, посрѣдством конака пратил сеймени да ме уловѭт и затворѭт. Сеймени, наистина ме подирват в' кѫщата на която бѣх слѣзъл, и като се научили че ме нѣмало там и че съм бил отишъл на свадба, тръгват по диритѣ ми. В' това врѣме и приятелитѣ ми не дремали, и като се научили за лошитѣ намѣрения на Поп Танаса и че сейменитѣ се опѫтили да ме земѫт от сватбата, едва прѣвариха да ни прѣдизвѣстѭт, когато вече сейменитѣ бѣха потропали на вратитѣ.

Врѣме за много мисление не оставаше, нито можах да избѣгам из вратитѣ. Приятелитѣ, за да избавжт и свадбаритѣ от смущение и мене от бела, бързом зеха една рогоска, увиха ме в' нея и ме затуряха на страна в' един кжт. Сейменитѣ додоха, търсиха ме на врѣд, неможаха да ме намѣрят и си отидоха. Тогава приятелитѣ ме отведоха в' друга кжща, прѣз нощ'та ми намѣриха кон' който ми докараха сутрин'та още в' мрак на опрѣдѣлено мѣсто на край град'а, гдѣто дойде да ме испрати сам лично Златан, който ми донесе и един чифт нови обувки да се обуж. По тоя начин аз избѣгах из Плѣвен и се опжтих за Търново.

В' Търново в' скоро врѣме наредих домашнитѣ си работи и като сѐ не ми излизаше из ум мисъл'та да идж да се учж, рѣших да идж в' Елена, гдѣто бѣше се настанил нов един учител, Н. Михаиловски, свършил университет в' Москва, който бѣше се разчул из Търново и беше привлѣкъл при себе си доста ученици. В' Елена занесох с' мене си едничкий ржкописен труд — "Огледалото" — случайно избавен от водитѣ на Дунав, понеже съм го бил турнжл в' джоб'а си. Тая сатира против грьцкитѣ владици един ден' прочетох на нѣкои от другаритѣ си и скоро всички се изредиха да я чуят. Един от тия мои другари, на име Павел, който от послѣ се нарѣче Грамадов, заедно с' покойний Др Бонев, ми откраднжха ржкопис'а. Това бѣше около винаберма, и понеже по това врѣме распущаха ученицитѣ, Павел и Бонев заминжха за Търново и отнесоха ржкопис'а ми, който чели на много свои другари и приятели. В' пжтя си към Търново, като минжли прѣз Капинский Мънастир', тѣ го чели и на Игумена Паисий, из Церова-Кория, което обстоятелство от послѣ узнах. За това мое стихотворение, новост в' него врѣме, с' което усмивах и духовито подигравах грьцкитѣ въобще владици, се разчу не само в' Търново, а и в' околнос'та. Неофит, с' когото имах толкова спречквания и разправии в' начало на учителското си поприще, пак бѣше се завърнжл като Митрополит в' Търново и чува за славата на "Огледалото". Това го накарва изново да почне да ме прѣслѣдва. Въ него врѣме ставаше въпрос за овладичванието на Илариона Макриополски. Неофит се восползува от това обстоятелство да убѣди братята на Илариона, които бѣха влиятелни хора в' Елена, да ме прогонят из тоя градец. Н. Михаиловски, който се отнасяше

много съчувственно към мене, привика ме един ден и с' сълзи на очи ми съобщи за постжпката на Ноефита, като ме помоли да не ставам причина да дохожда в' стълкновение с' братята си и да не им навлѣче гонения от страна на гръцкий владика. Прочее, на мене не оставаше друго освѣн да си задигнж чуковетѣ от Елена и да отидж в' Трѣвна, гдѣто се услових за учител. Това беше прѣз 1849 г., по Димитровден. Скоро слѣд това от Враца додоха в' Трѣвна Васил Кръстеняка и Димитър Бошнака да ме дирьт и отведжт в' Враца за учител. Първий отдавна се е поминжл, а вторий е още жив [1]). Врачани бѣха се заклели как как да се отървжт от Агапия и ми бѣха дали дума че щом това стане, ще ме повикат да им бждж пак учител. И наистина не дълго слѣд моето принудено разпрощавание с' тѣх тѣ се отървали от тоя проклет грък, но не друго яче освѣн чрѣз куршум'а на един турчин, който, за оправдание на своето дѣло, казал че като срѣщнжл владиката, сторило му се че било бѣсно куче, та, да се отърве, гръмнжл отгорѣ му. Колкото да ми се искаше да удовлетворых желанието на моитѣ стари приятели, които не бѣха забравили обѣщанието си, понеже бѣх се настанил вече в' Трѣвна и бѣх прибрал майка си и двѣтѣ си сестри, които нѣмах кому да ги оставых, принудих се да им откажых и тѣ си заминжха нажалени. В' Трѣвна аз учителствувах три години наред, на пук на Неофита, който неможа нищо да ми направи, ако и да се помжчи, защото бѣх под защитата на Поп Иовча и на Никифора Даскалова, които бѣха най влиятелнитѣ и най уважаванитѣ лица по него врѣме.

Прѣз 1852 год. доде из Габрово извѣстни'я Даскал Цвѣтко който имаше сношение с' Одесски нѣкои българи. Понеже бил чувал че съм събирал пѣсни и пословици, той ме помоли да му дам сбирката си да я проводи да бжде печатана в' Руссия. Казах му че всичко записено съм изгубил, но че, като е за такава работа, ще почнж пак из ново. И наистина аз сполучих в' кратко врѣме да запишых 600 пословици и около 100 пѣсни, които испроводих на Даскала Цвѣтка, който ги проводи от своя страна в' Одесса. Там пословицитѣ били печатани от Императорската Академия на Наукитѣ, в' отдѣлна книжка, но затова нѣщо аз до скоро

[1]) Д. Бошнака се поминж и той прѣди нѣколко години, но беше жив когато се пишяха тия редове. *Бѣл. на Издательтъ.*

сам незнаях. Случайно тая година въ Народната Библиотека намѣрих един екземпляр от тия пословици, напечатани на 24 страници, на осмини, под заглавие "Български Пословици", без никакъв прѣдговор и без узначение кой събирал тия пословици и как сѫ печатани. Какво е станѫло с' 100-тѣх ми пѣсни, които едноврѣменно бѣх проводил, незнаѭ и сега [1]). Прѣдполагам че непрѣменно сѫ били показвани понѣ на Раковски, защото въ съчиненията му „О Асѣнѣ Первому" и „Български Старини", срѣщнѫх буквално нѣкои от тия мои проводени пѣсни. Една част от сѫщитѣ пѣсни се срѣщат и у сбирката на Dozon'а [2]). Сам Dozon казва в' прѣдисловието си, че мему сѫ били доставени 128 мои пѣсни от които печатал само 34 [3]), без да обажда нѣщо как и от кого ги е доставил [4]).

Три мѣсеца слѣд като прѣдадох поменѫтитѣ материали на Даскала Цвѣтка, аз влѣзох сам в' сношение с' крѫгът на дружеството съставено от Българи в' Одесса [5]) и му испратих чрѣз Николая Палаузова и Василя Рашеева още 100 пѣсни и 1000 пословици, а подир нѣколко врѣме, пак чрѣз сѫщитѣ още 12 пѣсни, сѐ за Крали Марка, нѣкои от които бѣха дълги до 400—500 стиха. Тия 12 Крали-Марковски пѣсни,

---

[1]) Споредъ едно скорошно писмо отъ г. К. Иречека, излиза че тия пѣсни били тоже печатани отъ Императорската Академия на наукитѣ и че и тѣ (както и пословицитѣ) били прѣпечатани на особна книжка (35 страници) под заглавие. "Сборникъ Бъл. Нар. Пѣсень, Петра Рачова Славейкова" въ Петербургъ, 1855 г. — *Бъл. отъ Издательтъ.*

[2]) Вж. Chansons Populaires Bulgares, par Auguste Dozon, стр. XLV. — *Бъл. на Издательтъ.*

[3]) Между тия пѣсни е и хубавата и характерна пѣсень:

"Ходилъ юнакъ, ходилъ помак на пустата войска
На пустата войска, войска татарийска.
Ранили го, ранили го, триста дребни пушки,
Триста дребни пушки, три стрѣли татарски. . ."

Тая пѣсень мнозина са слушяли да я пѣе Славейковъ даже и на старини. — *Бъл. на Издательтъ.*

[4]) Dozon казва въ прѣдисловието си че пѣснитѣ на неговий сборникъ му сѫ доставени отъ Найдена Герова и Василия Чолакова (вж. стр. XLVI). — *Бъл. на Издательтъ.*

[5]) Покойний е ималъ дълго врѣме сношение съ Българското Настоятелство въ Одесса и по прѣдложението на това настоятелство е ходилъ въ Габрово да мири партиитѣ, написалъ историята на Габровското Училище и даже е ходилъ съ особна миссия да изучва помацитѣ. За испълнение на тая послѣдня миссия, твърдѣ деликатна и опасна, той бил принуденъ да пѫтува под име доктор, като носял съ себе си и нѣкои общи лѣкове. Часть от корреспонденцията му съ Одесското Настоятелство е на рѫцѣтѣ ми, благодарение услужливостьта на Настоятелството, и е крайно интересна за оная отдалечена епоха. Ще се ползувам от нѣкой случай да я обнародвам. — *Бъл. на Издательтъ.*

споредъ както ме увѣрява В. Стоянов, тоже били печатани от Императорската Академия на Науките. Като се опитах на послѣднѣ да се увѣрѭ в' това, от испитванията които направих се оказа че отпечатанитѣ екземпляра били изчерпени, но че един екземпляр се намирал, според увѣренията на В. Стоянова, в' Прага[1]). Какво станѫ с' тия втори пѣсни и пословици аз нищо незнаѭ. Спомням си само че като имах случай напослѣднѣ да видѭ книгата "Памятники Народнаго быта Болгаръ", печатана от Л. Каравелов в' Москва (1861 г.), забѣлѣзах голѣмо сходство между много от пословицитѣ които се намират в' това сѫчинение и ония които бѣх испроводил в' Руссия, тъй що дохождам до заключение че при съставението на своето сѫчинение Л. Каравелов е имал прѣд очи и моитѣ пословици. Туй ми прѣдположение се потвърдява донѣйдѣ от обстоятелството че Каравелов изрично поменува че сѫ зети от мене, ако и нищо да не съм пращал лично нему[2]).

Прѣз 1853 г., по Колада, аз напуснѫх Трѣвна и отидох да станѫ секретар на Плевенски'я владика, извѣстни'я Доротей, при когото сѣдѣх само нѣколко мѣсеца. Доротей беше ми обѣщал че ще ме държи и запази от гоненията на Неофита и той дѣйствително доста се бори с' Търновский Митрополит; но като видѣх че ще станѫ причина да пострада сам той, върнѫх се в' Трѣвна и отъ там тръгнѫх прѣз Одрин за Цариград, гдѣто се запознах с' Александра Екзарха. който него врѣме издаваше Цариградский Вѣстник. Една част от пословицитѣ си дадох да се печатат в' тоя български лист, но спрѣх кѫдѣ буква Г, защото новитѣ пословици записвани в' Трѣвна бѣха повече по источното нарѣчие, което различава от западното, а аз исках да съберѫ и от послѣднето за да се искара на яве сѫществующето различие. Него врѣме аз незнаях нищо за Рупаланското нарѣчие, което изобщо до скоро е било твърдѣ малко извѣстно. Това нарѣчие изучавах и писах по него, приблизително слѣд тридесет години, когато

[1]) Въ писмото на г. Иречекъ, за което поменѫхми въ бѣлѣжка [1]) на стр. VI се казва че само 9 не 12 отъ Кралимарковскитѣ пѣсни били печатани, заедно съ други български пѣсни отъ Мутевски и Найден Геровъ, въ сбирката на И. И. Срѣвнески, въ сѫчиненията на Рус. Импер. Академия. По всѣка вѣроятность г. В. Стояновъ поменува за пѣснитѣ обнародвани въ тая сбирка, която се намира въ Пражката Библиотека. — *Бѣл. на Издательтъ.*

[2]) Сега това може да се обясни като се знае че пословицитѣ на покойний били печатани и че Л. Каравеловъ ще се е ползувалъ отъ печатанитѣ. — *Бѣл. на Издательтъ.*

подир прѣврат'а (1881 г.) бѣх принуден да диря прибѣжище в' Пловдив (1882—1884).

Цѣльта за ходеннето ми в' Цариград беше да дѣйствувам против Неофита, нѣщо което бѣше извѣстно и на Доротея, който, обаче, ако и да имаше познати в' Цариград, непосмѣя да ми даде никакви прѣпоръчителни писма, даже до сво'я капукехая. Но с' кого и как да се дѣйствува в' тия врѣмена и против такива противници? Видѣх че нищо неможе да стане, за това, без да се бавя дълго врѣме, върнях се пак по сухо в' Трѣвна, прѣз Август мѣсец, 1854 г. Като минувах Сливенский Балкан с' нѣколко души другари, бѣхми слегли да вървим прѣз гъстата гора и тъй както водях кон'я си и безгрижно пѣях, внезапно прѣд мене искочиха двама турци които почти опрѣха пушкитѣ си на гърдитѣ ми и извикаха: *дур, давранма!* Други двама на извѣстно разстояние стояха тоже на пусия с' насочени пушки. У нас нѣмаше нищо с' което да се браним, та разбойницитѣ лесно ни навързаха и отведоха далеч на страна. Като ни доведоха близо до една стръмна урва която се спущаше далеч на долѣ в' един бездънен дол, разстовариха конетѣ ни, обраха всичко което имахми и ни оставиха почти голи. Мислехми че с' туй ще се отървем, но имало по лоше. Един от разбойницитѣ най напрѣд у мене се улови и като ме подкара над самата урва, улови ме за буйната ми коса и ма завали на земятя, като издигнѫ нож'а си над главата ми. Моята долня устна се пукнѫ и черна кръв потече из нея. Отчаенитѣ молби които отправих към едного от по старитѣ разбойници да пощади живота ми на едва едногодишни'я ми првър син подѣйствува; той скимнѫ на другар'я си да ме остави и като ни поръчаха да не смѣем да мръднем от мѣстото си до извѣстно врѣме, изчезнѫха, а ний слѣд опрѣдѣленото врѣме поехми късно пѫт'я към Елена дѣто стигнѫхми голи и боси прѣз нощ'та.

Прѣз 1856 аз из ново ходих в' Цариград, пак против Неофита, но тоя пѫт не като часно лице, но като опълномощен прѣдставител от Търновската Епархия, и то не сам, но с' нѣколко души другари, еднакво опълномощени като мене. Тия другари бѣха: Дѣдо Пеню от Дрѣнова, Ефтимов от Габрово, Авраам Чорбаджи от Беброво и Георги Кабакчиев от Търново. Нагласата за нашето отиване отанѫ слѣд прѣдварително тайно споразумѣние. При все това Неофит подушва

че сми заминали, узнава за цѣльта ни и, за да ни противодѣйствува, сполучва да убѣди нѣкой свои хора от епархията (в' Търново тъй го мразяха всички, щото никой не се намѣри да отиде да го защищава) да идѫт в' Цариград да ни противодѣйствуват. Членоветѣ на тая контра депутация бѣха Цаню Райков от Трѣвна, Хаджи Теодор от Лѣсковец, Никола Живков от Елена и Бакърджооглу Стефан от Беброво. Имаше още един, но името му непомнѭ. В' Цариград един ден и двѣтѣ депутации случайно се срѣщнѫхми у Никомидийский Гръцки владика и там се спречкахми. Едната депутация защищаваше Неофита; Кабакчиев и аз го нападахми от страна на другата. Най горещ защитник на Неофита излѣзе Цаню Райков от Трѣвна, който почнѫ и най върло да напада лично мене. Това ми направи много тъжно впечатление и аз пороних сълзи като видѣх че туй върши един от моитѣ съселени, при това и роднина. Но, сѫщеврѣменно аз възнегодувах отъ дълбочината на сърдцето си и като подех дума, изброих всичкитѣ противонародни дѣла и постѫпки на Неофита и разказах всичкитѣ лични страдания на които бѣх прѣдмѣт отъ негова страна. Противницитѣ млъкнѫха и нищо не можаха да отговорѭт.

В' борбата на българитѣ против Неофита съдѣйствуваха до една степен и нѣкои влиятелни Търновски аги, разбира се по нѣкои свои лични съображения, между които и Мастѫн Ага, както и тогавашний управител на Търново името на когото непомнѭ. Благодарение само на това обстоятелство, ний можахми да излѣзем тоя пѫт открито обявени против наший върл противник, с' миссия прѣд Правителството да го пропѫдим. В' Цариград ний се оплакахми формално против него прѣд Ахкями Адлие, гдѣто викаха и двѣтѣ депутации по отдѣлно, нас по напрѣд, а другитѣ послѣ. Нас изгълчаха дѣто сми дигали гюрюлтия, и ни заповѣдаха да си идем и да мирувами, без да обѣщаѭт да изпълнѭт молбата ни. На другата депутация беше тоже заповѣдано да си иде и тя незакъснѣ да направи това още на слѣдующий ден, което направиха подир нея и моитѣ другари. Аз останѫх за повече врѣме по настояване на Христа Тъпчилещова, който обѣщаваше да ме цѣни за учител при Българската Черква на Фенер. При всичко че Турското Правителство нищо не обѣща, за да тури край на партизанствата въ Търново, въ които бѣха намѣсени и турцитѣ, то рѣши и дигнѫ Търновский Паша, но

дигнѫ и Неофита, който третий пѫт не видѣ вече, ни столицата на Епархията си, ни България. Като се научих за това, аз крайно се обрадвах, защото се избавяше и Търново, избавях се и аз от един гонител, който на всѣка крачка ме прѣслѣдваше. Спомних си тогаз че когато Неофит най напрѣд ме запрѣ в' курник'а, гдѣто пръв пѫт обърнѫх внимание на народнитѣ пословици, слѣд като ме пустнѫха и аз отидох в' училището да си приберѫ едно друго, на излизание от там, случайно срѣщнѫх Неофита, който, като ме видѣ, с' едно видимо удоволствие на лице и с' една злобна усмивка на уста, обърнѫ се към мене и иронически ми каза: "*Хе, даскалъ, урала!*" Аз го изгледах и, без да му кажѫ нѣщо, отидох си по пѫт'я, но дълго врѣме с' яд си спомнях за тая негова злобна подигравка. Щом се извѣстих че Неофит вече тръгнѫл от Търново постарах се да научѫ приблизително кой ден ще стигне в' Цариград, ходих нѣколко дни наред да го чакам на Едирне Капия, причаках го най послѣ при самитѣ врата на Цариград и като му се поклоних казах му: "*Хош гелдин, Деспот Еффенди*". Той ме позна, изгледа ме накриво и начумерено отминѫ [1]).

Като се върнѫх от второто си ходение в' Цариград аз пак останѫх учител в' Трѣвна, учителствувах в' Търново, послѣ в' Джумая и най послѣ за твърдѣ кратко врѣме и в' Варна. Прѣз това врѣме аз ходих още нѣколко пѫти в' Цариград [2]) по народнитѣ работи, и в' качество на прѣдставител, и като частно лице, и там се запознах с' Д-р Чомакова [3]). Най послѣ прѣз 1864 г. от Варна отидох в' Цариград и от тая минута почнува продължителната ми дѣятелност в' столицата на Турската Империя. Когато бѣх учител в' Търново заедно с' Михаиловски, Златарски, Даскал Илия от

---

[1]) По подробно описание за дѣйствията на прѣдставителитѣ отъ Търновската епархия противъ Неофита въ Цариградъ азъ добихъ прѣзъ 1895 г., слѣдъ смъртьта на покойний, отъ едничкий останѫлъ живъ членъ на тая депутация — Георги Кабакчиевъ въ Търново. Тия свѣдения ще обнародвамъ другъ пѫтъ — *Бѣл. отъ Издательтъ*.

[2]) Най историческо отъ тия ходяния е било мислѭ това прѣзъ 1861 г., когато покойний нанесе смъртенъ ударъ на католическата интрига, като открадн Дѣдо Иосифа и го прѣнесе въ една нощь въ Одеса — *Бѣл. на Издательтъ*.

[3]) Тукъ ще да е дума за подновявание на познанство, защо покойний се е запозналъ съ Чомакова още прѣди 1853 г., когато билъ тежко боленъ та ходилъ чакъ въ Пловдивъ да се лѣкува при Чомакова който му и помогнѫлъ. Въ знакъ на признателность покойний е посветилъ трудътъ си Смѣсена Китка (1852) нему. — *Бѣл. на Издательтъ*.

Трѣвна и Кънча Кесарова из Габрово запознах се с' едного от Американскитѣ миссионери — Др. Лонг, който на скоро беше се установил в' тоя град. Др. Лонг ме услови да прѣведѫ на Български от Славянски Новий Завѣт за Библейското общество в' Цариград. Това общество беше натоварило Фотинова да прѣведа Старий Завѣт. Двата тия прѣвода трѣбваше окончателно да се прѣгледат и поправѭт, прѣди да се печатат, от една коммиссия състояща от Др. Рикс, Др. Лонг, Даскал Христодул от Самоков. Аз тоже трѣбваше да бѫдѫ член в' тая коммиссия и това собственно ме докара в' Цариград. Но освѣн тая трудна и деликатна работа аз продължавах да издавам и "Гайда", която редактирах до тогава от Ески джумая[1]), и същеврѣменно, слѣдях ход'а на народнитѣ работи. В' началото "Гайда" беше сатирически вѣстник, насочен най вече за свѣстявание на българщината в' борбата ѝ против гръцизм'а. Но на мене се запрѣтя да издавам тоя вѣстник с' това направление и аз го обърнах от послѣ на чисто литературен лист. В' 1866 г. аз прѣкратих "Гайда" и почнах да издавам "Македония" която продължих до 1872 г. Мидхад Паша прѣкратя едва ли не с' Македония и моето сѫществувание. Аз останах жив, но удар'а, който ми нанесе, беше тъй силен, щото от него неможах вече да се дигнѫ и се принудих пак да се уловѭ у старото си занятие — учителството — за прѣхрана.

Прѣз 1874 г. Януарий м., Екзархията, подплашена от католическата пропаганда в' Македония, която беше сполучила да привлѣче и да употрѣби за орѫдие Отца Нила, ми прѣдложи да отидѫ да обиколѭ по главнитѣ градове на тая страна, да помирѭ партиитѣ и да съдѣйствувам да се закрѣпѭт колебающитѣ в' Православието. Македония бѣше единственний кѫт на нашето общо отечество с' който не бѣх запознат, тъй що ако и миссията която ми се възлагаше да беше не само трудна, деликатна но и свързана с' риск и опасност за мене, като имах голѣмо желание да видѭ родната страна на Кирила и Методия — люлката на нашата книжовност — разбужданието на която бѣше една от главнитѣ задачи на политическата ми дѣятелност, на драго сърдце приех това предложение. Вън от горѣщото ми желание да се тури край на католическата

[1]) Първий брой на "Гайда" е написанъ още в' Трѣвна, прѣди покойния да замине за Джумая — *Бѣл. на Издательтъ.*

интрига, която заплашваше да прибере в' лоното на католицизм'а почти една третя от Македония, идеята да се запознаѭ лично с' нея и с' хората ѝ, да изучѭ бит'а, обичаитѣ и език'а на македонскитѣ българи, да съберѫ материали по език'а и нарѣчията на тая страна, ме накара още по охотно да се съгласѭ на желанието на Н. Блаженство. Отидох най напрѣд в' Солун и от там в' Велес, гдѣто раздор'а между българитѣ бѣше най голѣм и най опасен. В' качество на редактор на Македония аз бѣх извѣстен по име врѣд в' Македония, от която страна много частни лица и общини се отнасяхе до мене но народнитѣ работи и по училищата. Най много търсяха учители и аз ги улеснявах до колкото можах. По моя прѣпорѫка в' Велес бѣха условили Н. Поповича против когото по послѣ една част от население беше се повдигнѫло в' полза на Иосифа Ковачева. Аз имах крайното удоволствие да помирѭ Велесчани, слѣд което ходих да обиходѭ и нѣколко от околнитѣ села. За да могѫ да обиколѭ по вече градове и мѣста в' Македония, отнесох се до Екзархията за срѣдства които ми се отказаха. Това ме принуди да се върнѫ по скоро в' Цараград

В' Македония аз се бавих всичко около един мѣсец, но в' късото това врѣме бѣх успѣл да съберѫ много нови материали, между които голѣмо количество пословици и доста записки за Богомолството, които прѣдставляваха значителен интерес. Слѣд като се завърнѫх в' Цариград, опитах се изново да се задържѭ там, но при всички мои усилия обстоятелствата не ми помагаха и аз се принудих да приемѫ прѣдложението на Старозагорци да им бѫдѫ главен учитель.

В' Цариград, ако и по голѣмата част на врѣмето ми да беше занято с' вѣстникарската и политическата ми дѣятелност, аз никога не пропущах случай да събирам и записвам всѣкакви материали които трупах на страна за да ги обработвам в' по охолно врѣме. Такива материали, събрани в' течение на тридесет години, въпреки разни нещастия, аз имах натрупани в' цѣли сандѫци и ги прибрах с' себе си в' Стара-Загора, гдѣто, освободен от всѣкакви други главаболии освѣн уроцитѣ си, аз посвещавах всичкото си свободно врѣме изключително за нарежданието и разработванието им. Тия материали се състояха от народни пѣсни, приказки, пословици, гатанки, обряди, богати записки за Географически'я и Истори-

чески словар на Балканский Полуостров, материали за Български рѣчник, прѣдания, расказй за събития слѣд паданието на българското царство, за въстанията, за еничеритѣ, за дахлиитѣ и други подобни. В' по лекитѣ работи аз карах да ми помагат моитѣ ученици, особенно нѣколкото македончета които от Цариград ме послѣдваха в' Стара-Загора. Аз се занимавах лично най вече с' пословицитѣ, с' Географический Словар, но сѫщеврѣменно събирах за печат и стихотворенията си, които бѣх умножил съ много нови, в' Стара-Загора писани [1]), и бѣх съчинил и приготвил за печат учебник по Българската История[2]). Географически'я Словар бѣх почти искарал; оставаше само да се нареди в' по строг алфабетически ред. Пословицитѣ ми тоже бѣха прѣписани и нагласени за печат; тѣхното число тогава възлизаше на около 15 холяди. Тѣ, както и други мои материали, ходяха от рѫцѣ в' рѫцѣ между моитѣ по млади другари учители, с' които тъй приятно и дружелюбно съучителствувах, да бѫдат разглеждани и прочитани. Врѣмето което прѣкарах в' Стара-Загора беше третий период на моята чисто литературна дѣятелност: първий бѣше в' Ловеч, вторий в' Трѣвна и Търново.

Но и стоението ми в' Стара-Загора не минѫ без злощастия, които сѫ ме слѣдили от дѣтинство дори до старост· По врѣме на въстанията в' Перущица и Батак, пострадаха много.зина и от Стара-Загора. В' това число бѣх и аз. Един ден властитѣ ме арестуваха, турнха в' синджири, качиха на талига и откараха в' Одрин, гдѣто бѣх тикнѫт в' затвор'а с' толкова други сънотечественници. Помислих си че тоя пѫт поне, 30-й или 40-й непомнѭ, не ще излѣзѫ жив из затвор'а, и че ще свършѫ с' бѣсилката. Но благодарение на опитнос'та която имах в' сношенита си с' турцитѣ и благодарение че не изгубих присѫтствието на ум'а си, аз се избавих по скоро отколкото можеше да се прѣдполага. Когато скоро слѣд пристиганието ми в' Одрин ме изкараха първ пѫт прѣд истнктакчията, името на когото сега не помнѭ, аз му разказах цѣлата

[1]) Покойний е расказал на своитѣ си и на приятели че е много цѣнял неговитѣ стихове съчинявани въ Стара-Загора. Нѣкои отъ тия пращани в' Цариград още него врѣме случайно намѣрих минѫлата година в' писмата си, коита ще бѫдѫтъ обнародвани въ сбирката на стихотворенията на покойний, която сега приготвямъ. — *Бел. на Издательтъ.*

[2]) По казванието на Хр. Г. Данов, покойний е имал готов и друг учебник "Отечественна География" порѫчанъ лично от Данова, за който и сѫществува особен контракт, сключен на врѣмето, у него. — *Бьл. на Издателя.*

си история. Турцитѣ (разумѣвам по разумнитѣ от тѣх, какъвто се оказа и тоя исинтакчия), по навик добит от вѣковно властвувание, имаха извѣстен такт и извѣстна система в' дѣйствията си и в' упражнение на влас'та си. Груби, жестоки, варвари в' много случаи, у тѣх често се срѣщаше и извѣстно почитание към по видни и влиятелни хора, към които се отнасяха вѣжливо даже и когато вината им се докажеще, а тоя обичай би можал да се прѣпоржча и на българскитѣ касти и власти... Като се намѣрих в' присжтствието на истинктакчията, слѣд обикновеннитѣ размѣнения на думи в' подобни случаи, додохми до прѣдмѣт'а и аз почнах тъй: "Еффендим, не съм от ония хора които да не разбират и проумѣват от народни и државни работи и ако обичаш да ме вѣрваш, това което ще ти раскажж е цѣла истина. Българин съм и като такъв да ти кажж че не обичам отечестовото си и не желаж доброто на народ'а си, ти лесно ще познаеш че те лъжж. Но аз съм желал доброто и успѣх'а на отечеството си и работил съм за това в' кржг'а и границитѣ на законитѣ в' Државата. Ако ти кажж пък че съм от ония които мислжт и вѣрват че една, или двѣ. или три чети от по стотина души ще могжт да съборжт едно царство и една империя такава каквато е турската, ти пак може да помислиш че те лъжж; годинитѣ ми и опитнос'та ми не ми позволяват да помислж подобно нѣщо. Но живот'а ми е в' ржцѣтѣ ви и от вас зависи. Ако сте разумен човѣк, за какъвто Ви сматрям, сами ще додете до заключение че не съм бунтовник; защото ако бих бил такъв, мене щяха да ме уловжт в' гората с' пушка на рамо, а не да ме отдѣлжт от ученицитѣ ми и да ме намѣржт и грабнжт от дом'а ми с' перото в' ржка. Ако ме пуснеш да си идж и да си гледам работата, аз даже не съм в' състояние с' нищо друго да те възнаградж, освѣн да ти проводж армаган един конски товар хубави Загорски ябълки"[1]). Тия мои думи видимо направиха впечатление на Истинтакчията. Той ми каза: "Виждам че ти не си от ония хора за какъвто са те пратили тука и че си разбран човѣк, та ще видж какво могж да направж за тебе. Вторий пжт не помнж да ли виждах тоя човѣк или не; но на третий или четвъртий ден бѣх

---

[1]) Читательтъ ще се сѣти че съ тия послѣдни думи покойний по единъ тънкъ и деликатенъ начинъ е искалъ да даде да се разбере че е сиромах за да отбие възможното желание на истинтакчията да се ползува да иска пари за да го освободи. — *Бъл. на Издательтъ.*

освободен и незабавно се върнѫх в' Стара-Загора, за голѣмо удивление на приятелитѣ които не се надѣваха да ме видѫт жив. Аз испълних обѣщанието си на Иститакчията комуто наистина проводих един товар ябълки по нарочен человѣк.

Никое нещастие в' живота ми не е бивало тъй пагубно и не е падало тъй тежко на мене, каквото това което ми се случи в' Стара-Загора прѣз 1877 г. Освободителната война, която трѣбваше да тури край на пет вѣковно робство, ме завари в' тоя град. Неописана беше моята радост когато цѣлий град посрѣщнѫ с' тържество, каквото русситѣ нийдѣ другадѣ не видѣха, побѣдоноснитѣ войски на Гурка, и неописана беше скърбьта и горестьта с' която се принудих да излѣзѫ из тоя град при настѫплението на Сюлейман Паша, като оставих всичко мило, всичко свидно което имах на тоя свѣт — книжевнитѣ ми трудове, материалитѣ събирани с' толкова труд прѣз толкоз дълги години. Бѣх зел най живо участие в' приготовленията за посрѣщание на русситѣ, които се почнѫха още до гдѣто не бѣха минѫли Балкана и още тогава бѣх съчинил пѣснитѣ за тоя случай, които по послѣ обнародвах [1]). Туй обстоятелство и уважението на което се наслаждавах между гражданитѣ, както и извѣстнос'та на името ми като народен дѣец, ме призоваха на чело на първото българско управление в' Стара-Загора, задача трудна и тежка при тогавашнитѣ обстоятелства. Трѣбваше, от една страна, да пазѭ ред'а и тишината в' град'а, от друга страна, да посвѣтѭ врѣмето си, опитнос'та си и всичкитѣ си сили за да улеснѭ задачата на русската войска. Още до като първата радост и първото възхищение бѣха в' силата си, настанѫха тъмни и мрачни дни за Стара-Загора. Към нея бѣха се опѫтили дивитѣ пълчища на Сюлейман Паша които приближаваха град'а. Русскитѣ сили бѣха незначителни, но надѣждитѣ бѣха поне да се одържи Загора додѣ додѫт на помощ други войски. Не е мѣсто тук да възпроизвождам мѫжеството на русскитѣ войски и геройството на българското ополчение, което пръв пѫт се кръсти в' кръв'та на вѣковний враг. Като недодоха подкрѣпления учас'та на град'а бѣше

---

[1]) "Пѣсни и стихотворения" (1878 г.). — Споредъ както ми разказаха по минѫлата година нѣкои отъ ученицитѣ на покойний, той сбирал по съзнателитѣ от тѣх и ги обучавалъ да пѣѭт тия пѣсни по затънтенитѣ градини на града. Щомъ нѣкой се явялъ, пѣснитѣ тозь часъ били обръщани на черковни. — *Бѣл. на Издательтъ.*

рѣщена и тая участ беше ужасна. Прѣз цѣлий си живот съм си спомнял за нея с' тѫга на сърдце и сълзи на очи. Аз направих всичко което можах да спомогнѫ за удържанието на град'а и в' старанията си бѣх забравил и домашни и всичкитѣ книжовни съкровища които стояха натрупани в' кѫщи. Благодарение на нѣкои свои, които в' мое отсѫтствие се сѣтили, домашнитѣ се избавиха на послѣдний час, без да могѫт да земѫт с' себе си друго освѣн онова що сѫ имали на гърб'а си. Син мя, най малкий [1]), си спомнил за голѣмитѣ тевтери на които постоянно ме гледаше че пишях и които съдържаха материалитѣ по Географически'я Словар и пословицитѣ, и, за да не би да се загубѭт, прибрал ги и уж ги скѫтал нѣйдѣ на по скришно мѣсто, разумѣва се, напразно.

Когато всичко около мене бѣше гръм и дим, врясък и писък, плач и рев; когато войскитѣ се дръпнѫха от позициитѣ си и почти всичко живо беше излѣзло из град'а, аз, един от послѣднитѣ, възсѣднѫл на кон, обърнх гръб и се отправих към дома си. По мене вече лѣтѣха турскитѣ куршуми и крайщата на град'а от гдѣто настѫпваше неприятел'я въздигаха голѣми пламаци в' въздух'а. Всѣка минута бавение беше смърт'. Като видѣх че домашнитѣ и без мене излѣзли из кѫщи, без да се спрѫ ни на миг, излѣзох из град'а, който останѫ в' рѫцѣтѣ на турцитѣ да го горѭт, пленѭт и изколѭт. Кѫщата в' която живѣях станѫ жъртва на пламъцитѣ, а заедно с' нея погинѫха, и покѫщнината ми, и богатата ми библиотека, и скѫпоцѣннитѣ ми литературни сбирки и трудове, в' това число и 15-тѣх хиляди пословици които бѣх събрал от всичкитѣ краища на Общото Отечество.

София, 1892 г.

П. Р. Славейков.

[1]) Пенчо П. Славейковъ.

ПРѢДГОВОРЪ

къмъ

втората часть

Събирачътъ на "Българскитѣ Притчи" имаше горещо желание да види цѣлий свой трудъ обнародванъ прѣди да се прости съ тоя свѣтъ, както и да довърши историята на тѣхното събирание. Сждбата, обаче, го лиши отъ това удоволствие. И сега, като се паднж намъ честьта да поднесемъ на читающата публика Втората Часть на тия Притчи, тъй както той я остави готова за обнародвание, безъ никакви отъ наша страна измѣнения или допълнения, считами за своя длъжность да прибавимъ нѣколко реда като допълнение къмъ историята имъ, както и да дадемъ нѣкои пояснения които ни се налагатъ като необходими въ случайтъ.

Отъ Стара-Загора П. Р. Славейковъ избѣга съ семейството си въ Трѣвна и отъ тамъ отиде самъ въ Търново да дири работа и се останови въ една тъмна и затънтена стая въ най долний етажъ на единъ ханъ, гдѣто откри писалище за прошенописание. Лица които сж ходили да го спохождатъ тамъ него врѣме сж разказвали че той билъ неутѣшимъ за загубитѣ си въ Стара-Загора и че, за да убива врѣмето и да разсѣва тжгата си, още тогава зелъ да набира на масата си нови тефтери и тетрадки въ които отъ ново да записва и набира нови материали. Въ едно писмо до мени [1]) той въ скърбьта и отчаението си отиваше до тамъ щото да не иска да прѣживѣе тая загуба. "Здравъ съмъ ужъ телесно", казваше той (31 Окт. 1877), "но душевно тъй страдамъ, щото желаж

[1]) Когато Загора попадна въ ржцѣтѣ на Сюлейманъ Паша, азъ бѣхъ въ Цариградъ и получихъ твърдѣ тжжовни новини за сждбата на баща си и домашнитѣ. Споредъ едни слухове всички били загинжли въ клането; споредъ други слухове нѣкои отъ домашнитѣ били въ голѣмото число жени и дѣца откарани отъ полето на сраженията въ Одринъ. Азъ бѣхъ писалъ нѣколко писма да питамъ приятели и роднини за тѣхъ, и въ това врѣме когато земахъ мѣрки чрѣзъ чужденци приятели да намѣрж откаранитѣ по слухъ въ Одринъ домашни, получихъ отъ баща си писмото за което е дума и отъ което по долѣ правж извлѣчение.

смъртьта която видѣхъ безъ страхъ. Немогѫ да прѣжалѭ голѣмитѣ загуби които ме сполѣтѣха въ отношение на книжевнитѣ ми трудове, които се невъзвратими, защото нищичко не избавихъ. Излѣзохми синца, токо кажи по една риза; но всичко друго пакъ може да се попълни каквото е било, само това нѣма да се постигне никога. Отъ това колкото загубата е моя и ваша, толкозь повече е и на народа, който се лишава тѫже отъ неуцѣнимии за него сбирки и трудове. Работѭ ужъ и сега изъ ново, но нити врѣме ми остава доста, нити присърдце вече имамъ, нито необходимата за това бодрость, защото съмъ вече изнуренъ, и застарѣлъ, и убитъ духомъ...“ [1]).

Рѣшението на Русситѣ да минѫтъ Балкана прѣзъ зимата скоро извади покойний изъ унинието въ което беше паднѫлъ, съживи отпаднѫлий неговъ духъ като го призова съ нови сили и надѣжди къмъ нова дѣятелность. Генералний Щабъ на Русската армия подири човѣкъ съ авторитетъ и знающъ мѣстноститѣ и хората. За такъвъ всички запитвани посочили на П. Р. Славейкова, който билъ извиканъ изъ Трѣвна, гдѣто врѣменно билъ проводенъ като Началникъ съ специална миссия да се грижи за настаняване на бѣжанцитѣ и да слѣди и наблюдава, та да дава свѣдения, за дѣйствията и движенията на турскитѣ войски отъ вѫдъ Балкана. Като му се поискало мнѣнието относително възможностьта да се минѫтъ Балканитѣ посрѣдъ зима, той го изложилъ въ дълга записка, подадена на Генералний Щабъ, съ слѣдующитѣ думи на чело, написани съ едри букви, “Балканитѣ врѣдъ могѫтъ да се минѫтъ“, слѣдъ които слѣдвало подробно описание на всичкитѣ малки и голѣми проходи, на разстоянията и на характерътъ на околнитѣ мѣстности. Вѣрностьта на тия свѣдения той подкрѣпилъ съ клетва. Понеже на Генерала Скобелова била възложена важна задача въ минуванието на Балкана, покойний билъ поканенъ лично да го придружи и прѣведе прѣзъ Химетлии, което извърши благополучно и присѫтствува при битката на Шейново гдѣто съ въсхищение видѣ какъ храбро и неустрашимо се биеше българското опълчение редомъ съ русскитѣ войски. Отъ него моментъ покойний станѫлъ не-

[1]) Отъ покойнийтъ има портретъ ваденъ прѣзъ 1876 г., който г. Дановъ е зелъ за образецъ на литографическата сбирка на виднитѣ дѣйци отъ епохата на нашето възраждание. Има и другъ потретъ ваденъ двѣ години по послѣ, по врѣме на Великото Учредително Събрание. Разницата между двата тия портрета е поразителна и подкрѣпѭ послѣднитѣ думи на цитираний пасажъ.

раздѣлимъ другарь на великий русский полководецъ, който високо цѣнилъ услугитѣ му, и ходилъ съ него дори до подъ стѣнитѣ на Цариградъ [1]). Слѣдъ сключванието на миръть, покойний билъ извиканъ въ Одринъ, отъ гдѣто го назначили и пратили за чиновникъ на особенни поржчки при Сливенский Губернаторъ (1878).

Когато прѣзъ 1874 П. Р. Славейковъ беше учитель за кратко врѣме въ Одринъ (слѣдъ като беше испълнилъ мисията си въ Македония), той беше оставилъ единъ два санджка съ по непотребни нему книги и ржкописи. Тия санджци Одринската община беше задържала срѣщу надзета заплата, понеже покойний внезапно и безъ врѣме беше дигнжтъ и откаранъ отъ властитѣ въ Цариградъ поради нѣкои дългове и нѣкои интриги на враговетѣ му. Благодарение на това случайно обстоятелство тия санджци оцѣлѣха и покойний ги зе съ себе си като се дигнж отъ Одринъ и заминж да поеме новата си длъжность въ Сливенъ. Въ тия санджци за щастие той намѣри нѣкои части отъ по стари свои ржкописи, между които и единъ тефтеръ съ нѣколко хиляди записани пословици; тия именно пословици, тъй случайно останжли и намѣрени, му послужяха за ядка на новата му, настояща сбирка. Макаръ че отъ 1879 г. когато покойний минж въ Търново, повиканъ да участвува въ Първото Велико Събрание, дори до 1888 година, когато му се случи вторий ударъ, той водеше дѣятеленъ общественъ животъ и зимаше най живо участие въ всичкитѣ борби и събития, съ които сж прѣпълнени първитѣ страници на новий нашъ политически животъ, по добитъ навикъ, той никога не изгубваше минутитѣ на свободното си врѣме да се занимава съ любимитѣ свои литературни занятия. Той сѐ намираше врѣме да записва пѣсни, приказки, пословици и да работи нѣщо по езикътъ и книжнината. Слѣдъ като се оттегли отъ политическа дѣятелность прѣзъ 1884 г., той беше зелъ да съсрѣдоточава трудътъ си главно върху двѣ нѣща: изработванието на български рѣчникъ и събиранието на пълна сбирка отъ пословици. Но политическитѣ събития въ Княжеството отъ врѣме на съединението не бяха отъ естеството да го оставятъ съвсѣмъ на тихо и спокойно занятие, тъй що

[1]) Покойний е разказвалъ много любопитни случаи и приключения въ врѣме на тоя походъ и какъ Скобелевъ се е гордѣялъ съ него; но на тия работи мѣстото не е тукъ.

отъ рѣчникътъ си той едва изработи половината, а отъ пословицитѣ беше отъ ново успѣлъ да събере повече отъ 16 хиляди. Понеже тия послѣднитѣ прѣдставляваха по готовъ материалъ за обработвание, той се рѣши тѣхъ да издаде най напрѣдъ. Неговата цѣль беше тия пословици да бѫдѫтъ като огледало на живий езикъ, тъй както се говори отъ народътъ въ главнитѣ му нарѣчия. За да постигне тая цѣль по лесно той напусна общеприетото правописание като го измѣни въ направление да бѫде по близско до говоримий езикъ. Заедно съ това той кроеше да даде поводътъ или историята на по голѣмата часть отъ пословицитѣ, да посочи на смисълъта и употрѣбението имъ, да даде тълкование на непознатитѣ или малко познати думи и да напъстри страницитѣ съ езикословни и други бѣлѣжки и пояснения. Този планъ беше широкъ, но покойний имаше условията да го испълни. Обаче, той едва може да го положи до една степень въ дѣйствие въ първитѣ двѣ три букви, прѣработени прѣзъ 1887—1888 г. Въ крайтъ на тая послѣдня година извънредни вълнения докарани отъ печалнитѣ събития въ Княжеството, които докачиха и домашното му спокойствие, способствуваха да получи вторийтъ си апоплектически ударъ отъ който се подигнѫ прѣзъ пролѣтьта на 1889 г., тоя пѫть вече съ слѣди които осуетиха намѣрението му. Защото, като неможеше да говори свободно, нито да държи перото тъй яко, нито да работи освѣнъ по единъ два часа на день и то мудно и като съзнаваше самъ положението си, той рѣши да побърза да печати материалътъ тъй както беше го събралъ, безъ пълна обработка. Както казахми, той искаше догдѣ е живъ да види поне една отъ своитѣ сбирки — най интересната за него, защото свързана почти съ историята на цѣлий му животъ — обнародвана, и само едно ново и съвсѣмъ неочаквано нещастие съ тѣхъ осуети това негово желание.

Щомъ, прочее, покойний се дигнѫ отъ вторий ударъ, въпрѣки съвѣтътъ на докторитѣ и настояванието на своитѣ да се залавя тъй бързо съ уморителна работа каквато е печатанието на книга, той почнѫ да печата пословицитѣ тъй както бѣха записани и съ ония бѣлѣжки и пояснения само, направени бързомъ при записванието имъ или прѣписванието имъ. По тоя начинъ въ началото на 1890 г., първата часть на "Българскитѣ Притчи", съ начало на историята имъ писана

отъ самаго него, излѣзе изъ печатъ, слѣдъ което покойний се залови съ прѣписванието и подпълванието тукъ тамѣ на втората имъ часть. Ако помнѭ добрѣ въ началото на 1891 г. той прѣдстави въ Министерството на Просвѣщението половинъ отъ материалътъ прѣписанъ за да иска съдѣйствие за отпечатвание на втората часть. Тоя ржкописъ лежа дълго врѣме въ министерството и когато се подири, узна се че билъ изгубенъ. Дълго врѣме още се минѫ съ безполезно дирение догдѣто най послѣ покойний се принуди (1892—93 г.), при всичкитѣ си слаби сили, да прѣдприеме изново да прѣпише изгубенитѣ пословици отъ оригиналътъ който за щастие беше запазенъ, а съ тая работа той загуби повече отъ година врѣме. Той беше така огорченъ отъ това послѣднѣ нещастие съ пословицитѣ му, щото не помисли да отиде вторий пѫть въ Министерството, а отъ есеньта на 1893 г., силитѣ му взеха осязателно да отпадатъ, тъй що печетанието отъ него на втората часть беше невъзможно. При всичко това той не прѣставаше да се занимава съ тѣхъ до когато перото можеше изъ подъ ржката му да извива наредени букви, т. е. нѣщо нѣколко мѣсеца прѣди да изгасне, но тая негова работа беше повече да се залъгва отъ колкото да работи. И тъй съ пословицитѣ покойний почнѫ списателството си и съ тѣхъ го приключи. Историята на събиранието имъ е почти история на неговий животъ и до една степень на неговата обществена и литературна дѣятелность, — животъ пъленъ съ събития и приключения, дѣятелность широка, възвишена, благородна, която е имала своето неоспоримо влияние върху епохата на нашето възраждение, която не е била безъ влияние и значение даже въ епохата слѣдъ нашето освобождение.

Прѣди да сключѫ тази почти пословична история на пословицитѣ на покойний, длъжность ми се налага да поеснѭ че той лично е написалъ само оная нейна часть, обнародвана въ първий волюмъ, издаденъ прѣзъ 1889 г. Слѣдъ вторий апоплектически ударъ, като се залови да ги печата, той въ начало нѣмаше врѣме да я доискара, а по послѣ не беше въ състояние. За да не остане на полвинъ, недоискарана, и догдѣто позволяваха силитѣ на покойний, щомъ го виждахъ по добрѣ, по спокоенъ и по разположенъ, което беше рѣдко, отивахъ при него да ми диктува продължението й, като се стараяхъ отъ своя страна до колкото бѣше възможно да прѣдамъ

вѣрно това което съ мѫка ми разказваше. Туй не бѣ лесна работа въ даденитѣ обстоятелства, защото се вълнуваше като неможеше свободно да се изражава, което го мѫчеше. Да избавѭ и него отъ излишни и опасни вълнения, а тъй сѫщо и себе си отъ тягостно състрадание, макаръ че цѣльта ми бѣше да го увлѣкѫ да ми разкаже колкото се може повече отъ историята на животътъ си, скоро се принудихъ да се ограничѫ само съ онова което по преко се касаеше до прѣдмѣтътъ, и едва можахъ да изтръгнѫ изъ него нѣколко отдѣлни приключения отъ биографически характеръ и интересъ. Тѣхъ прѣдавамъ тъй както съмъ ги записалъ подъ неговата диктовка. И колко малка, колко незначителна часть отъ тия приключения, прѣмеждия и събития изъ бурниятъ му животъ сѫ изложени въ тия кѫси страници, писани, било на бързо отъ самаго него, или записани посрѣдъ такива тѫжни обстоятелства отъ мене! Даже и по тоя начинъ писана, азъ едва можахъ да докарамъ историята на пословицатѣ до сѫдбата която ги постигнѫ въ Стара-Загора, като оставихъ да довършѫ крайтъ ѝ самъ, по личнитѣ мои припомняния.

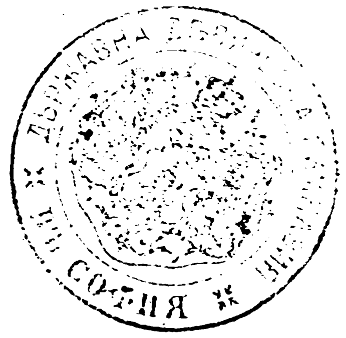
Въ заключение мене не ми остава друго освѣнъ да попросѭ читателитѣ да бѫдатъ снисходителни къмъ трудътъ на покойний за всичкитѣ негови недостатъци, като иматъ прѣдъ видъ не само печалната история на тѣхното събирание, но и тежкитѣ обстоятелства, и крайно неблагоприятнитѣ условия въ които печатанието имъ се прѣдприе отъ него и довърши отъ мене.

София, 17 Октомврий, 1897.

Иванъ П. Славейковъ.

Обажда са като пръдня из гащи.
Обирай си крушитѣ отъ тукъ, — махай се.
Обиснжл като солинарня на стрѣха. Щип.
Обича го като писано яйце.
Обича Господ крадеца, ама обича и домеца.
Обичай го като сол' в' очитѣ си.
Обичай доста си и не му гледай косуритѣ. Гръцка.
Обичай доста си с' гърбицата му.
Обича момата хорото и зела мжжа цигулар'.
Обичала Мара хорото и отишла подир гайдаря.
Обичам бабата, дор' има в'плоската вино.
Обичам го като булка и борч. Габрово (отъ руски).
Обичам да ми газиш по гроб-ът, а не по търбох-ът.
Обичам да ми завиждат, а не да ма желят.
Обичам да та вѣрвамъ, а не да идж да питам.
Обичам и него, а паритѣ му по-много.
Обичам момата, дор' ми бжде жива.
Обичам мойта земя да ми испие кръв'та, а не чуждата.
Обичам на добри-я да служж, а не на зли-я да заповѣдвам.
Обичам с' добри-ът да плачж, а не с' луди-тѣ да скачам.
Обичам та като лански-о снѣг. Кюстендил.
Обичам та като леща на Великден.
Обичат мжтната вода.
Обичат са като куче и котка.
Обичат се като кучето и мачката. Щип.
Обишел го шен Божи.
Облещи ми са, — въспротиви ми са.
Облѣга са като бебер.
Облѣга са като на бащиното си колѣно.
Облѣкал гръцки гащи, като оцетар'. — Станимжкалиитѣ

гърци, наричани Лангари, сѫ повечето оцетари, и ходятъ с' бѣли гащи. Значи: обул бѣли гащи и иска да го имат за грък.

Облѣкал на св. Атанаса кожуха. — Вж. намѣтнѫл се.

Облѣкал са Алия, погледал са—пак в' тия.

Облѣче се Алия, па у тия. Кюстендил.

Облѣкал си Еню кожуха за снѣг.

Обнизана до ушитѣ.

Обовила са с'девендесе и девят парцаля.

Оборкал са, като госка в' могла. Рупчос.

Обрадвал са като сираче на слънце.

Обрадвал са като ръжда на желѣзо.

Обрадила са, сякаш че ще ходи от село на село.

Образ-о му като пинец (опинецъ).

Обрали си зелен бустан-я.

Обрат, заврат, се това се зборуа. Щип.

Оброни ги два реда (за сълзи).

Обръсваш ли са на пара́?

Обръсваш ли са на припек?

Обръсни са на горѣ.

Обръсни са че ще пиеш.

Обръсни яйцето, земни му космитѣ.

Обрънѫ го на зелен бостан. — Злѣ прѣкарва.

Обръснѫли го без бръснич. — Излъга ли го.

Обричи ли го без брич. (Соф)

Обръща (обърнѫ) са като пара́та.

Обсидосал го, — излъгал го и на злѣ. „Обсида и обсидосвам" викат в' Сливен, за наплатитѣ на кола.

Обтегнѫл са като зла година.

Обтегнѫл са като ялаварско псе.

Обтери, Зайко, червенко.

Обтягай. — Върви.

Обтяга са като кобила на вършидба.

Обтяга са като юне.

Обуле кучето с' прѣсни цървули, то са забравило че си изѣло краката.

Обуле му гащи, — порасло вече. Мѫжкитѣ дѣца ходяха до 10—12 години безъ гащи.

Обхожда като лисица около капан.

Обхожда около него, като майка около дѣтето си.

Обърни колата, — мѣни прикаската.

Обърни кѫщата с' керемидитѣ на долу. — Настрадин Ходжа угодил с' думитѣ си на нѣкой Дере Бей от Азия, и той, да му угоди, като му отишел на госте, поискал да го ожени и за друга жена. Ходжата поискал да му покажѫт мастор за да му направи кѫща, каквато иска той, за да може да сѣди в' нея и старата му жена, защото не искал да ѭ напустне като му дават друга. Деребей-ът заръчал да го заведѫт при мастора и да му кажѫт да му направи кѫща каквато иска. Като отишел при майстора, ходжата му рекъл, да направи една кѫща редовна, каквато ще му трѣба, за да може и старата жена да стои вѫтрѣ. — Е, каква да бѫде тя? Да бѫде кѫща, като всѣка кѫща, само да е обърнѫта с' керемидитѣ на долу. — Че каква ще да е тя таквази кѫща? — Тѣз дѣто искат да женѭтъ хората съ двѣ жени, таквоз нѣщо искат; ви трѣба да сте правили таквазь кѫща. Зер като доде мойта жена да види въ кѫщи друга, та какво ще рече друго: да съмъ сега и аз Дере Бей, да могѫ да обѫрнѫ таз кѫща на долу с' керемидитѣ.

Обърни листа, или **перото.** — Мѣни прикаската.

Обърни патката да не изгори.

Обърни ѭ срѣщу понедѣлник, да не е срѣщу недѣля.

Обърнѫ ли го на драмбой.

Обърнѫ ли го на блѣх. — Съсипали го съ . . .

Обърнѫли го на дрънгазица. — Докарали го до не чувство . . .

Обърнѫли кѫщата на главата си.

Обърнѫли калпак-ът на опаки.

Обърнѫли се очитѣ му на плѣсен.

Обърнѫли си задник-а към юг (огън-я), като хаирсѫз котка.

Обърнѫло са (заприличило) **на мадара** (Тур. село, Шумменско).

Обърсал му губер-а гурелитѣ

Обърши му нос-а с'кърпа.

Обърши са, ша ти купѭ салеп.

Обѣлох, таков пошчипок не сум видѣл. Щип.

Обѣсете брата ми, че аз имам работа, или:

Обѣсете го брата ми, оти мене ми се мели умот. Прилѣп.

Обѣсил брада, като нѣкой пръч.

Обѣсил ржцѣ като пищове.
Обѣсил уши като пазарски лѣб.
Обѣтка (обица) **нека ти ет.** Прилѣп.
Обѣщава, а не дава.
Обѣщава му мазно, ама на празно.
Обѣщай са на луди-я да се порадва.
Обѣщан'ето по-тежко длъгуван'е.
Обѣщаното като дадено.
Обжди му; прака станж.
Ован скаче, Стоян плаче. Коприв.
Ов' легни, ов' стани, чел стави, нъ не крени. Прил.
Ова погача чиста и прѣчиста. Кюстендил.
Овила са като змия о процѣп.
Ово жито прѣчисто отъ гръгорика, от търторика и отъ зла трѣва подланица. Кюстендил.
Ово повѣсмо е дълго вѣсмо. Кюстендил.
Овой вѣк, како снѣг. Милад.
Овой вѣк, како цвѣт. Кюстендил.
Овой свѣт е како мазен кубус. Велес.
Овой що чини, на себе си чини.
Овоще, или чуе кукавица.
Овраска ги за два дни.
Овца без доходъ на вълка е дѣл.
Овца без млѣко е. Щип.
Овца безъ облага, никому не е драга.
Овцà без облага, вълци ѭ ѣли.
Овца без файда, готова глоба, или: **Овца безъ файда, волк-о не ке ѭ ядит (давит).** Прил.
Овцата веднъж рекла да прѣскочи една барчинка, то ся лъснало нѣщо отъ задѣ й, и козата ѝ се присмѣла че ѝ видѣла гжз-ът, — макар че на козата всичко е на явѣ.
Овци без овчар на вълка сж дар.
Овци нѣма, масло продава. Щип.
Овцитѣ сет кротки и будали, та затоа стоят да ги дави волк-от. Прил.
Овцѣ безъ овчар не ходят.
Овцѣ, кози пет, със кучето шест; бати ша са жени, и аз ша са женѭ (че иде му кра-я кждѣто иде).
Овцѣ нѣмам и куче не държѭ.

Овцѣтѣ си продадох, кучетата си разхаризах, но ми трѣбат кехаи.

Овцѣтѣ си продадох, кучетата раздадох, кехаитѣ биѭ.

Овцѣтѣ си продадох, кехаитѣ не знам какво да ги правѭ.

Овчар'-а, ако вали дъж', мокри му; ако не вали дъж', пече му.

Овчар'-а и куцата овца не оставя.

Овчарот викат по мечката, оти му изела овцитѣ, ами іагленар-от що вика? дали му се постра во іагленето. Прил.

Овчар'-ю и от дъжд-о, н от слънцето се варди.
Овчарски кучета млого, а кѫси до едничко.
Овчар' на планина, по морето тишина.
Овче рунце, вълче сърце.
Овчер' либе ли е? сирене гозба ли е?
Овчи инат има, или: Овчи инат. Троян.
Огаден в' устата. Лом.
Оглави са, пороби са; ожени са, погреби са. Ах-Челеб.
Оглав ти паднѫл у долня земя. Клетва на кон.
Огладнѣл като остарѣл заец.
Огладнѣ ми, лѣба ходи за да ѣдеми.
Огледал се на магаричина мо́чка. Щип.
Огледва се като отърван заиц.
Огин' да го запале, вода да го отнесе. Щип.
Огин' да те гори. Дуп.
Огин' и пламен да го изгоре. Щип.
Огоен като кръмляк.
Огои се како Дунавска свиня. Щип.
Огол гол, — гол голеничък. Велес.

Огрѣй, огрѣй слънчице, да ти кажѭ майчица. — Кѫдѣ ми е майчица? — В' орѣхова черупчица. — Кѫдѣ ми е черупчица? — Изгорѣла в' огън-я. — Кѫдѣ ми е огън-я? — Изгасил го бивол-а. — Кѫдѣ ми е бивол-а? — Отишел да оре просо. — Кѫдѣ ми е просото? — Искълвал го пѣтел-а. — Кѫдѣ ми е тоз пѣтел? — Изѣла го лисицата. — Кѫдѣ ми е таз лисица? — Ей тук под воденицата. — Я дръж, кумче, ти от тук, аз от там, дано

уловим лисицата, да ѭ наготвим в' паницата, да гостими кумицата.

Оградисал като на Велики Петък.

Огризала ми ушитѣ, — като се помене жаба.

Огрѣйни ми слънчице, да ти кажѫ майчица в' орѣхова луспица, в' кочанова зелчица. Що правѣше майчица? —На бѣл камен сидѣше, двѣ дѣчки държеше, едното бѣ повито, другото бѣ развито. Ах. Чел.

Огрѣй, слънце, да огрѣем ржцѣ.

Огрѣя ще и него мойто слънце.

Огрѣяло го слънчице. — Зарадвал се.

Огурена кокошка, т. е. не е луда, алашик е.

Огурил са кожемкити.

Огън'-а дѣто падне, тамъ изгаря.

Огън'-а и водата са добри слуги, а зли господари.

Огън' горещо.

Огън' да го изгори.

Огън' до барут наедно не стоят, или: Огън и барут на едно мѣсто не се клава. Прил.

Огън' и плавник (пламък).

Огън' и слама, и топлия вѣтър.

Огън' и слама не стоят миромъ.

Огн'-о, водата и смърт-та атжр не гледатъ. Прилѣп.

Огън'-от се с' слама не угася.

Огън' са с' зейтин не гаси, или: Огън' со масло не се гасит. Прил.

Огън' се с' масло не загася. или:

Огън' се с' слама не изгасява.

Огън' със' слама се не гаси. Пирот.

Огън-я е рожба на зимата.

Огън-я запаля сал там дѣто пада вжглен-а.

Огън'-ът е зиме по сладък и отъ мед-ът.

Одава са на партина.

Одавна е било, — вчера срѣда, днес петък.

Одамна му бѣше побѣлѣлъ врáто, па сака да му поцърнѣе. Щип.

Оде како прѣбиена змиѭ. Щип.

Оде како ударен на глáва. Щип.

Одери котка, хвали са.

Оди му како на рак. Куман.

Одиря се като заец.

Одит без гаки, како каугер во сирница. Прил.

Одощо си лош мой Никола, ми омързна и свѣти Никола. Прил.

Одрал би мечката с' него.

Одрал лисицата. — От напиване бълвал.

Одрал на баща си и кожата. — Зел му приликата.

Одраскали ѭ барим? За мома питане.

Одумва са като обран грък на купа, или: **Ошел като обран грък на купя.**

Ож че ма познаваш.

Ожеднѣл, че лѣб-а търси. — Гръцка политика.

Ожени го да не пѣй.

Ожени го дѣтето, клай му кѫпина на́ гуша. Прил.

Ожени го да миряса свѣта отъ него.

Ожени го да ти не мърмори.

Ожени го, овържи го.

Ожени го, ожежи го.

Ожени го, овържи му главата.

Оженили гърнето, — счупили го.

Оженил са бих и аз и Мино, ами нѣма лѣб и вино.

Ожени ли си чедото? комшия ти става. т. е. независим става.

Оженил си са за пари, продал си са на вѣра.

Оженил бихъ и керка и майка, ама нѣма с' кого и за кого. Орх.

Ожени ма, мамо, на чуждо село, лесно да се хвалѭ.

Ожени ма, мамо, на далеко, да са хвалѭ.

Ожени ма, посери ма.

Ожени мома, сал да не е у дома, или: **Оженила се мома, колко да не сѣде дома.** Щип.

Ожени са да си земеш бела на главата, или: **Ожени се да си земеш бела на глаа.** Прил.

Ожени са дѣдо, салт да има баба.

Ожених си кисията. — Загубих ѭ, откраднѫха ми ѭ.

Оживѣл ми на сърцето.

Ожида като кон' за зоб.

Ожилила го оса (под язика). — Зафелква, опиянил се.

Ожкай си ти, ако нѣмаш работа; ти дай паритѣ че... На турчин когато му искаш паритѣ за нѣщо.

Ожулил му губер-а гурелитѣ. — Женен, не е ирген.

Озгора мазно, оздола азно. — Жена с' въшки в' главата. Прил.

Оздрѣяха (излѣзоха) дрѣнкитѣ, ще са стои на седѣнкитѣ. — Става ранина.

О зелен бор да се хвати, и той ще посѫхне.

Озърта са като истърван заяк.

Озѫбил са. — Пцетясал, умрѣл, — за кон', или за друго що да е.

Озѫбил са като крът на рѣпа.

Ой било, да било вѫ.

Ой Боже, Боже, без тебе са не може.

Ой Коледо, мой Коледо, пиян турчин бѣсна свиня. — Нѣкой българин принуденъ да коладва отъ един турчин.

Ой леле, леле, шарено теле, по ливада паси, гѫз-о му се кваси. Прил.

Ой мари мецо, мецано, (защо ти'й руно непрано).

Ока брашно да имаш и него дай на мастор (фурунджия, хлѣбаря) да го мѣси.

Ока вълна, ока череши, и сир восък прид, или:

Ока вълна, ока череши и паничник восък.

Окадил си дрѣхитѣ.

Окалял се така че Костурското Езеро не мож' го опра.

Ока мас' от кай нас. Прил.

Ока на момък-а да бѣга.

Окапал како змиѭ на трън. Щип.

Ока — пара, полока — джаба. В' старо врѣме така било евтено. Прил.

Оката е се 400 драма.

Окат слѣпец е. Щип.

Оклѐчила са буля на булката.

Оклечила са буля на гюл-я.

Око го не види, зѫб го не хваща.

Око да не би ви отстанѫло.

Око за око, зѫб за зѫб. — Библейеска.

Ококотил очи като магор във мутли под покрив-ът въ зид-ът. Прил.

Околисал са окол мене като куче.

Окол какво е кръстосал ржцѣ окол него.
Около поздравенето колко още куки има.
Около Селям-Алеким колко подпжрдици иска (има) още.
Околу селямлжко има ногу селямчине. Щип.
Око са не насища.
Окото Божие не спи.
Окото види, сърцето желай.
Окото колкото за оката.
Окото ми не трѣпва.
Окото му не мига.
Окото му на бръст' гледа.
Окото му на окото добро не мисли.
Окото на господаря коня управя.
Окото на господаря дор не види, не се вършяло работа.
Окото си бих дал за него; или, Окото си давва за него.
Окото ти да излѣзе, зла дума да ти не излѣзва.

Окъснѣли-а мющерия, или е вереседжия, или паритѣ му калпави.

Окжпала го извърхом.

Окжпа са мѣсеца, сега ще заѣсне, — казват на новий мѣсец.

'Ол отиде, бивол се върнж. Дем. Хисар.

Оле, дѣдо Иванчо, уплаши ма, като кихнжл до нея. Трѣвп

Олеле варе, бре варе.

Олеле за тѣх, бре варе от тѣх.

Олелия го обзела.

Олиле майко, плачит дѣтето. Прил.

Олиле мале, женско ма пале.

Олиле мале, држте ме нозѣ.

Олиле мале, пак шж го бинжт.

Олиле от него, дваж' олиле за него.

Олѣга се като на баща си на колѣното.

Ома (мома, жена). Лом.

Омацал са до уши.

Омий си краката, че ще мине царя.

Омий си ржцѣтѣ от кал-а.

Омила са паница, покачила са на полица, че са смѣе на другитѣ.

Оминж бодеж како леко перо. Кюстендил.

Омисирил се како мисирóк на гóмно. Щип.

Омислил се като пуяк.
Омислил се като шупар по Колада.
Омраз е, да го умразе свѣт-о (клет). Щип.
Омрънзнжл му свѣт-ът и хванжл си свѣтилата.
Омѣнж кошуле.

Он да се носи и подноси, како мрѣна риба по дълбини, како сокол по висини, како кукувица с' ясен глас у зелена гора. Кюстендил.

Он е със орлитѣ. — Много е дрът. Соф.
Он отмъкнжл комат-о. Лом.

Он си е от них, изварченин е — казал един шоп, като му казали, че в' изварата му има червеи. Сливница.

Она дъно нѣма.
Она лѣтѣечи и предѣечи, църно море заминж. Кюст.
Она нѣма кокали.
Оназ от аджамиитѣ ѭ страх, ато не от голѣмитѣ.

Онзи грош е най хубаво похарчен, с' който четыри са запазват.

Онзи дѣто прави ножоветѣ не е убиец, а който коли с' тѣх.

Онзи ми е брат, който ми е на доброто рад.
Онзи свѣт не е като този.
Оно, брате, не е като оно; оно е малки нералки. Соф.
Ононодѣло се Подуене, отдѣвало Малешевци. Соф.
Оно ми е девета грижа.
Оно на она прав станж.
Оното му д... иска, а душа му у рай иска.
Онуй нѣщо струва по колко то може да са продаде.
Онѣмѣл, та не може да проговори. Щип.
Опази та Боже.
Опака годината, опако отива.
Опален пън, — казват по нѣкога на калугер.
Опасал са с' лико, че пита дѣ има хубаво вино.
Опачина край нѣма.
Опачник рак.
Опашата баба.
Опашката ѝ да не бѣше (на кошутата), отрепал бих я.
Опашката на главата не заповѣдва.
Опечи пиле, викай ма.

Опил се като на помен.

Опинци нѣма на нозѣтѣ, гайда бара да купит. Виж. Царвули нѣма...

Опира за мръвка, — така тълкувал един поп думитѣ в' стихаритѣ на Усѣкновение (29 ав.) който сѫ опира мръска; а това като казвал, искал да рече че не бивало да се ѣде месо.

Опира са като заец.

Опитай си силата, тъй се бори с' мечката.

Опитването (опит-а) не ще пари. Турски: Денемеси бадехава.

Оплави си сол'та т. е. обирай си крушитѣ.

Оплаква се като жена на чужд гроб.

О плет да са държи, че крьв да плюе (клет).

Оплуй на мѣсто.

Оплула маца в' каца, и мачѐто въ качѐто.

Оплѣни са и опѣтлѣ работата.

Опни д..., та печали; така лесно не се печали. Щип.

Опоскал ѭ.

Оп-пара, мома за пара; ѝп-пара, момче за пънче (конче)

Опрàви работата колкото Бамо в' Троян.

Оправи се като вѫже в' сакул-я

Оправил са като липа в' пожар.

Оправия до шия.

Опран, та не закърпен.

Опрѣл ѝ корема до земята.

Опрѣ ножа о кокола. Турски: бучак кемике даяндж.

Оптири, зайко, червен калец (Червѣнко).

Опулила са магарицата.

Опулил очи, като мишка в' трици.

Опулил очи, като жаба в' гьол (в' кал'та); или: **Опулил очи како от вол.** Прил.

Опулил очи, като жебче в' тиня.

Опустѣли му добринитѣ, кога ще му истеглѭ злинитѣ.

Опустѣло му от главата.

Опълчил задник като тѫпан.

Опърпана соколица.

Опѣва го без патрахил.

Опѣва го Килифарски.

Опѣле го без тамян.

Опѣли го и без поп.

Оп, троп, здрави ли сте, лански іайца. Щип.
Оп, троп, ѐве ти го; испрѣчил се. Щип.
Орай, копай, рани се; со грабане не обогатуй се. Прил.
Орал пањджината.
Орала кравата и осрала ралото.
Орала мухата на вола на рогата.
Орала телица, одрала ралица.
Орало и мотика хранѭт свѣт-а, или цѣл свѣт хранит.
Орача иска дъж', а пѫтника сухо врѣме.
Орача сѣка година се надѣва че разбогатѣва.
Орел мухи не лови, и с' мухи са не храни.
Орела клѣка дѣто има мърша.
Орело си гледат на ноктитѣ, за кай има мърша за іадене. Прил.
Орел-ът получил стрела нагиздена с' перата му.
Ори и сѣй до дѣто спи мързеливи-я.
Ори, мели, ѣж; просѣчи плет, дой млѣко.
Ориз-а ми с' рѣка вода носи.
Ориз-а не са дига над водата.
Орли да те разносят. Клет.
Орли да те ѣдѫт (клет.).
Орли и врани да те изедѫт (майчина клетва). Прил.
Орли и гарвани да тà ѣдѫт (клет.).
Орли очитѣ ти да искълват. Клет.
Орли падат! — Дѣ падат? — За нѣщо, загадочно.
Орлитѣ да го дигнат (клет.). Щип.
Орлитѣ, и вранитѣ, и пилцитѣ да те йскинѫт на нѣкоя раскърсница (клет.). Прил.
Орлитѣ фъркат по един, по един, ама мѫршата ги събира.
Орлови нокти, очи корави, лице мѣшинено.
Оролоп, шоролоп, направил. Щип.
Орталѫк-а съсипа, да му не е коли.
Орташка стока ли? псетата да ѭ ядѫт!
Орташката кобила и пцетата не ѭ ѣдѫт.
Орташки-я вол лесно го изѣдат вълцитѣ.
Орташкото месо и кучетата не го ѣдѫт.
Орѣх не би му измѫкнѫл от рѫката.
Орѣхи са не криѭт.
Оса го уáпала за іазик-о. Щип.

Осата и тя е пчела, ама не дава мед.
Осатаних го.
Освѣн Бога нѣма и кѫдѣ.
Освѣн кръст-а, — когато се каже за хайванин или за друго неудушевено нѣщо, на пр. за кон умен като челѣк, освѣн кръста се додава в' приказката.

Осипах и омлѣх, т. е. свършихъ си работата.
Оскуба патката.
Оскуби-свекърва.
Осланената трѣва не е веки зелена.
Осланеното цвѣке не дига връх.
Осрал си калцитѣ.
Осрала си крава опашката, че иска и другитѣ да омаца.
О́ста ѭ мързата, на́ ти ѭ бързата. Прил.
Остави брата, че поведи свата. — Когато отиваш за мома.

Оста ви го, — рѣдко лайно е.
Оста́ви ви здраве.
Остàви го на срѣд, като недобито куче.
Остави го на Бога и не му мисли.
Остави един, бувни (бухни) **други.** Милад. Дебр.
Остави луди-я сам да му стигне ум-а.
Оставѝ онѣз дѣто знаеш, дръж тѣзи що намѣриш.
Оставѝ пиени-ът сам да са срупае.
Остави питомното, че иди търси дивото.
Оставила Була дѣлникъ, да си прави зѣлник.
Оставил дѣдо баба, че са уловил за кака.
Оставил диявола, а уловил се за сатаната.
Оставил дявола, опашката му не пуща.
Оставил питомното и гони (дири) дивото.
Оставил попа попадийката и уловил са за комшийката.
Оставили мечкитѣ да вардят дрѣнкитѣ.
Оставили питомното и са лутат за придивото. Или **Остави питомното, че иди търси дивото.**

Оставил ѭ, да се остави от себе си (клет.). Щип.
Остай с'богом. — Остани си с'богом.
Остай със здраве. — Остани си в' здраве.
Остал му самар-я без слама.

Остало баби коренче, — за онзи що питалъ бабитѣ, коя има макар полвин зѫб, да каже, че ще ѭ ожене.

Останѫ като мома без пондѣлник.

Останѫ като халашка пърдня между двѣ дъски, т. е. не са чу.

Останѫ на пондѣлник, — на сухо, ни сам, ни там.

Останѫ на срѣдата.

Останѫ на срѣд пѫтя.

Останѫ на студенитѣ бани.

Останѫ (си) катор Мара с' вѣждитѣ.

Останѫ си като охълцан.

Останѫ си ни сам, ни там.

Останѫл като мост на Вардар.

Останѫл от житоветѣ хора.

Останѫл от дѣда Адама.

Останѫл само гол пръст. Шип.

Останѫл само кости и кожа.

Останѫл от врѣмето на дѣда Ноя.

Останѫла му само от бѫдни-я вечер бабката (грошлето), — сичко испил.

Останѫла само като пън'.

Останѫли му очитѣ (въ нѣщо). — Когато нѣкой види нѣщо хубаво у другиго, стока напр. за купуване и не може да ѭ купи; или друго нѣщо драгоцѣнно и хубаво, като кон', говедо, жена, дѣте, което не може да си достави, казват че му остават очитѣ; то хаир не вижда или умира, или са осакаща.

Останѫхме като риба на лѣсата.

Остарох и до сега таков ошпор не сум изѣл. Щип.

Остарѣ, побѣлѣ, а умът му не дойде. Или: **Остарѣ, обѣлѣ и умот во глаата не му дойде.** Прил.

Остарѣл, ама от търсата си не са оставил.

Остарѣл, а ум не добил.

Остарѣлото магаре не стаiа първом в' стоилото.

Остарѣх, обѣлѣх, таков пощипок не видох. Дупница.

Остра дума в' сърцето влиза.

Остра кѫдѣля, криво врѣтено.

Остра сабя да го прѣсече (клет.). Щип.

Острата сабя не разрѣзва капията си.

Остро желѣзо в' торба (човаль) не сѣди, или: **Остро желѣзо в' торба не можеш да скриеш.**

Острото на нож-от сѣчи и доброто и лошото. Прил.

Остро шило в' торба не сѣди. Трън.

Остро шило и камък пробива.

Остър като бръснач.

Остър като (исхабена) брадва.

Осугарнѣл пущината (ваджията), — т. е. късно сѫ приготвил за работа.

Осуква го Килифарски.

Осъм оки масло, деветь ȯки месо, или:

Осъм оки масло, деветь оки дара. Соф.

Осѣтила са Мара, че подъ нея бара.

Осѣти паритѣ пешин че са смѣеш. — Нѣкой си ходил да търси Хитър Петра, защото ималъ да му дава. Момичето му го видѣло и са осѣтило. Като дошел веднъж да го търси, то рекло да се подиграе с' него: какво търсиш чичо? Татя ли? Да нѣма я да ти дава, я? Той поклюмнѫл с' глава. — Той белкимъ за тѣзи пари отиде по трънето да сбира вълна от овцѣтѣ да тъчем шеяк, че да го продава, та да си плаща дългът. Той са позасмѣл; а тя му отвърнѫла с' горнитѣ думи.

Осѣтила са прѣдачката за кѫдѣля, кога че то било срѣщу недѣля, или:

Осѣтила са хурката за кѫдѣля, и то срѣщу недѣля.

Осѣтила са жената че прела срещу недѣля.

Осѣщам се дѣ му бие топор-а.

Осѣщами кой ножъ врти, и връх кого го върти. Тур.: **Гьоруйорус кимин калѫ джинѫ саллайор, ве кемин йозеринде саллайор.**

От аз до ижица.

От аджамията и гората плаче.

От амин-а до амин-а.

От Андреова ден' ден'я наиндрява сѣкой ден' колкот' папурено зърно.

От Андреова ден' до колада ден'-ът порасва колкото да подскочи един заклан пѣтел.

От арамия куки не се ȯтварат. Прил.

От ат от зад, от бик от пред, а от калугер от вред (са пази).

От ат на магаре. Търнов. и Прил.

От балдѫр години останѫла.

От бас цървули зимат ли сѫ?

От баччия бѣгахми, на гюмрюкчия налѣтѣхми.

От баща сирмия, а жена от Бога (искай).

От беглишка чешма вода не дѣй пи.

От безумен приятел' да та е страх, а не от умен неприятел'.

От безумен са научаш, от глупав са разучаш.

От берекет свѣт-а не чини.

Отби шѫ ти от ред-а.

Отбивам ти на лудост.

Отбий са на луди-я като на свѣти-я.

Отбий са на пиян като на луд.

Отбира като свиня от тиква (кратуна).

Отбира колкото свиня от диня.

Отбира колко свиня от кал. Кюстендилъ.

Отбира колкото магаре от кантар.

Отбира колкото магаре от кладенчева вода.

Отбира ли ти магаре от майданос?

Отбира ли ти свиня кладенчева вода? Или: **Отбира ли свиня от кладенчева вода.** Трояп.

Отбирай жена от род, куче от копаня. Дем. Хис.

От боб и от поп пълни ми сѫ устата.

От Бога всичко е добро.

От Бога да намѣриш.

От Бога е све добро, от човѣци лоше. Пирот.

От Бога здраво и от царя мирно.

От Бога захваща и със Бога свърша.

От Бога ли си хубава, или от бѣло бѣлило и Цариградско червило. От пѣсен.

От Бога нищо нѣма скрито, или: **От Бога нищо не се криет.** Прил.

От Бога росица по дѣдов-а брадица.

От Бога сми добрѣ, от турцитѣ сми злѣ.

От Бога ти здраве и кола имане.

От Бога ти (млого) здраве.

От Бога чека да падне. Щип.

От Бога що ке доит, добрѣ нека доит. Прил.

От божик до колада колко е?

От Бож'ето ли́це, нѣма и кѫдѣ.
От бой-я си по голѣма сѣнка не дигай.
От боллук-ът бол прикази.
Отбор кокорко.
От брадва рана кога да е зарасва, а от язик никога.
От буба коприна стая.
От бунари до кенари.
От бунище синище, а от синище бунище.
От бухал сокол, от сокол — бухал, или: **От був сокол, от сокол був.** Прил.
От бързитѣ гости да та е страх.
От бързоконцитѣ първи-я зима кърпата, а втори-я плоската.
От бълхата от мѣх-а да му скрои кожух.
От бѣли-ът вѣтър бѣснѣѭт кучетата.
От бѣлѣжен далеч бѣгай.
От бѣлѣзан човѣк да се пазиш.
От вас по добър да не е. — Тур. **Сизден даха ей олмасън.**
От вас ми е теглило, — думала една на **мѫжа** си на гащитѣ, когато са замѫчила да ража и са забѫхтала.
От варе́но ейце пиле измѫща ли са?
Отваря си очитѣ като мишка в'трици.
От влакно руно (стануе). Пирот.
Отваряй си очитѣ като жаба.
Отваряй си очитѣ, да ги не отворѭт.
Отваряй си очитѣ четири.
Отваряй си устата сал за добро.
Отварям ти очитѣ с' косъмъ.
Отваряхми си вратата голѣми, сега неможем да ги смалим.
Отведнъж се дебело дърво не прѣсича.
От веняне куня не се разсипуват (охрид). Или: **От таксуене куня не се растуруе** (щип). Или: **От таксуене не се разсипуе куня** (велес). Или: **От фтасуане кѫща се не разсипва.** Гор. Джум
От Влашко жена, в' Черно море гимия и в' Цариград давия сѫ мюшкюл нѣщо.
От водата — вода, а от виното вино носят.
От воденичарката от сокай-я ли правопис дириш.

Отводя го като че ще го скопява.

Отвори си о́читѣ четири, оти свѣт-от ке ти ги отворат со влажно Прил.

Отвори си о́читѣ зере ке ти ги о́творит. Щип.

Отвори булка вратата, измръзнаха ми краката.

От вошка кожа не се дерит. Прил.

От врана сокол не става, или: От враната що испадне, тежко, сокол ще стане.

От вранитѣ се бранят със плашило.

От вратата за краката.

От вред лайняно от дѣ да го хванеш.

От вричане са стока не свършва.

От врѣмето на потоп-ът.

От вълка от устата кокал не мож' извади.

От вълк от ржцѣтѣ овца цѣла излѣзва ли? Кокалан. Соф. Или: От ржцѣтѣ на вълка овца цѣла отърва ли са?

От вълчешко гърло облага не излиза, или: От вълчешко гърло тежко да извадиш нѣщо, или: От вълка от устата не може извади кокал.

От вън за ли́це, от вжтрѣ три́ци.

От вънка гиздав, в' главата гнидав.

От вънка гиздава, от вжтрѣ гнидава, — на жена, на мома, които са кичатъ и труфжт, а в' кжщята им нечисто.

От вън, като от вжтрѣ, чума.

От вън косми хубави, от вжтрѣ кел' добър.

От вън кукла, от вжтрѣ панукла (чума). Арбан.

От вън мазно, от вжтрѣ умразно.

От вън пох, пох, а от вжтрѣ — ох, ох.

От вън прага я не пуща. — Каскандисва ж.

Отвързи́ ме от един колец, та за друг а́ко ме вързеш. Щип.

От въртопа (село) двата попа. — От пѣсен.

От връх-а до петитѣ.

От вършане е станжло тавкоз.

От въшка ремик.—Тому който лъже.

От въшка става гнида, а от гнида пак въшка.

От вѣжди не види.

От вѣрен, на вѣрен, че чак на Плѣвен.

От вѣтър дошло, по вѣтър отишло.

От вѣтър иде, буря го завлича.

От вѣщ ловец са плаши и лисицата.
Отвѣяла си брашното, попарила си кюрк-ът.
От вжд Анадоллука в' Лондра.
От вжд Златица в' Казанлжшко поле.
От вжденец гологжзенец.
От вжтрѣ са издава калето.
От гарвана само гра са разбира.
От гижа вода (Видин) — т. е. от чукан вино.
От главата Господ помага.
От главата до краката.
От главата до петитѣ.
От главата пиж вода.
От главата са ввонява рибата.
От глад никой не е умрѣл.
От глад като с' ржка да отнесе.
От глад като цѣр го зима, — за хлѣб.
От глад по лоша болѣст нѣма.
От гладната година, ще доде (иде) и сита.
От глад сладко като мед.
От гладост не може да се напие вода.
От глас-а му и гора са залюлѣ.
От глок на глок, ке се нашпара на нѣкой глок. Щип.
От гнило ейце по здраво. Тур.: Чюрюк ямуртадан даха саалам; или: От строшено яйце по як.
От говедар — господар.
От говедар поп, и от поп говедар. Дем. Хиса.
От гоеда донесе го и поп стори го, ич можи да по́пуа? Прил.
Отговѣва калугера, за Великден леща му готвят.
От гозбитѣ — боба, от покривкитѣ — рогоската, от роднинитѣ — вуйната по лоше не бива.
От голи търбух нѣма по-лоша неволя.
От голи-ът риза ище.
От голи-ът, гола пари́ца.
От го́лѣмото чудо.
От голѣмото добр'утро.
От голѣма суша и на град благодари се. Прил.
От голѣмцитѣ треперат и горитѣ.
От горага сякаш иде. — Не знае че кжщитѣ сж с' врата и трѣбва да са отварят и затварят.

От готови пари, вересия не прави.

От грѣцка лъжа и циганина се плаши.

От грѣх, та не видѣх дѣ го уврѣх, т. е. дѣ са наврѣх, не видях дѣ бѣх, Дѣдо попе.

От гърнище главище, от потури млам (?) си.

От гявол-о очи да сака и да нѣма да му даде (клет). Щип.

От далеко, да ти е леко.

Отдавна я окол тебе дерем опинци. Соф.

От дадéно, дадéно, прѣд Бога е вѝдено. Дем. Хис.

От да са ревне на челѣка нѣщо, иде му и да плаче.

От два бука три врѣтена, или: **От три буки двѣ вретена.** Прил.

От два стари, та ни на един. Соф.

От два стола, та ни един. Соф.

Отдвоил се божич от бѫдни вечер.

От двѣ жени дѣца сми, — т. е. не сми нѣщо род.

От двѣ злини, по малкото хвани.

От двѣ кѫщи едната е стриглева.

От двѣ кѫщи едната е шуплива.

Отдвѣ остър нож, като аджемска сабя.

От двѣ смърти никой не умира.

От двѣ торби дисаги. Соф.

От дебел бук обрѫч не става (не се прави).

От дебело дърво обрѫч не се вие.

От девет бащи копиле.

От девет воденици (кладенци) вода да ти докарам за да та кандардисам.

От девет планини вода ти донесуат, от ни една не ти дават. Прил.

От десет камъка един да удари стига.

От десно́ плоча, а от лѣво тръненик.

От длóжника врекя плева (Прил.). **Виж:** От вълдлъжник.

От днес до утрѣ, колко има йоще.

От добра кобила ждребе е.

От добрѣ спечелянитѣ пари половината зима дявола, а от злѣ спечелянитѣ — и сайбията им.

От довишки сапун' нѣмам ихтиза.

От долу дръж, тогази тръш.

От долу, мари, че горѣ по боли.

От долу са бори, ако искаш да надвиеш.

От домашен хайдутин мжчно мож' се уварди (тежко да са опазиш).

От дрънчилка по благородно нѣщо не бива, като упраси, — по 8 по 10.

От думи пилаф да става, масло от думи би потекло.

От думи попара не става.

От дух-а е; ни се духа, ни се муха.

От дърво и от камен трѣба лѣб-о да си го вадим. Прилеп.

От дърво от камък, да намѣриш.

От дърто пиле яйце измжща ли са?

От дѣ го дявол домѣти (до сикири).

От дѣ го куче изсра.

От дѣ зе калпак, та доде. От пѣсен.

От дѣ зима сиромаха? — И нему господ дава.

От дѣ знаш? — По себе си познавам.

От дѣка дошлю, там и ошло. Кюстендил.

От дѣка е, той знае; нема̀ е хоратил с' Бога.

От дѣка не се надѣеш, от тамо те огрѣва. Щип.

От дѣка се не налаш, от там излази. Кюстендил.

От дѣка слънце, от там и мунья (Соф.). Или: От дѣто слънцето, от там град и мълния.

Отдѣлих и кжшей-а от гърлото си.

От дѣ ма изду дявола. Лом.

От дѣ са зе, та са дорѣнж.

От дѣ си клонченце? — От там онуй хубавото дръвце.

От дѣте що плаче цица ли искаш?

От дѣто да го похванеш (все) смърди.

От дѣто дошло, там и отишло.

От дѣто думата (излѣзва) от там и душата, или: От кай излѣгуе збор, и душата. Прил.

От дѣто духа вѣтър-о, от там трѣба и япанджак-у да дигам.

От дѣто е дървото подсѣчено на татак и пада.

От дѣто е текло вода, пак ще тече. Дем. Хпс.

От дѣто излѣзал богатиът, от там и сиромаха.

От дѣто пофанеш, медено (лайнено).

От дѣто са надѣях слънце да ма огрей, то от там ма слана ослани.

От дѣто са отлива, а не са долива, скоро са испива.

От дѣто са размѫти водата, от там трѣба и да са обистри.

От дѣто се не надѣваш (пазиш), от там искача (излѣзва), заец.

От дѣто се ненадѣш, от там излаза нѣщо.

От дѣцата биват (стават) и хората.

От един извор не ѝзвира блага и солена вода. Прил.

От един прѫт е с'него.

От един удар нищо нищичко не става.

От една бочва и вода и киселина не се пуща. Прил.

От една брадва дървото не пада.

От една искра млого кѫщи изгарят.

От една коза два мѣха не могѫт да бѫдѫт.

От една овца двѣ кожи не са дерѫт (смѫкват); или: От една овца двѣ кожи сака. Щип.

От една рѣка цѣл свѣт пие.

От една страна дошло, от друга отишло. Щип.

От една черница бробонки сѫ.

От едного излѣзва думата, хиляда іѫ расказват.

От едно дърво икона и лопата.

От едно дърво никаква сграда не бива.

От едно дърво ягоди.

От едно зърно брашно са не смила.

От едно мануанье сѣкирата не сѣче. Щип.

От едно поле лайна сѫ.

От едното ухо да влѣзва, от другото да излѣзва.

От едно удряне дѫб-ът не пада.

От едно яйце до кадия стават сто.

Отегнѫл се чак до небето.

Отекли му шабаритѣ, не са събират в' шалваритѣ.

Отелила му се кравата. — Подобрѣло му, поработила му честьта.

Отелило се от цигански орачи. Прил.

Отели ще са и наш'та крава.

От ефтеното месо чорбата зад плет.

От ефтено са засиромашава, от хубаво са задлъжнява.

От жабата се бои — страхлив е.

От жег са отгодява.

От желѣзо по іако сръце има. Прил.

От жена гроб нѣма ни в'полето, ни в'гората (на кжра).

От жена кой мжж зема пари, марас не си отвори.

От жена кой мжж не земи пари, нека си легни да го газит.

От жена кой мжж зима пари, нека си чека кавги и гюрюлтии. Прил.

От жена си са оставам, отъ вѣрата си немогж; или:

От жена си са отричам, от вѣрицата не са отричам.

От женски пари браня се дѣлиле и се истепале.

От живи-я какво годѣ, от мъртви-я нищо.

От житовитѣ хора останжл.

От задѣ е Мара със сватоветѣ.

От заец сирене и от свраиа масло.

От залавянето отличава искарването.

От збор на збор пианѝцата не се фатитъ за суро́ицата. Прил.

От здраве по хубаво (нищо) нѣма.

От земя сми и пак земя ще станем.

Отземи си от него.

От зет на привод по добрѣ съм.

От зла гледа и зла нареда съм такваз.

От зла гледа и от зла паза на този хал съм.

От зла жена и нихвелит друг на страна стой, да та не посрамят.

От зла клетва добра молитва не излиза.

От зла паза ми'й мараза.

От зла рода нѣма и порода.

От зло, па на зло.

От злото добро не очаквай.

От злото не са отръсва човѣк лесно.

От знайно зеле глава не боли.

От зъл длъжник и коза без козище.

От зъл длъжник и кош плѣва (човал слама) добре е; или: От злога длъжника и кош плѣва. Пирот.

От зъл нърав нѣма по зло на свѣта.

От зъмя кос' не ѣде.

От Ивана до Стояна и от утрѣ до зарана се едно е.

От игла до конец.

От играчка, плачка и кавга. Прил.

Отиде баба да търси, че сѣдна та роди като родилка.

Отиде безъ свѣщица, сиромаха, — кога се удави нѣкой.

Отиде да са посвети, че хептен са ослѣпи.

Отиде дѣто и кучета вар не лижат, т. е. на сиромашко мѣсто са ожени. Ески Загра.

Отиде за бог да прости, т. е. за без нищо.

Отиде за Божата правда, т. е. умрѣ.

Отиде за вѣтъра дѣто вѣе, т. е. не хвапѫ мѣсто.

Отиде за вода, че станѫ на вода.

Отиде за вълна, и си дойде остриган.

Отиде като удавник по дъното.

Отиде ми душицата, кат' са гѫтнѫ окицата.

Отиде на вѣтър-а.

Отиде на истината.

Отиде на яма.

Отиде на яма като халва.

Отиде на юх.

Отиде попа в' горат а.

Отиде, та са не видѣ.

Отиде ти. попе, кобилката за този пусти седми глас.

Отиде хлѣб-а зá сол'та.

Отидоха яйцата (на едно) с'кошницата.

Отидох у онодината она да онождам, че като излѣзе онодиното оно да ма заоножда, че ако не бѣше онодина она да ма отоножда, че щѣше да ма наоножда — ще каже: Отидох у лелината си дъщеря да искам огън, че като излѣзе свѣковата кучка да ма залаѭ, че ако не бѣше лелината ми дъщеря да ма отърве, щѣше да ма ухапи.

Оти е като коти; или

Оти му главата като на коти.

Оти му главата ломоти. — Соф.

От инат нѣма по лош занаят.

От инат óчитѣ не му видат. Щип.

От инкяр нѣма по добър кяр.

Оти си соя памет. Ах. Челеби.

От искра гора са запаля.

Отиснѫл го от себе си, като лико низ водата.

Отишел в' тъмата за мерджан.

Отишел в' пусто горе тилилейско.

Отишел да му види задник-а пѫт.

Отишел да намѣри лук за в' петък.
Отишел да оре, ралото си забравил.
Отишел да прави лули, т. е. на Люле Бургаз.
Отишел дѣто пѣтли не пѣжт.
Отишел дѣто чучолига не пѣй.
Отишел еднъж на пазар, а два пжти на воденица. Щип
Отишел зад срам-ът. Казанлжк.
Отишел за сжчки, дошел си без ржчки.
Отишел като обран грък на купя.
Отишел на свадба женитѣ да гълчи.
Отишел на Неврат; или: Отиде на Неврат.
Отишел по кучешката партина.
Отишел по памет (Соф.). Отишел по ум-а си (Търново).
Отишел с' един диявол, върнжл са със сто (с' четиреси).
Отишел харизан, останжл зарѣзан.
Отишла камилата за рога, че си дошла без уши; или: Отишла камилата да и турят рога, отрѣзали и ушитѣ.
Отишли сж старци с' кола на зайци, ходили сж два дни, дошли сж гладни.
Отишлò та са не вишлò (не видѣло).
Отѝ щем, видѣ щем.
От кай не повѣйт вѣтрот, от тждѣ надай сакмата. Прил.
От как дойде Росия, нѣма уресия. Чорбаджийска.
От как е почернѣл гарвана, млого е.
От как са ослободи, от тогас са осрамоти.
От каквото вретището, от него и връската.
От каквото е заман, от това и врѣме.
От каквото е сита свинята, от него е и дебела.
От каквото са мъджр срамува, с' него сж лудия надува.
От каквото са най много боиш, то ще ти дойде до глава.
От каквото са човѣк по много бои, от него трѣбва най много да са варди.
От какиното вето, мене станж ново.
От калугерски пари кжща гори.
От ка' ми отрови сърцето, зел да налива илач на него.
От камък-а би сълза ударило.
От камъчета чорбица. Арнаутинътъ
От капката вир се пълни.
От капкитѣ бара става.
От ка' ткана, не прана. Соф.

От катжр ритане, от магаре падане зло е.

От ка' умрѣ, по не хае.

От на, умрѣ мойто магаре, трѣва хем расло, хем не расло.

От кахжр истофинял.

От кахжр му врат-ът отпѣл. Габрово.

От кисел (агорида) мъст става.

От киселок-ът мед излѣзва, иска да са черпи.

От кобила муле са ражда.

От кога не нѣма люге прави, и вѣк-ов не пропаднит. Прилеп.

От кого е, за кого е, и доста.

От което дърво само вода пада, не дѣй го търси.

От кожа да излѣзе. Щип.

От коза ерина не стрижат.

От коза кожица, от лозица водица.

От козитѣ ма по страх, от пожар-а не щж да знам.

От кой са много кърсти, чувай са. Дем Хисар.

От кокошка кога е ял, не може да трае. Щип.

От Колада: оле моя майко — плач.

От кол, на́ кол, кол-о у гас му влѣгол. Прил.

От кол и от вжже са събрали.

От кол на кол, акибет не се надѣне. Щип.

От колец вълна.

От колко що моиш' работи, и мо́ли се на Бога да ти нж благосоит. Прил.

От колко фурни лѣб е ѣл. — Виж: от много фурни.

От колѣшнитѣ дѣца на 40 тѣ дена от раждането си прогледвали; а сегашнитѣ са раждат и гледат.

От комар дроб ти не давам повече.

От комар саздарма и от муха наденица не става.

От конец ти вълна.

От кон' та на магаре. Дем. Хисар; или: От кон' на магаре. Щип.

От кон' харач.

От коньо на троньо. Щип.

От коприва става коприна — С' какво? — С' тъпрѣне и мурафет.

От кора до кора.

От която гора се надѣвахми, снѣгове валѣли. Тур. Ундуумуз даадан карлар аймиш.

От край че до край.

От край до край, че до смѣх.

От край-ът, че до конец.

От крив, и кривоглед, и кривонос Господ да пази.

Открий че храчи, закрий че плачи.

От кръв'та не може да бѫде вода. — От кръв'та вода не става.

От кръстето на корбан-я (от рибата) баярчета на дѣцата.

От кумова срама (дал).

От куче сланина не става, или бива ли?

От кяра глава не боли.

От нъм кяр нѣма нищо.

От кюсе далеч да ти сѫ дрехитѣ, или: далеч се дрън.

От кюше камък пак на кюше (става) са туря.

От кѫдѣ си? — Да питам жената; или: От дѣто ми жената; или: От жената от селото.

От кѫдѣ си дѣдо Петре? — Да питам жената.

От кѫдѣто си дошел, там трѣба да вървиш.

От кѫдѣ шупаря ако съм, добро е.

Откѫснѫ ружата, — заспа.

Откѫснѫл пѫпката, — умрѣл.

Откѫснѫли му рѫцѣтѣ че ги залѣпили на задника му.

Откѫсни на комаря краката, остава сакат до вѣка Брацигг.

От кѫтѫр ритане, от магаре падане.

Отлагай са, кръсти са, т. е. не питай много, много.

От лайна кале пикоч го събаря.

От лайно кюфте не става.

От лаф пилаф да ставаше, колкото море масло да пуснѫ. Тур. Лафтан пилаф олайди, дениз кадара салдаржим.

От лепешка зелник се не мѣсит. Прил.

Отложи са, удари ма, т. е. виж си кел-ът че тогаз ми казвай че съм келав.

Отложи са, удари го, 'ко не падне, завали го.

От лоза грозд, и от трън кѫпина.

От лоша жена цѣр нѣма.

От лоша оресия.

От лошавото, по на зло.

От лошавото женяне по добро е довство.

От лоши-я добро не очаквай. Тур. Дженабеттен керамет олмас.

От лоше — лоше, без лоше — по лоше. Пирот.

От лошото по лошо.

От луд и от пиян чуваш правото.

От луд и от пиян научаш останжлото.

От лъжа хаир бива ли?

От люлката до гроб-а нѣма бѣл свѣт за роба.

От магаре кон' не става.

От магаре на кон'. Щип.

От магаре тежко бил падал човѣк.

От майката до бабата изгуби са дѣтето. Грѣц.

От майка (та) цѣр не бивало (ставало).

От мала дупка голѣм глушец излѣгуат. Прил.

От малкото малко.

От малкото брашно млого лѣб са намѣся.

От малки-ът малко. Габрово.

От малката гюрюлтия става голѣма.

От малки хитритѣ са май халосват.

От малки умнитѣ май не прокопсват.

От малкото сѣкога мож' да стане много.

От маст'та аир нѣмаш, а не от изварокот. Дебр.

От мед по сладко.

От мениша два дервиша. От пѣсен.

От меко лице, девето копиле.

От мен' да е два пръста далеч, та дѣто иде да иде (влѣзе да влѣзе). Или,

От мен' да е далеч, че каквото бжде да бжде.

От мене кръв ще тече, и от него вода ли?

От мене кръв ще тече, че от тебе млѣко ли?

От мене малко, от Господа млого.

От мене пѣсна, от Бога здраве и вѐселба. Прил.

От мене толкоз, от Бога по млого.

От мене сал едни нехте (с' работа).

От мерхамет мараз излѣзва. Тур. Мерхаметтен мараз чикар.

Отмича ми се като мазна кжбасица. Велес.

От млого фурни лѣб е ѣл. — Много ходил по свѣта.

От много дѣца угриз не бидуат. Прил.

От много пари едни що имат, та незнаят що да прават. Прил.

От многото надуване и мѣхът са пуква. Казанлък.

От многото си знаяне тегли.

От мокра пжпа съм заучил (се замъчил).

От мотиката на владиката.

От мрътав кон' подкови търси.

От мръзава душа излава. Щип.

От мрътвец-а гащитѣ.

От мухата прави бивол.

От мълкохапо куче са пази.

От мълчене глава не боли; или: От молчане глава не болит. Прил.

От мъртва глава сълза тече ли?

От мършаво теле и тагарче става, ако не дармон.

От мъст'та хаир немат, не от изварок-от. Милад.

От мждри-а да та е страх, а то не от луди-а.

От мжк, примжк.

От мжтната и тихата вода да са вардиш.

От нас далеч да бжде.

От нас малко, а от Бога много.

От нас пѣсен, от бога здраве. От пѣсен.

От начало до конец.

От наш'та гора лист е.

От наш'тѣ глави палят своитѣ лули. — Нам запалят главитѣ, а тѣ искат от тѣх да си запалят лулитѣ.

От небето звѣзди снѣма.

От него са дига прах (като от човал брашно).

От невидѣло паднж камък на главата му.

От неволя хоп, хоп.

От невѣща и гората плаче.

Отнел му хлѣба.

Отнема комат-я от устата ти.

От немило до недраго.

От ненаданата дупка излиза мишка.

Отнесе го мътната. — Отиде по вѣтър-ът.

Отнéто, проклето.

От нефелитото месо добра чорба не става.

От ниско и могилата ни са вижда като гора.

От нищо болѣсть напрасна смърт.

От нищо нѣщо.
От нищо нѣщо става, и от нѣщо нищо става.
От ногу Стоян не умира. Горн. Джумая.
От нож рана зарасва, от зла дума никога (неможе).
От носа му като че ли яд ще капне.
От нѣмай кждѣ.
От нѣмане даване Божа си е работа.
От нѣмане имане не бива (не става).
От нѣмане по-чисто нѣма
От овчица по мирна.
От огън и от вода по лошо е зла жена.
От огън-я в' вжглищата.
От око. — По карар'-ът на окото.

От окомушитѣ ще се свърши свѣт-а. Тур. Окумушлардан каямет копаджак.

От окото не се укрива нищо.
От онзи свѣт никой не са е върнжл (съ пробита глава).
От онова що знаяше, бѣше разучил; сега пак са завърнж.
От орел-ът сокол, от сокол-ът орел. Котел.
От очи го прави.

От очитѣ влѣзва от сърцето (ум-а) не излѣзва. — Севдата.

От оцу и децу. Соф.

От плачковци иде. — Плачковци близу до Боевци. Трѣвн. колибы.

От Пена барим малко пепел.
От песок хортома. Крушево.
От петитѣ до върх-а.

От петък до в' сжбота трай. — За турски ът тенбих, или ясак.

От питомото зеле глава не боли.
От пиян челѣк и луди-я бѣга.
От пиян казак и от тавржс турчин Господ' да та пази.
От плашливо жребе много пжтя добр кон излиза.
От плевник не съм излѣзал я, хелбетя ѣл съм.
От плѣнаво желѣзо добра сабя не става.
От повишѐ глава не боли. Пирот.
От повой-я до покрив-а.
От подгор баба не умира. Прил.

От полвина умрѣх. — Боли го кръст-ът.

От полето гладен и от вжтрѣ яден.

От покрит въглен да са боиш, че по-дълбоко та опаря.

От попа да извадиш хрàна, като от мъртвец сълза.

От попа до ковача; или: **От попа до коача го соши алището терзията.** За лошо съшито. Прил.

От поп — кук, а от кук — поп. Соф.

От попски оно кръщене не излиза.

От поревка става поревка.

От поразник облага нѐ очаквай.

От похват-а се познава мастора.

От правото земане на челѣка, зема дявола полвината, а от кривото, сичкото че и челѣка.

От праг-а до врага.

От празна паница нито са вие, нито са пие.

Отпра камшика. — Остарѣ.

Отпрал (му са) камшика. — Състарѣл, залинѣл.

Отпрал му се лоб-ът.

От просия очи не излизат, а от кюсния.

От просо млин не са прави.

От псетата по-лош.

Отпусни (са на) Никулската дупка.—На Никулденъ най-широката дупка на капша отпущат, зарад корбанитѣ, че много са ѣде; показува какво сж носили Българите на гащитѣ си.

Отпуснжл си джукитѣ.

Отпусиж му са брънката.

Отпуснжх му край-я.

От прѣіадуане нѣма здраве. Прил.

Отпуснжл са като ножѝчка (ремък) **в'жара.**

От прѫдля грош.

От пръвни-о залъг по сладок нѣма.

От прѣд лиже, от зад драще.

От прѣдѣ ти глади, маже, от задѣ ти гроб копае.

От прѣпълнена чаша не е грѣхота да пооцрънкнеш (отсръбнеш).

От пълни ржцѣ празни.

От пълна пушка един са бои, а от празна двамина.

От първна цѣна не бѣгай. Прил.

От пжрте-то стават голѣми дървета.

От работа гърбат ставаш, а не богат.

От работа тежко, без работа по-тежко.
От радости не знай що прави.
От раки сбор не става.
От ракита грозде бива ли?
От рамо.—Да прѣсѫди нѣщо и да му не търси дълга си.
От рано се познава в'коя вода мож' да има сирене.
От рани да се не куртулиса. Щип.
Отреби пита, не остави комат'.
Отринѫ си свиня задник-а.
Отръсвай прах-а на сурмаха от дрехата му.
Отръси пѫздера. — Провдигнѫ, съвве са от болѣсть.
Отръсил са като куче от пѫздер.
От ръжда до ръжда.
Отрѣжи ѭ, тя е на крайя, — кавватъ нѣкои тому, който са оплаква че го боли главата.
Отрѣжи ги, на залханата сѫ много. — За крака.
Отрѣжи на свинята джурлата, тя пак рови.
Отрѣза прѣз калът.
Отрѣзали му ражцѣтѣ, че ги залѣпили от задѣ му.
Отрѣза прѣз просото бос.
Отрѣзвам го, та евалла не струвам. Не са покланямъ.
Отрѣзвам ти пѫп-а.
От рѣпа до рѣпчук. Една вървѣла сама и си приказвала с'задникът си, а кумът вървѣл подирѣ ѝ, като се обърнѫла та го видѣла, попитала го: отколѣ ли си подирѣ ми кумче? — Отъ рѣпа до рѣпчук, рекъл.
От рѣпа прикаски. Пръдня, или от пръдня; **рѣпови прикаски.**
От рѣчено до направено, като от лист до корен.
От рѫка е, трѣба да и сториш честта. Добра рѫка държала; казва той що не иска да пие вино.
От сараи до бунари. От пѣсен.
От свински баджак царвули не стават.
От свирец — поп, от поп — свирец.
От своето (от себе си) за чуждото сѫди.
От свой-а си умъ не са отдѣляй.
От свой камък не боли.
От свой село мома, като в'стъкло вода, от чуждо село мома, като в'стовна вода.
От свѣт-а и от мир-а са събраха.

От свѣка птица не се ѣде месо. Бѣлоградчик.
От сила гърми.
От сила пращи, от глад са заваля.
От сиромах не са заемай, че ще падне подирѣ ти.
Отъ сит вълк и от стар грък Господ' да те пази.
От сичкитѣ фтички що пѣят, най хубаво пѣе онтрата[1])
От слѣд марча и кучето на хлад бѣга.
От слѣпи-я зех очи да глѣдам.
От смърт лѣк (цѣр) нѣма.
От смърт'та са не бои.
От смѣх та са испокривихми.

От спане, от вета руба (и от фетва) куртулуш нѣма. Велес.

От срам, от страх нѣма грѣх.
От срам че му укапали (улетѣли) вѣждитѣ.
От срам не говори.

От срама, та загиряса. — прѣкалена срамежливость. Ах Челеб.

От среднята чест съм.
От стар баща мирас — сирачета дѣца.
От стар баща чедо съм, що са чудиш.
От стара майка син е (чедо е).
От стара направа е.
От стара коза ере е. — Хитър е.

От старо дърво обрѫч не става, или: **Отъ старо дърво обруч се не вие.** Пирот.

От сто бради по косъм, и ти с'брада скопосан.
От сто бради по косъм, теби цѣла брада.
От сто гръстици по едно зърно.
От стока бунище не бидуат. Прил.
От страх и умни-я изгубя ума си.
От страх, та не паднѫх.
От страх-ът на орел-ът, ѣзди жабо що можеш.
От студ камек-о пука. Прил.
От студ кове клинци.
От студ рѫка не са вади на двор. Прил.

От сън по сладко нѣма; ако го обичаш повечко, оставаш без коричка хлѣбец.

---

[1]) Тая дума не ѭ разбрах какво ще каже. Р.

От сѣкакво брашно млин.

От сѣка брада по косъм, и ти с'брада скопосан.

От сѣкой пън' не може (не става) свѣтец да са одѣла.

От сѣко биле гостба не става.

От сѣно бунище, от бунище сѣно. Щип.

От сѣко дърво свирка не става, или: **От сѣкое дърво свирка не бива.** Щип.

Отсѣче го като на пън'.

Отсѣче са на пилаф-я маслото.

Отсѣчи на кучето ушитѣ, то пак куче.

Отсѣях си брашното.

От сѫдене не са убѣгва.

От тази кожа на вън не може.

От такваз жарава и лед са ступява.

От твойта кожа цървули нѣма да излѣзат.

От твоитѣ уста, в'Божитѣ уши.

От тебе дѣто ще ми доде, от Бога да ми доде.

От тебе по-добър да не е. Турс. **Сенден даха ей олмасѫн.**

От тебе са не допитва.

От тебе сефте, от Бога берекет, или: **От тебе сефте от Господ берекет.** Прил. Обичай приет от турцитѣ, защото у тѣхъ се много наблюдава, кой ще дойде сутрин да купи най напрѣдъ нѣщо, т. е. да му направи сефте, от което прѣдполага той ден щастие; за това като вземе първитѣ пари, т. е. сефтето, ще го потрие на брадата си и ще каже: сенден сефте аллахтан, берекет. Потриваньето на паритѣ по брадата значи да са умножатъ паритѣ от туй сефте колкото космитѣ на брадата. Нѣкои сѫ до толкози суевѣри, щото, додѣто сутрин най-напрѣд не продаде нѣщо с'паритѣ на сефтето, не дава на вѣра. По сефтето забѣлѣзват каква ще бѫде продажбата прѣз този ден' и дохаждат да вѣрват, че има хора, които, като му направят сефте и на продажбата му добрѣ отива, а на нѣкои сефтето му било опако, за това тѣ си забѣлѣзват и прѣдпочитат такива да им направятъ сефте; от това и поговорката "сефтето му е хубаво." Въобще на человѣцитѣ които сѫ галантни и щедри, които нѣмат паритѣ на почит, не им се счита сефтето добро; на против, сефтето на скѫперницитѣ и завистницитѣ се счита за

добро. Това което се смѣта за всѣкой нов ден; смѣта за всѣка нова стока и се наблюдава върху сефтето сжщото: кой ще купи най напрѣд. Това има дори сходство с'полѣз-ът у Българитѣ на нова година, или по добрѣ на Игнаждан у нѣкои. Сефте е въобще,'начаток' или 'полѣз'.

От тевница огън. М. Търн.

От темел-я керемидитѣ са не отдѣлят.

От тиква ти грош-а.

От тихата вода да та е страхъ повече.

Оттикнж коритото, — казват на поддѣвка кога се ожени кака ѝ.

От топор топорище да земеш добро е, — казватъ когато не може нѣкой да си извади дългът.

От точило и зет иска мед. — От това що се боиш, ке налѣтиш. Прил.

От трампа на трампа, отиде наш'та кранта. Тур. **Трампадан трампа, гитти бизим кранта.**

От тресе са, како куче от роса. Кюстендил.

От три бука двѣ врѣтена, едното криво, другото недоправено.

От три кжщи двѣ гащи.

От три кжщи село, едната е без чело.

От триста ядове.

Отритнжл касмет-о си. Щип.

Отруачка праведен да се напие, пак не ке се отруе. Прил.

От трън грозде не става.

От трън иска праскова.

От трън трандафелъ, от трандафел трън излѣзва. Милад. Или: **От трендавил тçрн, от тçрн трендавил.** Прил.

От трън та на глог.

От тугото магаре стрѣдѣ во кал-та. Прил.

От тука на боклука.

От тук да влиза, от тук да излиза. — За ушитѣ.

От туй брашно не става пита.

От туй по-добро който иска, белата си иска.

От туна бѣда.

От турчин по лош.

От тютюн кжща нахрацана.

От укапки правен.

От улав ум не купуй. Прил.

От умот ке търгат гла́ата. Прил.

От ума си тегли.

От умрѣло магаре петала не търсят.

От умрѣло оно роден.

От умрѣл челѣк сълза не капва.

Отму рѣл кон' плочи вади (Щип). Или: **От псоисан кон' плочи берат.** Прил.

Отупа паткага.

Отупай праз-ът (гърбът).

Отупали мѣх-а в'главата му. — На сирни заговѣзни в'понедѣлник, с' сиренитѣ мѣхове що сѫ останѫли празни, вардят та бийѫт с'тѣх застарѣлитѣ иргени в'Търново; по други мѣста не помнѭ.

Отупали му пепел-а.

От царя и от везиря по богат съм.

Отче наш, скочи дваш, кихна триш.

Отче наш не стига, иска и от лукава го.

Отче наш не е голѣма молитва, ама спасява.

Отче наш, прави какво ти знаш, — на шега вмѣсто "отче наш."

Отче, отче, утрѣ е света недѣля. — Дѣ да та намѣрѭ срѣщу пондѣлникъ.

Отче попе я ухни и за мене. Копривщица.

От челад по сладко и по горко нѣматъ. Прил.

От челик да би било, оно би се исхабило; или: **От челикъ да бѣ, истриваше са.**

От челѣка нищо не са е отнело.

От челѣка са нищо не отърва.

От черничов лист свиленик става?—Как?—С'работа, и с' търпене.

От черква — на мехната, от мехната — в' черква.

От човѣшко месо пастарма не са суши.

От чоѣка нищо неоткинуа, чоѣк всичко може. Прил.

От чорбата зарар не виждаш, ѣж колко щѣш; артиса, излѣй ѭ.

От чорбаджия нѣма нищо в' помията, той сал чорбаджия търси.

От чуваното до видѣното много далеч.

От чуждата торба е лесно за даване.

От чужда нива и паница прѣсномел прицаосо.

От чужденец който му не снима и не клима, да му изсъхне попраг-о.

От чужденец чекай правото, като от яд здравито.

От чужди ржцѣ добро не очаквай.

От чужд кон' на пол пжт' те сметинеат. Милад.

От чузд шупар и четинка е кяр.

От шега глава не боли.

От шега са дѣца раждат.

От шегата просо никне.

От шугаво прасе здраво свинче не бива.

От шугаво прасе тлъста свиня не излиза.

От шумата на черница атлас става.

От що да немаш и без него поминуаш. Прил.

От що нѣма и цар-о не зима. Прил.

От шчо остаруат кучинята? — От оденье. Щип.

От що си сит от това и дебел.

От щото се боиш, най млого то ще ти дойде до главата.

Отърсил пъздер-я.

Отърсил се като куче от пжздер.

От ѣдене никой не умира.

От юзда не зима. Тур. Гемден алмас.

От Ялари, кой как свари. — От пѣсен.

От язик по сладко нѣма и от язик по горчиво нѣма.

Отфьркнж от мене като нѣкой нерѣз. Прил.

От фтиче млѣко да търсиш в' кжщата му са намира.

От халал-от половината дявол-от зима; половината да ми остане и ово е много. Охрид.

От хесап глава не боли.

От ходяне нѣщо, от сѣдене нищо.

От хората скрито, прѣд Бога открито.

От хубаво челѣк за сурмашява, а от ефтено заборчлява

Офука го като влах пита.

Оцет, който не е лют, и домакин, който не е зъл, нищо не струват.

Оцет-я е най лют, а най напрѣд своя ссжд разваля.

Оцъклили му се очитѣ.

Оче попе мой, свети ли ми лой! — Лой ли, или масло? — У... му го, че аз забравих кое са светяваше, лой или масло.

Очивадно пукниче. — Хитро дѣте.

Очи дебели, ногти орлови, лице мѣшинено. — Така благославят нѣкои калугери таксидиотитѣ си.

Очи заклопени, думи разклопени.

Очи и черни череши. От пѣсен.

Очи като лѫжица, а не види ни трошица.

Очи като на бивол.

Очи като плочи; или: **Отворил очи като плочи.** Прил.

Очи кръвнишки, поглед хайдушки.

Очи към Бога, сърце към расрога. Габров.

Очи лакоми, душа изгубена.

Очи на икони, ум на кокони (сърдце при кокони).

Очи на колата ум на когото бѫди.

Очи нѣмам, защо ми са вѣжди.

Очи от гледане не се наситуват. Прил.

Очи от очи са срамуватъ. Тур. **Гьоз, гьозден утанжр.**

Очи плави, сърце плахо.

Очи плахи, рѫцѣ роби.

Очи пукалски.

Очи пълни, рѫцѣ праздни.

Очи са с' нищо не насищат; или: **Очи са с' нищо не насищат, само с' една шепа пръст.**

Очи синор нѣмат. Ах. Челеб.

Очи слѣпи, пусти, невидят.

Очи со земя се наситуват. Щип.

Очи що на́ бързо не видуат, се забораваат. Прил.

Очитѣ му обѣлѣа от гладос'. Прил

Очитѣ му капнаха от срам. Прил.

Очитѣ му играѭт като на воден гявол. Щип.

Очитѣ му на аджи-а не приличат. Щип.

Очитѣ му сѫ на пръститѣ. Щип.

Очитѣ му на гѫз-а му.

Очитѣ му в' тила.

Очитѣ му на краката

Очитѣ му към краката сноват.

Очитѣ му биволешки. Кюстендил.

Очитѣ му изваждаш, пара не мож' извади.

Очитѣ му на вола, а па държи кравата.
Очитѣ му сиви, вѣждитѣ му гриви, краката му криви.
Очитѣ на скѫпитѣ сал' с' земя са напълнят.
Очитѣ от вода (лъжятъ)
Очитѣ са лъжовници.
Очитѣ са несити.
Очитѣ си ли да вѣрвам, ушитѣ си ли?
Очитѣ си биле да не вѣрваш.
Очитѣ си невѣрвам, че тебе ли?
Очитѣ си ли да вѣрвам, тебе ли да слушам.
Очитѣ си сам ва́де, кой му е крив. Щип.
Очитѣ сичко видят, сал' себе си не видят.
Очитѣ сѫ да гледат, а краката да вървят.
Очовѣчил се веке. Щип.
Очух и мащиха не сѫ за пофала. Соф.
Ошел дѣка жени прали и дѣка гуски срали. Кюстенд.
Ошел Михо с' теслата, пошла Пена по него.
Ошел Шабан за мечки, пушката си забравил. Коприв.
Ошла баба за дренки, тамам баба на дрѣн-а и мечката под дрѣн-а.
Ошумулил го (ѭ). — Изял нѣщо, или друго нѣщо сторил.
О̣ще веднъж ще ма роди майка ми, ако стане туй.
О̣ще веднъж таквиз недомрѣли хора не ми носѣте
О̣ще вълк не видѣл, той свиква на кучета.
О̣ще дѣтето не се е родило, Иванчо го кръстили.
О̣ще една бѣда не минѫла, а друга дошла.
Още еднъж ако станем невѣста, знам како да говѣям. Щип.
О̣ще ли мома ходи, още ли свѣт-а лѫже.
О̣ще млого лѣб ще ѣдеш ти.
О̣ще млого просеник ще дъвчеш ти.
О̣ще му душата на млѣко мерише.
О̣ще му вонѣѭт зѫбитѣ на млѣко.
Още не видѣл конё, замаал нога. Гор. Джум.
О̣ще не се нарадуа̀л, отлѣтнало му от рѫцѣтѣ. Щип.
О̣ще не е дошел до водата, гащи събува.
О̣ще не са изяловила зимата. — Прѣди Димитровъ ден не е ударило снѣг.
Още нило са пченето.

Още ни кук, ни кукорек. Соф.
Йще Петко не роден и шапка му шиіжт.
Йще прѣди адама било.
Йще рибата в' морето, той точи зжби да ѣде; или:
Още рибата у морето, турил та́вата на о́гино. Щип.
Още са на коньо не качи́л, замаал нодзѣ Кюстен.
Йще три, та кон', и право на хаджилжк. Циганин.
Ощипан славей не пѣе.

ПРИБАВЕНИ

Озжбил са като кржт на рѣпа.
Ококори малко очи. Щип.
Опака година, опако отива.
Опак рак; или: **Опачник рак.**
Опачина край нѣма.
Оплела са работата.
От сам рѣка та пук, пук под камък; от татък рѣката пук, пук над камък. Скороговор.

(Всичко **О = 1289**).

П.

Павуна го гледай, ама не го слушай.

Падал ли си от таван?

Падни̇ пита да та изѣм (и ти плоска да пиѭ).

Па́дни кѫдѣ гро́хни. — Дека падни, там да грохни.

Падни́, убийса, с' мотика и̇ лопата да та заровят. — викало магарето, кога го ѣздял челѣк.

Падни́ злобо, небе спри са.

Паднѫ гуглата (шапката, капата), лъснѫ се келя. Тур. **Такя дющю, кел ачилдж.**

Паднѫ като да го изѣм.

Паднѫ като капка.

Паднѫ като мѣх. — Тежко паднѫ

Паднѫ като нафор.

Паднѫ като на вѫглен. — С' ищах се погълнѫ.

Паднѫ като на огън'.

Паднѫ като пате на задник-а си.

Паднѫ като шумка. — Леко паднѫ.

Паднѫ коня в' рѣката. — За смѣх, сполучи са нѣщо. Ах. Челеб.

Паднѫ крак-а на сто́ла. — Друг ще мине на мѣсто.

Паднѫ маслото в' лещата.

Паднѫ му са и нему да са покордисва.

Паднѫ му кладата връз гла̀вата. Щип.

Паднѫ му сърце на мѣсто.

Паднѫ му мраз по лицето (като му рекох това и това).

Паднѫ му страшното; върни са бе батё. — Двама братя отишли, подир бащината си смърт, в' гората за дърва; тѣ не знаяли гората, или, очи тамах за чуздо, рекли да си понаберат дръвца, че да си ходят. Тамам берели, ето ти пъдар'ът, турчин, видѣл ги, и отишел да ги пита, защо берѫт дърва в' чуздата гора. По голѣмото момче, като го видѣло, дуй по дола да бѣга, турчинът се спуснѫл подирѣ

му. Като го гонял така, развързал се каукът и паднжл от главата му, но той го гонил още да го улови. Малкото момче, като видѣло онова страшното от главата му че паднжло. завикало с' горнитѣ думи на брата си за да се върне.

Паднж огън' и изгори кебе. Соф. — Кой що чини, сам на себе чини.

Паднжл комин,та се сломил. Соф.

Паднжл му шлем-а на темето.

Паднжла му секирата у мед-о. Соф.

Паднжла муха в' мечи (кини) уста.

Паднжло сж циганину царство, той най напрѣд обѣсил баща си (за юнашство).

Пазе, да го неиспазе. Щип.

Пазй Боже от бѣлѣзан челѣк.

Пази Боже от българин кога сж погърчи и от циганин кога се потурчи.

Пази Боже от грѣхове, се по женски мѣхове.

Пази Боже от клисав лѣб и чорбаджия. Кюстен.

Пази Боже от кюсе, от кьорав и от сакат.

Пази Боже от лош поп, от сурмах хаджия и от гърчава свиня.

Пази Боже от мюхлюзин и хаджия. Кюстен.

Пази Боже от пиян поп и от гнил дирек. Кюстен.

Пази Боже от повече зло.

Пази Боже от погърчен и от потурчен.

Пази Боже от туна бѣда и от напрастна смърт.

Пази Боже от туна бѣда, от пияна жена и от бѣсна свиня.

Пази Боже от слѣп от суровицата.

Пази бѣли пари за черни дни.

Пáзи го като двѣтѣ си очи.

Пази да ти зло утрѣ не доди.

Пáзи като враната горни-а споп.

Пази са от ат — от зад, от бик — от прѣд', а от калугер — от вред.

Пазѝ са от зло, както та й пáзила майка ти от огън' и змия.

Пази са от зло, като от огън' и змия.

Пази са додѣ не е станжло ут, ех и язък.

Пази са от оногова, който едно говори, а друго прави.

Пази са, да пази и Господ'.
Пази се от окадена пушка.
Пази са, кога имаш работа с' лукав челѣк.
Пази са от стар турчин и от млад българин.
Пази са от сѣко зло, додѣ не ти е дошло.
Пази са от скрити-ът (покрит) вѫглен. Казанлѫк.
Пази си пояс-а.
Пази та Боже.
Пази (та) Боже от дълги тоеги (пѫржини) и от тѣсни улици.
Пазо лъже, мазю маже.
Пак е малко близу до в' кѫщи.
Пак излѣзе Рада мома.
Пак излѣзох аз рочко.
Пак излѣзе с' бѣло лице.
Пак паднѫх, дигни ма де! — Е, ставай паксамá.
Пак стари-я занаят да й жюв и здрав.
Пакостника млого не си трае.
Палето наше, чул-а му мѣнен.
Пали свѣщ на дявола да ти стори добро додѣ са посѣреш.
Памук в' кошница не шава.
Памук сякашъ че е, т. е. бѣло и меко.
Памукчията мрази бѣлото псе. Или: Памукчията от бѣло куче хас не струва.
Памучен чорап женско сърце е. — Обтѣга се.
Панагон коня сваля.
Панаир без кражба не бива.
Панакидата му на опаки.
Панталонитѣ му като шалвари.
Пантелей пѫтник. — Щърковитѣ се събират около пантелея (27 иул.) да си вървят.
Пантовцитѣ (дияволитѣ) го отнели.
Папурениче, братче, искочи от трънче, уплаши майстора (юнака, мене). Тъй викал един циганин на туй мѣсто, дѣто друг пѫт от прѣсищане, бил си оставил папуреникът.
Парата върти свѣт-а, а правдата небето.
Паpàта е дявол.
Парата е дявол, ама жената е по-дявол.
Парвесница ургисница.

Парен каша духа. Или: Оарен, кашу дува (Пирот).
Парен каша, расол духа. Ах.-Челеб.
Парен тикви духа.
Пари в' кесията, риба на планината.
Пари кѣ да ми теглят грѣх-ът. Котел.
Пáри ли ти, Кѫнчо, мене хеле ми пари. Трѣв.
Пари, пари, да го парят по дроб-а.
Пари, пари, с' кола ги товарѝ.
Пари по дроб-ът да го парят, да биха-го парили. Казанлѫк.
Пáри си кокалитѣ.
Паритѣ баща, паритѣ майка.
Паритѣ вършат работа.
Паритѣ ги магаре не пърди.
Паритѣ ги пѣтлитѣ не кълват.
Паритѣ дават и ум.
Паритѣ и змията излъгват.
Паритѣ излъгват жената, а жената мѫжа.
Паритѣ, и дваж да ги броиш, не е злѣ.
Паритѣ, и на пѫт да ги намѣриш, чети ги.
Паритѣ му заковани.
Паритѣ на едни зимат ум-а, а други учат на ум.
Паритѣ не извират.
Паритѣ не са спечелили мене, аз съм тѣх спечелил.
Паритѣ от бѣда, бѣда раждат.
Паритѣ от мрътви-ът жив не правят. Габров.
Паритѣ опопват и магарето.
Паритѣ от чумата не мрѫт.
Паритѣ са не бранят и дваж да ги броиш.
Паритѣ се държат за лоше врѣме.
Паритѣ се държат за чер ден'.
Паритѣ се изѣдат, а хáрото си остава в' кѫт-а.
Паритѣ силно звечят и се далеч чуват. Соф.
Паритѣ сѫ и в' съдрана кесия драги.
Паритѣ сѫ душегубци.
Паритѣ сѫ като водата, имат цѣна над улей-я, ама нѣмат под чарк-а.
Паритѣ сѫ по-мили от сичко.
Паритѣ сѫ търговци.
Парица боклучец, без нея ни в' лучец.

Парица, душица.
Парица, силна царица.
Парицата грош ражда.
Парична болѣс.
Па́рнѫ го по дроб-ът.
Парясах ѭ за ум.
Пасал на патрика магаретата, колко годин става.
Пасе вѣтровет̀ѣ.
Паси трѣва, която знаеш.
Пастила го стори (Ах. Чел.). Виж: **Направил го на пестил.**
Пастрянето е по-спорно от печелянето.
Патка, гѫска, туй тя сѫска.

Пати, пати, пати, какинитѣ патенца, вчера ги насадих, днес са излупили и плуват. Тъй и се сторило неи, защото имало в' мазата вино, че влѣгвала често, пак оставила бъчвата, та истекло виното, пак тя не познала вълната що плувала, ами сѣкала че вчера що насадила патета са се излюпили.

Пати от зли очи. — Който урочасва.

Патило у срѣд бѣга. Пирот.; или: **Патила на срѣд лежала.** Щип

Патка на дърво стои ли?
Патка пукнѫ, пак пукнѫ. — За пуканкитѣ.
Патка що не знае да плава, от към задник-а се дави.
Пато, видиш ли? аз имам нов калпак.
Патур кѫща държи.

Пауна си гледа краката и пищи, — казват на оногов' който се хвали с' хубост'та си.

Паща от студенитѣ мламоси.
Паѭк-а по цвѣтето бере яд, а пчелата мед бере.
Паѭк-а сѣкиму разваля дома, а той го прави се́ сам си.

Педяй челѣк, лакят брада. Кумановската: — **Педа човѣк, лакот брада.**

Педята му нѣма хромица.
Пезуля залѣпила, а кѫщата — чефутска чершия.
Пей дава за кавга, — кавгаджия.
Пей дава за управия, — мирник. Ах. Чел.
Пек да пекне, че да врекне.
Пелешата баба. — За жена която се гизди.
Пена ѭ страх от аджамиитѣ сал.

Пени, пени кунки, дала мама цици, пък баба пара, да си купим халва. — Дѣтинска залъгалка.

Пенчо и Панчо едно сѫ.

Пеню и Наца пѫхнѫли сѫ в' каца.

Пепел' пордавай че печели, а не ялмази че да зарариш.
Пепел фърлили, като излѣзли.
Пепел ѣж, че в'кѫщи стой.
Пепел да лиже. Щип.
Перѐ са перѐ, дор са окида добрѣ.
Перѝ за Великден, перѝ от Великден.
Пѐри се като пѣтел на бунище (Куман.); или: Пеняви се като рак на бързей.

Пѐрнѫт си е, остави го.
Перчи са (пера) като павун.
Перчи са като селски поп.
Перчи са като селски чорбаджия.
Перчи са като цигански араччия.
Пес на нива, ратай са потрива.
Пес на нива, ступан в' коприва.
Пестенето е по-добро от работянето.
Пестил го направи. — Смаза го от бой.
Пет вола два чифта.
Пет за девет да даде. — Да го излъже.
Пет крушки гнили навредуат си-о кош. Дупн.
Пет мѣсец-а са кахари, седем ходи без пари.
Пет мѣсеца, пет дарака, кога ги извлачила, горката·
Пет неравни пръсти на една рѫка сѫ.
Пет роди — едно не изби. Лом.
Пет пръсти Богу наддиляват.
Пет пръста има човѣк, който да му отрежеш, се боли.
Пет пръсти са на рѫката, един с' един не сѫ равни.
Петко и Недѣля кѫща хранят.
Петко, помѣтко.
Петко Сѫба не грѣе. — За врѣмето.
Петре, вѣтре, не духай внетре. Соф.
Петни врага до прага. Пирот.
Пето колело в' колата.
Пет-тѣ пет, и двайси-тя и пет, и тѣ са пет. Турс.
Петтима (пет мина) Петка не чакат.

Петък пече, сѫбота тече. — За врѣмето. Гледай: Четвъртъкъ пече...

Печалѐно магàре от краставѝци, рѐката го носе. Щ.

Печели, пак не дигай гюрюлтията.

Пече го салото.

Печено прасе на паралежка, боси ноги под паралежка. Соф.

Печени му са яйца на ссѫд-ът.

Печено, не допечено, нам наречено.

Печеш му риба на устата.

Пече са като пѣтел.

Печи го, вари го, пак е рак.

Печи го, печи го, става като кикерида. Трѣв.

Печѝ се турто до заран, гост те чека до у други ден'. Соф.

Пешин заплати, че тогай клати. Самок.

Пешин кус, па послѣ топ.

Пешин помисли, тогаз провисни.

Пешин помисли, тогава продумай.

Пешин помѣри, тогаз удари.

Пешин прѣмѣри, тогаз отрѣжи.

Пие го като вода.

Пие като пианица.

Пие като свингер.

Пие като софянски свингер. Турс.

Пие кръв на памук.

Пианицата в' пиянството си ум-а намѣрва.

Пианицата като върви вика: тоз дувар мой, онзи дувар мой, додѣ се запокити под нѣкой.

Пианицата кръчма не знай.

Пиени-я друго мисли, а кръчмар-я по-друго.

Пий вода от главата.

Пий вино кисело, да ти бѫде весело.

Пийте да пием днес и утрѣ, че пак чем у други ден'. Соф.

Пий за него студена вода. — Забрави го.

Пий за хатѫр, хапни за хатѫр.

Пий като попъ.

Пий като отче наш.

Пий магаре аязма.

Пийни оцет да ти отмине.
Пий що било, тули що не било.
Пий, ѣж, легни, бѣж
Пий и ѣж, стани и бѣж.
Пий, ѣди, — стани трѣби.
Пикай, та са огледай.
Пика булката. — Важно нѣщо се извършило.
Пикай че са огледай да са видиш какъв си.
Пикай на него.
Пикал на оси. — Лют, строг.
Пикал срещу слънцето. — Туй му е грѣх-ът.
Пикаят му на главата, пак той че дъж лѣти. Ах.-Ч.
Пикня без пръдня, сватба без цигулка.
Пил, не пил, плащай.
Пила и пѣла, плащáла и плакáла.
Пинка са. — Напъва се без сила.
Пипа като пиян.
Пипа като попарена.
Пипа като с' люцки. — Пипа като без ржцѣ.
Пипа като слѣп да найде дувар-о.
Пипер-я мънечък, ама прѣд господари излѣзва.
Пипка да те хване.
Пипкава търтила (ударила). — На пилета, пуйчета и патета.
Пипка да ги търти.
Пипница и търтница ва хванжла.
Пирпир Пена....
Пирота му прави, — пакости му прави. Ах. Челеб.
Писано на леда.
Писнж в' цървата.
Писнж дѣте в' майчин корем.
Пита болния да ти постеля ли? — Турс: **Хастаи дюшек ми сорарсжн.**

Пита, която ще я изѣджт други, що та е грижа ако изгори.

Пита се пече, пък не са знае, кой ще да я ѣде. Ах.-Челеб.

Питай ма да ти кажж.
Питай дѣцата за него.
Питай когото щеш, и пак свой-я си ум да прѣдпочтеш.

Питай и питай, и ще намѣриш божи гроб.

Питай момата кого има на очи, циголаря ще посочи. Или: Попитай момата кого иска даземе, ще видиш че я блазни гѫдуларя.

Питай когото щеш, и пак свой ум да прѣдпочтеш.

Питай старо, не питай харо. Или: Питай паталца, а не вражалца. Щип.

Питай че пипай.

Питай чифутина за пѫт, да та излъже.

Питали арнаутина: В' рай ли искаш, или в' пакъла, — а той казал, да видим дѣ по много айлѫк дават?

Питали вълка, що ти е дебел врата? Рекъл: защото сам си вършѫ работата.

Питали камилата какво ѝ аресва, на горѣ ли, на долу ли? — Тя отвърнала — равното.

Питали камилата: Какъв ти е занаята? — Рекла, казаслѫк.—Машалла, рекли, на рѫцетѣ ти й на краката ти прилича, барим.

Питали кучето: Защо ти са слабинитѣ от зад? — Рекло, че коя ми работа е напрѣд?

Питали кучето за колко отива в' Цариград. — На според ход-а, рекло.

Питали кучето по колко пѫт си зима на сахат-я? — На според ишкин-я, рекло.

Питали лисицата: Колко масло даваш? — Гледайте ми муцуната и не питайте колко масло давам.

Питали Марка: Как станѫ юнак? Рекъл: научих се от кучето.

Питали мулето: Кой е баща ти? — Кон'-о (ата) ми е вуйчо, рекло.

Питали Хитър Петра: От кѫдѣ си дѣдо Петре? — От жената от селото, рекъл.

Питали циганина: Коза ли, искаш, или заец? — Козайц, отговорил той. Соф.

Питали циганина: Любеница ли иска или диня? — Любодин, отговорил той. Соф.

Питали циганина: Торба ли иска, или отварник? — Торбалник, рекъл той.

Питало просото: Да ли да са растакам на млин? Казали му: ти излѣз от огън'-я с' рѫз-а си и то ти стига.

Питата, колкото стои, по-добри гости чака.
Питом, питом, в' Цариград отиваш.
Питомнитѣ ойдоха, а дивитѣ остаха. Соф.
Пи́ше по снѣга, — пикае.
Пишеш вѣжди, а той мисли че му вадиш очитѣ.
Пиши го на дувар-а. — Забѣлѣжи го.
Пиши̂ Рада и Баха. — Бахо: мѫжко име.
Пишках, пишках, тамам триста доловени.
Пишман хаджия.
Пищи баба за тояга.
Пищи като гущер.
Пищи като дъждовник.
Пищи като каняк.
Пищи като червей.
Пиян без вино, — луд.
Пиян Влах не знае какво ще каже гладен турчин.
Пиян го правил баща му.
Пиян гръста.
Пиян дърво.
Піан запива, допива, ама лозе не копай.
Піан, залян (баща) поп не е, трѣба да се почита.
Піан, заліан, туй съм аз.
Піан истрезва, луд не истрѣзва.
Піан и таврѣз не се погодяват.
Піан като земя.
Піан като циганин.
Піан кандило.
Піан като кютюк.
Піан ост врѣзва, луд в' пѫт-а не влѣзва.
Піан поп вино сънува.
Піан поп, пиени дѣца.
Піан турчин — бѣсна свиня, ой коладе мой коладе. — Един коледажия като ходял по пѫт'ът, срѣща го един турчин и го запитва какъв и що е; той му казва че е такъв що пѣе на хората за здраве, сега по Колада. — Де, пѣй и на мене за здраве. — Той като се побавил и поприказвал с' него, разбрал го че не е яничарин, ами турчин, и захванѫл да му пѣе горнята пѣсен.
Піан що изѣде и луд що съдере, грѣхота е.
Піана жена — бѣсна свиня.

Пиiане сълзе Бог не приима. Пирот.

Пиiанството от младост'та надминува пиiанството от виното.

Планина с' планина са не събира.

Планината от снѣг са не бои.

Планинитѣ са научени на снѣг.

Платил съм си борч-а.

Плахо като заяк. Ах. Челеб.

Плач-а му по нос-а му. — За дѣте плачливо.

Плачат дрехитѣ за снага, и снагата за дрехи.

Плачат довицитѣ, а че плачат и мѫжетницитѣ.

Плачат и довицитѣ, плачат и радовйцитѣ.

Плачи за конника, че си махал краката.

Плачи като сираче за комаче.

Плашена врана от шубрѫк са бои.

Плаши дѣцата.

Плаши Пею кокошкитѣ. Енина.

Плаши са от опашката си.

Плаши са като от чумата. Ах. Челеб.

Плащането за добро с' добро е борч на сѣкиго, ама за злото плаща с' добро сал честни-ът челѣк. Казанлѫк.

Плеснивата бѫчва виното хаби.

Плет види, плет чюе.

Плет да чупи, мрътви да кѫпи; нека доде мома, че по умѣй от мене.

Плет да кърти, вода да топли, мрътви да кѫпи.

Плете ми са на язик-а, (за нѣкоя дума).

Плете си негова-на кошница. Ах. Челеб.

Плеще като мокра пола о гѫз (бедро).

Плещи за празни чували.

Плуаното не се лиже. Щип.

Плува като риби в' вода.

Плува като бѫбрек в' лой.

Плува като сирене в' масло.

Плува си на брадата. Щип.

Плунале му под опашката. Щип.

Плът'та си изѣдам, чес'та си не давам.

Плюй ми на рѫцѣтѣ да ти справѭ лицето.

Плюй ми на рѫката да ти сгладѭ космитѣ.

Плюй (сери) в' паницата от която сърба.

Плюй ми на ржката да ти намажнж очитѣ.

Плюй ми под опашката.

Плюй на долу — на брадата си, плюй на горѣ — на лицето ти ще падне.

Плюй си в' пазвата.

Плюли си в' устата. — Нагласили сж да думат едно.

Плѣн и лист. -- Множество.

Плѣн и пожар.

Плѣн са плѣни, баба са кацабани. Виж: **Град са...**

Плѣн са плѣни, баба си нж рѣши. Кюстен.

По арно било да си забраве главата (Щип). Клетва.

По арно главата му да нж нѣма (Щип). Клетва.

По арно е сол и лѣб сос сладка лакардия, а не 'ногу манджи со лоши лафове. Щип.

По бащата са познава син-а, а по майката дъщерята.

Побиват ма сутрин тръпки.

Побий пръчка, пий вино

По-близу до черквата, по-далеч от Бога.

По-близу е ризата от дрехата.

По-близу е до гроб-а си, от колкото до двор-а си.

По-близу съм до гроб-а си, а не до дом-а си (По близу ми е гроб-ът от дом-ът).

Поблѣднѣл като бозаджийска стовна

Поблѣднѣл като липа в' вода.

Поблѣднѣл като слѣпачка тиква по беридба.

По болѣ нашли.

По брадата има, а в' главата нѣма.

По брата си Никола, мразнж и светого Никола. Или: **По нашего Никола, мразнж и Св. Никола.**

По братски да са дѣлим на половен. Или: **По Бога— двѣ на тебе, двѣстѣ на мене.**

Побутнах нж, тя са повлече, ама ако бѣх нж турнал? — Като питали овчаря защо спре наш'та овца.

Побъркал му са е іум-ът. Ах. Челеб. — Забъркал са в' ум ът.

Побъркана прежда на стан са не туря.

Побѣжанкува майка бѣла кърпа носи. Ах. Челеб

По бѣснитѣ (небеснитѣ) врани отиде.

Побѣснѣл като куче.

Поваркал како желкя прѣз угар. Пирот.

Поведе са като вода.

Поведи са по муха, да та отведе (отнесе) на лайно.

Повели са като бѣломорски просяци.

Повели са като слѣпци в' гладното.

Повече да вѣрваш на очитѣ си, а не на ушитѣ си.

Повече живѣят страхливитѣ от безстрахливитѣ.

По вечеря просѣцитѣ ѣдѫт, — казват на дѣцата.

Повече са деня от надѐницитѣ. Ески Джум.

Повече слушай, а по-малко говори.

Повече стока очи не вади.

Повече хората умират от ѣдене и пиене, а не от не ѣдене.

Повечко труд, по-малко зарар.

Повикали магарето на свадба, — или вода нѣма, или дърва нѣма.

По вили и по рогѝве ходи. Ах. Челеб. — Глупав человѣк.

По високитѣ сѐ по ахмаци биват.

По више спане поболѣва̀не е. Соф.

Повлѣкъл са като хърватин.

Повлѣче го като бръна.

Повлѣче са като куче.

Повлѣче са като прѣбита змия.

Повлѣче си нозѣтѣ. — Ще са забави.

Повлѣче си опашката.

Повлѣчѝ навой, заприщѝ бара. — На провлеканест мѫж, или жена. Свищов.

Повозѝ се, па слѣз от колата.

По врага да иде, та да не се върне (Щип). Клетва.

По врага му, тате, ами магарето ще изѣдѫт вълцитѣ. Или: По врага тато, ама магарето отиде.

Поврага тате, ами цървулитѣ му (тамам ги бѣ направил).

Повтори ма, ако ще ма повтаряш, или щѫ си наложѫ сокай-я.

Повторкитѣ не сѫ берекетлии (спорни).

Повтором по добър. — Като срѣщат нѣкого и му кажат 'честит сириан'.

Повърѣх, повърѣх — намѣрих кюлюмавка, патрахил. — Поп раскаʒва как станѫл поп.

Повѣнал като върба в' вода.

Повѣсиша единаго от си одесиую, другаго же от ушиию (ошиюю).

Повѣял бѣли вѣтър, дѣто бели биволитѣ.

Погаждами се като кисело млѣко и бутаница. Соф.

Погаждами са като кисело млѣко в' софийска паница. — Софийска паница за жито 10 оки е. Соф.

Поганецо друго мисли, а мачката друго. Кюст.

Погани ми устата.

Погача сж щеди за приятел.

Погачата се свиднѣе на дост-о.

По Гергьовден дъж' — колкот' искаш ръж.

По главата гледай, а по гърб-а удряй.

По главата му да тропат.

По глас-ът фтичка, а по грабенето друго сочи.

Погледайте дѣца, как се дѣдо хеца.

По гледва като сестра сватовето.

Погледнжл те у лош час. Лом.

Поглежда като озебнжл за слънце.

Погледай ме с' едно око, да те погледам с' двѣ.

Погледни му ум-а, та му крой за дома.

Погледнжт сък прѣз вълчешко гърло. — Всички викат, гълчжт врьх него.

Погни келча, че му искуби брадата.

Погнжл са за заец, испждил вльк.

По голу не е шега, или, **не бива шега.**

По голѣм брат тъй бие — казват тому който удари куче.

По голѣм бой бие сърцето на юнака.

По голѣма глава, по-голѣма болѣс. — Приказват да е станжла тая причта от това: когато се отворяло небето, който бил честит да го види, за каквото са помолял, на часът Господ го послушвал. Една жена като се мжчила да види небето отворено, нѣмала врѣме да излѣзе вън, ами проврѣла главата си прѣз прозорец ът и сварила да повика 'дай ми да имам голѣма глава'. Господ ж послушал и на час-ът и дал голѣма глава, тъй що тя от прозорец-ът не можала да ж извади.

По-горѣ от лоб-а ушитѣ не растжт.

По гроздобер не мржт кучета от глад. — Има що да яджт, не ги бият като ходят в' лозята.

Погрѣшена смѣтка от Божи гроб са враща. Турс: **Янглжш хесап Баадаттан дюнер.**

Погрѣшило Подуене, одѣвало Малешевци. Соф.

Погърчила го голата трѣска.

По далеко от плет-о, че му е лош адето, — думала жената на упокоений влах.

По далеч в' гората, по за едри дърва.

Подавницитѣ са брашнян чувал; колкото ги тупаш, се́ пущат.

Податна (-тлива) ржка не се сѣче (нж сѣкат).

Подбазик, мжжо, нови гащи.

Подввърли им кокал.

Под вол теле търси Ах. Челеб. — Причина търси за нѣщо.

Подголѣмил са е. Ах. Челеб.

Подгжнж си опашката.

Под два бога лежи (добрува стоката). — Папур кога е под Бога и са полива от рѣката.

По двѣ, по три за пара, по четири без пара.

Под една мишка (мишница) двѣ дини сж не носят.

По ден-о, Трено. Щип.

Под земе рови (Ах. Челеб.) — Тайно клевети, или прави зло.

Подзрѣла са Мара, че под нея бара. Кюст.

Под камик да остане. Лом.

Подй вола того търси теле. Ломска.

Подигам си душата.

Поди грѣше от мене, — кога го снамѣрват много бели.

Подига ми са да бълвам.

Подипърва баби деветини.

Подир бой-а с' конето в' трънето.

Подир бурата и тишината.

Подир душата не видѣ гол и бос.

Подир ден-я, коладеле. Турс. **Байрамдан сора, байрам мубареки.**

Подир гладната иде и сита година.

Подир дъж качул, или: **Подир дъж япжндже не трѣба.**

Подир зло не трѣба елчие да пращаш; то само иде.

Подир дъжд-а и слънце грѣе.

Подир какъв ден не иде вечер?

Подир орлитѣ хранят се и гарванитѣ.

Подир пунги постали.

Подир селям алеким, има и иллям веляким.
Подир смърт'та каяне нѣма.
Подир стар из баир не ходѝ.
Подир хайдутин в' гората не ходѝ.
Подир циганката, да ти са насмѣе.
Подир ще му излѣзва киселото.
По дирята са намѣрва заеца.
Подкладайте цигански.
Подкладат го.
Подковава мухитѣ.
Подковал би и дявола на лед-а
Под крак, че в' трап.
Подлизурка ере двѣ майки бозае.
Подлива (му) масло на огън'-я.
Подложил му диняна кора (под крак). Или: **Подсунжл го на карпузова кора.** (Ах. Челеб.)—Хитро го измамили.

Подлѣл му вода.
Подлѣiа му вода под рогожата. Щип.
Подлудило го (Ах. Челеб) — Нагрѣяло го за нѣщо.
Подмазан келеб. — Да не ще е тук 'рушвет'.
Подмазали колата. — Дали рушвет.
Подмамяй го дордѣ си истъчеш платното.
Под Миря са девет (дявола) вирят.
Подмлади ме Боже, постѣсни ми дупце. Соф.
Подмѣтнжли му ждребе под вола.
Подмѣтнжли ми чавче по гължба.
Подмѣтнжли му кукувиче яйце.
Подмѣтнжха ни меча кожя да се давим с' нея.
Под нос-а му порасло, в' главата му не посѣяно. — Мустакитѣ му изникнжли, ама нищо нѣма в' главата.

Под нощ тикви цъвтят. — Под старост работи
По добритѣ пловци по често са давят.
По добрѣ бавно, а не никогаш. Кюст.
По добрѣ би било да съм родила по прѣди кжлабко.
По добрѣ би било майка му камен да е родила, а не него (Щип). Клетва.

По добрѣ бой на самѣ, а не пиляф на явѣ.
По добрѣ видят двѣ очи, а не едно, или — **очитѣ от око,** или — **четири от двѣ.**

По добрѣ в' пакъл-а с' умнитѣ, а не в' рай с' лудитѣ.

По добрѣ враг разумен, а не безумен.

По добрѣ в' село чорбаджия, а не в' град кюмюрджия.

По добрѣ в' свой курник, а не в' чужд сарай.

По добрѣ вѣрвай очитѣ си, а не хорат-а.

По добрѣ глава кучешка, а не асланска. Кюст.

По добрѣ голѣма дума да продумаш, а не с' Бога да са караш (бориш).

По добрѣ голѣм залъг да изѣдеш, а не голѣма дума да изречеш (продумаш, казваш, codeчеш).

По добрѣ да вѣрваш от да питаш.

По добрѣ да вѣрваш своитѣ очи, а не чужди рѣчи.

По добрѣ да изгубиш живот-а си, а не доброто си име.

По добрѣ да ми извадят окото, че да не ми извадят лошо име.

По добрѣ да плаче дѣтето, а не да плаче майката.

По добрѣ да плаче твоя майка, а не моя.

По добрѣ да са подхлъзнеш със крак, а не със язик.

По добрѣ да служиш на добър господар', от колкото да бѫдеш сам господар'.

По добрѣ да служиш на добри хора, а не да заповѣдваш на лоши.

По добрѣ да та биѭт, че да не знае никой, а не да та гостят, че да знае цѣло село. — Турс. Калабѫлѫкта пилаф ееджеене, тенхада кьотек еѣсин даха еидир.

По добрѣ да та ритне турчин със здрав цървул, а не циганин със съдран.

По добрѣ да ти завиждат, а не да та окайват.

По добрѣ да ѣдеш сух лѣб със рахат, а не много гозби със кахѫр. Или: По добрѣ сух лѣб с' мир, а не ясте със скърб. Или: По добрѣ сол и хлѣб с' сладки думи, а не голѣма госба с' горчиви приказки.

По добрѣ драм памят, а не сто оки сила. Или: По добрѣ един драм памет с' една ока сила.

По добрѣ да си бик че бит, а не вол че впрегнѫт.

По добрѣ да изгори селото, а не да са изгуби стадото.

По добрѣ да си бѫхтиш главата, че да си не бѫхтиш снагата.

По добрѣ да спистяваш по малко, а не да печелиш по млого.

По добрѣ днес едно яйце, а не утрѣ една кокошка.
По добрѣ днес пет, а не утрѣ шест.
По добрѣ довица, а не зломѫжетница.
По добрѣ е да даваш, а не да искаш.
По добрѣ е да знаеш, от да имаш да не знаеш.
По добрѣ е да чуеш, от колкото да речеш.
По добрѣ един сиромах юнак, а не слаб, че злат.
По добрѣ е една свѣщ прѣд тебе, а не двѣ зад тебе.

По добрѣ е на челѣка очитѣ му да излѣгат, та име да му не излѣгне.

По добрѣ е своя леща, от чужда кокошка.

По дибрѣ е с' хитри-я (умни-я) да плачеш, а не с' луди-я да скачеш.

По добрѣ е с' мѫдри-ът да тичаш, а не с' луди-ът да лежиш.

По добрѣ е един пѫт да заплачеш, а не сто пѫтя да въздишаш.

По добрѣ е на трицитѣ (пепело) да спечелиш, а не на златото да зарариш.

По добрѣ е невричането от несвършенето.
По добрѣ е чер колач (комат'), а не празна торба.
По добрѣ живѣѭт страхливитѣ от безстрахливитѣ.
По добрѣ жива мишка, а не умрѣл аслан.
По добрѣ за един ден' пѣтел, а не кокошка за мѣсец.
По добрѣ знайно с' махана, а не незнайно със хвалба.
По добрѣ зъмя (камък) да е родила майка ти, а не тебе.
По добрѣ и бобова слама от празни ясли.
По добрѣ из главица, а не из тъмница.
По добрѣ късно, от колкото никога. Или: По добрѣ кога, кога, че не никога. Или: По добрѣ нѣкога, а не никога.

По добрѣ край лозето да са расправяш, а не на дъното да са караш.

По добрѣ мойта земя да ми ѣде коналитѣ, а не чуждата.

По добрѣ мършава спогодба, а не празна находба.

По добѣ на десет едно мой, а не хиляда овце чужди, — рекъл циганинът когато го канили да стане овчар.

По добрѣ на добрия да служиш, а не на нифелити-я да заповѣдваш.

По добрѣ на една пара господар, а не на хиляда слуга.

По добрѣ намѣрил, или, болѣ нашол.

По добрѣ на кол да се скапѭ, а не месата си да хапѭ.

По добрѣ на мене, а не на тебе.

По добрѣ на двѣ кѫщи господар', а не в' Цариград говедар'.

По добрѣ на клонче, а не в' кафесче.

По добрѣ не са вричай, а не да са вричаш че да не испълняш.

По добрѣ не спи, да не сънуваш страшни сънища.

По добрѣ пет на рѫка, а не десят, че чакай.

По добрѣ пита и плоска, а не само пита.

По добрѣ празни думи на нива, а не цивлуга на гумно.

По добрѣ празна турба, а не зъмя (враг) в' турбата.

По добрѣ прѣка смърт да та дигне, а не сурмашка сълза да та стигне.

По добрѣ разумен, а не егумен.

По добрѣ свое зло, от чуждо.

По добрѣ слуга на богати-ът, а не син на сурмаха.

По добрѣ свое яйце, а не чужда кокошка.

По добрѣ сврака в' рѫка, а не сокол в' гора.

По добрѣ с' мѫжа да просиш, а не от сина да носиш.

По добрѣ с' мѫжа от гумно, до гумно, а не сама от сина, до сина.

По добрѣ с' почтенни-я в' сурмашия, а не безпочтенство със имот.

По добрѣ с' стар да скачаш, а не с' младо да плачеш.

По добрѣ се не вричай, или не са отмичай.

По добрѣ сититѣ комари да търпим, а не гладнитѣ да на прѣтърсват.

По добрѣ сух лѣб с' мир, а не печено ягне с' свада.

По добрѣ сух хлѣб с' мир, а не много ѣсте с' зехир'.

По добрѣ съм от зет на привод.

По добрѣ умен душманин, а не резумен приятел. Или: По хубавѣ да имаш хитар душманин, от колкото глупав дост (Ах. Челеб.).

По добрѣ хиляда приятели, а не хеляда гроша.

По добрѣ че не бѣше репа. — Настрадин ходжа, като станжл на мѣстото му друг кадия. рѣкъл да отиде да го види и да му цалуне ржка, рѣкал и да му занесе малко нѣщо репица от каквато имал той. Жената му, като узнала че ще носи нѣщо, намѣсила са и му казала да не носи репа, ами да му набере малко сливи да му занесе. Той не рачал кое, но склонил най послѣ да занесе сливи; но, като ги носял в' отворен тагар. кое си похапвал, кое на пжтници подавал, та останали малко и като ги занесжл да ги дал на кадията, той, за да го научи по толко сливи да не носи, зел ги и хванжл да го замѣря с' тѣх в' главата, а той токо се свивал и приговарял горнитѣ думи.

По добрѣ челѣк да проси, а не да краде.

По добрѣ честен сюрмашлжк, а не безчестен зенгинлик.

По добрѣ честно да умрѣш, а не безчестно да живѣеш.

Подострил са като бод.

Под пепелец въгленец, — говорят за скритнитѣ и хитритѣ хора.

Подплашен звѣр тръне не гледа.

Подплеснжл са като кмет.

Подплеснжл (подплъзнжл) са на ледец. — Опил се.

Подплъзнж го по лобеничева кора.

По дрехитѣ немож да познаш юнашството.

По дрехитѣ посрѣщат (челѣка), по ум-а го испровождат.

Подрива огън-я.

Подръж ми, мари, копелето, да са посмѣьж на тжз курва. Или: **Подръж ми копелето да са похлевитьж на курвата.** Или: **Подръж ми курво копелето д'им да се посмѣем на другуту** (Пирот).

Подръж ми това, да си извадьж благословката.

Подсмръкни му още веднъж да са изесне.

Подсмъркни му за да стане. — Примѣрът от майкитѣ, които сутрин задѣват дѣцата и им подсмърчат.

Подсмива са под мустак.

Подсмѣла са козата на овцата че и видѣла задника.

Подсмѣяла се кука на криво дърво. Пирот.

Подставил му клюса.

Подставил му крак.

Подсунжли го са цървуле-не (Ах. Челеби). — Оправда се, а тѣ се смѣят.

Подсѣднжл ма като зломислен комшия.

Под сѣното вода полива.

Подтикача глава не боли.

Подума диявола, та го напрàви.

По думата и дявола.

По дъжд-ът и по град-ът. Габрово.

По дъж и по вѣтър.

По дълбоко доле, по тъмно усое.

Поджбил са като джб.

По е.... карáне нѣма. Щип.

Пожелал го и видѣл го

По живо, по здраво. — Кога ще ударят ножицитѣ да кроæт нѣкому дреха.

Пожълтѣл като диня. Щип.

Пожълтѣл като керемида в' вода.

По заем се говедата лижат.

Позахожда ѝ колесник-а, или **колосарката.** На жена.

Позбери му ти кему дизгинитѣ.

Позвали го на гости, турнжли го на пещ.

Поздравих го, белата си намѣрих.

Позеленѣл како ягорида. Щип.

Позеленѣл като гущер.

Познавам го като слѣп нефелита кора.

Познавам доброто, ама не ми стига среброто.

Познават го и кжситѣ кучета (псета).

Познава като магаре от кантàр.

Познава на паритѣ цѣната (кайметя).

Познава ръждата желѣзото си.

Познавай доста си и кусуритѣ му не казвай

Познава се врѣмето от сабахле. Пирот.

Познали го и изредили го.

Познал, не познал, вика ма.

Позна си шудра дрипитѣ.

Поискала камилата рогове, че остала безъ уши.

Покажи ми лъжеца, да ти кажж крадеца.

Покажи му водата, 'ко ще пи, 'ко ще не.

Покажи му пръст, улови ще та за цѣла шепа.

Покажи на вълка пжт' в' гората.

Покажи си гърбът. — Обърни си гърбът, — прѣстани да правиш добро на неблагодарен.

Показвай се по малък от какъвто си, добрѣ ще минеш.

Поканен — като и гостен.

Поканен кум гостен се казва (хай гостен).

Поканен като гостен, а псуван като бит.

Поканена кума, половин гостенка.

Поканили го, ама с' половин уста.

Поканили тарля под одър-а, а той се покачил на одър-а.

Покачи са на душата ми.

Покачил са на голѣми-ът ат.

Покачила са червена коза на върба. — От пѣсен.

Поклади го звяха и сух хлѣбец ѣдяха.

Поклонена (покорена) глава сабя не ѭ сѣче.

Поклонена кобила не се гледа на сила.

Покланяй се злому като на светому.

Покланяй се лудому като светому (Пирот).

По Колада за дренки не ходятъ.

По корав си от желѣзо. Ах. Челеб.

Покори се на дявола, додѣ минеш мост-а.

Покрай вълка и лисицата ѣде.

Покрай довар-а дѣто сѫ налѣгали, се ти ли си ги избил?

Покрай него синца гладни ще измрем.

Покрай орлитѣ, хранят са и сврачитѣ.

Покрай сухото (дърво), гори и сурово-то (Ах. Челеб.).

Покрай суо-то дръво гори и суроото (Горн. Джум.).

Покрай сухото изгаря и суровото.

Покрай чашата, лесно са става юнак.

Покрай черква минѫл, в' механата влѣзал.

Покрай фурната да сѣдим, нищо да не добивами (гладни да измрем).

Покриеното млѣко не са шущти (М. Търн.). Или: **Покриено млѣко мачка го не ѣде** (Кюст.). Или: **Покритото млѣко мачки не го лижат** (Соф.) Или: **Покритото млѣко котки го не лочат.** Или: **Покриено млѣко, мачки го не локат** (Щип).

Покрий, че плачи; открий, че храчи. Или: **Покри, та плачи** (Щип).

Покрити-я вѫглен по пари (по дълбоко пáри). Или: **Покрити-ът вѫглен изгаря човѣка.**

По Кръстовден снеми ралото, по Петровден го дигни.

По кжр-а нѣма чужди (женски) гроб.

Полвината на мене, полвината на тебе. — От приказката за попа, от когото са оплаквали че не знаял да чете евангелие, та отишел владиката да го слуша, а той като са научил че владиката ще го слуша, захванжл така да чете евангелие: Имам триста ми-хи-хи, (кози) полвината на мене, полвината на тебе. И послѣ като искарал и други още таквизи що имал за даване, владиката рекъл, о, той знаял да чете, никой от вас не може че и каза таквоз вангеле.

Полегина, полегина планина са прѣваля.

Полека, полека, сѐ там до вѣка.

Полека пипа, (ама) дълбоко тика.

Полека ти да не му капне (слѣтнж) опашката в' гиран-я — Магаре паднжло в' гиран, а един такъв съвѣт дал, кога взели да го вадят.

Полеко, леко, близу далеко.

Поле очи има, а гора уши има.

По лесно дава от харман-а, а не от хампаря.

По лесно да спечелиш, а не да упазиш. Или: **По лесно са спечеля, а по мжчно варди.** Или: **По лесно са спечеля, по мжчно са одържя.** Или: **По мжчно е да спастриш спечеленото, а не да го спечелиш.**

По лесно е да вѣрваш, от да ходиш (идеш) да питаш.

По лесно е на наковалнята опаш (лакет) да се прѣтрие, не го ли неученот да дадеш да разбере. Велес.

По лесно е да искараш камък въз баир, от колкото с' луд да се прѣпираш.

По лесно е да почерниш себе си, а не да омиеш арапина.

По лесно е да бждеш с' чуждото добро добър.

По лесно е да говориш, ама е тежко да сториш.

По лесно е камъне прѣз бърдо да прѣфърляш, а не с' хора да са разговаряш.

Полит висок, лѣтѣ до (на) глог.

Полита на бой.

Половин работа, свършена са казва.

Половин свѣт — чърн свѣт. Лом.

Половин сърце, половин работа.

Половин хлѣб, половин касмет.

Половин хлѣб, половин покана.

По Лом пойде, по млада невѣста. Соф.

По лош душманин нѣма челѣк от зла жена.

По лош кръвник нѣма челѣк от лоша кѫща.

По лош от турчин.

По лоше от турско.

По (слѣд) лоше врѣме, слънце огрѣва. Пирот.

Помага Бог. — Мàа Бог (М. Търн). — **Помага ви Бог. — Помози Бог.**

Помагай ми сиромаше, да не станѫ като тебе.

Помагай му уж додѣ си истъчеш чергата.

Помагай на комшия си да му гасиш кѫщата, за да не изгори и твоята.

Помагайте, да помагаме, дано излѣзе Рада мома.

По майката ще познаеш и дъщерята.

По малко загрибяй рѣдката коприва, с' кривата лъжица, в' щърбата паница. От пѣсен.

По малко іади, та си купи. Щип.

Помахай и ти с' рѫка.

Помежду ни черна котка минѫла. — Не е за голѣма работа дѣто са гледами на криво.

Помежду им кръв и нож. — Мразят са до смърт.

Помени Господи ханѫм Донка — бѣлогѫрдата, Змаранда, Кирякито от Долня Махла с' дългата цица. — Тъй лъжаха поповетѣ да четът трисаи.

Помен да стане, да опустяе и да ощуряе. М. Търн.

Помен и чудо. — Виж: чудо и помен.

По ми е драго това, от колкото да чуѭ че ми се отелила кравата.

Помилвай циганката да та очерни.

Поминѫ зимата, чу му ти гуната. Милад.

Поминѫ зимата, шчо ти требет гунята. Дебр.

Поминѫ са тъща ми, отпразни ми са горний кѫт.

Помислил си у добър час. Лом.

Помислил си у лош час. Лом.

По младичкитѣ, свети архангеле, какво ще научиш от мен, аз съм стара.

По млого печели, който сѣкакво не купува.

По млого вѣрвай очитѣ си, а не ушитѣ си.

По млого тѣсто, по млого хлѣб.

По много стока кжща не събаря.

По много струва едно сайбийско око, от десет чужди ржцѣ.

По много сж дѣцата от яйцата.

По много сж мраветѣ от филоветѣ.

По много сж динитѣ от кжбуситѣ. Велес.

По много сж дене от колкото години.

По много сж мѣсецитѣ от годинитѣ.

По много сж се удавили в' виното, отколкото в' морето.

По много сж агнетата от овцитѣ.

По много сж хора измрѣли от ѣдене и пиене, а не от глад и от жед.

По многото хора теглят от себе си, а не от Бога.

Помни като бил на баща си в' о....

Помнъж на баща си сватбата.

Помогни си, да ти помогнж.

Помогни си, да ти помага и Господ'.

Поможе Бог, добро и здраве. Кюстен.

Поможи Боже както (каквото) са може.

Помози ти Бог, зла жена.

Помозяк ти тоягата.

Помолила са сребраната врата на златата (Соф.). — Кога по долни-ът иска нѣщо от по горни-ът.

По море с' ржцѣ не плавай.

Помощ очаквах, помагалка дочаках.

Помръчина като тѣсто.

По муцуната си личи че не е от проститѣ свине.

Помъкни се и ти от туй мѣсто.

Помжчил са да лапне бивол, че налапал муха.

По мжка и сржка. — Според трудът и способнос'та.

По на вжтрѣ в' гората, по за много дърва.

По на вжтрѣ Пено, по за едра риба. От пѣсен.

По на горнята порта.

По на горцѣ, Гуго, че по долцѣ друго.

По на далеч видят двѣтѣ очи от едното.

Понажюлил са като шугав с' капата си.

Понамокрѝ и на мойта устница. — Женитѣ кога ходят на пазар с' мжжето (за плоската).

По напрѣд да добием, че тогаз да попием.

По напрѣд избирай думата, тогаз нж казвай.

По напрѣд изеж два човала брашно, че тогаз.

По напрѣд мѣри, па тогаз рѣжи (крой).

По напрѣд полѣй, па тогаз и пожъни.

По напрѣд ще прѣстане рѣката да тече, а не калугерската кесия да прѣсъхне.

По напечи са да хванеш лице.

По нас ги биѭт и не им дават да плачат. — Женитѣ кога биѭт мѫжето си.

По нататак, че смърдиш, — рекълъ посерко на прѫдля.

Понахлапал са. — По изучилъ са нѣщо.

По наш Никола, омързнѫ ми и Свети Никола.

Понедѣлник — зелник, в' празник — попарник.

Понедѣлник раздѣлник. — Казват това женитѣ на кираджиитѣ.

Понедѣлник — бездѣлник, вторник — подпорник, срѣда — не са сѣда, четвъртак — не свъртак, петак — распет петък, сѫбота — на баня, Недѣля — на черква; кога мѫжо да рабтѭ (Търново). В' Кюстендил инак: **Понедѣлник — посѣделник, вторник — запорник, срѣда — не предѫ** (народен праздник), **четвърток — запърток, петок — омиос** (ще се омия), **сѫбота — оплетос** (ще се оплетѫ), **Недѣля — хайде на пазар'.**

Понели го на̀прѣки на кон', т. е. раненъ, мъртав на кон.

Понесе го дявола на рога.

По низ бръдо и лайно са търкаля.

По Никул ден' не ходят на лозе за грозде.

Понудил са шугавската.

По нѣкога и гѫска са хлъска.

По нѣкога и лудос'та струва пари.

По нѣщо и слѣпеца по напипва.

По обичва киселкото. — За жена.

По̀-обичам мене си, от колкото тебе.

Поора по очи. — Падпѫ на лицето си.

По оставяй за сироти, да са види хаир-о ти.

Поп без брада не бива.

Поп без калимавка. — Тому който си нѣма каквото му трѣба, уред, дикис, покѫщнина.

Поп без книга и циганин без зурна. Кюст.

Попичане (село) пошли със лиситѣ коне, дългитѣ рътки, тънкитѣ пушки да гонят кѫситѣ зайци. Лом.

Поп и калугер не дават, защо имат по двѣ ржки, — с' едната зимат, с' другата благославят. Дем. Хисар.

Поп косур не вържe.

Поп Манол проси, Сурето износи. Соф.

Поп Мерикан.

Поп не ще ѭ рѣже, я.

Поп печели и от живо и от мрътво. Или: **Поп-ът зима и от живо и от умрѣло.**

По пладнѣ запалил свѣщ.

Поп са не избира по брадата, ами по главата.

Попа гледа порѣзаницитѣ, а попадіата праздницитѣ.

Попа го гледай в' черква, а попадіата в' плевник-а.

Попа залива, долива, ама лозе не копай.

Попа зима и от мрътвитѣ харач.

Попа на закон учи и закон не варди.

Попа питай и себе си слушай.

Попа проси, попадіата износи.

Попа пѣе, попадіата отпѣва.

Попа слушай щото ти казва, а не дѣй прави каквото прави.

Попа сказуе, попадята отказуе. Берков.

Попа прави, селото тегли.

Попа слушай, но подирѣ му не върви.

Попа учи хората, а хората — попадіата.

Попа не чука девет пжти за глуха баба.

Попан Пецю.

Попадия — поразия.

Попадията лен палила, та п . . . си запалила. Щип.

Попарено куче и от дъжд-ът бѣга.

Попарен пѣтел и от дъж' бѣга.

Попарила си кюрка, отвѣяла си брашното.

Попарила го сланата. — Пожълтѣл, посърнжл.

По пет', по шест' на веднъж.

Попе, ей попе, колко ти са снопе? — Двѣ кола гръсти, двѣ моми тлъсти; — една за варене, друга за печене. Така се подсмиват на тѣзи, които не оржт и не сѣжт.

Попитали враната, кой е най хубавец? — Е, чи мойтѣ пиленца, рекла тя.

Попитай евреина за нѣкое мѣсто да го намѣриш скоро.

Попитай чифутина на кждѣ е пжтя да та побърка.

Попитали циганина: Кога е твой Великден? Той казал: кога има хлѣб.

Попитали камилата: Защо ти е крив врат-а? Тя рекла: че кое ми е право.

Поплашил би бюлюк говеда.
Поп над попа има. Шип.
Попнѫ се лудо на високо.
Попове и кметове.
Попове — като волове.
Поповетѣ прѣз сирница без гащи ходят.
Попово е сказането, а наш'то е в' казането.
Поповска кавга, дяволска свадба.
Поп-о го слушай каквото казва, а не го гледай каквото прави.

По подай са, и па не са давай.
Поп-о кобилата ѣзди, а па кобилата тражи. Орхан.
Поп-о лъже, я не лѫжем. Соф.
Поп-о с' една рѫка благославя, а с' другата зима.
Поп-от бѣга по рид-от, капата му по зид-от. Охрид.
Поп-о ѣл благо, селото криво.

Поприказвайте си пак магарешката, де. — Един син като сѣдял у тѣх си, много пѫти чакал да заприказват старитѣ за нѣщо, но не ги чувал. Един пѫт ги сварил като си приказвали да продадѫт магарето и да оженят момчето. Много пѫтя чакал да си заприказват пак за сѫщото, но не било, и той захванал да ги кара на сила да приказват магарешката.

По просяна жътва, — т. е. никога; защото просото, като малко го сѣѫт, не се вижда и жътвата му.

Попръдвай си бабо, ама не си испръдвай касмет-я (ама не са насирай).
Попсетих са. — Потурчих се.

Попска магария с' двѣ гайди бива. Елена.
Попската свиня по много разбира от наш'та ходжа.
Попски очи като плочи.
Попски син най лесно са турчи.
Попски син — или гайдарджия, или хайдутин.
Попски рѫцѣ вощени; каквото похване залѣпва.
Попско чедо, дяволска унука.

Попството е най добри-а занаят, че и от живи и от мрътви харач зима.

Попуй, попе, и поприоруй. Кюст.

Попуща църква и пситѣ лаѭт.

Попцетих са уж де не ѣм коприва, а пък то от нея отърване нѣма.

Попържай ма, мине, че пърженото е сладко; не ма кълни. Трѣвна.

Поп-ът, ако бие нѣкого, прости-ът трѣбва да го прѣбие.

Поп-ът, ако е пиеница, простий народ трѣба да е възелница.

Поп-ът кога пръдне, народът са насира. — Турс. Ходжа усурдуктан сора джемат сѫчилѫр.

Поп-ът си чете което знай. Турс. Ходжа билдиини окур.

Поп-ът със книга, а турчин-ът със сила.

Попѣй, бабо, като ланѣ.

Поработи му чес’та.

Поráза да та поразѝ. Клетва.

Поразил та Господ. Клетва.

Поразио, поразена.

Поразнико н’ едний.

Порасла му опашката.

Порасла му брадата, искуфяла му главата.

Порасли му ушитѣ. — Разголѣмѣл се.

Порáстоха му крилѣтѣ.

Порасъл му кел’-ът. — Дигнѫл са на голѣмо.

Поредом са и говедата ближат.

Поредом са и на воденица меле (и на белберница бръсне).

Порой-ът са утича, а пясакът остава. Турс. Сел гидер, кум калѫр.

По Романѝя за кисело млѣко. Соф.

Порѫчител, издължител. Турс. Кефил олмак, пара саймак.

Посветил са циганина от студ. Или: Посветил са от студ като манга.

По свила го ввожда, а по тръне извожда. Соф.

Посвирѝ, та па и зад пояс задѣнѝ.

По ‘сѝ куки кум да бѫдеш, у своята худ да бѫдеш. — Не можах да узнаѭ от дѣ съм ѭ записал, но ‘худ’ се употрѣбява рѣдко у Хасковско и у Бѣлоградчиско.

Посинѣ от сеир. — Скжса са от смѣх. Ах. Челеб.

Посинѣл като пуяк.

Послушай, сиромаше, да не станж като тебе.

Послѣднята дъска е на гроб-а дъската. — Говори се за нова кжща кога искарва нѣкой че трѣба да остане нѣщо косурец да не е доискарана; защото вѣрват че щом са искарл кжщата, до сушец, този който ж прави умира.

Послѣднята са брой. — Който остане най подир.

Послѣпѣл от глад (за хлѣб).

Посмали, манго (гърчо), посмали. — Не дѣй лъга толков. Или: **Посвали, манго, посвали.**

По смърт нѣма каяне. Или: **По смърт покаяние не бива.** Ломско.

По смѣх-а вик (плач) дохода. Дем. Хисар.

Посмѣяло се гърнето на полупката. Горн. Джумая.

Поспорило им като на мравучка прѣз половника (кръстът). Лом.

Посрал е попу тому чювалетѣ. — Уловил се в' нѣщо. Ах. Челеби.

Посрала си крава опашката, па иска (пжшка) и другитѣ да омаца.

По срамотно е да откраднеш, от да питаш.

Посран са у плет държи. Ах. Челеб.

Посрѣд нощ' да съмне, посрѣд нощ' тръгвам.

Посрѣщат та по дрѣхитѣ, испращат та по ум-а.

По старо е утрото от вечер'та.

Пост — кога гозба нѣма; а кога пари нѣма — Велики пости.

Пости като куче от кокали.

Пости захванеш ли, трѣба да ги свършиш.

Постой, додѣ си тръгнеш.

Постой малко в' заход-а, агата си бръсне мустакитѣ.

Постояла погача по-добър гост очаква. Соф.

Постжпвай мждро да са не раскрачаш лудо.

Посърнж и кон'-от сто гроша.

Посѣчи ма, ага, светец да станж.

Посѣчи по един-а пръст, боли; посѣчи по други-я, по-боли.

Потаен вжглен по́ пари.

Потаил са като плъх в' трици. Или: **Потаява са като мишка в' трици.**

Потаява са като бълха в' гащи.

По твое лице цвѣте расло.—Кога се за други хортува зло.

По твърд си от камък. Ах. Челеб.

Потекли му лигитѣ.

Потѐгли го като кебе из пояс.

По тежък е зъл язик от пет турски саби.

По тежък е хатър-ът от силата.

По тихо върви, по далек ще бѫдеш.

Потишливу жену вѫшке го ѣде. Пирот.

По тих от кукувица.

Потопи си язик-а в' мозак-а, тогаз ум давай.

Потопорил (-ла) са, — виждте ма.

Потрива са. — Измайва се тук, там.

По трий си гроша: — т. е по тридесет гроша, или, пожули си гроша.

Потръгнѫло му като по рѣка.

Потрѣба закон нѣма.

Потрѣба очи нѣма.

Потрѣбали ми попове и калугери.

Потулно работи. Ах Челеб. — Тайно работи.

Потупай ѭ да понабѫбне.

Потурчил са пашата.

Потурчила са Мара да не носи свински цървули; а тя обула кучешки.

По́тура ще му излѣзва кисело.

Потънѫл в' борч до уши.

Потънѫл до уши-тѣ.

Потънѫли му гемиитѣ.

Потънѫл като бѫбрек в' лой.

Потънѫл като муха в' маст (в' лайно).

Потънѫли-я в' морето и у змия са хвата. Или: **Потънѫлия в' морето и у сламка са улавя.** Или: **Потънѫли-я в' морето у нажежено желѣзо се хваща.**

Потънѫл, сякаш, в' земята.

По тъпана прах стои ли?

Потърнѫло му я. Ах. Челеб. — Напрѣд, назад му върви.

Потърпен, спасен. Кюстен.

По устни текло, в' гърло не влѣгло.

Потърколихми са от смѣх.

Потърколило са, намѣрило си захлупак-ô.

По харно да си от турчин измучен, а не от гърка изучен. Трън.

Похвалата зад вратата (в' рѣката).

Похвалата е от дявола (дяволска).

Похвалѝ го, та му извади очитѣ. Кюстен.

Похвалѝ ме усто, да те не посерем. Дупн.

Похвалѝ са на гжз-о си.

Похвали на рѣпата. — Пръдня.

Похва́лица под камен. М. Търново.

Похвалника го Господ не търпи.

Похванжх го, меко́...; помирнсах го, куфнò.

Почекнѣ да иде.

Почекнѣл ѝ задникът'. Габрово.

Поченж като лисицата войска.

Почернѣ като пизул'. Ах. Челеб. — Навжси се, ядоса се.

Почервенѣл като пиперка. Ах. Челеб. — Много сърдит.

Почернѣло му лицето, като на никакъв челѣк.

Почесва се в' тил-ът. — Измайва се, двои се.

Почеши са, да та посгладьж.

Почеши са и подсмъркни, че ша са прѣмѣниш на Великден.

Почивайте си и пофърляйте камънци. Коприш.

Почивайте си и посбирайте (пофърляйте) камъни. Копр.

Почивката слѣд работа е сладка.

Почитай, Петко, попа си, и ти, попе, залитай за Петка.

Почитай старитѣ додѣ младѣйш, да та почитат като остарѣйш.

Почитат ли та у в' кжщи, почтен си дѣто идеш.

Почтен челѣк лесно да го излъжеш.

Почтено си плати и ако обичаш пак се врати.

Пош и грош.

Пошѐта мишка по рафт-а, че събори свингеря, та ми разби главата.

Пошетай ми ти сега, че и аз ше ти пошетам на сватбата (с' рѣшето вода шж носьж, с' вила орѣхи ще събирам).

Пошудрила са Шудра.

Пощръклѣл.

Поiасо си влѣче за кавга (Щип). Или: Распасал си пояс-а за кавга. Или: Влѣче си пояс-а за кавга.
По яко е селото от мечката.
По яко е селото от сватоветѣ.
Пояла го слободята.
Прав като свѣщ.
Прав като от майка роден.
Прав като вѫже в' торба. Дем. Хисар.
Прав като масло над 'ода. Дем. Хисар.
Прав в' тъмница, крив в' трѫница.
Прав ти пѫт' като лѫг.
Права баба ще си каже.
Правдата е вѣчна.
Правдата е кисела, а кривдата сладка.
Правдата е у Бога, ами у кого?
Правдата е сѣкога правда.
Правдата е отдавна погинѫла.
Правдата не иска млого шувъргане.
Правдата си е се гладна.
Правдината с' потикване, кривдината с' политване.
Праве, да не се никога исправе (Щип). Клетва.
Правен, не доправен. — За човѣк.
Правй добро и в' водата го фърли.
Правй каквото (което) можеш.
Прави кули в' облацитѣ.
Прави кѫща на сѣко мѣсто.
Правй каквото правиш, и сѣтнината не забравей.
Прáви му са че врут пилце са аджт. Ах. Челеб. — За млад и неопитен човѣк.
Прáви са на врѣл кочан.
Прáви са на грозденица.
Прави са на зелник.
Прави си завѣт с' калпак-я си (с' ризата си).
Прави си смѣтката и без ханджията. Или: Прави си хесап-я и без ступанина. — Прави си хесапа без ханджията.
Прави си оглушки.
Прави си устата.
Прави си устата да ѣде мед.
Прави си устата на Еленско шуле.
Прави си устата като Габровец за согуч (за бой).

Прави си устата за качамак. Ах. Челеб.
Прави си уста-на како кирпижицки кон за слама. А. Ч.
Правим себаб, тулим дупкитѣ да не стане потоп.
Прави-я са смѣе, че и криви-я и той са смѣе.
Прави-я са смѣе, кривия са крие.
Правия и Богу е драг.
Прави-ът са не бои.
Правото никому не тежи.
Право да ти кажѫ, като щѫ да умрѫ.
Право като стрѣла.
Право като вѫже в' торба.
Право който казва, прѣз девет села го испѫждат.
Право, куме, та в' очи.
Право кажуа, како криводоскио пѫт. Щип.
Право ли казваш? — Сега са наказваш.
Право ми кажи, не лъжи.
Право, просто прѣз просото.
Право рече, па утече.
Право сѣди, право и сѫди.
Правото в' очи боде.
Правото дърво прѣз полвин са цѣпи.
Правото е мъмрица.
Правото иска да го расправят, кривото е по-чисто.
Правото иска да го караш, кривото само върви.
Правото да му скине шията (Щип). Клетва.
Праз да беше, пак не ѣдвах. — Рѣкъл нѣкой арнаутин.
Праз-о им до гѫз-о им. — Рекла нѣкоя Граждажанка за Сливненки, като ги ублажавала.
Празен мѫж, остър нож.
Празен пищов на двамина страх.
Празен поп еретата кръщава.
Празен поп лѣщачитѣ скопява.
Празен тържик, зла прилика.
Празен ходѝ, празен не сѣдѝ (не стои).
Празен чувал прав не стои.
Празна кесия, готова трѣска.
Празна кесия, товар на чорбаджията си.
Празна кратуна.
Празна кратуна, се гърми.
Празна Мара тѫпан (топан) била.

Празна му лелка-на. Ах. Челеб. Нѣма ум в' главата си.

Празна плоска, готова болѣст. Или: Празна плоска, уклюхнжти ушй.

Празна ржка, друга мрътва.

Празна рѣч джоб не пълни.

Празна сакуля бие циганката, а не циганина.

Празната торба по-тежка от пълната.

Празна хвала не пълни кесия.

Празна хвала не праща.

Празна хвалба и жена побратим нищо не струват.

Празна хвалба не ще в' торба.

Празни долапи, върти комати.

Празни приказки не се ѣджт.

Празни приказки. Турс. Бош лаф.

Празни ржцѣ, празен поглед.

Празник било нѣкога за в' черкова, а сега за в' кръчма.

Празник испразнѭ.

Празно, умразно.

Празнос'та е майка на сичкитѣ злини. Черк.

Празнувай Света Катерина, ей тъй ходи с' голата татарина.

Прано месо.

Прати го за іагоди, ще ти донесе ягориди.

Прати го на работа, да ти каже вълци има на пжт-я.

Прати го у циганитѣ да намѣриш квас. Гръц.

Прати луди-я (хама) на войска,, пак седни та плачи.

Прати лудо на войска, ама зад него Българи.

Прати Мара за вода; иди Беро по нея.

Прати харо на вода, иди и ти слѣд него.

Пратил го да брули круши (с' ушитѣ си).

Пратил го за зелен хайвер.

Пратила съм мжж-о си за крави ябълки, за прѣз морски миндали. Соф.

Пратила съм мжж-о си за липови ябълки; да би да не дойде, хич да не дойде. Соф.

Праща лудо на войска, а слѣд него Българи.

Прибило ти се мрътва кост под нос. Кюстен.

Прибирай краищата.

Прибирай си кобилата да ми не тъпче нивата.

Прибирай си, Петре, гащитѣ.

Прибирай си концитѣ.

Прибирай си политѣ.

Прибира с' иглата, (изриват с' лопатата) износя с' колата.

Прибих му въшка на з.....о.

Прибра си парцалитѣ.

Приблажи са врѣмето. — Привърнж се от люто и студено на благо.

Приблѣднѣ като бозаджийска стовна.

Приброил са е до нѣйдѣ. Ах. Челеб

Привардяй се от злото, за да видиш доброто.

Привива са като змия у процѣп.

Привързали му опашката.

Пригаснжл му кръст-а

Пригаснжло за сън.

Пригодата прави хайдутина.

Пригорѣх от срама. Ах. Челеб.

Приграннало го я. Ах. Челеб. — Забравило се от страх.

Пригърнжл би огън-я с' ржцѣ.

Придай, придай, пиперко, да порастжт дѣцата.

Приетел' без погрѣшка не намѣрвано расковно.

При залог слънце просяцитѣ ѣджт. — На дѣцата, кога искат вечер да ѣджт и да спжт.

Приказва по вѣтър-а.

Приказва като от кон, т. е. бързо, остро.

Приказва си като луд с' д..... си.

Приказвай право, сѣди дѣт' ти'й драго.

При каквито живѣеш, на тѣх ще уприличѣеш.

Приказкитѣ са не свършят.

Прикла́ (той прѣкла). Габров. — Свърши нѣма вече.

Приклал го е. Ах. Челеб. — Увеличил го.

Приковал си ржцѣтѣ.

Прикотка кокошката пѣтела.

Прикумил са за хума. Или: **Притъкмил се като при кум.** — Сѣди при кума за почет, свива се около кума.

Прилича ли гайдата на музика.

Прилича му като на камила копринарство. Или: **Прилѣга му като на камила казаслжк.**

Прилича му като на кочина катанец (Ловеч). Или: **Прилѣга му като на кочину катанъц.** Пирот.

Прилича му като на свиня звънец и на тиква обрѫч. Кюстендил.

Прилича му като на свиніа сѣдло (обѣца, ботуши).

Прилича на оскубана врана.

Приличат си като двѣ капки вода.

Прилѣга го, като на магаре éр. Ах. Челеб.

Прилѣга му, да откапят.

Прилѣга му, като на овца татралка. Ах. Челеб. — Неприлича никак.

Прилѣга му като на свине джанарак. Дел Хисар.

Прилѣга му като на коза брада. Щип.

Прилѣга му на сурат-о. Щип.

Прилѣга му на бой-о. Щип.

Прилѣга, не прилѣга, тук го зех, тук и щѫ го продам.

Прилѣга си го (Ах. Челеб). — Прилича си му.

Прилѣпá е от мишка.

Примолена патка, ке е вече сладка.

Примрѣхми си от смѣх.

Примрѣх си от срам.

Примѣрú кокал-а на задник-а си, че тогаз го туряй в' устата си.

Примѣри о себе си.

При нѣмане хора и хоран сѫди (е челѣк).

При 'ногу баби килаво дѣте излиза. Щип.

При очи, не види.

Прионодѣл като гладна въшка.

Приостри го (Ах. Челеб.). — Без мѣра прави.

Припаднѫло му от студенитѣ (горѣщи) мламоси.

Припали си свѣщ'та.

Припекува са като гущер на слънце.

Припекло му яйцето. — Видѣл зора.

Припикай го.

Припка като луд.

Припка като пощъркляп бивол.

Припка като поп на кръщенье. Или: **Припка като поп на помен.**

Припка като просѣче за комаче.

Припка като просяк на задушница.

Припка слѣд него като овца за кармило.

Припка, че гато сѫ са ожребили бащинитѣ му кобили.

Приплещил сабя на гол мѣх.

Припличка увесан (Ах. Челеб.) — Избавил са от бѣда.

Припрѣло му на задник-а, че търси пологъ (да снесе).

Припрѣна му работата (Ах. Челеб.). — За смѣх е.

Припрѣно сърце носѭ (Ах. Челеб.). — Пъргав.

Припрѣн о стѣна.

Приририпнѫл е арабското (Ах. Челеб.).—Прѣкарал тежкото.

Присмиквил са. — Ухлюстен.

Присмѣл се череп-а на гърнето, че нѣма ухо. Или: **Присмѣл се цереп-от на шутар-от** (Прилѣп). Или: **Присмѣла са камилата на гърнето че нѣма уши** (Кюстен.). Или: **Присмѣіал се цреп на шутар, кога да се обърне, он по шутар** (Щип).

Присмѣл са гюдюл на череп. Или: **Присмѣл са хръблё на щръбя.** Или: **Присмѣл са хумник на череп, че нѣма прѣвезло, държало** (Търново). Или: **Присмѣл са хръбел на щръбел, дѣ ти'й ухото; — ами тебе дѣ ти'й дъното.**

Присмѣла са козата на овцата, че и видѣла задник-а.

Присмѣла са козата на овцата' че лудо пасе.

Присмѣла са краста на шуга.

Присмѣла са кука на криво дърво.

Присмѣла са курвата на копилето.

Присмѣла са кукумѣвката на синигера.

Присмѣло се гърнето на тенджерата, че нѣмала дръжка.

Присмѣло се гърнето на похлупакът си.

Присмѣхула сѣди на край пѫт-я, сѣкому са присмива.

При сухото гори (изгаря) и суровото. Или: **Покрай суото дърво изгоряа и сурооте.** Дем. Хисар.

Пристанѫл като дѣда между говеда.

Присяга са като цапля (щърк). Пловдив.

Притоварено магаре и на равнишка постанува. Ах. Ч.

При толкова кражба, пак на Божик без месо.

Притъкмил са като в' сухо грозде.

Прифъркнѫли са борнина (Ах. Челеб.). — Уплашил са много отъ нѣщо.

Прихапа си пръс'та.

Прихлюстил са, — присмиквил са.

При цар' като при огън', — не близу, не далеко.

При царя при почет, при царя при смърт.

Причернѣ ми на очитѣ.

Пришит калец о калцун.

Пришити бедра о гѫз.

Пришки на очитѣ да му излѣзѫт (Щип). Клетва.

Приятел без облага, сѫщо като врага (Гръцка). Или: Приятел без полза, враг се нарича.

Приятел е хубаво нѣщо, ама не е като брат.

Приятел, злато в' огън-я. Или: Приятел са познава у неволя, като златото в' огън-я.

Приятел се намира само да ма обере.

Приятел са познава само в' нужда.

Приятел-я им ги сбърка.

Пробил ми главата. Или: Промлѣ ми главата.

Пробил дупка в' морето. — Напразно са затрудил.

Пробила му се шапката от ум. — Казват за гърцитѣ, които се хвалят че са все философи.

Пробира като мечката гнилитѣ круши. Или: Пробира като мечка крушиня на мѣсечина. Соф.

Пробит че пустнѫт.—Говори се за человѣк недостоен, не способен и за работа некѫдѫрен.

Пробита пара, полвина цѣна.

Пробито, та начукано (Ах. Челеб.).—Невѣжа человѣк.

Пробити му ушитѣ

Пробоял като цигански харачерин.

Провален, та пущен. Щип.

Проводи го за бѣл боб, да ти донесе бѣл дроп.

Проводила го за зелен хайвер.

Проводила го да ѝ търси три годишни зайчи лайна.

Проводи ма мама за припанки гѫби; гѫба не намѣрих, торбичка загубих. От пѣсен.

Проводи хайлазин-а за вода да ти каже дѣ са вълцитѣ. Или: Проводи хайлазина на пѫт, да ти каже дѣ има вълци.

Проводи хайлазин-ът на кѫр, да ти каже дѣ има хайдути.

Проводи харо, че токо иди и ти старо.

Проговори му кат' на задник-а си.

Програца и гарвана да са чуе.

Продава за бълхи цѣр.

Продавай, че ако щеш са и кая.

Продават ли? — Купувай, ако мож'.

Продадо́ме о́вцитѣ, напуди́ме кучинята. Щип.

Продай телица, купи колица.

Продал го на іагма, като халва. Или: **Продаде го като халва.**

Продал за грош, зел золата. — Голѣм кяр.

Продал кон' да купи сѣдло, продал сѣдлото да купи юзда, продзл юздата да купи тютюнева кисия. — Казва се за человѣк който купува и продава, не за да спечели, но за да се намира на работа.

Продал си лозето, та си купил жлеб.

Продал си магарето, па иска пак да го кара.

Прозява са като лъжовна врачка.

Прозява са булката, досърбяло нѭ нѣщо.

Проклет в' чървата.

Проклет да е (Щип) Клетва

Проклет да е триш девят пѫти (Щип) Клетва.

Проклет и отет да е (Щип) Клетва.

Проклет, триклет да е, кой двѣ моми либи. От пѣсен.

Прокопала му главата (Щип). Клетва.

Прокопсал като турски цар на самар'.

Прокопсал като синигер в' кратуна.

Прокопсал съм като мишка в' армея.

Прокопсал съм като бѣсно куче.

Прокопсал непрокопсаника му н' един.

Прокопсан човѣк. Щип.

Прокопсия и чудо.

Прокопсия нѣма от попско чедо,—то я гайрджия става, или падар' и най подирѣ говедар'

Проклѣта вѣра Бога не моли.

Проклета вѣра Бога не мисли.

Проклети Диявол. Лом.

Проклета ти кирията, слѣз' ми от колата.

Проклетнико ниеден. Щип.

Пролѣт кон' се не отбира.

Пролѣт гората си фърля черното на хората.

Пролѣтен (ран) дъж, есенна слана.

Промъква са като смок прѣз храсте.

Промѣни си ишкиня.

Промѣнили си шапкитѣ. — Скарали се.

Промѣта се като Настрадин ходжа у чаршав. — Карала се на Настрадин ходжа жената, да не сѣди празен. Той разрѣзал чаршафа, че се прѣмѣтал из него.

Промѣцал. — Измършавѣл. станжл слаб.

Проработил я бахт-ан (Ах. Челеб.).—Намѣрила го чес'та.

Проревж, дори са отървж.

Пророк манго млого знай бей (познава). В' това дере като каже я има вода, я нѣма, тъй и излѣзваше. — За който прокоби на другиго какво има да стане.

Просеник булка доведе, а никакъв нж распжди.

Просениче братче, който те има — скаче, който та нѣма — плаче.

Про́си си бой-ът.

Проси си го като хлѣб (топъя хлѣб).

Просѝ от мене и дам тебе. Калугерска.

Прос,ѝ че носи.

Просѝ, че не кради.

Просих, просих, та едвам за себе си едно що.

Про сламка са пикае (Ах. Челеб). — За скжперник.

Простак-а нж протака, а умни-я свърша.

Прости, Боже, грѣхове, все от женски мѣхове.

Простирай си краката, колкото ти чергата стига. Или: **Простирай са додѣто стига чергата.** Или: **Простирай са според чергата си.** Или: **Пружи си нозѣтѣ спроти йоргано** (Щип).

Простирай си чергата дѣто има слънце, че да изсъхне.

Простирай си нозѣтѣ колкото сж по бѣли. Соф.

Прости-я народ като брашнян човал, колкото го тупаш, се пуща брашно.

Простри му само пръст, ще та улови за цѣла ржка.

Прострѣ нѣкому солена ржка.

Прострѣл си брашното на вжже.

Прострѣл са като псун. Брациг.

Прострѣла са нѣкоя лисица на пжт. — Кога нѣкой не е ходил при нѣкого на посѣщан'е много врѣме и са яви.

Просяк-а не обича ни оногоз, който го е родил.

Просяк-а проси, а не дава.

Просѣчи плет, дой млѣко.

Протече ще вода и на мойта воденица.
Протече ще вода пак кждѣто й текла.
Противник-ът си не го туряй овца, а вълк.
Протърчи, де, зайче, сега между нозетѣ ми.
Протягай си крак-а на според обувката.
Проумѣва колкото магаре от кантар.
Проумѣва ли свин-я от дуня.
Проумѣва ли свиня от кладенчева вода.
Процъвтѣло като липа у пожар. Пирот.
Процъвтѣл като лале у базак.
Проѣли му помяник-ът. — Умрѣл и закопали го.
Прочул се Найден граматик. От пѣсеп.
Прошѐтай ми ти, че и за тебе ще доди.
Прошка без кокошка не бива. — Кога сж се нѣкои сърдили. за да се примиржт.
Прошка за кокошка, или, с' кокошка.
Прощавай за сирене, че хлѣб нѣма.
Прощавайте за вино, че и ракия нѣмахме.
Пръв пезевенк е поп-а.
Пръгавата кучка слѣпи кутриня ражда. Щип.
Прѫдла пръстен пробива, на вѣра го не дава.
Пръднж кутула в' чардата.
Пръднж булката, свърши са сватбата.
Пръднжла Кера в' Елхово, та са чуло в' Габрово.
Пръждомитѣ да идеш (клетва). — Прѣз дома.
Пръждома му главата, прѣз море му краката.
Пръждома му главата, в' тенджера му краката.
Пръждома му паpа̀та.
Пръждоми му обѣда, прѣз море му вечеря.
Пръжи баща.
Пръснжха са като еребичета.
Пръснжли са кат' на заец дѣцата.
Пръсти кърши, сив сокол храни. — От пѣсен.
Пръст си и в' пръс'та шж влѣзеш.
Пръц, Керо, в' гжбитѣ.
Пръщи ми задник-ът кисело за него.
Прѣбиват се като двѣ пари в' кесия.
Прѣбил му го на клин.
Прѣбила орела зла година.
Прѣболѣх го вече. — Прѣжѣлѣх го.

Прѣброй ги и на пѫт да ги намѣриш. — За паритѣ.

Прѣваря като пърле майка си. Или: **Прѣваря като малко пуле майка си** (Панаг.). Или: **Прѣвара се като пуле прѣд магарица** (Щип).

Прѣвари-попара.

Прѣвари ми се.

Прѣварих ти рѣч. — Прѣсѣкох ти рѣч'та.

Прѣвели са на прѣвезло.

Прѣвели са на кобилица.

Прѣвива ма като оно.

Прѣвива са като зъймя.

Прѣвий, Боже, небото, да стане ведро, като чисто сребро; да стане іасно, като млѣко прѣсно.

Прѣвило се небо прѣз чисто сребро (Соф.). — От пѣсня на Божичка.

Прѣвожда го жеден прѣз вода.

Прѣвързали му рога за опаш.

Прѣвърна дъждот, не трѣбет клашенчето. Дебр.

Прѣвърта си като пиян турбата.

Прѣгоряха ми устата.

Прѣдай го на Бога.

Прѣдай на кучето толум сирен'е да го варди. Или: **Прѣдала на кучето сирен мѣх да го варди.**

Прѣдали овцѣтѣ на вълка да ги пасе (пази).

Прѣд Бога иска слога (съгласие).

Прѣд Бога, кажи (на никѫдѣ) не могѫ.

Прѣд Божик, зад Божик, кай да си, дома да си. Прилѣп.

Прѣд Божйята воля, ни тук, ни тамѣ.

Прѣди да убиеш мечката, не продавай кожата.

Прѣди да изрѣчеш, гледай какво шѫ ти излѣзе.

Прѣди да го удариш, плачи.

Прѣд женидба ти е (Соф.).—Кога нѣкой са дотърси нѣщо, а то е на лице прѣд него.

Прѣди зори не може да съмне.

Прѣд зората са мръзне.

Прѣд калабалѫк трици не изсипвай.

Прѣд кум се вода не гази. — Да не си покаже краката на кума.

Прѣд кума са не шава (шувърга).

Прѣд кума да го изнесе.

Прѣд магарето в' яхжр-а не влизай. — Турск. Ешектен евел яхжра гирме.

Прѣд мжката му, да липса и добрината му.

Прѣд млого дѣто ще гостиш нѣкого, на тенха да го биеш, по добрѣ.

Прѣд млого дѣто ще та гостят, на самѣ да та побият, по добрѣ.

Прѣд млого дѣто ше те похвалят, на самѣ да та похулят, по добрѣ е.

Прѣдник-ът обърнала на задник.—Всичко върши наопаки.

Прѣднището му да е на главата. Щип.

Прѣд погачата 'лѣб търси.

Прѣд млозина човал не развързвай, и ако го развържеш, не го завързувай.

Прѣд свахитѣ се не хлевотят.

Прѣд тебе глади, мажи, а зад тебе гроб копае. Или: Прѣд тебе ти маже, глади, а зад тебе ти очи вади.

Прѣд (при) ум-а, да не знае що да прави.

Прѣд хората мед, прѣд своитѣ проклет (лед).

Прѣд хората фърлят мед, а на своитѣ жлъчка и оцет.

Прѣжда която ходи из село, ни на един хал са враща.

Прѣжива (прѣгризва) като магарица.

Прѣз вода го прѣвел, и вода му не дал. Или: Прѣз вода го прѣкарвам и вода му не давам.

Прѣз водата жеден го прѣкарва.

Прѣз вода го прѣкарал.

Прѣз водата минжл и не сж намокрил.

Прѣз гжзясто перясто.

Прѣз глава, че баща си в' главата.

Прѣз гора да нж прѣведе: сухо ще дърво лист пуснж, а сурово ще повѣхне.

Прѣз девет земи го прокарал (прѣвел).

Прѣз девет села в' десето. — От пѣсен.

Прѣз девет чаршава не бих го целунжл.

Прѣз дома ми не ми пѣй.

Прѣз дѣдов-а ми (ти).

Прѣз иглени уши минжла.

Прѣз камик прѣминува думата му.

Прѣз коюмджийски влак го прокара. Ах. Челеб.

Прѣз куп за грош (Търнов., Ах. Челеб.).—За пехвелит, бръв челѣк.

Прѣз кур-о ми.

Прѣз кучешки гѫз го проврѣ. Търнов. и Ах. Челеб.

Прѣз Марта се стригѫт магаретата.

Прѣз Марта вали, жетвар-я се радува.

Прѣз Марта дъж, ще даде Господ' ръж.

Прѣз море му вечеря. Или: **Прѣз море му легало.** Ах. Ч.

Прѣз море да го прѣкара, вода да не сръбне (пие). Или: **Прѣз мо́ре та пренарова, без о́да та остава.** Дем. Х.

Прѣз пости, кога нѣма Марта.

Прѣз праг-а не са подава нѣщо (рѫка).

Прѣз прозорец-а влѣзва, прѣз вратата излѣзва. — За доброто.

Прѣз пръстен прѣминала.

Прѣз тъзи нощ' страшно стана.

Прѣкадил му кашата.

Прѣкадил му треската.

Прѣкален светец и Богу не е драг.

Прѣканен гост, не минува мост.

Прѣкарал черни дене́.

Прѣкатури са гърнето веке.

Прѣко баир-о у Скопие, па имамо Стару Сърбию (Велес). — На присмѣх.

Прѣком прѣчи курестиле. — От прикаскитѣ на женски поревки.

Прѣко́ран комат дебел врат. Лом.

Прѣкосиха ми са краката.

Прѣкосих са от страх.

Прѣкрий го, че плачи.

Прѣкриено млѣко, мачка не лочи. Пирот.

Прѣкръстил го Бог-ът. — Убѣдил се.

Прѣкръсти са, че бѣгай.

Прѣкръсти са с' чисто сърце, стѫпи на престол-а и снеми кандилото. — За крадецът който обирал черква.

Прѣкръсти са и борави́.

Прѣкряка вече. — Свършило се.

Прѣла баба три врътена, и тритѣ ги изгубила.

Прѣлива му чашата.

Прѣминѫло му като на куче (кушле).—Лесно оздравял.

Прѣминѫл прѣз иглени уши.
Прѣминѫл прѣз сито и прѣз рѣшето.
Прѣминѫл прѣз механата, а виното не помирисал.
Прѣминѫло щиру врѣме.
Прѣминѫ му славата.
Прѣмолена патка, кисело ѣдене. Гръцка.
Прѣмрѣхми от смѣх.
Прѣмѣнен като кукляк.
Прѣмѣнил са Алия, посгледал са па в' тия. Или: Промѣнил са Алия, погледнал са па у тия. Щип.
Прѣмѣнитѣ сѫ половин хубост.
Прѣмѣни водата на праза, подиръ туряй лука.
Прѣмѣрвам ти челото.
Прѣмѣтнѫл съм вѫжето на врата си.
Прѣмѣтнѫх го из устата си, ама като доде на долу, не знаѭ.
Прѣмъкнѫл са и в' цареви двори.
Прѣпали си свѣщ'та.
Прѣпикай го.
Прѣпира са като костилка.
Прѣпира са като на бързей.
Прѣпира са като слѣп на праг.
Прѣпни куня, Райко, намѣтни Гуня, Трайко. Кюстен.
Прѣпочтен, не почтен.
Прѣпуска като вѣтър.
Прѣпълни са чешмата.
Прѣпълнен мѣх по-лесно са прѣкатуря.
Прѣпълнен мѣх сé по пéси игри.
Прѣпъни го, на ти лесно да го убиеш.
Прѣръва ми са сърцето.
Прѣскача кат' кошута прѣз тръне.
Прѣскочѝ, пак тогаз викай хоп.
Прѣсна риба въ тавата, въстагарка по главата. Дем. Хисар.
Прѣсно сирене, като топъл 'лѣб рѣже.—За исхабен нож.
Прѣстегнѫт като фишéк. Щип.
Прѣсѣкох ти рѣч.
Прѣсѣкъл водата на праз-а и ѭ туря на лук-а.
Прѣсѣче го като с' нож.
Прѣсѣче ми се мозак-а като яйце в' чорбата.

Прѣсѣче се ка пилав-я маслото. — Турск. **Ошафян ягѫ жесилди.**

Прѣтуриха са колата, изсипаха са яйцата (дѣцата).

Прѣтърхани го като поп Лавда агиазмото.

Прѣтърпен, спасен Кюстен.

Прѣхапал си іазика. — Замълчал, останал смаян.

Прѣхвален свѣтец и Богу не е драг.

Прѣхвалени ягоди, празна кошница.

Прѣхлупил и на баща си носилото. — За който всичко все направил.

Прѣшно каране, сѣтне сгода. Ах. Челеб.

Прѣцуфрено. — Прѣтоварено с' накит.

Прѣцъфте са прѣди дацъфне.

Прѣѣде ми климарё. — Извади ма из ум.

Псе и котка там бѣха.

Псé и челѣк. Или: **Той пак псе и челѣк.**

Псува ма, до нѣмай кѫдѣ.

Псува като набит на кол.

Птичето трѣпне, стане, запѣе.

П(ф)тица върба ли е?

Птици на лѣтане, люди на страдане.

П(ф)тичето що са кѫса не трае (малко живѣе).

Пуйка над пуйка, пуйка под пуйка. — Скоропоговорка.

Пуйки да ми кълвѫт очитѣ.

Пуйне ле, пуйне плоската, що си умразна в' устата.

Пук и мраз.

Пук, пук, пачици. — На пуканкитѣ.

Пука, брънче.

Пука като коприва в' гърне.

Пука му сърцето за неѭ.

Пукай, Пръвчо, ѣж Иванчо, — думала мащахата на завареничето си.

Пукай че ѣж, плъзни та леж.

Пукал да пукне.

Пукналник ниеден. Щип.

Пукни, та трай. Щип.

Пукница да та найде (Ах. Челеби). Или: **Пукница да го отрове** (Щип).

Пукнѫла му са кожата на чело.

Пукнѫла му са зльч(ка)та.

Пукнжло му са пердето. — Обевсрамил са.

Пукнж са от към гърб-а.

Пуктата, рече, и пукнж.

Пули вака, синот на Трайка.

Пули са като бивол в' трици.

Пули са като була в' мжтеница.

Пули са като малак.

Пули са като мишка в' трици.

Пупунци на главата да му вършат (Щип). — Клетва.

Пусни баба, хвани кака, че е още млада. — Молба на кжржалия.

Пуснж воденицата на глава.

Пуснж мухата на длан', тя иска в' вжситѣ. Или: **Пусти мухата на длан', тя иска в' брадата.**

Пусни луди-я в' гората, да ти донесе дърва.

Пусни луди-ът на пжт, тръгни та го търси.

Пусни му кра-я.

Пусни хорото, невѣсто, ела търси друго мѣсто.

Пусни си водата, та са виж какъв си. — Пикай, та са огледай.

Пусни пѣтел на купище (бунище), да ти бори кокошкитѣ.

Пусни пѣтел на праг-а, покáчи ще са на полица.

Пуснжли вълцитѣ да пасжт овцѣтѣ.

Пуснжли му бълха в' ухото.

Пуснжли тарля под одър-а, той са покачил на одър-а.

Пуст и пометен.

Пуста Василa, как ги нагласила: Попа (Пенчо) и Наца да са скрижт в' каца, Проводила Герга, занесла им черга, проводила Мара пък да им са кара.

Пуста глава Гергюва, карамфил не бѣ носила, сега и карамфил ще носи.

Пуста глава Пенюва, що е имала да тегли: желти чехли на уши, и лоени свѣщи на рога.

Пуста жилка лукова, не е вече корава.

Пуста и махала, че намѣрват ли са гащи.

Пуста кжщница и пометена.

Пуста празна недѣля, как не бѣ цѣла година.

Пуста мандра с' вълци пълна.

Пустата кучка Ганючина: пипер ѣла, вълна (гроздé) срала.

Пуста халва ока (вика), пуста душа сака, пусти пари нѣма. Соф.

Пуста хапка е най сладката.—Не са стига никога.

Пустнѫт, че бѣга.

Пусти го под одър-ът, оно се каче над одър-ът.

Пусти да му останѫт (Щип). — Клетва.

Пусти ум, като пиѭ, тогаз са осѣщам.

Пусто да остане макар.

Пусто и върло.

Пусто ѝ млѣко, и кучета го не лочат.

Пусто опустѣло. — Клетва.

Пусто остало имане, кога минѫли млади години.

Пустото ѝ масло, маст' сякаш че е.

П.... майна, дребна риба. — Карма, карашик работи разбъркани работи.

П.... са дава за круши, не са дава за подуши.

Пухно чука, ревлё реве, а плачко плаче.

Пухнѝ го да си опули очитѣ.

Пухнѝ го да пооре по очитѣ си.

Пуши му са киката, — от голѣм залис.

Пушка лъже, сопа не (лъже).

Пушка и кон' не вѣрвай.

Пушка, жена и кон' може челѣк да ги показва, ама на заем да ги не дава.

Пушка носим, лов-а нѣма.

Пушка да го пронижe (Щип). Клетва.

Пушката щѫ си промѣнѭ за кѫща, за покѫщнина.

Пуща го на Божа вересия.

Пущай го да пасе.

Пущай го да фърчи.

Пущай му край-ът.

Пуща язик от аршин повече.

Пущам го, ала ма не пуща.

Пущината опустѣла са.

Пущината, врѣла в' мед-а един ден; ако би поврѣла двайсет и четири часа, свѣт-а би са заробия за нея, — казватъ бабинитѣ за какинитѣ.

Пфю, попе заговѣх!

Пчелата не бѣга от мед-о, ами от чад-о (димо). Кюстендил.

Пчелата от оса по добра.

Пчелата ходи и в' кал'та, ама мед бере.

Пчелитѣ тичат дѣто има мед.

Пъй! като поп.

Пъй че го гавнѫх.

Пъй че пък Долѣба мѫж. — Долѣба, — славенско поколѣние много старо и много страдавше от тиранитѣ си. Чух ѭ най напрѣд от Ник. Михайловски, а послѣ и от други в' Елена.

Пъй че си пък ти.

Пъй че си пък. — Въ злоупотрѣбление у търновчанкитѣ и свищовченкитѣ. Или: **Пъй па че си.**

Пък ще си коте мъртвен дроб.

Пъка като гърне коприварче. — Кара се, бъбре.

Пъка като дѣда за пълна чаша.

Пълен като бик.

Пълен пищов един го испразва.

Пълен му стомах-а, ала му гладно окото.

Пълка плоска, весело сърдце.

Пълна кошницата до дъното.

Пълна пушка едного плаши, а празната двамина.

Пълна чешката, да ти е пълна годината.

Пълни очи, пълно и сърце.

Пълни очи, празни рѫцѣ (Соф.). — **Очи пълни рѫцѣ празни.**

Пълно като око.

Пълно като слива — за прасето.

Пълно като гърне, Господ' на добро да го обърне.

Пълно да ти е гърнето, достоветѣ сѫ готови.

Пълното гърне да ма развали, а не празното.

Пън' кѫркя, мари, работа си имам. Шипчен.

Първата врана най подирѣ каца.

Първата хапка е най сладка.

Първи-я залъг е най сладък.

Първи-я залаг не са стига.

Първи-е ти кабахат, защото не си турчин (си гяурин). — Обвинен'е на бълг. от турчин.

Първа за здраве, втора за радос', третя за веселба, четвърта за лудос'.

Първата ми жена, втората ми господарка, третята ми — икона що сѣди високо.

Първата лъжа, сетнѣ мѫка.

Първата не стига послѣднята.

Първо либе второ не бива.

Първо либе не се забравя.

Първо похвани, тогаз се похвали.

Първом измѣри, тогаз крой.

Пърди му, Брънчо, кисело за тебе. — Голѣма грижа имам за теб'.

Пържими са с' маслото си.

Пържи яйца на вѣтър. Или: **Пържи яйца без масло.**

Пържил бих, господарю, гладен и измързнал. — Циганина, като го запитали иска ли да са наѣде, или да са огрѣй-

Пърс' си прихапа (Ах. Челеби). — Удиви са, смая са, или уплаши са. Или: **Прихапа си пръст-а.**

Пърлика иска и келева глава.

Пърлича ѝ като на спукани пети жъ'ти чехли.

Пърлича му като катанец на кочина.

Пърлича му като на магаре сѣдло.

Пърлича му като на гол толум пищов.

Пърлича му като на дъртел кован гирдан.

Пърлича му като на свиня звънец.

Пърлича му като на тиква обрѫч.

Пърлича му като на Тишка жълта кърпа.

Пърлича му като на циганин дивит.

Приличат му като вити гривни на шугави рѫцѣ.

Пърлични магарета и на божи гроб има.

Пърлично магаре двамина носи.

Пъртище на бунище, а зла чест у в' кѫщи. — На сватбата, кога гледа що носи жената.

Пърцоняк,-яци. — На калугеритѣ.

Пъсий сине.

Пъсовитѣ н' едни.

Пъстър като зъмя по гърб-а си.

Пъстър като дъждовник.

Пѣе като бюлбюл (Ах. Челеби). — Самовластен.

Пѣе му изик-ът (язикът) Ах. Челеби. — Свободен да прави щото ще.

Пѣняви се като рак на бързей. Разлог.

Пѣниш са, не пѣниш са, шѫ та ѣм; пари съм дал. — За сапун що бил купил вмѣсто кашкавал прости-я селенин. **Пѣнил не пѣнил — пари съм дал** (Пирот). **Пѣнявѝ се, не пѣняви, па́ри сум давал** (Щип).

Пѣсен бой, боя нѣма.

Пѣсен искарана, нѣма цѣна.

Пѣсен нѣма сайбия.

Пѣсен'та вървѝ от уста в' уста.

Пѣтел на купище, хурка на огнище, спореж[1]) на врѣтено.

Пѣтел-а умира, очитѣ му на боклук-а остават. — Турск. **Хороз ёрир гёзю чоплука калѫр.**

Пѣтелът ѣри и старата кокошка.

Пѣтлето не е малко кога ѣри кокошкитѣ. Соф.

Пѣювото гърло боли, а не мене.

Пѣшакът мрази конника.

Пѣш-ът както го откѫснеш, а жената както и са молиш.

Пѫк' широк и вратата отворени. Котлен.

Пѫп-а му там фърлен, — в' механата или в' училището. — Българитѣ тъй вѣрват.

Пѫрт-ът до дѣ е млад трѣба да се прѣвива.

Пѫт' има, и на горѣ, и на долу.

Пѫт' с' вървен'е, дълг с' издължен'е (платен'ѐ). — Турск. **Йол юрелеклен, борч йодемеклен.**

Пѫт' като друм, о́чи като търкала, ноги като вретена (Ах. Челеб.). — На смѣх, който бърза за нѣй-де.

Пѫт' кола вози.

Пѫт' колата коси.

Пѫт' на сън' му минѫли.

Пѫт' срок нѣма.

Пѫтна вода като оран'е.

Пѫтник пост не знае.

Пѫтника го пѫт' не спира.

---

[1]) И тая дума не знаѭ що е.

Пѫт'ът ти на жената по главата.

Пѫт'ът му памук да е. — Благословка.

Пѫцнѫла го на пѫт-я. — Казват за жена кога е родила лесно.

Пѫшка, ама не казва.

ПРИБАВЕНИ.

Побуіал от іадене. Щип.

Побуіан магарок е. Щип.

(Всичко **П = 1683**).

Р.

Раб Божи неможе вече.

Раба Божья до кожа, по на татък не можа.

Раба за робат.

Работа без мѫж, свѣткане без дъж.

Работата в' капакя (капата).

Работата в' сила стои, не стои в' право.

Работата Кирчова. Стар. Загора.

Работата (му) габровска. — Думата е отколешна и останѫла, казуват, от един случай, когато в' една недѣля, колкото сватби станѫли в' Габрово, не станѫло дума за дѣвойкитѣ Това се отдава на един турски поход в' него врѣме, който имал станът си в' Гарбово.

Работата му върви като рак.

Работата му вампирясала, т. е. не му спори, неможе да я искара.

Работата му работи, т. е. на ред е, успѣва.

Работата му рачешка.

Работата на ум учи.

Работа не работѝ, и от работа не бѣгай.

Работата от дрѣн, т. е. яка корава като от дрѣново дърво.

Работата от мѫж дрѣн, т. е. слаба, куфа, каквото бива от мѫж дрѣн. За това като каже нѣкой 'от дрѣн', другий отговаря 'от мѫж дрѣн'.

Работата плаче от него. Щип.

Работата спукана.

Ра́боте кучешки. Щип.

Работѝ да едеш, и скрий да имаш.

Работѝ без плата, че не ходи без работа.

Работѝ и не проси.

Работѝ и си почивай. — 1) Непрѣстанно работи, 2) Поработвай и си почивай.

Работѝ и спестявай.

Ра́боти като бубулечка (мравья), еде като мечка.

Работи като кърт, — постоянно работи.

Работи като кърт под земята, — тайно работи.

Работи като кърт, еде като вълк.

Ра́боти като мравка.

Работи́ като че ще живѣеш сто години, мисли са (или харчи, или живѣй) като че ще умрѣш утрѣ.

Работи́ като с' чужди ржцѣ.

Ра́боти като без сърце, пипа като без ржцѣ.

Работѝ ми, клетнико, да не станж като теб.

Ра̀боти на нехризе, сухи корички да гризе.

Работи прѣз куп за грош.

Работна станж; в' три години — двѣ вретена, в' двѣ години — двѣ дѣца.

Работната снаха по драга от своя мома.

Работят му хлѣбарницитѣ.

Равна купчина се́ е гроб.

Равна поляна, кал до колѣна.

Равним му гроба. Или: Ще му заравнж гроба.

Рад ли си, калугере, да те жениме. Щип.

Рада иска варено, а булката печено, пък ний с' дѣда каквото намѣрим.

Рада ли да вѣрвам, себе си ли (..... си ли) да вѣрвам.

Рада мома излѣзе.

Радва са като помръзнжл на слънце. Или:

Радва се като озебнжл на слънцето. Крив. Паланка.

Радва са на праздник.

Радвай са, бабо, дѣдо ще ти дойде.

Радвай се, дордѣ ти е драго.

Радвай са, нарадвай ми са. — От пѣсен.

Радва му са като наш'то куче на кумшийската кучка.

Радвам ти са като крава на мъртво тѣло.

Радвам са и на него, ама на житото му по много.

Радвами са като вълк на мѣсечина.

Радо, мари, дай крамаля да го пухнж, ала ма страх.

Радос'та и скърб'та наедно ходят.

Радоснитѣ панаири са сѣтнина на шагитѣ.

Разбий-партина.

Разбира като свиня от диня.

Разбира колкото магаре от кантар. Или: **Разбира како магаре у кантар** (Пирот).

Разбира колкото свиня от тиня.

Разбира от търговия, като муле от кантар.

Разбира ти свиня от ново корито (че еде в' ново корито).

Разбира ти свиня от кладенчева вода.

Разбра ли? — Като крът от трици.

Разбрана глава има. Щип.

Разбъркали (развалили) му бѣлѣжката.

Разбъркали му мозък-а.

Разбъркали му ум-а.

Разбъркали му са червата.

Разбѣгаха са като мишкитѣ от попадийката.

Разбѣсила се като алеманка. Дупница.

Разбѣсили сѫ като коткитѣ прѣз Марта.

Развален му булгуря.

Развалени му колата.

Развалено му пипето.

Развали-кѫща, направи-заход.

Развали-партина — казват 1) на тогоз който си влачи краката кога ходи и 2) на който не върви в' пѫтя.

Развали-трапеза.

Развалили му брѣзната.

Разваля си устата. — Псува.

Развлѣкал са като здран царвул. Ах. Чел.

Развлѣчена му работата (Ах. Чел.). — За лѣнив човѣк.

Развълненили му купата.

Развързал като лесицата войската. — За нѣкого който много работи почева и не ги свършва.

Развѣл го е като байрак (Ах. Чел.). — За който разказва тайното.

Развърлено като в' цигански ишлик.

Развърлено като в' чифутска чаршия.

Разгайдено му върви (Ах. Чел.). — Не му отива напрѣд.

Разгайден ходи.—Неспретнѫто, неприбрано, повликанесто.

Разгеле, Гано, джуркан боб.

Разгласена му гадулката.
Разгологжзил са.
Разгологащен ходи.
Разгонила са кравата му.
Разградена градина, заградена пустиня.
Разградена градина, пусто по зелето.
Разгълчали са като в' циганска механа.
Разгълчали са като на циганска сватба.
Разгълчали са като цигане на пазар'.
Разгжрдил са като пехливанин.
Разгжрдил са като халач.
Раздава за Бог да прости. — Говори праздни работи.
Раздразнил му овцѣтѣ, че му дава да пие ракия.
Раздрал котката.
Раздраното го мжчно закърпваш.
Раздрато му е дошло (Ах. Чел.). — Мжчно му е.
Раздрънкали му вълната.
Раздуказва мермѣли и месѣли (Ах. Чел.). — Брътви си.
Раздумвай болни-я, додѣ му душата излѣзе.
Раздѣлила са Колада от бждни вечер.
Раздѣлил са с' механджията, а с' механата не са раздѣля.
Разесни са Синковец. Или: **Размрази са Синковец.** Габрово.
Разжегла мя еси, яко разжигает ся сребро. Черковн.
Раззинжл уста като магаре кога реве.
Раззинжл уста като мисирче на слънце.
Раззинжл уста като пате.
Раззинжл уста че гато иска да ма налапа.
Разиграло са магарето, че умрѣл семерджията.
Разиде се како роса от ливади. Кюст.
Разкривили му сж колата.
Разкървави ли си нѣкой носът?
Разлигавил се како лигава магарица. Щип.
Разлига́вил са като сополан.
Разложенин сто пжти прѣз една вода минава и пак я с' тоягата си опитва.
Размислена жена непрана ходи.
Размисли, па речи.
Размисляй и прави.

Размърморали се като евреи в' хавра.
Размжтѝ-гьол.
Разнесе се като прах на тупан. Кюст.
Разнесоха се како дарове по сватове. Кюст.
Разрошила са като чума.
Разсърдил се говедар-я, че си отрѣзал ушитѣ (калимар-я).
Разсърдил се Горан, а горага хабер нѣма.
Ракия на вересия, вино на вѣра.
Рало и мотика свѣт храни.
Рана юнаку не грозѝ.
Рано пиле рано пѣе. Търн. и Щип.
Рано ручай, не май се; млад се жени, не кай се. Пирот.
Рано стани, рано легни.
Раскиркетил са като гевендия.
Расклисавил са като клисава турта.
Раскрачил са като рак на бързей.
Разкрефило му се (Ах. Чел.). — Не е расположен.
Разкрива мжж. — Шегобия, засмивач.
Расоват кол в' земя не са побива. — Расоват': четалест. Или:
Расоват дъркол не се побия. Щип.
Расперил крилѣ като мисиряк прѣз марта.
Расперил са като пѣтел на стобор.
Паспилей-прах.
Расте като под камък. — За момче.
Расте като под лайно. – За момиче.
Расхожда са като петел на купище.
Раткова скала да го прѣтисне (клет.). Щип.
Рахтъм хора. — Голѣма навалица.
Рачешки да иде (клет.). Щип.
Рачник правила, рацитѣ живи оставила.
Реве на страна като Марково рало.
Редом ръждата по дружината ходи.
Рекал, Гаго, кому как драго.
Рекле на лисицата, а лисицата на опашката си. Или:
Рекли на кучето, кучето — на упашкуту (Пирот).
Рекли на баба да попръдне, тя са посрала.
Рекло кучето да налоче море, да го омундари. Пирот.
Реч е, та ако ще би смѣт да е (турс.).

Рече и гарванът гра.

Рече и отрече. Или: **Рекох и отрекох.**

Рече и отсѣче.

Рече ли, кака? оно не се испокака. Щип.

Речи ми да ти рекѫ. — Който кори другиго за това което сам върши.

Речи ми, драгичко.

Рече му гѫзът ядка.

Речи на баба — боб и на поп-а — поп.

Речи на луди-я да пръдне, той се насира.

Речи не щѫ, че не реквай лъжѫ.

Речница да му излѣзе. Щип.

Речници да го наречат. Щип.

Риба без вода и вълк без гора неможе да живѣе.

Риба без кости не бива. — Кога искат да кажат че без кусур човѣк не бива.

Риба не остарѣва, ама са ввонѣва.

Рибата в' морето не е патила (що съм я патила).

Рибата в' морето, — ний турями котлето.

Рибата в' рѣката, — тѣ ѝ рѣжѫт лукът.

Рибата като трѣва.

Рибата от главата са ввонѣва (всмърдѣва). Или;

Рибата от глáвата замеришува. Горня Джумая.

Рибата още в' морето, той турил на огъня менче да я вари.

Рибата по дълбоко плава.

Риба-чорба. — Тъй казват гърцитѣ на присмѣх на българитѣ, защото, като дошли в' Цариград край морето и видѣли толкоз риба и морето солено, толкоз били прости, че извадили лѫжица и сѣднѫли да ядѫт.

Риза гащи, като цвѣт бѣли.

Ризата е по близу от гащитѣ.

Ризата от елек-я е по-близу до тѣлото.

Ризата както се ошие, тъй се съдира.

Ризата му къска, дупе му се лъска.

Рикало едно магаре, кой го слуша. Щип.

Рита овчар-я, да са радва вълк-а.

Ритам ти торбата с' грошове, на Стамбол ги ринат с' лопата. — Или:

Ритам ти торба с' грошове, на Стамбол сѫ с' кошове.

Ритнѫ кравата млѣкото.
Роб са засмива, гроб са не засмива.
Робу са надѣй, а гробу недѣй.
Рови, като кокошка гюбре.
Рови, като крът под земята.
Рови като Харватин.— Кога дѣца ядѫт нечисто и ровѭт.
Рови като свиня в' градина.
Рогове да му никнѫт (клет.). Щип.
Род рода не храни, тежко на който го нѣма.
Роденото за мотика, то станѫло владика.
Роди ма, мамо, да ти приличам. — Или: **Ро̀ди ма, да та мѣсам.** Ах. Чел.
Роди ма, мамо, с' късмет, че ма фърли на смѣт, аз пак ще станѫ за кмет.
Роди ма, мамо, безцѣн камък, па ма фърли на дъното на морето.
Роди ма с' касмет и фърли ма на купище.
Роди ма с' чест, че тури ма на смѣт.
Роди ще и нашата върба грозде.
Родило са царче. — Кога горѭт двѣ свѣщи.
Родих са още веднъж.
Роднина, по бѣлата кобила.
Рой роила с' чужда сила.
Ройна му перѣно (Ах. Чел.). — Отмъстил му.
Романи́я, слободия.
Рони сълзи като град.
Руба красе, руба гласе. Щип.
Ружа без тръне, либе без прѣчка не бива.
Рукнѫли като стадо на кърма.
Рукнѫли като пчели на мед.
Ръве, като куче.
Ръве, като нерѣз.
Ръве, като циганче за ръжени-я комат.
Ръвѝ се, Голё, царство ни е (Соф.). — *Ръви се* значи ‘държ са, неподавай са, бори се‘, еднозначуще с' ‘ръват се псета’.
Ръвѫт ми са чървата, т. е. куркат.
Ръвѫт са като кучета.
Ръгата да го препне (клет.). Щип.
Ръждата о златото се не хваща. Или: **Ръжда са за**

злато не лови. Или: **Ръждата се не хвата о чистото злато.**

Ръждасали му паритѣ по кесията.

Ръжена сламка подпорка.

'Рът-о не ѣл баница, послѣ се научил да ѣде и горници (дребници круши). Щип.

Рѣдихел. — Рѣдко платно; рѣдка чорба.

Рѣдко, като бѣл гарван.

Рѣдко лайно ще та попърска.

Рѣдко, Радко, че да е сладко.

Рѣже го, като прѣсно сиренье.

Рѣже, като трион. — За нож кога не рѣже.

Рѣжат като кучешки зѫби. — За ножици кога нерѣжат.

Рѣзен сланина и комат (филия) срѣдина.

Рѣзне, па влѣзне. — За випо кога рѣже.

Рѣпата е най ефтина и най берекетлия нѣщо.

Рѣч из уста, а камък на рѫка.

Рѣчи и открой.

Рѣч'та не е брѣме. — Лесно е да кажем нѣщо.

Рѣ' ще гѫзу добр ден'. — Ще остарѣе и ще клепне.

Рѫглата н' една.

Рѫда, рѫда и опаш мърда.

Рѫже, дори ще се държе. Щип.

Рѫз-ът е на царя. — Турс. **Рѫз падишахѫндър.**

Рѫка дѣто похваща, не са обогаща.

Рѫка на рѫка сѫди.

Рѫка рѫка мие, да бѫдѫт и двѣтѣ бѣли. Или: **Рѫката мие рѫката.**

Рѫка рѫка мие, а и двѣтѣ сурат-я.

Рѫка що дава не ѭ рѣжат. Или: **Рѫка що подава, не ѭ сѣкѫт.** Турск. **Верен ели кесмезлер.**

Рѫката да му се фане, кой е фанѫл.

Ра́(ж)ката му е аирлия. Щип.

Ра́(ж)ката му е джомерт. Щип.

Ра́(ж)ката му е сребрена. Щип.

Рѫката му на дилафя, а ума му на пилафя.

Рѫката не е терезия.

Рѫцѣ дѣто обичват да похващат, нигдѣ нѣма мѣсто за тѣх. — Който краде, сѣкой го гони

Рѫцѣ освѣтяват, рѫцѣ освѣняват.

Рѫцѣ, раменѣ, — нозѣ, колѣнѣ. Соф.

Ржцѣто засрамват лицето, кога крадят.

Ржцѣтѣ да му исáанат. Щип.

Ржцѣтѣ му на задник-а вързани. — Нищо не му прилѣга, нищо не пипал.

Ржцѣтѣ му слаби, ама знай да граби.

Ржцѣтѣ му под камък.

Ржцѣтѣ му отрѣзани и пъхнати (залѣпени) отзадѣ му (на гжзж му).

Ржцѣтѣ се една друга миіжт, а и двѣтѣ лицето.

Ржцѣтѣ се една друга миіжт, че тъй стават бѣли.

(Всичко **Р = 281**).

С.

Саа курца не е от наше село.

Сабя са на война (сефер) незаема.

Сабята му сѣче на лѣво и на десно.

Сава и Варвара, срала и варвѣла.

Саде ти да знаеш и Махалджи-я.

Саде той да знае и сичкото село.

Садиросали го, сяка че го глеждосали.

Сайбийско око конетѣ гои.

Сайбията го дава, телалина го не дава (Тур.).

Сайбията не пита магарето кога да го товари и по колко.

Сака ли са на ржглата, земи една бухалка, та я набухай, па да си сѣди мирно.

Сака му се.

Сака си като 'лѣб и сирене. Соф.

Сакайки да си натегли веги, очитѣ ке си извади. Щип.

Сакал да забие един гвозд, та заптисал сжта кжща.

Сáкат, не сáкат, ще го протакат.

Сал да ма ржжето не изеде.

Сал леля му не знай да бай, и майка му знай.

Сал любов'та не търпи другар'.

Сал ти да знаеш и цѣлото (сичкото) село.

Сал трѣва не пасе.

Сал фтиче млѣко нѣма.

Салата, малата, доксан алтѫ парата.
Салт амин не е молба. Или:
Салт амин не спасява.
Салт от амин диавол-ът не бѣга.
Салт то не беше ма лаяло, и то ма залая.
Сам Бог е без грѣх.
Сам Бог нѣма господар'.
Сам да си дръпнѫ (теглѭ) въжето.
Сам да си откѫснѫ главата.
Сам да съм, та в' гората да съм.
Сам дробил, сам да куса. Лом.
Сам и с' правдата си са хвали.
Сам китка, а китка сака. Щип.
Сам който падне, не плаче. Или: **Сам що пада не плаче.**
Сам под себе си дървото подсича.
Сам под себе яма копай.
Сам Саманда у го̀ра зелена.
Сам са чудѭ, с' ум са биѭ.
Сам си свети маслото.
Сам си сере на касмето.
Сам челѣк и в' рай не може.
Сам ще си изеде главата.
Сама була би ще, по голо гѫзище.
Сама змия в' грамада не стои.
Сама кака Цона (Тинка) иргенитѣ вика.
Сама като куковица.
Сама конци сукала, сама в' лика пикала.
Сама Неда към хорото гледа.
Сама пеит, сама свирит. Охр.
Сама Рада — за хиляда, косата ѝ — за два града.
Сама рѫка в' Дунав са не мие.
Сама рѫка и в' морето неможе да са омие.
Сама самица, бърза бързица.
Сама са кила разговаря: ако съм кила, не съм могила.
Сама си тъпче образ-а.
Сама стока сбори. Мак.
Сама хвала добра хула. Или:
Сама хвала чужда хула.
Сама шия краста иска.
Самичкото въже ѣде сухи-я комат.

Самичък Господ над нази, черната земя под нази.

Само брадата му го знае.

Само бѣлитѣ и чернитѣ не сѫ мои, а всички други сѫ чужди.

Само Господ не побърква.

Само голѣмитѣ господари и кучетата не затварят вратитѣ.

Само едно куче не думат Шерю, или **не кажѫт Караман.**

Само едно магаре не е по свѣт-а.

Само младото дърво се прѣвива.

Само славѣ-я знае да цѣни трандафел-я.

Само стани овца, вълцитѣ сѫ готови.

Самовила н' една. Или: **Самодиво ни една** (Лом).

Самовилник-о до го срѣтне. Щип.

Самодивско магаре.

Самодива кѫща държи ли (гледа ли, върти ли)?

Самси Господ подирѣ ти. — Попове двама се истънаваксвали и прѣдний извикал: що гониш лице божие? а дирний отговорил с' прѣднитѣ думи.

Самси Минчо и да знай, със Минчевица по знаѭт.

Самси пада и плач нѣма.

Самси са Голю похвали.

Самси са прѫдлю похвали.

Самси царя да доде, не ставам.

Сапуня дѣто даде не стига сал за таз дупка. Кал.

Сарп оцѣт на кюпат си докундисуе. Прил.

Сасипва го като лѣйлек на тикла. Ах. Чел.

Сахатя девет, юзоветѣ десет.

Сбабили ти са краката. — Кога рекѫт на нѣкоя жена баба, а тя да не е още.

Сбери му юздитѣ.

Сбира и трупа, не му видѭт купа.

Сбира клинци да си купи кон.

Сбирай си парцалитѣ.

Сбирай си петалата и са махай от тук.

Сбирай си чуковетѣ (сѣчивата).

Сбирай си устата че ги разчеквам.

Сбогом си идете.

Сбогом и със сдраве.

Сбор сбор отварят (Прил.). Тур: **Лаф лафѫ ачар.**

Сборливи-от чоѣк ет писмо без муур. Прил.

Сбор-от сбор да не́ бидит, некюм утрѣ да се пишманит. Прил.

Сбор-от дупка не дупнуа, ама се паметуе. Прил.

Сбор-от дори не го прѣдумаш и прѣживаш арно, не сборуй го прѣд сѣкого. Прил.

Сбор-от сборче отворат. Прил.

Сборой трѣбва да арчиш, кога сакаш нѣщо да продайш. Прил.

Сборуав, сборуав, устата ме доболѣ, и пак не ме разбра. Прил.

Сборуат како коа крава іазикот да му го и́зѣл. Прил.

Сборуат, ама и той сам не знаит що зборуат. Прил.

Сборуат како празна воденица. Прил.

Сборуат и тако бърборит како г... на грозие брание. Пр.

Сборуй кога те прашаат, не молчи како кйос на яйца. Прил.

Сборуй му ти на шут чоѣк: со едното уо слуша, со другото пуща. Прил.

Сборуй си ако нѣмаш работа; сам си сборуаш, сам си слушаш. Прил.

Сбрали сѫ Кюра и Мара. Ах. Чел.

Сбърка са като гѫска в' мѫгла.

Сбърка са, та каза правото.

Сбъркал конецитѣ. — Побъркал си работата.

Сбъркал са като куче в' сливи.

Сбъркал са като куче на воденица.

Сбъркал са като куче на мост. — Кога нѣкой стори зло, та го хванѫт и той се сбърка, та се разтрепере. Думата е за дървен мост, когато куче нѣма как да мине по него.

Сбъркал се като куче на брѣв. Лом.

Сбъркали си шапкитѣ. — Скарали се.

Сбъхтали го сладки и медени.

Сбъхтали са (свадили са) врабцитѣ около чуждо просо.

Свак се бие да добие. Пирот.

Свак цганин си рашето хвали.

Свака коза за свой крак виси. Пирот.

Сваки ден' лѣп, на добър ден' слѣп. Пирот.

Сваџи е кука, а не е лопата. Пирот.

Свалили като циганитѣ харача си.
Свари нѣкому попара.
Сват по свата, че и двата.
Сват сваха задиря, сваха му са не опира.
Сватба без гайда — сѫщи помен.
Сватба без курбан не става.
Сватба без цигулка, на порѫки булка.
Сватба без цигулка вдовишка бива.
Сватба - свада.
Сватбата върви полека, а булката нѣма.
Свато, свато, та не струваш дукато.
Сватове дошли, а момата на кукли играе.
Сватосали сѫ Марта за ерген, затой са е засмѣла.
Све су грабли, нѣма вила.
Свекървата забравя че и тя била нѣкога снаха.
Света Богородичке помагай, а че и ти барем поритвай.
Света вода не напита.
Света гора има, свето поле нѣма.
Света майка Богородица. Лом.
Света Недѣля да му земе душата.
Света Петка и Св. Недѣля. Лом.
Светец-а за един ден' минува.
Свети Димитр го пишѫт с' бѣл кон.
Свети Еню намѣтнал кожух-а за снѣг.
Свети Илия го скѫцал (Щип). Или:
Свети Илия да го скѫца сос топуз-о. Щип.
Свети Илия с' голѣмата бурия.
Свети Никола най напрѣд направил своята брада, тогаз на другитѣ.

Свети Никола извади циганина.
Свети Никола, кабанича си от теб искам.
Свети Никола не пази торбата, но яки-я подвръз. Щип.
Свети Никола помагай, ама брадвата не слагай.
Свети Рахангеле, да ти исъхнѫт крилетѣ като не знаеш дѣ да ходиш.

Свети Спас е кѫдѣ нас.
Свети Танас не е фърлил още от 18-тѣ кожуха ни един.

Светий Боже, — продай коже; свети крепки — продай

шепки; свети безсмертни—дай да му смръкнем; помилуй нас — остави за нас

Светили му маслото.

Светих му маслото. — Довършиx го, убйх го. Показва католишкото влияние, които светяват масло на смърть.

Сви го на двѣ, на трѣ. Търн. и Ах. Чел

Свива са като ахрѣнин. Ах. Чел.

Свива са като циганин.

Свива си опашката.

Свивай си дрипитѣ.

Свивай си устата.

Свидлива майка, крадливи дѣца.

Свидюва му са. Ах. Чел.

Свил са като куче.—Свил се като куче на бачия (Соф.).

Свил са като рибарски.

Свил са на охлюв.

Свила ѝ са кърпата в' тил-ът.

Свила му са змия в' кесията.

Свила са като коло (търколо). — За змия.

Свила са като котка в' чумаво.

Свила са като котка на зло врѣме.

Свила са като мѫтеница (надѣница) в' копаня.

Свила са като сирота на помен.

Свила си дѣтето като каделя.

Свинетѣ са биѭт помежду си, но като видят вълк-а, всички са струпват връх него.

Свини гроб-о да му изриѭт. Щип.

Свини му груале у главата. Щип.

Свиня бисер не отбира. Щип.

Свиня блатска.

Свиня брада краси ли?

Свиня е в' човаля.

Свиня ката мѣсец са праси. — На кой се хвали че жена му често ражда.

Свиня кога са наеде, обраща коритото.

Свиня отбира ли ти от хубаво?

Свиня от кладенчева вода не отбира.

Свиня от съвѣт не разбира.

Свиня фучасва ли? Или: **Свиня уручасва ли?**

Свинята всѣкога си е свиня.

Свинята е най гнуснаво от сичко, а ний пак я ѣдем че е благословена.

Свинята рови за главата си.

Свинята си непознава дѣтето. — За жена която не познава своето.

Свинята шчо е свиня, па се тражи от сой да е. Щип.

Свири баба кукуз-а, играй дѣда с' топуз-а.

Свирѝ му със габрòва пищелка. Или: **Свири му ти нему с' габрòва пищялка.**

Свири му ти нему, ако щеш, и с' габровска свирка (пищялка).

Свири, Райко, играй Трайко. Щип.

Свирила на върба.

Свирѣп кон' от юзда не зима. Или: **Свиреп кон' юзда го не спира.**

Свое са бие с' тояга, а хорското с' комат-я. Или:

Свое чудо кждѣ да го дѣнеш. Или:

Свое чудо никждѣ са не дѣва.

Свое яйце от чужда кокошка е по добро.

Своето сос стап (?), а тугьото сос комат. Щип.

Свои очи, а не чужди рѣчи.

Свой звънец на чужд овен не вържѝ.

Свой кахжр от чужда радос' по добър. Или:

Свой кахжр по скжп от чужда радос'.

Свой камене себе по главата. Щип.

Свой своего не храни (не гледа), но тежко (горко) му на кой го нѣмя.

Свой своего не жалит, тешко кой го нѣмат (Дебр).

Свой своего не люби.

Свой своего и да н' люби, длъжен е за него да се губи.

Свой своего над яма води, и пак не ще в' ямата да го пустне (тури).

Своя кжщица, своя слободица. — Своя кжщица, своя волица. Сжщо: **Свой полугалуе, свой попърдалуе. — Своя кжща, своя попардалница.** Щип.

Своя риза по близо е до свое месо.

Своята крава ни дава млѣко, а то не чуждата.

Своіата рака дека ке те почеше, друга не може. Щип.

Сврака му мозък испила.

Сврака на сврака еде яйцата.

Свраката по църтенето, сокол-а по хвърченето.

Свраката, да научи на еребицата ишкин-я, побъркала и свой-а.

Свраки очитѣ ти да испиѭт.

Свраснм го, че бѫде що бѫде.

Свържи́ пръст, тръгни прѣз село ще чуеш хилядо цѣрове; ама никой за него си неможе са исцѣри.

Свържи́ с' лико, па не казвай никому.

Свърши Петко работа — исплаши дѣцата, истрепа женитѣ. Соф.

Сврърши́, Пане, работата.

Свърши са на пилафя маслото.

Свърши щѫт му се коститѣ.

Свършил двата края и срѣдата. Или: **Свършил си работата, останѫло двата кра-я и срѣдата.** Или: **Свършил двата края, остава му срѣдата.** — Казва се на смѣх на нѣкого, когато още не е почнѫл работа която трѣбвало да свърши.

Свършил работа колкото псето на нива.

Свършил си работата. — Умрѣл.

Свършок гащи, за три дни.

Свѣка квачка на гнѣздото си е яка.

Свѣка крава нощѣ е черна.

Свѣка крава свойто теле лиже.

Свѣка свекърва свойта снаха мрази.

Свѣт е, — неправи, да не намѣриш.

Свѣт иде на около, а неволя редом.

Свѣт като цвѣт.

Свѣт ли станѫл, разгръщай че тъпчи.

Свѣт ми са вие.

Свѣт сѣкакъв. — Съкращение от: **Свѣт широк, хора сѣкакви.**

Свѣт широк. хора сѣкакви.

Свѣт-а го има за магаре, ний го имами за владика. Лов.

Свѣт-а да изгори, рогоската му неизгаря.

Свѣт-а да изгори, Райкина мома изгорѣ.

Свѣт-а е на младитѣ.

Свѣт-а е сълба; един слѣзва, друг са качва. Или: **Свѣт-о е мердевен; едни се качуват, други слѣват.** Щип.

Свѣт-а за злитѣ рай, за добритѣ мжка без край.
Свѣт-а като го знае, що да го крие от Бога.
Свѣт-а му сж ушитѣ.
Свѣт-а не е рѣшето.
Свѣт-о ми се върти из главата, като на прѣрасла дѣвойка женяне. Соф.
Свѣт-ът си вигюва (вижда). Мал. Търн.
Свѣт-ът е колело; блазѣ му кой го завьрти.
Свѣти като тиган' на мѣсечина. Или:
Свѣти като на тиган' дъното.
Свѣти, пък не грѣй.
Свѣтло ти око,—казват в' Скопие, кога е посрѣщнжл нѣкой свой род, или кога се е избавил от нѣкоя прѣкрита работа. Подобно на турското: **Гьозуна айдж.**
Свѣтовното на свѣт-а остава.
Свѣтувах черн свѣт.
Свѣтят му очитѣ на фенер.
Свѣтят му очитѣ като на котак.
Свѣтят му (свѣтнжли му) ушитѣ. — Много мършав.
Свѣщ му търси ти нему.
Свѣщ'-та не свѣти на долу.
Сгази на като луда крава телето си.
Сговор кжща не събаря.
Сговорна дружина и в' Петък благо ѣде.
Сговорна дружина от сеймени са не бои.
Сговорното е най умното.
Сгода дльг и до сто години са наплаща.
Сгодила са Лелка за лудиго Велка.
Сградил си черква и ѝ направил вратата.
Сгьгрил са като сръп на планина.
Сгърчил (сгъгрил) са като коза в' дъж.
Сé агино пиле, дор го ошумолиле.
Сé в' един дол ходят да бержт дрѣнки.
Сé добро даде Господ.
Сé едно плаща.
Сé едно, та едно.
Сè е малко на попово око.
Сé жени, нѣма ни една Злата.
Сé кобилитѣ вършжт.
Сé ми са върти из главата.

Се надуват като орел в' торба. Крушево.

Сé нѣщо си има врѣмето. Щип.

Сé от главата пие вода.

Се посмѣя хрьбол ('жрбол) на щрьбол. Милад.

Се попарил от млѣкото, дуват и на мъщеницата.

Сé прѣснемай, не притуряй, да виж' колък куп ще стане.

Сé что добро и красно еже жити братя и сестри вкупѣ. Калугерска.

Сé са едно писани.

Себе си боди́ с' по малка игла, а за другитѣ дрьж по голѣма.

Севда от огън по пари.

Севда става на нѣмане и на боклука.

Сега алилуя, до час пак ще я надуѭ.

Сега вранчетата знаѭт, а вранитѣ да мълчѫт.

Сега е женска годината, т. е. женитѣ владѣѭт.

Сега ейцата коткодечат, а кокошкитѣ мълчѫт.

Сега като си умрѣл, какво да ти правѭ аз тебе.

Сега кучето непознава кой му е господар-я.

Сега ли си дошла, куковаро.

Сега ми дай и сѣкога, па не дѣй вѣке никога.

Сега може, час Боже. Щип.

Сега мокрѭ, сега бръснѭ.

Сега не ги парѭт, непарени ги щавѭт. — Кога иска нѣкой пари.

Сега не мръква, ей сега ще съвне.

Сега не е шега.

Сега съвсѣм не са ѣде.

Сега сѣѭт трънето, по които да минѫт царскитѣ хора.

Сега та видѣх че си слѣп. — Мѫж се връщал без да носи нѣщо, и жена му го посрѣщнала с' тия думи.

Сега та намѣрих, сега та опосках.

Сега ще ти испиѭ крьвта.

Село без кучета и белюк без цървиви не биват. Дем. Хисар.

Село без кучета (псета) не бива.

Село без луд не бива.

Село виждано калаузин не ще (Тур.).

Село гори, баба си я рѣши. — Село горит, баба се чешлат (Дебър). — **Село горит, баба се чешле** (Крушево).

Село го храни. Ах. Чел.

Село договаря, село отговаря, за нѣкого.

Село има, име нѣма.

Село минува, кръчма незаминува. Или: **Чешма заминува, кръчма незаминува.**

Село хвали, в' град живѣй.

Селото хубаво, името му не струва.

Селото не е гръцко, ала е гърчаво.

Селото туря попа, селото го изважда.

Селска го зоба зобили, селски го кучета ели. Ах. Чел.

Селска заблѣва (залъгалка). Ах. Чел.

Селски уста не сѫ чувал да ги запушеш. Ах. Чел.

Сен да влѣз, бу да флѣз, хеписиниз да влѣз. — Турчин като карал по въстанията българи да ги запира, а тѣ се уговаряли кой да влѣзе по напрѣд.

Сери в' паницата от която еде.

Сери си на късметя.

Серти-о оцет сам на себе си докундисуа. Щип.

Сермия му е в' кесия, харман-а му е в' корама, халиса му е на гърби-я. Ах Чел.

Сертме (серкме) топло не държи.

Сестра милѣй брат като пръстен ссѫд, а брат милѣй сестра като меден.

Сетний ум, се без ум.

Сетний уме кѫдѣ бѣше по напрѣд (вчера).

Сетнѣ каяне нѣма файда. Или: **Сетний ум полза не докарува.**

Сето Мара втасала, садѣ са не срѣсала.

Сето село каил се сторило, само кукнитѣ луче не се чинат каил. Мак.

Сешѣ булката със висулки.

Сешѣ псища отмѫк, сая псища примѫк. Самовод.

Сефтето му хубаво.

Си има мушица на капица. Или: **Си има мувата на капата.** Мак.

Сиво момче, бѣл калпак, стръмно усои — ду, ду, ду.

Сиди му са на сдѣлка. Ах. Чел.

Сила без разум сала са съсипва.

Сила бога не моли. — Значе: 1) Немижеш да накараш нѣкого силом да моли Бога; 2) Силний Бог не моли за нѣщо, сам си го зима, направя.

Сила воля разваля.
Сила дълго не трае.
Сила е сал у едного Бога.
Сила кола ломи.
Сила прѣвзе земя и градове.
Сила соли.
Сила фараонова.
Силата е в' сол'-та.
Силен дъж' много не иде.
Силен като аслан, върнѫ са посран.
Силен мѫж, полвин живот. — Или: Силний мѫж прѣполвѣва днитѣ си.
Силистренски икрам.
Силна войска със войвода, а пак земя (народ) със свобода.
Силна сила два дни била.
Силна сила до могила.
Силнитѣ се сърдѭт.
Силни-я по лесно се скопява.
Силом баба у рай влѣла.
Силом добро не става.
Силом заец не са лови, ами с' колай.
Силом зимаш, силом не мож' да.
Силом хубос' не става. Или: На силом хубос' не бива.
Син' дрѣн станѫ. Ах. Чел.
Син' дрѣн ли си. Ах. Чэл.
Син като клин, зет като мед. — За майката.
Син като млин, зет като лед. — За бащата.
Син като пелин.
Син ли си, пелин ли си; зет ли си, мед ли си.
Син на баща си.
Син оженен комшия е веке.
Син' като пуйча глава.
Син' котлен, или, синё котлено.
Син' парцал го не вѣрвай.
Син', посинѣли му очитѣ. – Или: Да му посинѣѭт очитѣ.
Син-а жени́ кога искаш, а дъщеря дай кога можеш.
Сине мой драги, не ходи по женски праги.
Сине пѣтляно, т. е. като пѣтел' кога се е бил и посинѣл.
Синю като синето небе.

Синко Гръгалчо, Гръгалчо.

„Синко, рѣкла враната на вранчетата, като видите челѣк са наведе от земята да земе камък, фъркайте и бѣгайте". Едно вранче тогаз рѣкло: Мамо, ам че ако е камъка в' ръката му? — Е, сега, синко, вий знайте сѐ по добрѣ.

Синца ходим код Бога, но не синца по Бога.

Сипали му са сол в' калец-ан. Ах. Чел.

Сипи, мъжо, кашата на рамо. — Толкоз работна била че да се не бави кога еде.

Сирачето само си обрѣзва пъп-а

Сирацки хак не зимай. Ах. Чел.

Сирене без дупки, хлѣб със дупки ѣж. — Или:

Сирене без дупки, хлѣб със дупки, вино без пѣна, ракия с' пѣна.

Сирене гозба ли е, магаре стока ли е, върба дърво ли е, овчар' либе ли е, калугер човѣк ли е.

Сирене нѣма, попара дроби.

Сирене — що плаче, ракия — що не плаче. — Или: Сирене мазно, а ракия що са ѝскри.

Сиренето добро, мѣхът кучешки.

Сирница, свирница. — Има двойно значение.

Сиромаси власи, обрали си, (оноделѣли си) попа.

Сиромаси власи, със печено праси.

Сиромаси гладни, ама правото си сакали. Соф.

Сиромаситѣ си горят свѣщитѣ да смѣтат на болѣритѣ паритѣ.

Сиромах, богат, какъв да бъде, сичкитѣ Господ' ще ги съди.

Сиромах видиш ли, стъпи му на врат-а. Или:

Сиромах видиш ли, натъпчи го в' кал'та.

Сиромах е, ама си има парички.

Сиромах е дявола, че нѣма надѣжда.

Сиромах е кърлежа че дупе нѣма.

Сиромах поскъпѣва, сиромах наевтинѣва.

Сиромах са от обир не бои.

Сиромах три пътя са радва на дрѣхитѣ си: кога сѫ нови, кога ги обърне и кога ги закърпи.

Сиромах хаджия, дрипав поп и гърчава свиня едно е.

Сиромах челѣк и от глад спи.

Сиромах челѣк, готов диявол.

Сиромах човѣк е, научен на тегло.

Сиромах челѣк с' половинна минува. — Или: Сирома' и сос половин поминуа. Щип.

Сиромах челѣк с' работа навива.

Сиромах-а чака, врѣмето минува; изгуби са сиромаха и врѣмето прѣстанѫ.

Сиромах-а щом са замогне, никому не ще да помогне.

Сиромашио, и в' село си тежка, камо ли в' кѫщата дѣто лежиш. — Или:

Сиромашио, тежко на селото, а камо ли мене, сиромаху.

Сиромашия, голотия.

Сиромашия до шия, неволя до воля.

Сиромашия до шия, к.. до колѣна. Щип.

Сиромашия дор до шия.

Сиромашия и кашлица немогѫт да са кринѫт.

Сиромашия и круши продава.

Сиромашия и телци пасе.

Сиромашия може да се търпи, слободия не може.

Сиромашията е най тежка болѣс'.

Сиромашията купува по една ока брашно и от нас е по весела.

Сиромашията не е играчка.

Сиромашко агнето и му широка опашката.

Сиромашко лѣто.

Сиромашлѫка е от Бога, піянство-то е от дявола.

Сиромаш'та смирява ушитѣ.

Сиротинска (сиромашка) майка.

Сиротитѣ пѫдарки, таквиз гѫби за подарки.

Сирѣч, името му коте.

Сит — весел, гладен — плакал.

Сит вълк и побългарен гърк да ги не вѣрваш.

Сит вълк и кръстен чифутин не сѫ за вѣра.

Сит вълк по голѣми бели прави.

Сит вълк пак овцѣтѣ дави.

Сит да гостиш, богат да дариш тежко е.

Сит като Пенчовото дѣте на Лазар. Щип.

Сит като просяк.

Сит на гладен не хваща вѣра. — Сити-ът не вѣрва

на гладни-ът. — Сит на гладен не разбира. — Сит не разбира гладни-я. — Сит гладен не вѣруа. Щип.

Сит оче наш на дявола очи вади.

Сит, па тогай богат. Соф.

Сит-пиян, мъртав-гладен.

Сит съм на таквиз добрини.

Сит търбух за наука глух. Свѣтогорска.

Сита мечка стопан не припознава. Прил.

Сита му мѣшина, дълга му година.

Сита мѣшлина хлѣб-а пробира.

Сита свиня корена ни рови. Ах. Чел.

Сити-я гостенин лесно са гощава. Или: **Ситий гост лесно са гощава.**

Сити-ът спи, а гладни-ът ходи да търси хлѣб.

Сито дупе пърди, гладно не пърди.

Сито куче сайбията си хапе.

Ситѣ бѣгат по долу, поп-о бѣга по голо. — Или: **Ситѣ бѣгат по долу, поп-о бѣга по рид-о, капата му на зид-о.**

Ситѣ викат жаба е, поп-о вика мечка е.

Ситѣ овци прѣскачат ли ведрото. Соф.

Ситѣ сѫ сопораджии. Мак.

Ситно брашно като пѣна.

Ситно камъне брой нѣма.

Ситно като просо.

Сичката гюрюлтия сé за хлѣб.

Сичката е работа в' захващането.

Сичката ми грижа лук, а пък бълнувам чесан.

Сичката ми горест, че умрѣл мѫж ми.

Сичката му памет на език-о. Соф

Сички болѣстни, освѣн килава Яна.

Сички викат на Марка.

Сички дойдоха, а ти си долѣтѣл.

Сички други на едно, крастави-я на башка.

Сички дѣца с' едни сърца.

Сички коне заиграха, дѣ и ти Сивчо.

Сички свине сé една зурла носят (имат).

Сички сми луди, кой много, кой малко.

Сички тълчица (хаван), сал той тълчок. Мак.

Сички цигани се един джинс сѫ.

Сички що се минѫт не сѣдат на софрата.

Сичкий вик е на вълка, а зад вълка и лисицата сита. Или: Сички хукат на вълка, а край него и лисицата сита.

Сичкитѣ видят как съм в' село, а никой не види как плачѫ.

Сичкитѣ добрини не биват (не се събират) на едно мѣсто.

Сичкитѣ къси, аз без опашка.

Сичкитѣ овцѣ не пущат еднакво млѣко.

Сичкитѣ пръсти не сѫ равни.

Сичкитѣ пръсти сé едно болѭт.

Сичкитѣ стари (вѣтхи) — хубави, а имотнитѣ — добри (умни).

Сичкитѣ сé прѣз Нѣшкиното бърдо.

Сичко бива до врѣме, само Господ до вѣка.

Сичко завършва Чичо Мито.

Сичко зинѫло за пари.

Сичко зло за тебе.

Сичко знам, сал не знам кога ще умрѫ.

Сичко има Мара, сал си фереджа нѣма.

Сичко прави сé на опаки.

Сичко прѣхожда.

Сичко са купува, само живот не може. — Или:

Сичко са купува, здраве са не купува.

Сичко са мѣнува, освѣн волята Божия.

Сичко са струпа върху му.

Сичко си има врѣмето.

Сичко си има мѣрката. Ах. Чел.

Сичко си има редът.

Сичко си има мастор-а. — Или: Сѣко са бои от мастор-а си.

Сичко (си) Мара фтасала, сал туй ѝ останѫло.

Сичко си Мара фтасала, сал са не срѣсала. — Или: Сичко Мара стасала, само се не изсрала (Кюст.).

Сичко съм купила, и зъмята под камък-а.

Сичко туй е негово масло.

Сичко ще бѫде, сал на кюсето брадата нѣма да поникне

Сичко ще бѫде и прѣбѫде, нас не ще ни има.

Сичко що свѣти не е злато.

Сичко що фърка не са ѣде. — Сичко шчо лѣти, не се іаде. Щип.

Сичкото бърка нѣманего.

Сичкото до врѣме, пияниството до гроба.

Сичкото е в' парата. Тур.: Парада селям, парада келям

Сичкото е до врѣме.

Сичкото е до наука.

Сичкото е за сиромах-а дадено.

Сичкото е (доброто и злото) за човѣка.

Сичкото е лъжовно, само смър'та е истина.

Сичкото е мѫчно додѣ го научиш.

Сичкото е по малко до волята Божия.

Сичкото е сиромах-а да тегли.

Сичкото е хубаво, шарено на според челѣка.

Сичкото ли яйце в' чорбота? — Сичкото, Сичкото, да знай душа кога й благо яла.

Сичкото лѣто една опашка и тя червива.

Сичкото минува и туй ще мине.

Сичкото на опаки и свадбата в' срѣда.

Сичкото отиде, без баща (баба) останѫхми. — Тур.: Хеписи гитти, бабасѫз калдѫк.

Скакул каку доскаку. Лом.

Скапáа ли се колата, триста ти коловозници за пáра. Щип.

Скапал опинци не е псофисал. Матешевска

Скапано дваж не боли.

Скача като бѣсен, или обѣсен.

Скача като заклан.

Скача като заклана кокошка.

Скача като луд (мрѣна, — пиян, — попарен).

Скача като магаре от конски мухи.

Скача като млад без крака.

Скача сноклю, доскача са.

Скачал та не дотропал.—Скачал, скачал, не дотропал.

Скачала Завра с' месюве.

Скенджата изважда маслото.

Скита се като куче без сайбия.

Склекнѫ са Вранчо, не може да носи катран-я.

Склещили са като кучета.

Скопосва са да гладува.

Скопява кучетата. — Не върши нищо.
Скоро баби деветини и дѣдо му третини. Руп.
Скоро да идеш, — да сѣкам че отиваш, а ти да са връщаш.
Скоро дѣто са вкисва, скоро са и прокисва.
Скоро и бърже баби деветини.
Скоро ли ти трѣба?
Скоро мари, снахо, дай да ям, на гости съм бил. — Или: Скоро слагай, че от сватба идѫ.
Скоро скъсвай са от тука, — т. е. махай са.
Скоро, скоро да го заровим, да не стане д..... му.
Скоро ще убие пукал-а.
Скоро ще чуе алилуя, — т, е. ще умре.
Скорото ходене не са продължава за много.
Скорчо са поскоросал.
Скоченил се, да се не скочене. Щип.
Скочи като юнче, като му влѣзе муха под упашката.
Скочил прѣз иглени уши с' коня барабар у цигънско гърне. Враца.
Скочили на него и хала и врана.
Скрил са като бълха в' гащи.
Скрил са като плъх в' трици.
Скрил се като червиво куче на сѣнка.
Скриптѭт като ненамазани кола.
Скришната, прѣз плет.
Скришното на мегдан излѣва. Щип.
Скроена му е работата. Ах. Чел.
Скрои щѫ му капа.
Скръбно сърце ѣде, болно не ѣде.
Скубе радоквата от корен. Щип.
Скули и вързули.
Скупога дваж боли. Пирот.
Скълчи си врат-ът.
Скърца като върбов клин.
Скърца като колело без катран.
Скърца като неподмазан клуп. — Бъбре, кара са.
Скършен като заец (като пѣтел).
Скѫп баща, крадлив син.
Скѫп е град и за петаче, кога го нѣма.
Скѫп и лъжлив лесно са погодяват.

Скжп на трицитѣ, евтен на брашното.

Скжп повече плаща, а лек по далек от'ажда.

Скжп хлѣб-ът кога пари нѣма.

Скжперниковото богатство го ѣджт нехайковци.

Скжперник-ът само кога умрѣ прави добро.

Скжперницитѣ държжт свѣт-а.

Скжпи-я двойно харчи. — Скжпи-о два пжт' плаща.

Скжпо, ама сладко.

Скжпо ама струва. — Кумà подложила на кума в' една паница боб и малко хайвер, а той казал че хайвера по го бива.

Скжпо земи, скжпо дай.

Скжпо яйце за свят ден'.

Скжсали кърпата. — Скарали се, раздѣлили се, — от турский обичай, кога була иска да се раздѣли с' мжжа си, съдирала си кърпата.

Скжсали му сж днитѣ.

Сла'а Боже, — слава Боже.

Слаб му ангел-а.

Слабопън' лесно са пъни.

Слабото одвѣ по яко бива.

Слава Богу, на евреин нѣмам да давам.

Слава славе-я не храни.

Славата му голѣма, паритѣ му малко.

Славе-я тегли от език-а си.

Слага глàва како гуска у 'ан. Пиротъ.

Слагат са като 'лѣб и сол.

Сладичък ми поидвай, зето, — рекъл на зетя си нѣкой тъст.

Сладката дума отваря златната врата (Щип).

Сладки думи желѣзни врата отварят.

Сладки заговѣзни, леки пости.

Сладки и медени, — казват на самодивитѣ за да ги подобржт.

Сладки и медени, кисели и горчиви.

Сладки сж, сладки, добри сж за държане; ако сж гнили ти си върви, — тъй отговарял глух. а още и щур, който продавал круши, кога го питали колко ги дава.

Сладко било мѣшно сирене със топъл хлѣб, — казал на баща ми брат му на татя, като видѣл прѣз плет в' Добруджа като едели едни овчери.

Сладко било топла погача с' кисело млѣко. Соф.
Сладко ви здраве и кола имане.
Сладко вино женско вино.
Сладко ги едеш, кисело ще ги бълваш.
Сладко е да папаш, но горчиво да плащаш.
Сладко и благо кърваво излагат. Дебър.
Сладко като във глад.
Сладко като майчино млѣко.
Сладко като мед, хладно като лед.
Сладко сън-я сутрин, вети дрехи Великден'.
Сладкото едене, кисело бълване.
Сладък кышей (залаг) ми не дава.
Сладък язик е най сладкото нѣщо.
Сламка да му е остър маждрак. Лом.
Слива не струва, — т. е. нѣма никаква цѣна.
Сливи за брашно.
Сливи дрисливи, — т. е. никакви.
Сливи му в' устата, че не може да продума.

Сливи, орѣхи, рогове. — Тъй се смѣжт на евреитѣ в' София които ходжт по сборитѣ, та викат така да продават. Прѣносно значи: нѣщо безсвясно казано.

Сливи продава, — казват кога личи че жена е хапана за гушата.

Слободен, та са смѣеш. Лом.

Слободия, неволия. — "Слободия" значи охолно живѣене; който иска да е слободенъ, трѣбва да неволи, т. е. да са минува с' какво да е, да прѣкарва как може. По настоящем тия думи сж поизмѣнили значението си, може би от дългото ни робуване.

Слободия от неволия по лошо.
Слободия, поразия.
Слободия ги е надула. Берк.
Слободията по лоша от неволията.
Слободията — печен божур. Лом.
Слога челѣчец.
Сложи (сне) воденицата, — т. е. за да говори по ниско.
Сложили са като гжска и прасе.
Сложни калугере срѣда и петък мръсат. Щип.
Сломи на комар-я ногата, истичат ку чървата. Лом.
Слуга да чува много и да знае, ала да говори малко.

Служба не е дружба.
Службата е хубава, блазѣ му който може да служи.
Служи на умни-я, да заповѣдваш на лоши-я.
Служба без корбан не става.
Слухти като плъх.
Слуша, да го не слуша Господ'. Щип.
Слуша като безушка игла.
Слуша като с' мойтѣ.
Слушай много, думай малко.
Слушай диавола додѣ минеш моста.
Слушай го в' двѣ, гледай го в' три.
Слушай окото си повече от поп-а.
Слушай старитѣ, за да остарѣеш.
Слушайте глухи, глѣдайте слѣпи. Велес.
Слушал със нос-а си.
Слънце грѣе (пече), дъж' вали, дявола са жени. Или:
Слънце грѣе, дъж' вали, смѣйте му са, кокошчици, да ви растжт опашчици.

Слънце зайде зад гора, 'лѣб нѣмаме ни кора; до ще тейко от гора, доне ще ни по кора, надробищем си попара, в' голѣмата копаня.

Слънце на исток, а Бог на помощ.
Слънцето грѣе и в' кал-а, ама не са окалва.
Слънцето на ред грѣе — едни сутра други вечер.
Слънцето на копраля, — т. е. искочило колкото една копраля.

Слънцето не изгрѣва за едного.
Слѣд бурята тихо време настава.
Слѣд гърмотевицата и дъж' ще вали.
Слѣд дъж' и слънце.
Слѣд дъж' качулка.
Слѣд дявол-ът върві́ и Богу са моли; по дваж ходи́ на черква и на другитѣ зло прави.

Слѣд зимата топло иде.
Слѣд коледа, коладе ле.
Слѣз, Боже, та гледай.
Слѣз, кокош, да та изям.
Слѣзал от кон-ят и са качил на магаре.
Слѣзи от череша-на, забури корбан-ан Ах. Чел.

Слѣзни, пита, да та изѣм.

Слѣзнѫл му айар-о. Щип.

Слѣп абаджия конец-ът си губи.

Слѣп да киниса. Щип.

Слѣп за свѣт-о, окат за чедо. Соф.

Слѣп и хром обират дом.

Слѣп и с' двѣтѣ очи.

Слѣп сиромах е. Щип.

Слѣп слѣпец-а мрази.

Слѣп слѣпца водит. Мит.

Слѣп слѣпаго води, и двамата в' ямата.

Слѣпа баба дѣто удари, лѣк нѣма. Малко Търн.

Слѣпа бъба не види, който види да бѣга.

Слѣпа кокошка кога прогледа, иска да са качи и на пѣтел-а. Или:

Слѣпа кокошка кога прогледа, и на пѣтел-а са качи, и на стобор кокориже.

Слѣпец за пѫт' и будала за съвѣт не трѣбва да питаш.

Слѣпи-ат който остане, омѫдря го.

Слѣпи-ът дари, ама не му казвай ка кѫдѣ да върви.

Слѣпи-ът кого долови, той отвлича. — Или: Слѣпи-я когото хване, той отдѣва. — Или: Слѣпи-ът когото хвати, той си пати.

Слѣпи-ът са моли за двѣ очи.

Слѣпи-я допрѣл до кимък и там сѣка сички-я свѣт.

Слѣпи-я що докопа и охлопа.

Слѣпо като прогледа, прѣз девет баиря (планини) види. — Или:

Слѣпо като прогледа, далеко вижда.

Слѣпо не прогледва.

Слѣпчо видѣл прѣднитѣ, за дирнитѣ не пита.

Слѣпчо, слѣпи ни един. Щип.

Слѣпчо търси игла в' сламата. Или: Слѣпи-а дири игла в' сламеницата.

Смахнът такъв, та клика.

Смирни калугери срѣда, петок мърсат. Милад.

Смислен ако са излъже, на малко са не излъгва.

Смая са като кокошка кога град вали.

Смаяло са като куче в' небрано лозе, или като псе в' сливи.

Смаях са каква да я вършѭ.

Смигнѫл си на нѣкоя, за това ти е станѫл иземичец.

Смирен, та лукав.

Смирната лисица кокошкитѣ ѣде.

Смирява са като дявол в' картуна.

Смок свири на върба (на брѣг-а), напрѣки, на пръсник, та лика, та клика, сбирайте са войници, на царево коленце, циглю, миглю, татарин, та турчин, та ключ. — Въ играта коца-маца, за избор по пръститѣ [1]).

Смола ми даде, катран ще ти дам.

Смоляви рѫцѣ не сѫ за нийдѣ.

Смръка като сингер. — Пие много.

Смучи като смок. — Пие много.

Смъкнѫ каймак-а.

Смъкнѫли му ихтибар-я.

Смърди, не вони.

Смърди от господство.

Смърдиш ми, не смърдиш ми, под носът ми си.

Смърдиш, пръст-о, не смърдиш, свой си.

Смърдливо буре виното разваля.

Смърт без причина не бива (не става).

Смърт да та стигне, че клетва да та не стига.

Смърт на зѫби не гледа.

Смърт очи не вади.

Смьрт са не лъже.

Смъртен човѣк, смъртен грѣх.

Смъртник-а го на гробищата носѭт, а живи-я на черкова водѭт.

Смърт'та виси на врата ми.

Смърт'та му, под нос-а му.

Смърт'та му е от водата. — За магаре купено от паритѣ на краставици.

Смърт'та на ред не ходи и ред не оставя.

Смърт'та не гледа стар ли си, млад ли си.

Смърт'та не гледа (не пита) чий си син.

---

[1]) Сарановъ разбира думитѣ: 'циглю, миглю,' слѣп, куц, болен, здрав и пр., но не ще да е тъй.

Смърт'та не гледа никого в' мустаки тѣ.
Смърт'та не гледа ни старо ни младо.
Смърт'та са не искупува.
Смърт'та са явила в' свѣт-а, като приводила по напрѣд главоболието.
Смърт'та с' рѣд не иде (ходи).
Смѣе са като гивендия (като курва).
Смѣе са като луд.
Смѣе са като луд на сѣкира. Соф.
Смѣе са като умрѣл кон'.
Смѣе са прѣз глава.
Смѣе са на лапавица, — т. е. ту му се смѣе, ту му се плаче.
Смѣе са на прѣсѣклица.
Смѣеш ли са много, ще плачеш по много.
Смѣй са, дѣдо, да са смѣем, че дано са проумѣем.
Смѣй са на старо, да остарѣеш; не са смѣй на луд, да не полудѣеш.
Смѣй са на поп, че нѣма да са опопиш.
Смѣйте са дѣца, че са смѣе баща ви и майка ви.
Смѣйте са дѣца, че е настало весело врѣме.
Смѣйте са дорде ви са смѣе.
Смѣсили вълната.
Смѣх-а е чер и бѣл.
Смѣхми се, та се раскривихми.
Смѣхми са дор са испотарколихми.
Снага вино пие.
Снамѣри го белата на сухо (на сух пѫт').
Снася му пѣтел'-ът.
Снахата проговаря и под махрамата.
Снели циганитѣ харачитѣ.
Снема звѣздитѣ.
Снема му самар-я.
Снемат го додѣ да са поплаче довицата от мѫжа.
Снеми самар-я, ранитѣ са видѭт.
Снесла кокошката, кудкудѣчи пѣтел-ът.
Снесла кокошката яйце и окрѣкала всичката махала.
Снета глава цѣр нѣма.
Снощи булка дошла, снощи свекра била.
Снощи булка доведоха, отзарана дѣте роди.—От пѣсен.

Снощи везир', сега резил.
Снощи да съм умрѣл, не щѣх туй да чуѭ.
Снощи ма е било, сега ми е мило.
Снощи рече, днеска (сега) рече. Соф.
Снѣг да лѣти пак нѣма да се налѣпи у него. Ах. Чел.
Снѣг не пада да измори свѣт-а, ами ди се види на всѣка звѣрка дирята. Щип.

Со 'аир, со берекет, со Бога напрѣд. Мак.
Со Бога напрѣд. Мак.
Со гнили дръве огън' се не пали.
Со дѣца не сръкай млѣко. Милад.
Со едно пиле не иде лѣто. Милад.
Со мир, со берекет, со магарина на вилает. Мак.
Со твоята паница, по твоята главица.
Сос бѣло лице излѣзе. Щип.
Сос една рѫка дай, сос друга земи. Щип.
Сос един камик куня не се прави. Щип.
Сос игла бунар копа. Щип.
Сос каква мѣра мѣриш, сос таква ке ти мерат.
Сос какви се собереш, таков ке бидеш. Щип.
Сос коза на оране не отивай. Щип.
Сос лаф пилаф не бива. Щип.
Сос опашка лъжа. Щип.
Сос приятел' шчо се връше, сос пари не може да се връше. Щип.

Сос трън да ловиш, нищо не можеш да закачиш. Щип.
Сос четире очи е. Щип.
Собата е зимна градина.
Сок, сок, ама не е от прѣсол сок.
Сокол, ама гол.
Сокол из вранско гнѣздо.
Сокол с' перата лѣти, а не с' месото.
Сол и пипер, хазлѫ гидер.
Сол и хлѣб сми ели заедно.
Сол и хлѣб готов обѣд.
Сол от солар-я, дърва от дървър-я.
Солено, — т. е. скѫпо.
Сол'та за 'лѣба.
Солук зима, бѣж та дома.

Сомун душманѫ. Турс.
Софийска потуркиня.
Софийски винар'.
Сошил си колената. Щип.
С' пари пазар', с' мома свадба.
Спа като кѫпан. Или: **Спах като кѫпан.**
Спаси Боже.
Спастряй додѣ имаш.
Спастряй дървата за прѣз Марта, да не гориш ко́лето.
Спастрянето е дваж печала.
Спепелиса го (Ах. Чел.). — Опропасти го.
Спепелиса му кокале-на. Ах. Чел.
Спи като заец (заяк).
Сги кучето и бълнува.
Спи юнак-а, лежи и бълва.
Спира са колкото вода в' яз.
Спира са колкото прах на тѫпан.
Спистяванието от печалянието е по-спорно.
Спити ща ти дупето. — На дѣца кога плачат за пита.
Сплете му са изик-ан. Ах. Чел.
Сплута тиква.
Сплел са като пѣтел в' кълчища.
Сполай на Бога, или **Сполай му.**
Спомени душа, напълни гуша.
Спор и берекет.
Според братца и невѣста.
Според врѣмето и хорото.
Според главата и бръсначето. — Спроти главу и брич (Соф.) — **Според главата и брич-о** (Щип)
Според горана и снѣг-а.
Според достоветѣ мож' да сѫдиш за челѣк-а.
Според наш Никола, намразих и Свети Никола. Или: **Според нашего Ивана, намразих и Светого Ивана.**
Според пилето и опашката. Ах. Чел.
Според поп-а и приход-а.
Според светец-ът и тамиян-ът. — Или:
Спроти светец-а и тавиян-а. Пирот.
Според слука и камък са пука.
Според страницата и плесницата.
Според сухото гори и суровото.

Според ум-а му, скрой му кюлах.
Според хала и товара.
Според челѣка и кафето му.
Според челѣка и китката (Дөм. Хисар).
Според чергата си са простирай.
Според юнак-а и калпака му.
Спори му като на желка прѣз оран.
Спори му като рак въз бързей.
Спрете коня ще пикае булката.
Спринчили го сѫ. Ах. Чел.
Сproти губер-а си са протягай.
Спукана му е (ти е) работата.
Спукани ѝ калцитѣ.
Спукани пети, желти чехли.
Спуснѫл брада до пояс, а ни косъм от совѣс'.
Спуснѫл уши като пазарски хлѣб.
Срал на джамията на върха.
Срал пат на лед, че са дигнѫло пара (фанара), че са чуло до цар-я.
Срам го като вльк у дупка.
Срам жена не зима. Щип.
Срам зла чест'.
Срам нѣма. Щип.
Срам са с' сапун не опира. Или: Срамота са с' вода не опира.
Срама нѣма за пара.
Срамежлив като невѣста. — Или: Срамува са като млада булка.
Срамежлив слѣпец, празна му торбичка.
Срами са като прѣд кум-а.
Срамни очи, кучешка дерлик. Ах. Чел.
Срамота не е връз себе си да погинеш.
Срамота от хората и от Бога грѣх.
Срамува са като мома додѣ' й у дома.
Срамуването са свършило в' свѣта. Или: Срам-а се изгубил от свѣт-а.
Срам-ът лош кир, и сапун-ът го не опира.
Сребро да но та слѣди. Ах. Чел.
Сребърно докато.
Сребърното сѣдло не прави коня по добър.

Сръбнжло я васцата.

Срѣда и Петок двоат ли се, та и они да се раздвоат. Щип.

Срѣдня ржка хора.

Срѣдната хубос'.

Срѣщната леля, даде ми каделя.

Срѣщнеш ли дявола, прѣкръсти са и бѣж.

Срѣщни́ булка, искай мастакулка (проси си оно́).

Срѣщнжло те у лош час и на лоше мѣсто.

Срѣщнжло те лош вѣтър.

Става в' слѣпитѣ зори с' кокошкитѣ. Дем. Хис.

Става ти на дебело тебе,—т. е. повече угодно от колкото трѣбва. Повод-ът е от по дебела мека и удобна постелка.

Става щото и мечката да хвъркнува.

Стадо без мърша не бива.

Стадо без овчар' вълк да го ѣде.

Стойко сѣди, Стайчо недосѣдява.

Стани, Боже, та гледай.

Стани, владико свети, че иде мой-я кум (да сѣдне мой-я кум).

Стани, да едем. — Казва се кога се спрепне нѣкой.

Стани, дѣдо попе, да сѣдне граматик-а.

Стани, дѣдо попе, да сѣдне на гайдар-я майка му.

Стани, манго, та набери дърва — Да спим, овчарко, зимà е. — Стани, манго, наклади огън-я. — Да спим, овчарко, зимá е. — Стани, манго, да ядем. — Да ядем а? На ли сми другари, да са слушами.

Стани, манго, цар'. — Ами хлѣб? — Хлѣб със кола. — Ама аз ще карам колата.

Стани на дявол-а брат (ортак), додѣ минеш моста. — Стани ортак діаволу тому, додѣ минеш мост-он (Ах. Чел).

Стани — ох, сѣдни — ох, сложи пита, не са дига.

Стани, Пане, дай колак-о, а ти како дай парата. Соф.

Стани, топуз, та прѣмети. — Или: Стани топуз, склади огън'.

Стани, х..., сватба има.

Стани, Хубо, сватба има.

Стани, Хубче, да с' идем.

Станж дърво от сеир. Ах. Чел.

Станж и на кучетата маскара.

Станж което имаше да стане.
Станж ми болно, — т. е. мжчно. Ах. Чел.
Станж тя, каквато станж.
Станж ще миша дупка за сто.
Станж що станж, Стойко умрѣ.
Станж що станж, Стана булка станж.
Станжл гроша на зола.
Станжл дърво пиян. Ах. Чел.
Станжл като живак.
Станжл като земя.
Станжл като от гроб изваден. Ах. Чел.
Станжл като пиана кокошка. Ах. Чел.
Станжл като тжпан. — Отекъл, надул се.
Станжл нато укапану кучетище. Ах. Чел.
Станжл като шупар'.
Станжл кутул-а на кълбо.
Станжл на горѣ със гжз-а.
Станжл пишман що се родил.
Станжл селска бъркалка. Ах. Чел.
Станжл, сиромах-а, да играе, а то са скжсал тжпан-а.
Станжл сѣкаш че е смъртник.
Станжла дъщерята, намѣстила са снахата.
Станжла дрънчилка. — Казва се на измършевѣла жена, на свиня, на кучка, кога дои, та е ослабнжла.
Станжла като испрана.
Станжла като кука, — т. е. изсжхнжла.
Станжла като свѣш'.
Станжла лисицата на хаджийка.
Станжла на кобилица, — пригърбила се.
Станжла тиква, надула си и опаш.
Станжли краката да ударжт главата.
Станжли мед и масло.
Станжло врѣме разгржщай, та тъпчи. — Казва се да се ходи прѣдпазливо, но има и друго значение.
Станжло кокоша жалба в' махлата. — Или: Станж ще нѣкоя кокоша жалос' в' махлата ни.
Станжло като на зло.
Станжло му тѣсно. Ах. Чел.
Стар боклук като са запали, злѣ гори.
Стар вълк зжби не мѣнява.

Стар вълк, куча пърдашина.
Стар вълк от дърво се не бои.
Стар вълк, на кучетата маскара.
Стар друг враг не става.
Стар дълг, нова наплата.
Стар дъртел', пак йум нѣма. Ах. Чел.
Стар дѣдо Мишо, на г... му шиш-о.
Стар е Господ.
Стар кон' не си гризе юздата.
Стар кон' са не учи да играе. — Или: Стар кон' са на ход не учи.
Стар кон' — стар ход.
Стар кон' млада трѣва ище.
Стар кот млади мишчета лови (гони).
Стар плет изгнива, стар бор не изгнива.
Стар поп колко млади опѣва!
Стар пън' пó гори, кат' са запали.
Стар турчин талим не учи.
Стар циганин ковач става ли?
Стар челѣк не го питат що та боли, ами що та не боли.
Стара баба Янка, на г... ѝ сламка.
Стара баба х.. ненастрашава. — Или: Стара баба оно не плаши.
Стара (вѣта) бабка е.
Стара баба за работа, а па млада за срамóта. Мак.
Стара Гриво, не са кълнѝ криво.
Стара дума мѣсто хваща.
Стара дума не е хума.
Стара дъска боя не хваща.
Стара коза радо са лиже.
Стара коза, старо ере.
Стара кокошка, добра чорба. — Или: Старо месо добра чорба.
Стара краставица за семе.
Стара курва дом растурва.
Стара майка, дѣте старо.
Старай са и тоз' който лозе копае.
Старал са и остарѣл.
Старата е Божия, не е царска.

Старата кожа на чело лъщи.
Старата лисица не ще пржчка.
Старешко онодяне, биволско оране.
Старитѣ приказват какво сж правили, младитѣ — какво ще правнжт. — Или: Старитѣ приказват какво сж правили, младитѣ какво правнжт, а лудитѣ какво ще правнжт.
Старитѣ хора, два пжти дѣца.
Стари-я адет си не оставай.
Стари-я вол бинжт да са учи млади-я.
Стари-я с' виното дѣвояк става. Одрин.
Старо вино, стар приятел', дръж ги.
Старо гърне по добрѣ са чува.
Старо гърненце, по сладко варивце, или по сладко ястие изварява.
Старо дваж телци пасе.
Старо дърво на обрач не става.
Старо дърво мжчно са прѣвожда.
Старо куче овцѣ варди.
Старо либи́ — дене губи́; вѣтхо кърпи — конци хаби. Или: Старо кърпи — конци губи; старо либи — сън' губи. Или: Старо кърпе, конци губе (Щип). Или: Старо либи нок' губи (Дебър).
Старо магаре, млада върба не гризе.
Старо магаре нов ход.
Старо магаре тавлабашия не става.
Старо учи, мъртво лѣчи. Свѣтогорска.
Старо харо.
Старос' — пакос'.
Старос' не радос'.
Стегни си цървулцитѣ (опинцитѣ, задник-о, дупето) че работи.
Стегнжл го Панчо, — т. е. блазни го дявол-ът.
Стегнжл го студ-ът, та кове клинци.
Стига ми са фали, та ми сърдце пали.
Стига ми си дрънкал.
Стигам до булката, рѣкъл госг'а; и аз стигам до ржжен-а, рѣкъл свѣкър-а.
Стигнж го ще дървена кучка. Ах. Чел.
Стигнжл на книгата дъното.

Стиска ги като двѣ пари в' съдрана кесия.
Стиска ли ти?
Стои в' кѫт-а да не е никому на пѫт-я.
Стои като грърмнѫт.
Стои като истукан.
Стои като вол на праздни ясли.
Сто възли да му вържеш на язик-а, не би мълчал.
Сто години един пояс.
Сто грошове пазар' правѫт, а едина рѣч върже.
Сто клетви за пара.
Сто кюсета, сто гроша; кюсе баши три гроша.
Сто мисли длъг не плащат.
Сто пари пѣтел, три гроша кръчма. Горня Джумая.

Сто тоеги на чужд гѫз (гърб) сѫ малко. — Сто тоеги на чужди нозѣ не болят (Мак.). — Сто тоеги на люцки крака не сѫ много.

Стои като крава. — За глупава и невѣжа жена.
Стои като крава на слива.
Стои като прикован.
Стои като прѣд кум.
Стои като пущиняк, т. е. сам, уединен.
Стои като страшило.
Стои колкото водата в' яз-а.
Стои ми на върх язик-а.
Стои на тръне.
Стои сама като кукувица.
Стой както трѣба, не са клечѝ като жаба.
Стойко стои, Стойчо недостоява.

Стойте, ще пикае булката, — т. е. важна работа ще стане.

Стоиш под круша, барим си със крак поритай.
Стока е част от душата.
Стопчил го е. Ах. Чел.
Стори го вода да го не омива. Ах. Чел.
Стори го жюнжина. Ах. Чел.
Стори го урѣз и бо́бут. Ах. Чел.
Сторѝ добро, изеж лайно.
Стори добро, да си намѣриш белата.
Стори добро, да намѣриш зло.
Стори добро, да та бинѫт.

Стори добро, не са кай; стори зло и са надай.

Стори добро, хвърли го в' морето; ако хората го непознават, рибитѣ ще го познаѭт. — Стори добро, фърли го в' морето; ако рибитѣ го не ѣдѫт, то Господ барим ще го види. — Стори добро, хвърли го в' водата; свѣта ако не узнае, рибата ще узнае.

Стори зло, да та поменуват.

Стори милостиня на богат, — по добрѣ да я хвърлиш в' морето.

Стори на зли-я добро, за да ти излѣзе на зло.

Стори са жив умрѣл.

Стоян шава, ама от кѫщи не излѣзва.

Стравница мечка от дюкане не бѣга.

Страдна майка за ничия сина (Скопия), — за слѣпа го сина, — за келевого сина (Дебър). — ва келе'его сина (Милад.).

Стра' е мечка, мене не стра'. Щип.

С'рах (вм. страх) — брах, с'рах — брах.

Страх крака дади.

Страх лозе пази. — Страх бранит грозе (Деб.).

Страх-а има голѣми очи.

Страха ради юдейска, скрий са Петре в' плевник-а.

Страхлив дома сѣди.

Страхлив търговец — ни печала, ни щета.

Страхливи-я търговец от кяр-а си зарар.

Страхувам са от мечката, та и от лайното ѝ.

Страх-ът гледа на едро.

Страх-ът дупкитѣ поскѫпява.

Страх-ът много види.

Стригано ере, котки го ѣле. — Стригано, ере котки го еле, вълци го драле (Велес).

Стригли та дяволитѣ. — Тъй казват жени, кога им рекѫт 'стрино', а тѣ се имат за по млади.

Стриже мухата.

Стрижено, а не косено.

Струва една торба камъне, — т. е. нищо не струва.

Струва един за сто, и стотѣ за едного.

Струва царев град.

Струва челѣшка глава.

Струпали сѫ като псета на умрѣл кон'.
Стрѣла да та устрѣли.
Студен като земя.
Студена жена, горещи лайна.
Студ-ът прави зенгинитѣ хамали, а сиромаситѣ чапкѫни.
Стърпено — спасено.
Стърчи като козя опашка.
Стѣга го Михал'.
Стѣгат го свети безсребърници.
Стѫпал на пращини. — Понапил се.
Стѫпва като че му пари по краката.
Стѫпва като в' паници.
Стѫпвай мѫдро да не паднеш (да не са плъзнеш) лудо.
Стѫпи на зъмята, не на опашката и.
Стѫпи на полица, разби паница. Ах. Чел.
Стѫпка по стѫпка планина са прѣхвърля.
Сукно ако не носим, с' краишник-а му сми са опасали.
Султан без гащи. — За сиромах който се голѣмѣй.
Сумти като бивол.
Сураво, печено, нам нарѣчено.
Сурат като гьон.
Сурвака вака, насра са кака, на срѣд сокака. — Така се кривѭт дѣцата по пѫтя.
Сурмах чулѣк готова лъжа.
Сурмах — доде може; болярина — колкот' иска.
Суров сурово дума. Ах. Чел.
Сутрин — за работа, пладнѣ — за почивка, вечер — за растушка. Или: Сутрин работи, пладнѣ почивай, вечер са расхождай.
Сутрин набожен, вечер разложен.
Сутрин набожен, деня разложен, вечер пиян.
Сутришната пѣсен' по добра от вечерията радос'.
Сух като билка.
Сух като печен заяк.
Сух постал.
Сух хлѣб на мира, по добро е от пир-а
Суха земя от дъж бѣга ли.
Суха като чироз (пастарма).
Суха лъжа в' кошница. — Кога лъже нѣкой.

Суха пола риба не еде, а мокра. — Сухи гащи риба не ѣджт. — Сухо д... риба не еде. — Суа пола риба не еде (Щип). — Сух гжз риба ни еде Дем. Хисар.

Суха фате, зелена да стане.—По сватбитѣ в' разложко.

Сухата биволица по добро малаче отхраня.

Сухи комати без хлѣб.

Сухо дърво лист пуснжло — За нѣщо станжло необикновенно.

Сухо здравие, готова болѣс'.

Сухо сърце, бѣл дроб.

Суша да не би ставало, град не щеше да падне.

Суша хлѣб не проси, киша недохранѭ.

Схванжл му са кръст-ът, — запрѣл, западнжл.

Счеши са да та сгладѭ.

Счупен звънец добър глас не издава.

Счупен му кеф-ът (хатър-ът).

Счупена пара нѣма.

Счупи орѣх да си намѣриш чес'та.

Счупила са като клечка във кървавица.

С' агнетата са стриже.

С' Бога приказвали. — За нѣщо кога е дошло на сполука.

С' Бога лесно, с' безбожницитѣ мжчно.

С' богат са не бори, с' рогат са не боди. Или:

С' богат да са не караш, с' рогат да са не бодеш, с' келев да са не бориш.

С' богати-я са не бори, с' сакатия са не води.

С' богом и здраве.

С' божята воля. — С' волята божия.

С' брадата си свѣт-а лъже.

С' бързане пжт' са не зима (Тур).

С' вила да те разправѭт (клетва).

С' вили на могили.

С' вила орѣхи събира.

С' вили орѣхи прибира (върга).

С' вили орѣхи и с' рашето вода ще носѭ на сватбата ти.

С' вода шега не бива.

С' врани коне, с' сини сѣдла.

С' врага дошло, с' врага и отишло.

С' вричане са стока не свърша.

С' врѣме и ягоридата мед става.

С' врѣмето и сламата и мушмолитѣ зрѣжт.

С' вълцитѣ вълк бжди.

С' вълцитѣ трѣбва нѣкой по вълчешки да вие.

С' вързана хрътка зайци са не ловжт. — **С' вързанога ръта лов са не лови** (Пирот).

С' вѣтър са боя не прави. — Или: **С' пръдня боя не става.**

С' главата що имам, покланям ти са.

С' гладна мѣшина дърва са не сѣкжт.

С' гладни кучета овцѣ са не вардят.

С' глупав на пжт' не ходи. Ах. Чел.

С' гнило въже в' кладенец не влизай.

С' говѣне моминство са не връща.

С' голо гърло за ягоди.

С' голѣм кошник на прѣхвалени ягоди не ходи.

С' голѣми крака човѣк сиромах бива.

С' голѣмитѣ — голѣм, с' малкитѣ — малък.

С' Господа сте приказвали. — Кога придумват нѣкого да направи нѣщо, че се двоуми, а други го убѣждават да го направи, от което ще бжде добро.

С' Господа всичко може.

С' гжз-а си приказвал.

С' дааре са заец не лови.

С' дар са цирей не разваля.

С' двѣ мотики на веднъж са не копае.

С' джимбиз да търсиш, месо немож' хванж. — За сух човѣк.

С' добро зимаш и хапката на челѣка от устата.

С' добър другар' и в' зло врѣме весело.

С' другар' ѣж, пий, зимане-даване нѣмай.

С' думи само сирене не става.

С' дъртия котак сѣдиш, пък от мишкитѣ са боиш.

С' д..... си глогини брули. — Високо мечтае.

С' д..... си белата намѣрих.

С' дѣте на дърва не ходи; ако му са строшжт колата — плаче; ако ти са строшжт колата — смѣй са.

С' дѣца на дърва не ходи и с' старци мечки не лови.

С' един вол са синца минувами.

С' един вол не се оре.

С' един дявол отидох, с' 40 си дохаждам.

С' един замах не се отсича дърво.

С' един камък кжща (зид, дувар, кале) не става.

С' един камък двѣ фтички са не убиват.

С' един камък два орѣхи иска да обрули.

С' един крак съм в' гроб-а.

С' един пантоф прави Великден.

С' един пръст иска десет чепа да затикне. Коприв.

С' един рак — пак сирак. Влашка.

С' един удар дървото не пада.

С' една благославя, с' друга прибира, нѣма с' коя да дава. Или: С' една благославя, с' друга прибира, с' коя да дава?

С' една глава остарѣва челѣк, с' един имот не остарѣва.

С' една жена сватба не бива.

С' една игла девет души са кърпжт.

С' една китка лѣто не дохода. Ах. Чел.

С' една лѣстовица пролѣт не бива, или лѣто не става.

С' една нога съм стжпил в' гроб-а.

С' една ржка дава, с' двѣтѣ зима.

С' едно дърво кжща се не гради. Горня Джум.

С' едно дѣте много кумове хваща.

С' едно излъгване жената курва не става.

С' едно смигане не е стигане.

С' едно удряне гвоздей са не забива.

С' едно цвѣте пролѣт не бива, или лѣто не става.

С' едно юзе свадба не бива

С' едного Бога на сто неприятеля.

С' едното око слѣп, с' другото не види.

С' жена (либе) шега не бива.

С' жива змия си играй, с' умрѣло оно не играй

С' затриване врагове са не истрѣбват.

С' здраве, и пак здрави да са видим.

С' зли-я — злѣ, без зли-я — по злѣ.

С' зло са на глава не излиза.

С' игла гиран' са не копае.

С' игла ги събира, с' лопата пилей.

С' игла събирам с' лопата пилѣйте. — Или: С' игла принасям, с' лопата изнасят. — Или: С' лопата внасям, с' колата изнасят.

С' игра челѣк сит не бива.
С' избиване душманитѣ са не свършват.
С' инат са кѫща не държи.
С' ингилишка лопата френска попара не сърбай (тур).
С' каквато ти свирка свирѭт, таково хоро ще играеш. Мал. Трън.
С' какво годѣ въже челѣк не са бѣси.
С' какво да ѭ похвалѭ, май често са разгаля.
С' каквото отишъл, с' това си дошъл.
С' кавото се нов сѫд напълни, се́ до край на таквоз мирише.
С' какъвто си до пладнѣ, онакъв си и слѣд пладнѣ.
С' келев да са бориш — бела да си сториш.
С' когото та видѭ, с' него та и пишѭ.
С' когото са караш, с' него ще са и сговаряш.
С' когото са ругаше, с' него са и понудаше.
С' когото си, се такъв си.
С' което са фалила козата, с' него са срамила овцата.
С' кокале добара (Ах. Чел.).
С' кокошкитѣ лѣга, с' кокошкитѣ става.
С' кола зайци лови.
С' кола зайци не лови́.
С' кола зайци ловѭт (за турцитѣ).
С' колата доходи, с' лопата си отходи.
С' колко крака е дявола.
С' косъм ти отварят очитѣ.
С' котка на о́ран', с' мишка на ко́пан'.
С' котки да ореш, че в' Търново да мреш.
С' крак са хлъзни, че с' език не дѣй.
С' кремък да го держ.
С' куче в' човал не влизай.
С' кучето дост стани и тоягата не пущай.
С' лажицу те закусуе, с' држкуту ти очи вади. Пирот.
С' лакерда мед яде. — Прави на опаки.
С' лопата внасям, с' колата изнасяш.
С' лошо са на глава не излиза.
С' луди хоро не играй, строшават ти краката.
С' луди-я приказвай и камък-а държ.
С' лудо са брод испитва.
С' лудо шега не бива. Или: С' луди-я не са шегувай.

С' лъжица мед, иска да подслади вред.
С' людски ржцѣ иска да вади кестенитѣ из огън-я.
С' людски ржцѣ (иска да) лови змиитѣ.
С' люцко блюдо зáдуша.
С' малко брашно, малка пита. Дем. Хис.
С' малко брашно много хлѣб са не мѣси.
С' масло огън' се не гаси.
С' мен' ли ще са мѣриш, ти.
С' млого занаети (мурафети), кжщитѣ му сé вети.
С' мойтѣ камъни ма биеш по главата.
С' мома сватба, с' пари пазар'.
С' мома годеж, с' пари тъкмеж.
С' моми годеж, с' пари тъкмеж.
С' мълчане са дявол мжчи.
С' мѣра мѣри, тогаз цѣни.
С' неволя са поминувами.
С' неволя са учими, а с' слободия са разучвами.
С' него нито да пѣеш, нито да са смѣеш (да плачеш).
С' неговитѣ камъни по главата му.
С' нехтетѣ си може да оре.
С' нови конци закърпена, — казва този, комуто честитжт като нова нѣкоя вета дреха.
С' нос-а си круши брули. — За който високо мѣри.
С' обричане имáне са не довърша.
С' огън' шега не бива.
С' огън' и вода шега не бива. Дем. Хис.
С' оното си круши брули. Вж. с' носа си...
С' Орадинска ракия, с' три годишно вино, с' шикловани бъклици. Лом.
С' орлитѣ и вранитѣ ходжт.
С' очи дойдох, без очи да си идж.
С' очи да го изеде.
С' очи да го испиеш.
С' очи правú що знаеш, с' ржцѣ не барай.
С' очи са нищо не купува (а с' пари).
С' очитѣ си да видж, пак не вѣрвам.
С' памук бръсни човѣка.
С' памук колжт човѣка.
С' парú са върши сѣка работа.
С' пари в' рай, без пари по край.

С' пари и магарето поп става.
С' пари душа са не държи.
С' пари ново кубе не направяш.
С' паритѣ си по много са бавиш.
С' паритѣ си намѣрих (купих) белата.
С' питане Цариград са намира.
С' по голѣм от тебе еж, пий и гладен остани.
С' поглед Цариград са не зима.
С' попа пил, с' циганина вечерял.
С' празна крина хамбар са не пълни.
С' празна ржка челѣк никждѣ не е прѣстанжл.
С' празна торба кон' са не улавя.
С' празни ржцѣ нищо се не върши.
С' пръдня заяфет.
С' пръдня боя не става, или ейца са не шерыжт.
С' пушка мѣриш, че не можеш да умѣриш дѣто искаш, а то не с' хората.
С' пълен търбух пост да хвалиш лесно е (не е мжка).
С' роба барим нѣкога, с' гроб-а никога.
С' рогат са не боди, с' богат са не бори.
С' рѣшето носи вода.
С' свойто масло са пърже.
С' свѣщ да га търсиш, немож' го намѣри.
С' свѣщ' да ыж видиш жената, пак излъган ще бждеш.
С' сила като с' метла.
С' силнитѣ са не бори, с' богатитѣ са не мѣри.
С' сол' и пипер сладко кат' шекер.
С' сто в' тъмницата, та и с' хиляда вжтрѣ.
С' строшен кавал на планина не свирыжт.
С' тази калугерщина без ум останжх.
С' твой-а ум на грѣх само да стоиш.
С' твои-а ум ни в' захода не отѳвам.
С' тебе, жено, злѣ; без тебе по злѣ.
С' тебе еде, пие; зад тебе гроб ти копое.
С' този ум ти нѣма да видиш чужда ржка на гърб-ът си, т. е. нѣма да са ожениш.
С' този ум ти нѣма да туриш кжна на себе си.
С' този ум ти още много ще ходиш, или ще пасеш паткитѣ.
С' трън в' очигѣ.

С' трън да завъртиш (из кѫщи) нѣма що да закачиш.

С' трън-а в' очитѣ.

С' туй калугерство сичко съм забравил.

С' турчин дост не ставай.

С' търбух за хлѣб.

С' търпѣне сичко са достига.

С' търпѣне сполучат, без търпѣне изгубят.

С' тѣхнитѣ камъни, тѣхнитѣ глави да бием.

С' тютюн човѣк сит не бива.

С' ум печелú, и от работа са не дѣли.

С' умен да сѣдиш (да легнеш), умен да станеш.

С' умен плачи, с' луд не пѣй. — Или: С' умни-я плачи, с' луди-я не пѣй.

С' умни-я челѣк камъне носи, с' безумния другар' не бивай.

С' умрѣла змия си играй, че с' умрѣло оно недѣй.

С' уста са шегувай, с' рѫцѣ не дѣй бара.

С' уста си пилища лови. Кюст.

С' устата си фтички лови, с' язик-а си звѣзди снима.

С' уши дѣт са купува, нищо не струва.

С' файда пари земú, непразна жена ѣздú.

С' хатър са цирей не разваля.

С' хлѣб който търгува, непрокопсва никога.

С' царвулитѣ на откраднѫта крава ще прави милостиня.

С' Цариград плашú, тука я вършú.

С' чаша да го испиеш. — За хубав човѣк.

С' черн повой повивана.

С' черни го очи лъгала.

С' чужд кон' по малко масраф са прави.

С' чужд кон' по скоро са върви.

С' чужд кон' на срѣд пѫт-я са слѣзва.

С' чужд скомен, за свой спомен. Котел.

С' чужд ум по пазар' не ходи.

С' чужд хлѣбъ бащин помен не прави.

С' чужда куча за душа. Слив.

С' чужди очи нимой глйода свѣт. Ах Чел.

С' чужди пари евтено са купува.

С' чужди пера фърка.

С' чужди рѫцѣ горѣщо желѣзо да пипаш не е чудо.

С' чужди ржцѣ държи горѣщо желѣзо.

С' чужди ржцѣ гледа да извади кестенитѣ из огън-я.

С' чужди уста хлѣб еде.

С' чуждо блюдо зáдуши.

С' чуждо въже в' кладенец са не спущай. — С' чуждо въже не мой влиза във бунар. Ах. Чел.

С' чуждо добро добър да си лесно е.

С' чуждо жито помана. — С' чужда пшеница спомена (Дем. Хис.). — С' чуждо коливо на спомен.

С' чуждо масло са пърже.

С' шило гроб му копае.

Със двѣ котки да орж, че в' Търново да умрж.

Със здрави, много здрави.

Със ишарет, със башарет бива лошето.

Със кучето сват стани и тоягата не пущай.

Със лудитѣ лудешката.

Със лудо са брод испитва.

Със носът си слушал (гледал).

Със оното си говори.

Със пари всичко направям.

Със свиване устнитѣ уста малки не стават.

Със свой псалтир' в' чужди мънастир' не ходѝ.

Със свой пий, ѣж, — търговия (алжш вервш) не прави.

Със свѣш' да го търсиш, не ще го намѣриш.

Със слама и огън' не играй в' едно врѣме.

Със стискане кълки пущината по тѣсна не става (тур.).

Със строшен кавал и на планината не свирьжт.

Със сухото дърво гори и суровото.

Със сѣко вжже в' кладенец не влизай.

Със тази калугерия сичкото съм Габрово изгорил.

Със таково неразбрано ере не го мѣрѝ.

Със тамян дявол-ът немож' да пропждиш.

Със уста мълчи, с' очи гълчи.

Със устата си фтички лови.

Със устата си звѣзди снима.

Съблечен гол като от майка роден.

Събрали са като чифути в' хавра.

Събрали са от кол от въже. Търн и Дем. Хисар.

Събрали са птичкитѣ и бухал-а.

Събрали са като зъме на змиище.

Събрали са като курва с' гевендия.

Събрали са лист и пръст.

Събрали са като орли на мърша. Дем. Хис.

Събуди са пиеница, че погледнѫ на небето; мѣсец-а бѣ като харман, а звѣздитѣ като синило.

Събрало са зло и горе, — за мѫж и жена.

Съвнѫ и без петля.

Съвнѫ ще, видѣ щем чия майка нѣма.

Съдери си царвулитѣ, че ти купим опинци. Соф.

Съдра си дявол-а цървулитѣ.

Съдран човал прав не стои.

Сълза сакаш че е, т. е. много бистро

Сълзата на праведни-я на сухо не пада.

Съмна ми на очитѣ.

Съмни — мръкни, леж — пукни: туй свѣта.

Сън' който не ти казва, не го казвай.

Сън' е лъжа, а Бог е истина.

Сън'-ът е диаволско, т. е. от дявол-а.

Сън-я е половин смърт.

Сърби го гърб-ът за тояга.

Сърди са като коза.

Сърдит като усойница змия.

Сърдит просяк със празна торба.

Сърдитко Петко, праздна му торбичка.

Сърдитнята между мѫж и жена трае додѣ изсъхне мокра кърпа.

Сърдито момче въз буче бѣга; стигни го, попе, надуй му д...; дай му дрѣнка, да не хлѣнка; дай му крушка, да не мушка (дай му круша, да но слуша); дай му слива, да са свива. — Така пѣѭт на разсърд нитѣ.

Сърдито магаре и с' кон-я биле се надтичва.

Сърце е от месо, не е от кокал.

Сърце ляга и на нѣмане.

Сърце му трепка като на умрѣло куче опашката.

Сърце не е от желѣзо (от камък).

Сърце от месо е, прѣвръща се, т. е. придумва се.

Сърце пъргаво, дупе тричаво.

Сърце жели, кръст не жели

Сърце и болес' да го изяде. Щип.

Сърце и бѣл дроб сѫ. Ах. Чел.

Сърде са, да са не сърде никога. Щип.
Сърце има като бърда (Ах. Чел.).
Сърце ключ не поема.
Сърце не остарѣва.
Сърце подир сърце върви.
Сърце юнашко не търпи.
Сърцето му чафутска чаршия, т. е. пълно с' разни и не сгодни мисли
Сѣди гюрдюл на пжт-я, та са смѣе на стовна (Харманли).
Сѣди като дран нозел на ченгел.
Сѣди като квачка на мжтеци.
Сѣди като на тръне.
Сѣди между два стола.
Сѣди ми щуро.
Сѣди мирен, да не доде пух-о и рев-о.
Сѣди мирен, да не слѣзе дървен господ, или **да не ѣдеш дървен блъсък.**
Сѣди мирната, да не доде баба котуза.
Сѣди миром, до щж ти сѣкиром.
Сѣди миром, кога ти никой не застжпва опашката.
Сѣди на кон', сѣкаш че сж го самодиви настанили.
Сѣди сам, да не та е срам.
Сѣди, сѣди, па на магарето чуш казва.
Сѣди срам-а на пжт-я, че са смѣе на пжтницитѣ.
Сѣди, та са чуди.
Сѣди, та са потрива. — Мързи го.
Сѣдиш под дървото (крушата) барим с' крак поритай.
Сѣдни злѣ и пръдни, че хората криви. Или: **Сѣдни криво че пръдни, пак боб-ът крив.**
Сѣдни на смѣт, че теб' късмет.
Сѣдни — ох, стани — ох, сложи пита, не са дига.
Сѣдни си на яйцата.
Сѣдни си на гжз-а — Мйрясай
Сѣднжл дѣдо на бучка, та си шие торбичка.
Сѣднжл дѣдо на бучка, та си нѣщо клатучка.
Сѣднжл на ушитѣ си. — Не чува.
Сѣднжл Петко покрай плет, подплеснжл са като кмет.
Сѣднжл старчок на чука, до зелена бучка, да си кове иглички. — Защок му са иглички? — Да си шие торбичка. — Защок му е торбичка? — Да си сбира

желатчак. — Защок му е желатчак? — Да си храни свинянца. — Защок му е свинянца? — Да си храни бабичка. — Защок му е бабичка? — Да му роди дѣчинки. — Защок му са дѣчинки? — Да му сбират клечици. — Защок му са клечици? — Да си вари кашица. — Защок му е кашица? — Да си храни дѣчинки — Защок му са дѣчинки? — Да му пощат брадица. — Защок му е брадица? — Да гу слега снъжица. — Защок му е снъжица? — Да му вари чорбица. (Ах. Че-.).

Сѣднѫл хръбле на пѫт-я, та са щърблю присмива.
Сѣднѫла да са оплаква като жена на чужд гроб.
Сѣднѫло корубчето и са присмива на казан-а
Сѣе му на корен-а просо (Панагюр.)
Сѣе на чуждо гувно скивале (Панаг.).
Сѣй орѣхи с' рѣшето.
Сѣе рѣпа на парясано огнище.
Сѣка баба и врач (Бѣлогр.).
Сѣка болѣс' има свой-а лѣк, ала го хората не знаѭт.
Сѣка була знай да мѣси шарен зелник, кога има шарило (Горня Джум.).

Сѣка вода не са гази.
Сѣка вода не са пие.
Сѣка вода с' доловетѣ си е силна.
Сѣка вода с' поточицитѣ си е яка.
Сѣка въшка на торище си е яка.
Сѣка глава свой ум носи.
Сѣка година по дѣте, за девет години — дванайсет. — На жена която само дѣца ражда.

Сѣка година кръвнина, тая година доро двѣ.
Сѣка дъска втъва.
Сѣка е добра като дѣвойка, да я видим невѣста.
Сѣка една работа има и майстор-о си (Щип.).
Сѣка жена позаприличва мѫж-а си.
Сѣка жена не са либи (бий, гади).
Сѣка земя по един юнак храни.
Сѣка капа на сѣка глава не уйдисва.
Сѣка квачка на свой полог излупва.
Сѣка квачка около своитѣ пилета квачи (клока).
Сѣка коза има си и брада.

Сѣка коза е закачена за свой крак. Или: Сѣка коза за крачето си. Или: Сѣка коза за свой крак. Или: Сѣка коза от крак-ът си виси. — Сѣка коза за своіата нога виси (Щип).

Сѣка коза е обѣсена за свой-а крак; но кога дойде видов ден, тогава щем видѣ.

Сѣка кокошка на сѣдалището си е пѣтел.

Сѣка крава свойто теле лиже.

Сѣка крушка има си и опашка.

Сѣка крушка за опашката си виси.

Сѣка кѫща има и скривалището си. — Прѣносно значи "тайнитѣ си".

Сѣка лъжа има си и шахатина.

Сѣка минѫла година сѐ по добра.

Сѣка молба на амин са свърша.

Сѣка мома знае да пѣе у дома си, ама да видим на хорото.

Сѣка мотика за себѣ си копай.

Сѣка му дума струва една тояга.

Сѣка мѣрка има и сладос'.

Сѣка мѫка до врѣме.

Сѣка овца за крачето си (от крак-о си) виси.

Сѣка пара на хубаво мерише.

Сѣка патка не е хапка.

Сѣка порта си има гоздей-ат.

Сѣка прѣчка за по добрѣ. — Сѣка прѣчка за по добра случка.

Сѣка работа от майстор-а са бои.

Сѣка работа с' пари са свърша.

Сѣка сила до врѣме е, а царската до година.

Сѣка сила за врѣмето, а неволя редом иде.

Сѣка сила до врѣмето, а Божята до вѣка.

Сѣка служба свойта плата ище.

Сѣка фтичка има над себѣ си и сокол.

Сѣка фтичка не е сокол.

Сѣка фтичка от клюв-а си гине

Сѣка фтичка със глас-а си пѣе.

Сѣка фтичка у свой завѣт ходи.

Сѣка хапка не е сладка.

Сѣка ходи с' касмет-я си.

Сѣка циганка своитѣ вретена (рѣшета) хвали.

Сѣка чужда коза е пълна с' лой.

Сѣка шега на полвин е истина.

Сѣкаш иде от гората.

Сѣкаш му съм трън в' очитѣ.

Сѣкаш не е ял от снощи. Или: **Сѣкаш от три дни хлѣб не ял,** т. е. слабо говори.

Сѣкаш че бащи му пиян го правил.

Сѣкаш че го гълѫб блъвнѫл. Или: **Сѣкаш че го е гѫлъб зърно по зърно сбирал.** — Казва се за жито кога е чисто.

Сѣкаш че го попариха (полѣха) с' врѣла вода.

Сѣкаш че го посипаха с' жарове.

Сѣкаш че го държали на въже, или **пуснѫли от вѫже.**

Сѣкаш че го е гризало магаре.

Сѣкаш че го вади от гѫз-а си.

Сѣкаш че го е правил баща му на воденица.

Сѣкаш че го е правил умрѣл х..

Сѣкаш че го е три години трѣсло. Или: **Сѣкаш че го тресло три годишна трѣска.**

Сѣкаш че го е турял с' рѫката си.

Сѣкаш че го кучета дърпали. — Сух, постал.

Сѣкаш че го на корито хранили.

Сѣкаш че го с' брадва прѣсѣкоха.

Сѣкаш че го точи с' устата си, — или: **Сѣкаш че го точи от змия от устата.** — За памук на прежда.

Сѣкаш че дявола го влачи за ушитѣ.

Сѣкаш че е висяло на камината.

Сѣкаш че е вълк. — За здрав и як човѣк.

Сѣкаш че е жив-умрѣл.

Сѣкаш че е златна ябълка. — За хубаво момиче.

Сѣкаш че е капка.

Сѣкаш че е куна писана.

Сѣкаш че е ламия. — За който много еде.

Сѣкаш че е на оси пикал.

Сѣкаш че е от гроб изваден (излѣзъл).

Сѣкаш че е прасе.

Сѣкаш че е станѫл с' гѫз-а зи нагорѣ, та сé назад и наопаки му върви.

Сѣкаш че е ходил на Румания.

Сѣкаш че иде от Добруджа.

Сѣкаш че излѣзва из плѣвник. — Кога нѣкой не затваря вратата на излизане.

Сѣкаш че има кол забит в' г... му.

Сѣкаш че му вадѭ очитѣ. — Не може да търпи да ме гледа.

Сѣкаш че му гарги вадят из гѫз-ът. — За кон' кога яде и не се оправя.

Сѣкаш че му е гурел в' очитѣ.

Сѣкаш че му е там хвърлен пѫп-а.

Сѣкаш че му е трън в' очитѣ.

Сѣкаш че му е торба на главата (та не види).

Сѣкаш че му съм аз крив.

Сѣкаш че му съм извадил очитѣ. — На криво ме гледа.

Сѣкаш че не е имал кѫща, ни врата. — Кога нѣкой не затворя врата.

Сѣкаш че не му са молѭ, ами сѣкаш че го колѭ.

Сѣкаш че от онзи свѣт донесено.

Сѣкаш че си за огън' дошла, — тъй скоро.

Сѣкаш че си плюли в' устата. — Едно говорѭт.

Сѣкаш че с' чужди уста жвака.

Сѣкаш че съм ял змии и гущери.

Сѣкаш че сѫ разрѣзана ябълка.

Сѣкаш че сѫ го котки близали.

Сѣкаш че у баща му нѣма врата.

Сѣкаш че чичък.

Сѣки аресва себе си.

Сѣки ат и сакат.

Сѣки брадат като видѣхми, баща го сторихми. Или: **Сѣкий брадат него имай за баща.**

Сѣки брани от очитѣ си мухитѣ.

Сѣки гледа себе си.

Сѣки глух — половин луд.

Сѣки ден' Боян не пѣѭт, ами прѣз велики пости. — "Боян", игра нѣкаква която се пѣе в' Кѫрклиселийско.

Сѣки ден' има и белата си.

Сѣки ден' Мара гиздава, на свят ден' Мара гнидава.

Сѣки ден' на банята, додѣ сере дявол-а в' копанята.

Сѣки ден' не е Великден'.

Сѣки ден' не бива Колада, или **Не е Божик сѣки ден'.** — Тур: **Хер гюн байрам олмас.**

Сѣки ден' новичко, на Великден' вѣтичко (на свят ден' старичко).

Сѣки е на кѫщата си (свой-а дом) господар'.

Сѣки е на свойто малко господар'.

Сѣки е на себѣ си най близък.

Сѣки занаят си иска и халатя (сѣчивата).

Сѣки зарар учи човѣк-а на ум.

Сѣки знае да ляга, ама на двама приляга.

Сѣки знае дѣ го трепе самар-я.

Сѣки знае своето бреме.

Сѣки знае свойта, а Иван неговата.

Сѣки знае това що знае мама, ама сака да са двама.

Сѣки има грижата си; у мелника — водата.

Сѣки има по един чер ден', ама ному как-доде.

Сѣки има сал една душа.

Сѣки има свойто скришно.

Сѣки има срамота (грозота), ама на когото са види, нему са смѣѭт.

Сѣки къс, с' голѣм гѫз.

Сѣки лѫж има и свидѣтел'.

Сѣки мечкар' казва неговата мечка по хубаво играе. Или: **Сѣки мечкар' свойта мечка хвали.**

Сѣки може да ѣде хлеб, ама не сѣки да мѣси.

Сѣки мѫж с' нови гащи; мо-я мѫж, ни нови, ни вети.

Сѣки на свойта воденица вода навръща.

Сѣки обича хубавото.

Сѣки обича който му прилича.

Сѣки от памет-о си тегли (Соф).

Сѣки пита за майка му, за баща му никой не пита. Или: **Сѣкой траже майката, а не таткото** (Щип).

Сѣки по своему, а магарето по старому.

Сѣки по себе си сѫди за другитѣ.

Сѣки поп в' свойта книга е вѣщ.

Сѣки приказва за своя-та бащина.

Сѣки припка на свършен харман.

Сѣки прѣд кѫщата си нека мете.

Сѣки пѣтел' на бунището си пѣе.

Сѣки пѫпеш не е да н' са еде (сѣка прахан не е да н' са лови), сѣка жена не е да не дава; ама пѫпеш-а (прахан'-та) както ги откъснеш, а жената както и са молиш.
Сѣки рак в' дупката си е силен.
Сѣки са бие за да добие (Соф.).
Сѣки са е с' късмет-я си родил.
Сѣки са лъже, смърт'-а не може.
Сѣки са чеше дѣто го сърби.
Сѣки сам си са похваля и похуля.
Сѣки сам си са обича и сам си са мрази.
Сѣки своя калпак знае на кѫдѣ е.
Сѣки свойто хвали.
Сѣки своята пръдня обича да мирише.
Сѣки си вирнѫл дѣдова, отива за снѣг.
Сѣки си търси своето.
Сѣки си хвали булчето.
Сѣки старец и зналец (Борков.).
Сѣки с' касмет-я си ходи.
Сѣки с' свѣтец-а си.
Сѣки с' чорбата си ври.
Сѣки тегли въглен-а към своето яйце.
Сѣки тегли чергата към себе си. — Сѣкой тегли въглен-о към неговото яйце (Кюст.).
Сѣки турчин себе си дере.
Сѣки турчин не е за везир'.
Сѣки търси круши по своитѣ зѫби.
Сѣки хвали своето. Или: Сѣки хвале свойто пале.
Сѣки ходи със чес'та си (късмет-я си).
Сѣки циганин свой-а кон' хвали.
Сѣки час по залък.
Сѣки що са е потил, пълна бъчва ще има.
Сѣки яйца масло искат.
Сѣкиму Господ сѐ едно не дава.
Сѣкиму неговата пръдн-я на измирно мирише, а чуждата на колендро.
Сѣкиму нуждата според него си.
Сѣкиму са иска хубавото, ама да видим как ще го достигне.
Сѣкиму са прилѣпњ.
Сѣкиму своя неволя.

Сѣкирата от еднъж не сѣче (Щип).
Сѣко билие не е трѣва.
Сѣко зеле и дете.
Сѣко зло влачи по себе си и друго зло.
Сѣко зло за добро.
Сѣко куче прѣд вратата (на двор-ът) си лае.
Сѣко лайно на мѣстото си е сладко.
Сѣко лани сѐ по добро.
Сѣко лице с' нос-а си е хубаво.
Сѣко магаре самар' не носи.
Сѣко мѣсто (село) и закон.
Сѣко начало сѐ мѫчно.
Сѣко нѣщо додѣ е малко, сѐ е либаво.
Сѣко нѣщо има мѣстото си.
Сѣко нѣщо на врѣмето си.
Сѣко нѣщо на врѣмето и копривата прѣз велики пости.
Сѣко нѣщо на врѣмето си и ракитѣ прѣз поститѣ.
Сѣко нѣщо от мастор-а си са бои.
Сѣко нѣщо си има и врѣмето.
Сѣко нѣщо си има и леснината, но който я знае.
Сѣко нѣщо с' мѣрката става (бива).
Сѣко нѣщо що лъщи не е злато.
Сѣко пиле на гнѣздото си пѣе.
Сѣко пиле се хвали с' глас-ът си.
Сѣко по себе си сѫди и за другитѣ.
Сѣко пиле с' свойто зърно ще се задави.
Сѣко село и закон. — Сѣко село башка адет.
Сѣко село си има и баклица за годеж.
Сѣко фтиче на врѣмето си иде (пѣе).
Сѣко фтиче свойто гнѣздо хвали.
Сѣко фтиче със глас-а си пѣе.
Сѣко чудо за три дни.

Сѣкоа муа мед да береше, бумбар-о най веке не набере (Щип)

Сѣкоia коприва не боде (Щип.).
Сѣкоia крушка и шишка (Милад.)
Сѣкоia ластовица свойто гнѣздо хвали (Кюст.).

Сѣкога баба давала милостиня; веднъж не дала и като че хич не давала.

Сѣкога сѐ сиромах-а губи.

Сѣкого слушай, свойта не забравяй.

Сѣкой знай самси дѣ му отрепва обувката.

Сѣкой иде със уши, поп-ът иде без уши.

Сѣкой си мете прѣд вратата.

Сѣкой турил сол, турил и терзиіата (Щип).

Сѣкому неговото не мито е бѣло.— Сѣкому свойто се чини най хубаво.

Сѣкому свой гроб.

Сѣкому според работитѣ му са въздава.

Сѣкоя овца не дава по равно млѣко (Щип).

Сѣнка орѣхова, вода кладенчова.

Сѣнката обикаля около дървото.

Сѣно — коприна, т. е. тънко, хубаво.

Сѣтила са леля за кадѣля, кога че то било срѣщо Недѣля.—Сѣтила са хурка за кждѣля, то било срѣщо Недѣля.

Сѣтний ми уме, дѣ ми бѣше по напрѣд.

Сѣтний ум пари не чини (струва).— Сѣтний ум файда недокарва.

Сѣтний ум — на магарето под опашката.

Сѣтнята убива първнята. — За заповѣд.

Сѣче гоздеи.

Сѣче като со ножици (Щип).

Сѣче му ум-а (главата).—Сѣче му іума̀н (Ах. Чел.).

Сѣчѝ пън', правѝ Иван.

Сѣчко сѣче, Март дере, Април кожи продава.— Сѣчко сѣчат, Марта влачет, Април носит, прѣпродава. Валменци (мак.) и Желѣз. Рѣка.

Сѣял жито, изникнжло ичемик.

Сюрп (свиреп) кон' юзда го не спира.

Сжг суну (сега подхвърли), сжг сувелкіа (сувалка) нѣма (Пирот).

Сжди си на паритѣ.

Сжди си на ум-а.

Сжди зели на хроми-а.

Сжчки да бере, вода да топли, мъртви да кжпи.

ПРОПУСНЖТИ.

Свърши са ракията, прѣкжсна са лакардията.

Сгрѣшили дюлгеритѣ, а пък бѣгат (бѣсжт) шиваритѣ.

Се́ по Бога ходих додѣ ми са подадоха божитѣ кости
Сички свѣтци му помогнѫли, токо Господ му отмогнѫл.
Ситѣ овцѣ не пущат еднакво млѣко.
С' кусалото го закусва, с' дръжката му очитѣ вади.
Смѣе се като Мара със сватове.
Сол му трие на главу (Куман.).
Съчувай Боже от туна бѣда.
С' язик-а си звѣзди снима.
С' язик мълчи, с' очи гълчи.
Сѣка планина има свойта тежина (Морихово).
Сѣкаш да е у боб врачувал.
Сѣкаш на камък хортуваш.
Сѣкаш слѣпо куче нѣма.

(Всичко С = 2300).

Т.

Та имало и за бурена Сѫбота (Ах. Чел.).
Та по шията, та по врат-а.
Та са не бои колкот' от лански снѣг.
Та триста ли сѫ (Ах. Чел.) — Присмѣх на циганин.
Та ще и нашата кукавица прокука (Ах. Чел.).

Та що ли ти не е благо? — Що ли не мислиш че си сполучил нѣщо, кога го желаеш; женитѣ най вече го казват кога им се проси нѣщо.

Таврата ме напиніа, голата сопиніа (Пирот).

Таз година двоица, до година троица. — Благословия на вѣнчани.

Таз година ще се родѫт много дрѣнки, казвала мечката.

Тази врана, неразбрана.

Тази е, — пустата, черната, прѣднята, — тя ма изѣде. Вж: Тъз пустата...

Тази плоска ма е накарала да спѭ на рогозка.
Тае се като п.... под кошуле (Щип).
Така баба знае, така бае.

Така било писано.

Така да ма напрѣд с' краката си не носили.

Така да бѫдѫ аз здрав бил, и който ми е мил.

Така здрав да осъмнеш утрѣ.

Така знае дѣдо, така плаши дѣца. — Или: Така знае баба, така кара дѣца (Щип).

Така знае дѣдо да бае.

Така знаѭ, така баѭ.

Така има да дава, на волни и неволни.

Така ли? — Така — Прѣмѣрили я? — Девет ока; с' руното десет.

Така ма помама не нападнѫла.

Така ма прѣди сутра у мрътви очи не цѣлувала.

Така ма ръжда не убила, като желѣзо на пѫт'.

Така ма сутра с' обтегнѫти пети не нашли.

Така ма стрѣла на връх захващане не ударила.

Така ми било писано.

Така ми Бог дѣцата надарил в' всичко за каквото съм са молил.

Така ми са душата с' него не напрѣла.

Така сака тато, та помръдва мама (Соф).

Така сгърчен на твойта врата да не дохожда.

Така се песя кръв не налокал.

Така сте вие научени, да ви ѣзди сурмах бадехава.

Така съм орисан.—Таквази ми орисницата (орисията).

Такваз глава, такъв бръснач. — Или: Таква глава, таков брич (Щип). — Таква гла'а, таков брич (Милад.).

Такваз гозба и царя не е ял.

Такваз орисия, такваз скопосия.

Такваз трѣска да ма не спопада (сполѣтва).

Таквиз ми ти дребни едри като камилчета.

Таквиз карма карашик работи.

Таквиз цици у майка си не си виждал.

Таквоз чудо ти не си виждал. — Таквоз чудо ти и у майка си не си виждал. — Таквоз чудо и царя не е видѣл.

Таквоз чудо не бѣх пащала.

Тако да ма не напада измама. — Сравни съ: Така ма помама.

Тако ми аманет-я Божи.

Тако ми Бога.

Тако ми Бога и Отца.
Тако ми братската любов.
Тако ми враг душата не отнел.
Тако ми вълк сърцето не изял.
Тако ми вѣрата.
Тако ми вѣрата що вѣрувам.
Тако ми вѣчната мѫка.
Тако ми гробната земя.
Тако ми грѣшната душа.
Тато ми душата царувала.
Тако ми душата на онзи свѣт са наслаждала.
Тако ми жив Господ (Щип).
Тако ми златни Св. Иван.
Тако ми земята коститѣ неисфърлила.
Тако ми земята в' която ще бѫдѫ.
Тако ми зло тая година не донесли.
Тако ми край-ът който ма чака.
Тако ми кръв'та.
Тако ми кръст-а (Соф).
Тако ми кръст-а който сми държали.
Тако ми кръст-а в' който са кръстим.
Тако ми кѫщнитѣ богове.
Тако ми любов'та която имами.
Тако ми мила душа с' него не прала.
Тако ми на зло година не дошла.
Тако ми небето и земята.
Тако ми св. Ивана, който ми е с' тебе от добра воля, а не без воля.
Тако ми Светого Ивана.
Тако ми свѣтото вѣнчание.
Тако ми този божи храм.
Тако ми този 'лѣб.
Тако ми тънкитѣ ребра.
Тако ми Христовитѣ мѫки.
Тако ми честни-ът кръст.
Тако мойта мѫка да не бѫде за мене.
Тако мъртва гной да ма не спопадне.
Такъв ма гръм не убил.
Такъв ми са напѣло.
Такъв рахат ти и у баща си немож' намѣри.

Такъв та знаем, такъв та пишем.

Талпа-суратлия.

Там да ма циганска торба ненахрани.

Там да ма цариградска чума отнеме.

Там да ма червеи не испиѭт.

Там дълбоко агачо.—Гери даха бок я, — рѣкъл един турчин, като бѣгал от Влашко прѣз Дунав.

Там дѣто ма чешеш, не ма сърби.

Там дѣто хлопаш, нѣма да ти отвориѭт.

Там дѣто шиеш ти, аз съм веке прѣшил.

Там изсипала циганката сольта си (синията си). — Тъй казват на дѣцата кога падѫт нѣйдѣ, или изобщо за все що пада.

Там и кучетата вар не едѫт.

Там ма чума неуморила.

Там ма море здраво не носило.

Там ме конски опашки не влекли.

Там му е нему цаката.

Там му не пѣе пѣтел-ът.

Там мрѫ аз сега я.

Там са грозде не ражда, дѣ мотика необхажда.

Там са забъркали трици за тебе.

Там са пукали, от към гърб-а.

Там село не бива, по на долѣ бива. — От пѣсен.

Там си го и бог-ът помилва.

Там си и закиснѫ.

Там ще живѣѭ, ако ще би и с' котки на ѻран.

Тамам врѣме да са върли пепел' на желѣзото, той го нѣма.

Тамам за вълк-ът приказват и той в' кошарата.

Тамам на сватбата, ей и харачар-ът.

Тамам па пърлика; — дѣто ще гори един, нека гориѭт двама.

Тамам са наканил сиромах-ът да тропне и то се спукал тѫпан-ът.—Тамам се сиромах-о разрипа и тупан-о се скинѫ (Соф.).

Тамам сватба на угад, — ни хлѣб стигнѫ, ни манджа останѫ.

Тамам сега в' пърг-ът, т. е. в' силата си.

Тамам сега в' луди-я ум.

Тамам сега пада-става.

Тамам сега на водата.

Тамам си е поотрил гурелето от очине (Ах. Чел.).

Тамо дѣто го не сѣѭт, отива че там изниква.

Тамо ма мъртви зной ненамѣрил.

Тамо ма напрасна смърт не нашла.

Тамо ме чужди очи не водили.

Тамо му е хвърлен пѫп-ът.

Тамо на четворка не носѭт.

Тамо нему. — Тамо нему си било (Лом).

Тамо нѣма ни овца, ни руно.

Тамѣ плачѭт и тамѣ са смѣѭт.

Таралеж-ът не обича бързата работа. Или: Тарле мрази бързата работа. — Проводили тарля с' бъкел-ът за вода по рѣзидба, по гроздобер; като се връщал чул че прѣдрънкали корабитѣ, рѣкъл да се разбърза, прѣпѫнѫл се, та паднѫл и бъкел-ът го затиснѫл.

Тарапана не е (не ги сѣче).

Тарле са не милва (в' пазва не са туря).

Тарле си знае едната.

Тарпáн-аяклия е.

Тарпило има, давило нѣма (Пир.).

Тате, рѣкло дѣтето, мечката играе у комшията. — Тя ще доде и у дома, рѣкъл бащата.

Тато! Побѣлѣ ми главата, омръзнѫ ми жената.

Тато, хванѫх една мечка. — Докарай я. — Не ще. — Пустни я. — Не ме пуща.

Татовото то, сърма и злато. — За дѣте.

Татул ли си яла, та си полудѣла.

Тафра голѣма с'мѣшин долама (Дем. Хис.).

Тафрата го напина, голота го сопина.

Тая година управа нѣма. — Или: Тая година оправ нѣма (Соф.).

Тая патка не е хапка.

Тая пѣсен не е за тая есен.

Твои прикаски не сѫ да родѭт.

Твой мъртвец, твой помен.

Твой себап, наш джовап.

Твой съм, твой; точи вино че ма пой.

Твойта, Боже, кой как може.

Твойта брада побѣлѣла не на воденица.
Твойта душа не е от злато, и тя'й като мойта.
Твойто масло мойта гозба не слади.
Твойтѣ думи в' божиитѣ уши.
Твойтѣ ржцѣ не сж свинярски (Щип).
Твоя баба и моя баба, сжщи двѣ баби.
Твърд като камък (желѣзо).
Твърд на (от) зимá като куче.
Твърди пазар.
Твърди скелята, пази са.
Твърдо като бабини зжби.

Те, мжжо, вретено, — викала една жена, като спущала и вадила все едно и то в' каца, за да се покаже че е работна.

Теб' ги казвам, свекърво, да ги чува булката.

Теб' ти е широко около врат-ът, та са подиграваш с' сиромаш'та.

Тебе думам дъще, сѣщай са снахо. — Тебе думам свекърво, осѣщай са снахо. — Тебе думам, черко, ти се сѣчай снао (Цирот).

Тебе щяла, мене щяла, що е криво грошата.
Тебе лъжá, мене истина.
Тебе много, мене малко.
Тебе на здрави, мене глава да боли.
Теби воля, мен' неволя.
Теби остало сирена попара да ѣдеш.
Тéгли, ама ум-а му не дохожда в' куфалницата.
Тéгли броеници като тримарник.
Теглѝ, буле, конец-ът, че ми се спука гжзец-ът.
Теглѝ, главо, да теглими, че давно поумнѣеми.
Теглѝ го за опашката, изхвърлѝ го на боклука.
Теглѝ додѣ умреш; като умрѣш, пак теглѝ.
Теглѝ злото — зло ти дошло.
Тéгли като бивол (вол).
Тéгли като куче.
Тéгли му душата.
Тéгли му сърце.
Теглѝ, моме, хорото, че се сбира селото.
Тéгли от главата си.
Теглѝ, теглѝ; додѣ стигне, там вържи.

Теглила, глава, теглила, има още да тегли.
Теглила́та на ум учѫт.
Теглилото, училото.
Теглилото застарѣва човѣка.
Тегло Чочово (Соф.). — Тегло на нѣкого си Чоча.
Тежка мѫка, нефелита плата.
Тежка рана заздравя, лоша дума не са забравя.
Тежко брату без брата, а дѣвойци без свата.
Тежко в' село на млад старейшина.
Тежко да духаш и да сърбаш.
Тежко да станеш владика, а то мед и масло.
Тежко до зли Бога.
Тежко е да чакаш, а то сичкитѣ атлии ще прѣминѫт.
Тежко е калугерщината.
Тежко е кучето от нама́зан каиш да отучиш.
Тежко е куче с' котка и вълк с' овца да примириш.
Тежко е съдран човал да напълниш.
Тежко е шут с' рогат да се боде.
Тежко и горко на тоз глупак, а ти си са учил от него.
Тежко и жешко; ни са лѣва [1]), ни са крѣпи.
Тежко като земя.
Тежко който очаква на комшия си вечерята.
Тежко луду и на Божик.
Тежко матци по дѣвойци. — Тежко на майката по дѣвойката.
Тежко Марко у зло добро да дочака. — Или: Тежко Марко да чака в' зло доброто.
Тежко ми кога ма окайват, блазѣ ми кога ми завиждат.
Тежко́ му кой го нѣма.
Тежко му кой са улови на кражба.
Тежко му и горко му. — Тежко му и горко на него (Щип).
Тежко на безрогата коза кога с' вълк-а са бори.
Тежко на бити-я додѣ доджт сѫдницитѣ.
Тежко на вълк що не яде месо и на юнак що не пие вино.
Тежко на вълк за който не лаѭт пситѣ и на юнак когото незнаѭт.

---

[1]) 'Лѣва' не знаѭ що е.

Тежко на грах и на рѣпа в' сѣидбитѣ; тежко на мома и довица в' женитѣ.

Тежко на глава въз която се учѭт аджамиитѣ да бръснѫт.

Тежко на главата, кога опашката заповѣдва.

Тежко на грѣшни-я.

Тежко на добрѣ научени-я додѣ са злѣ научи.

Тежко на друг без друг и на славей без луч (Царибр).

Тежко на жена без човѣк.

Тежко на Ката чуждо млѣко да чака.

Тежко на кожата на юнак куче.

Тежко на кѫща дѣто нѣма господар' и на бащина дѣто нѣма пѫдар'.

Тежко на ловец-а който от село зачина да чека.

Тежко на месо без месо.

Тежко на межда на чужда земя.

Тежко на млади-я що са бъхти и на стари-я дѣто спи.

Тежко на нозѣтѣ на (под) луда глава.

Тежко на окат да го искабосаш.

Тежко на онази кѫща дѣто господар' не влѣзва.

Тежко на оногоз при когото коткитѣ с' мишкитѣ са окумят.

Тежко на оногоз който нѣма злосторник.

Тежко на онзи когото го окайват.

Тежко на онзи кѫщник кой учи слуга.

Тежко на тогова който не са чеше с' нехтетѣ си.

Тежко на този калпак със тази глава.

Тежко на този господар' когото слугата учи.

Тежко на тѫпи тѫпани, че без тѣх по зло.

Тежко на стар юнак що не слуша по стари-я.

Тежко на сокол-а без крила и юнаку без вино.

Тежко на сѣкѫдѣ на свой-а без своего.

Тежко на умни-я между будалитѣ.

Тежко на челѣк да спечели сирмия, дор му не прѣвали от нѣйдѣ.

Тежко на юнак-а, ако го юловѭт с' два кривак-а.

Тежко оному кой разум нѣма.

Тежко, та жешко.

Тежко ти и горко ти, ако те желѭт.

Тежко ти на булгур-я.

Тежко тому до смърт кого в' зло допржт.

Тежко тому кого бинжт.

Тежко тому кого воднжт, а по тежко кого носнжт.

Тежко тому кого желнжт.—Тежко тому когото окайват.

Тежко тому който нѣма хлѣб и замръкне.

Тежко тому кой са от плен враща.

Тежко тому кой с' чужд ум иде.

Тежко тому кой ум нѣма.

Тежко тому който ходи за чуждица.

Тежок му е кантар-о (Щип).

Тежок товар носи (Щип).

Тежък бжди да ти кажнжт голѣмец. — Или: Тежък бжди, мома да ти кажнжт.

Тежък е чужди-я хлѣб.

Тейко на майка, майка на тейка, останж майка без дѣца.

Тейко на майка, майка на тейка, додѣ влъхвата офейка.

Тек теком върви (Ах. Чел).

Текжт лиги по паспал'.

Текжт му лигитѣ.

Теле и говедо, сé е волско чедо.

Теле му родил и бик-ът. — Разбогатѣл.

Телето си е пак теле.

Телчар' и говедар' сé едно е.

Тентено, моме, Тентено, напрела ли си вретено? — Напредох, байно, напредох, и на дюкян го занесох; кисело беше винцето, весело беше сърцето.

Тепърва сура ше сѣ просо (Мал. Търн.).

Тепърва баба на дърва.

Терат го на бѣсило (Щип).

Терат тръне да върше (Щип).

Терзията незакърпен ходи. — Или: Терзията себе си не кърпи.—Или: Терзията с' незакърпени терлъци ходи.

Терзията се прѣселва; неговата игла е на главата му.

Терекелия като рамазанлия турчин.

Тече ли ти — тичай и ти.

Тече пот като дъж'.

Течете, умни, да едете на луди-я от стоката.

Течи, Петко, с' плоската.

Ти бжди здрав. — Вж: Глава да ти е здрава.

Ти видѣ ли го? — Не. — И аз тъй.

Ти, глава, си направила и ти трѣбва да му мислиш.

Ти го онодяш, то си трън вади, или **то прѣстжпва. — Ти го онодяш, то пасе** (Ах Чел.).

Ти го кръщаваш, то пърди. — Ти го кръщаваш, то пръде (Щип).

Ти го караш по чаир-я, то бѣга по баир-я.

Ти го караш във пжт-я, то върви в' трънето.

Ти го караш у рай, оно иде у варай (Пирот).

Ти го милваш, то та рита.

Ти го плюеш по лицето, пак на него са прави че му капи роса от небето (Дем. Хис.).

Ти го подстригваш, то поритва.

Ти го теглиш по овата, то са тегли по главата.

Ти го учиш, он муи бере (Щип).

Ти да вревиш (говориш) кога пръдне магаре.

Ти да говориш от сжбота на сжбота.

Ти да ми теглиш грех-ът.

Ти да си здрав. — Или: **Ти да си жив и здрав.**

Ти да чакаш, че в' сжбота да приказваш. — На дѣте кога иска да расправя нѣщо.

Ти дадни, пък аз да хапнж.

Ти дай, Боже, та поможе, прати я нѣкой Смаранда, я нѣкой Малтица, или коя да е кокошчица.

Ти додѣ са наканиш, хората си свършат работата.

Ти дѣто го не проумѣваш, то го казват от гайда клечка.

Ти дѣто сега ще пикаш, другитѣ (хората) там сж срали.

Ти защо ми си, кога не ми си.

Ти загради твойто лозе, за хорскитѣ не бери грижа.

Ти злѣ клечѝ, та пръднѝ, че хората криви.

Ти знаеш, Господи, и бакалин-а, и фурнаджията; земи от едногото, дай на други-я.

Ти когат' раждаше, аз си правях опинци.

Ти като си юлджи-я, аз като съм ханджи-я, сè ще додеш на мо-я.

Ти когато отхождаше, аз се връщах.

Ти куче бил ли си?

Ти ли зе на наша Рада гирдан-я? — питал єдин българин єдного єничарина, като го изварил в' гората.

Ти ли съм аз, или аз съм ти.
Ти ли си тука деспотак-а?
Ти ли ще ми сѫдиш (мени)?
Ти майка, я баща (Соф).
Ти мене дай, а на тебе Господ.
Ти мене изгори, а не аз тебе, че испи двѣ чеши.
Ти мене разсмѣй, а тебе Господ да размѣши като умрѣл кон.
Ти мене веднъж и аз тебе веднъж.
Ти мене обръснѫ, а тебе Господ.
Ти мене прѣпълнено, аз тебе притъпкано.
Ти мене зѫби побѣли, а тебе Господ очи да побѣли.
Ти ми зимаш и главата, ама да видим Господ дава ли.
Ти много знаеш, за туй много ще ти теги главата.
Ти му викаш косено, той ти казва стрижено. — Ти му кажеш косено, оно — стрижено (Пирот). — Ти му кажуаш стрижено е, а он ти вика косено е (Щип). — Ти ку думаш стрижено е, па той не, косено е (Дубница).
Ти му думаш, а он на гѫз-а си.
Ти му думаш, то та гледа като пукал.
Ти му казваш Ангеле, а он (вълкът) — агне ле (Велес).
Ти му казваш скопен съм, той та пита дѣ ти са дѣцата.
Ти му купи кравай, че ако не раче, изеж го самси.
Ти му свириш чепница, той играе на хоро.
Ти мълчи, аз да мълчѫ, бизим Иван нѣма го.
Ти научи да искаш и аз да ти не давам.
Ти незнаеш още от дѣ пикай кокошка.
Ти не си му ял попарата.
Ти не си му сърбал чорбата.
Ти не си каджр на туй магаре товар да туриш.
Ти не си останѫл с' десет сирачета на мегдан.
Ти не си станѫл още да кихнеш на сватба. — Или: Ти още на сватба да кихнеш не си станѫл.
Ти от вчера станѫ дявол, чакай, де.
Ти отбираш от Света Гора, колкото аз от Свети Трайча.
Ти палиш, Света Петке, ти гасиш.
Ти работи́, аз ша ти помагам, рѣкъл Господ.
Ти се смѣеш, а мен сърце купнѣе.
Ти си жива разкрива.
Ти си много гадлив.

Ти си нѐначоплена пита.
Ти си светена вода на пита, теб та сѣкой не пипа.
Ти си сторѝ почет-ът, та умрѝ, а че не дирѝ.
Ти си самодивник (Лом).
Ти си станжл с' гжз-а си на горѣ.
Ти си са огалатил нѣщо.
Ти си чумав в' главата.
Ти си млого галатна в' устата.
Ти скжпо ще заплатиш за това.
Ти стой както трѣбва, че нека ти думат каквото не трѣбва.
Ти със Господа си приказвал.
Ти със свѣт-а ли си?
Ти със свѣс-а ли си?
Ти с' чужди зжби хлѣб едеш.
Ти челяк станѝ, тжпан-а е на таван-а (Тур.).
Ти челѣк нѣма да станеш, търси си късмет-я.
Ти ще свириш; който дал паритѣ засвирква.
Ти ще си биеш главата с' твойтѣ камъни.
Ти ще търсиш пак кьоравото шаранче.
Ти убав, я убав, довечера шо ке ядем (Мак.).
Тивикеллии-тѣ на боклук-а мржт.
Тикай колата.
Тиква с' лой.—Тъй отговарят на въпрос-ът **кой?** и значи **ти.**
Тиква с' лой, пълна с' гной.
Тикви — на кори, барбой — на глави (Сопот).
Тиква и тояга сж станжли (Ах. Чел.).
Тиквата му е зелена (Щип).
Тиквена сладос'.
Тиквеник, — жена. — Тъй отговорил в' просъница нѣкой мжж на жена си, като си дошъл от Влашко, а прѣз нощ'та го будяла да го пита, като знай Влашки какво що каже: прѣскочещи, разпорещи и пак закърпещи.
Тича като бѣсен.
Тича като орел на мърша.
Тича като на прѣстрѣл.
Тича с' лопата на пожар' (Сливен).
Тичай момче със плоската; кяр до колѣно.
Тих като куковица.

Тихата вода брѣг рони (ломи).
Тихата вода носи кладитѣ (Мал. Тър.).
Тихата вода по дълбоко копае.
Тия го не щѫт в' село, той пита за попувата кѫща (А. Ч.).
Тия думи не сѫ царски думи.
Тия сѫ гащи и дупе (Ах. Чел.).
Тлъста кокошка добро яйце не сниса.
То било прѣди адама.
То било когато вълк-а бил куче.
То беше — беше.
То бѣ зелена и феряса.
То го блазни него.
То да си джавка, а керванът да си върви.
То е грѣхом (Ах. Чел.).
То е като памучен чорап, — разтяга са.
То е мило за драго.
То е на енкас (Ах. Чел).
То е смин и босиляк.
То ми е девета грижа.
То ми е зѫбна болес'.
То ми е мене вѣрицата.
То ми е кост в' гърло.
То му е врождено като на капината тръне.
Тó на мене, друго на тебе.
То не е токо тъй.
То не е за твойтѣ уста лъжица.
То не е твоя работа.
То си има крушка опашка.
То си му е адетец.
То сѫ ваш'тѣ добри рѣчи.
То сѫ неговитѣ добри уста.
То ще дойде видов ден.
Тó ще му омие очитѣ.
То ще му прѣсѣдне.
То ще ти дó голѣм ден' малка пита.
Това баба знае, това си и бае.

Това е белата в' торбата. — Един циганин прѣскочил в' една градина да краде лук. Наскубал малко и го турил в' торбата си и посегнѫл да скубе пак; но сварва го стопанин-ът и го попитва: Що щеш тука? — **Фърли ме вѣ-**

тър-ът. — Що се държиш у лука? — Да ме не фърли пак. — А що ще тоз лук в' торбата? — Това е белата в' торбата, рѣкъл той.

Това е капка в' морето.

Това е нѣщо, па дошло нѣщо та го изѣло и станѫло нищо. — Тъй тълкувал разумний Радослав, като го питали за сърп-ът.

Това е риба, не е месо. — Тъй рѣкъл вълк-ът, когато се бил зарѣкъл да не еде месо и намѣрил прасе в' един трап и го изял.

Това е страшно — без брашно.

Това за това.

Това и Бог знае.

Това което казва един, хиляда го чуват.

Това купих, това продавам.

Това ли ща ма заболи.

Това ми е смърт. — Много ми е противно.

Това му кучка отнела.

Това не е беглик, я.

Това не е върбова сѣнка, я.

Това не е Ланджова бахча (Панагюрска). — Кога иска нѣкой много да еде.

Това не е рибе месо, я.

Това не е помен тук, я.

Това не е циганска вулия.

Това са вика майстория, кога хайдутин от хайдутин открадне гащитѣ.

Това си е гола лѫжа.

Това ти са само каже.

Това ще му излѣзе кисело.

Това ще му доде кисело въз нос-а.

Тованканька, га че му е порезник под мишцитѣ (Казанлѫк).

Товарницата е със два края.

Тогава когато изедете пет шиник-а сол. — Тъй отговарят нѣкои бащи на синоветѣ си, като ги питат: кога ще ги оженѭт.

Тогава пести, когато и 'лѣб нѣма.

Тогава продавали бивол за пара.

Тогаз бѣше спане свинско.

Тогаз дѣто мряха, тогаз ги ровяха.
Тогаз му е нему сеир-я (джумбуш-а).
Тогаз ти на хлѣб-а викаше пáпуци.
Тодор и Мара, двама на камара.
Тодоре бре, понакрачи булката зарад крачола.
Тодоре (вм. Охлюве), по горѣ искарай ми голѣмитѣ си рогове (Павелско).
Тодоре, Тодоре, булки са продават. — Колко ли, колко ли, колко ли ги дават. — Три за грош, три за грош, булки са продават. — От пѣсен.
Тодоре, Тодоре, дѣ си пасъл волове? — По дълбоки долове.
Тоз дувар хортува ли, тъй и той.
Тоз канон са исчете.
Този дувар мой, онзи дувар мой, додѣ са заврѣ под нѣкой, — казват на пиенитѣ.
Този гжз на ли е у вас, дѣто идете ще обсерете.
Този свѣт е сълба; — едни са качат, други слизат.
Той ако е луд, ти що щеш от него.
Той бѣга, а сé си бие тжпан-а.
Той бѣга, — аз мълча, попипа ма — не мърдам; че като са прѣмърда, тогаз да видиш как са гълчи.
Той върви дѣто го сварата свари.
Той е бейхутин (глупав) човѣк (Ах. Че .).
Той е беневоа, т. е. глупав човѣк (Ах. Чел).
Той го не откраднжл, ама го зел да го не видѣжт.
Той девети у плуг-ът.
Той е дин-иман станжл (Ах. Чел.).
Той е крив, че е жив.
Той е муха челѣк (Ах. Чел.).
Той е напжтничав челѣл (Ах. Чел.).
Той е неподрѣзована пчела (Ах. Чел.).
Той е на баща си син.
Той е от стара майка дѣте (Ах. Чел.).
Той е отъ зимни-я (Земън), не е от Подаево.
Той е проста душица (Ах. Чел.).
Той е прав като пръст.
Той е пълен с' дяволи (Ах. Чел.).
Той е разплети-калец.
Той е се пукнжтина, т. е. тайна не държи.

Той е с' плитко сърце.
Той е топли-кълка, — т. е. сѣди си дома.
Той е ял барут с' шепа.
Той заржчал да го закопаніжт под бъчевата.
Той залива вода под сламата.
Той знае дѣ зимуват рацитѣ.
Той знае каква жилка да прѣрѣже.
Той знае от дѣ са опасва.
Той ѝ подмазал колата.
Той има пилещу сърце (Ах. Чел.).
Той казва че не еде чесън, но ако му са падне, не остава и шлупината му.
Той коли кучето, т. е. заповѣдва, има най голѣмо влияние. — Види се да е останжло от нѣкой стар обичай.
Той коли, той бѣси.
Той минжл прѣз сито и прѣз рѣшето.
Той може да бие тоягата с' кръст-а си.
Той може да мисли колкото от едната дупка на нос-а си до другата.
Той може да пие, но да видим кой ще му даде.
Той му е трън в' окото.
Той му се чини че така се ловіжт зайци.
Той на кон', — не е пѣш, т. е. добрѣ му е.
Той не е на шарената овца шилето (че да му давате по много).
Той не лъже, а право не казва.
Той не пипа стопански, а душмански.
Той не стжпва на гнила дъска.
Той не струва ни калпак-я си.
Той не сѣди на едно клонче.
Той не ходи за чужди очи.
Той носи агупцу сърце (Ах. Чел.). — Агупец: циганин.
Той от морето честит излѣзе и са удави в' рѣкицата.
Той още млѣко бозае.
Той още на лопош пикае.
Той още на лопош пикае и му се чини че гърми.
Той още на щир пикае, та му дрънка.
Той още не знае от дѣ пикае кокошка.
Той пали, той гаси (жари). — Той е чорбаджията, той има власт.

Той подмаза вече.

Той помни кога е от майка си бозал. — Говори което не знае.

Той прѣкла (Габрово).

Той пука, дребува (Ах. Чел.).

Той раздрал котката, по сем сега ако ще раздра и гѫз-ът си.

Той са враща като куче на бълвоча си.

Той са на огън-я ненагрѣял.

Той са на пара не побира.

Той са родил у чрън вторник (Лом).

Той се́ да си пъхне нос-а (гагата).

Той се́ кара да му не мѣсѭт хлѣб-а с' вода.

Той се озърта като изтърван заец.

Той се пазари не той да печали.

Той сега клеца кучката.

Той си е рохнѫл (Ах. Чел.).

Той си откланял.

Той спи и намира софрата сложена.

Той струва толкоз за колкото са продаде.

Той с' Господийова душица (Ах. Чел.).

Той сюрюджийски кон' от които деветтѣ с' една душа ходѭт.

Той тегли от главата си, не му са други криви.

Той трѣба вред с' нос да забоде.

Той турско ухо, т. е. шпионин.

Той търговец, търга бѫзито.

Той търси на издъхнѫл кон' да му сneме петалата.

Той чака помощ от фърковатитѣ гадани.

Той ще управи о гърба си кривитѣ дърва на Балкана.

Той еде, че гато снощи не е вечерял.

Той ял на бащиното си кръщене каша.

Тока, тока, на жива стока.

Токо вѣрата си да не изгуби.

Токо в' черно да са не завиѭ.

Токо да е здрав.

Токо да е дума, ако би ще от хума.

Токо да е мѫж, — като лайно в' дъж'.

Токо да ме не напада измама.

Токо да ми е жив тате.

Токо да ми е прикаска.
Токо да ми е у кратуна опаш.
Токо да не ходѭ кѫдѣто ходи парата.
Токо да не ходѭ по крака, по рѫцѣ.
Токо да не горѭ, като котел на огън'.
Токо да не осъмнѫ като сърп.
Токо да не са сгърчѭ като пъртена жица (като вѫже в' торба).
Токо да не горѭт коситѣ ми като тоз огън'.
Токо да не чуѭ пусти глас.
Токо да са не кланям, дѣто турци са кланят.
Токо да са земята под мене не просѣдне.
Токо да са над мене небето не сломи.
Токо да са не заскитам не мил, не драг.
Токо дѣцата си печени да не изѣм.
Токо кѫщата си жив да не види.
Токо леко душа да дам.
Токо ми Божия прѣстол.
Токо ми Димитровден' и Гергьовден'.
Токо ми кривда Божия.
Токо ми леко да умрѫ.
Токо ми литургията.
Токо ми лице прѣд хорото не почернѣло.
Токо ми лѣвата не помогла на десната.
Токо ми майка Божия.
Токо ми майчината храна.
Токо ми на пѫт-я който мислѭ.
Токо ми не почернѣе лицето.
Токо ми правда божия да помага.
Токо ми са диря неодирило.
Токо ми са пѫт незатрило.
Токо ми са кръсна свѣщ неугасило.
Токо ми са кѫщата неископала.
Токо ми са език ненавезал.
Токо ми са тѣлото неразлѣло като пѣна морска.
Токо ми са тѫга на сърце не свила.
Токо ми са уста наопаки не обърнѫли.
Токо ми са душа не прѣла с' него (като помѣнуват умрѣл).
Токо ми са червата незасукали.
Токо ми свичко черна щета непотръгнѫла.

Токо ми свѣт-а и вѣк-а.
Токо ми свяна мѫка и работа.
Токо ми свѣта недѣла ядове не донела.
Токо ми силата Божия.
Токо ми страшното сѫдовище.
Токо ми Светого Ивана Кръстител'.
Токо ми този огън'.
Токо ми този (честни) кръст.
Токо ми тази мученица (при пиение ракия).
Токо ми тази кръв Христова (при пиение вино).
Токо ми тѣзи пости що ги постиме.
Токо ми тѣло вран не искълвал.
Токо ми този храм Божи.
Токо ми тросък на огнище не изникнѫл.
Токо ми този свети кръст.
Токо ми 318 богосни отци.
Токо ми твоитѣ молитви (на калугер).
Токо ми този 'лѣп и сол'.
Токо ми този печат Христов (прѣкръстя се).
Токо ми царство небесное.
Токо ми църквата в' която служиш.
Токо ми четверо евангелие.
Токо ми що ведри и що облачи.
Токо ми що е у Бога.
Токо ми що ми си дал от твойтѣ рѫцѣ.
Токо ми тойзи глас Божи.
Токо туй ми останѫло.
Токо мъртви зной да ма не спопадне (Криворѣчна).
Токо на мене новата клетва не оставила.
Токо на християнската вѣра да не похулиш.
Токо на честни кръст не плювал.
Токо от глад да не умирам.
Токо от мене вѣтър месо да не носи.
Токо по слънце весел да ходи.
Токо са куча кръв не налокъл.
Токо си е за лудо не мѫчил.
Токо си му чогол.
Токо чифутска (турска) вѣра да не вървам.

Толкоз атове прѣпращяха и не ни напрашиха, та едно магаре ли?

Толкоз вражба и кражба за Колада, месо пак да нѣма.
Толкоз да ходѭ по свѣт-а, че колкото едно теле да са не научѭ да поревѫ.
Толкоз е тя.
Толкоз косурец в' царската дъшеря има.
Толкоз лайна имахми, сега дойде и лайнушко.
Толкоз ми е злосторник и напакостил.
Толкоз ми чини.
Толкоз ми яд и зла чест.
Толкоз риба за пара.
Толкоз си е твой. — Казва се кога падне нѣкой.
Толкоз яд за цѣл свѣт.
Тому грах, оному боб, а на себе си празен джоб.
Тому кѫс, оному кѫс, а на тебе гол гѫз (пръст).
Томуз хатѫр, ономуз хатър, на тебе си кахѫр.
Топ пукнѫ — байрам-а прѣминѫ.
Топли пепел-а.
Топлитѣ извори ги благословила Света Богородица.
Топло вино ('лѣб) бий жена.
Топло ли е гърнето, топли сѫ достоветѣ.
Тополата е висока, ама свракитѣ серѫт по нея.
Топръва Мара ке отвара (Щип).
Торба отишъл, торба си дошъл, — т. е. глупав.
Точѝ, Ангелия, пий каба-делия.
Точи зѫби за печени прасета. — Ще му се да стане чорбаджия.
Точи кръв на памук.
Тоягата дѣто е тънка, там се троши.
Тоягата е благословена.
Тоягата е боже дръвце.
Тоягата е от рай излѣзла.
Тоягата има два края.
Трае като нѣмтур (Щип).
Траже под вол-о теле (Щип).
Тражил, та нашъл.
Трай, брашно, трай.
Трай душо, чернѣй кожо.
Трай душо, търпи кутро, в' Петък си благо ял.
Трай, ко́ньо, за (до) зелена трѣва.
Трай, ко́ньо, скоро пролѣт иде, или скоро е Гергьовден'.

Трай, магарице, Марта настига.
Трай, магарче, дори трѣва нарасне.
Трай, че нѣма край.
Трампосва врана за гарга.
Трам-баба, лум-баба, — за биене на тѫпан.
Трачи-лъж е, т. е. бащата на лъжата.
Трезни-я са не валя в' кал'та, а пиени-я.
Трезен го мисли, пиян го дума.
Трепере като гол (дърт) циганин.
Трепере като циганин прѣд хараччия.
Трепере като че го е възнѫло.
Трепере като лист.
Трепере му рѫката като на чифутин. — Скѫперник е.
Трепере му сърцето като на пиле перцето, или като на голо пиле дупето.
Трепере му сърцето като на мършав заяк.
Трепере му сърцето като на манга дървцето.
Трети пѫт', баба, право ще (си) каже.
Тресайка е (Щип). — Скъперник е.
Трѣшчен е (Щип). — Въртоглав е.
Три буна за двѣ вретена (Серес).
Три години, три бели, сега таз четвъртата, — рекъл един цигънин.
Три годишна трѣска.
Три годишна трѣска да го 'ване (Щип).
Три годишни зайчи лайна го проводила да ѝ търси за цѣр.
Три дни останѫ, булка да станѫ.
Три дни, два дни, на ли сми гладни.
Три дни да му сѫ много (клетва).
Три дни длъг. (Щип).
Три дни работѝ за два дни живот.
Три дни сѫ доста и за най мили-я гост-а.
Три добрини тежко да събереш.
Три за грош и една придавка (Соф.).
Три попове, един дѣдо.
Три пръста в' кръста.
Три пѣѭт, двѣ играѭт.
Три хайдути, девет капитани.
Три циганки, цѣло хоро.

Триж го поглъща.

Триж го рѣзах, сé по кѫсо.

Трие ми сол на главата

Трие ми лук по нос-ът.

Трие му рѣпон на зѫбитѣ.

Трийси и девет дена в' мед врѣла, за туй сладка; още един ден' да е поврѣла, за нея би свѣт-а измрѣл.

Ттрила баба лен, да са мине ден'.

Трима братя с' един калпак. — Троица браня со едно рало гащи (Скопска).

Трима едного не чакат. — Трима троичка не чакат.

Трима мир ме шока шум (арнаутска). — Юнак добър с' много другари.

Трима, тримина, три мина, колко мина бяха.

Триста без Христа не струват нищо.

Триста вучи да го едѫт (Щип).

Триста гарвани един ги камък разпръсва.

Триста лакардии за пара (Щип).

Триста лѣка да го не излѣкуват.

Триста мечки под една фойна.

Триш по пет — петнайси и двѣ седемнайси, колко стават?

Тропнѫ Трена на вретено, пръднѫ Мара на хамбар-а.

Тропнѫла е Зивра с' месевки.

Труд печели.

Труд-а му е кяр, а калевритѣ дар.

Труди са, мѫчи са и Бог ще ти помогне.

Труд-ът е на човѣка здравие и живот.

Труд-ът над всичко надвива, или всичко пробива.

Трупат са като орли на мърша.

Труп-ът му вѫтрѣ, главата му вън. — На гоздейт.

Трънлива круша — зъл пърт.

Тръпница да го срѣтне, да не го измине (Щип).

Тръгнѫл по крив пѫт' (Щип).

Тръгнѫл като без оно на годеж. — Не си приготвил каквото му трѣбва.

Тръгнѫли сѫ старци, с' кола за зайци; ходили сѫ два дни — дошле сѫ гладни.

Тръгнѫло му магарето низ бърдо. — Назад му върви.

Трън му код опашката (Щип).

Трънк чаша, трънк пара (Щип).
Трън, трън кръвчица, пусни́, дѣдо, масчица (Щип).
Трън и бодил са боде.
Трън му на устата и ейца във ржката.
Тръндафел-а прави и тръндафел и тръне.
Тръндафел без тръне и либе без пречка не бива.
Трънка праскови ражда ли?
Тръне коси, бодли гласи.
Тръпки ма побиват.
Тръпни му кожата.
Тръснжл му вълната. — Бил го.
Тръч коза на планина; — Марта жена и аз жена.
Трѣбва всичко да са не разбира.
Трѣбва да му са чете молитва.
Трѣва да пасе, та да се 'ране (Щип).
Трѣва на която са смѣеш на портате ти изниква.
Трѣва сланена, не е веч' зелена.
Трѣвата рѣкла: не ма е от пасенето, ами от искореняването.
Трѣска да го трѣсне, като Бранмарска врекіа (Щип)
Трѣската казвала, че когото хваняла веднжж, девет години го познавала, ако да не сж борчлиитѣ да нж бъркат.
Трѣснжло те, да те трѣсне (Соф.).
Трѣската е от млада булка по белалия, иска да я икрамосваш.
Трѣската от тежката болес' по се (не) търпи.
Ту го види, ту го чуй.
Ту ти дѣдо кросното, ту ти бабо совалката.
Ту на клинец, ту на плоча бие.
Тужице, туго, утрѣ на друго (Соф).
Тузи (тази) не е болка за умиране (Дем. Хис.).
Туй брашно та бие, жена, тебе.
Туй вето — друго, ново.
Туй го имах аз в' ржцѣтѣ си (че го испуснжх).
Туй го прави Марта, Господ я има хабер, я нѣма.
Туй е много персенчиесто.
Туй е тя новата.
Туй коте — тиквениче, не е мартениче.
Туй ми било на касмет-я.
Туй на други поп вангеле.

Тугята кокошка голѣми іайца носи (Щип).

Туй не е от беглик-я.

Туй не е попара.

Туй от ноето са умни-я засрамя, с' него са луди-я прѣвъзнася.

Туй хоро витото, довечера битото.

Туй шу-шу-шу издаде Габрово.

Туй ще ми го харижеш, туй ще ми го дадеш, а туй ще ти го земѫ. — Тъй рѣкъл нѣкой арнаутин.

Туй ще му и кучка завлѣче.

Туй ще му отрие и гурелитѣ. — Туй ще му омие и очитѣ.

Туй що ми кажеш тъй да ми бѫде; туй що ти желиш, то да ти бѫде.

Тук е леглото на морнитѣ псета.

Тук на свѣт-а и рай-а, и пакъл-а.

Тук тамѣ, че нийдѣ.

Тука баба, тука трап.

Тука баща ти, тука аз; дѣ за други мѣсто — рекла жена на дѣтето си, като приговаряло че баща му ще земе двѣ жени; а когато рѣкло друг пѫт че майка му ще земе два мѫжа, тя казала: ей от тука мѣсто и от тука друго.

Тука бивол неможе, магаре ли ще поможе.

Тука е Божи Гроб и Света Гора.

Тука ли си, Еньо? — Питаш ли ма защо съм дошла. — Говори се на Еньов ден' за магиитѣ.

Тука ма хич не бива, или Тук съм най скъсан.

Тука плачат, тамѣ скачат.

Тука пѣѭт, там са смѣѭт, тамѣ пърдѭт.

Тумба-лумба два дни, а до вѣк-а гладни. — Или: Тумба-лумба за три дни, уф та леле до вѣк-а. — Или: Тумба-лумба за три дни, ох-леле, за се́ дни (Дебър).

Тумба-лумба шикалка, нѣма сватба никаква.

Тупа-лупа, дъще, сгледницитѣ в' кѫщи.

Тупа-лупа, дъще, една оста в' бърдо.

Тупан кога·пра' ке фане, он тогай кукя ке свърте (Щип).

Тупан-ът е голѣм, ама е празън (Пирот).

Тупани и зурли да му се събират (Щип).

Тупни го да му присѣдне.

Тупни го да си опули очитѣ.

Тупни му самар-ят и го пусти да брули круши. — Испжди го.

Турбалник, — циганин.

Тури́ луди-я на високо, да маха с' крака.

Тури́ си очилата, или: Тури си зъркелитѣ.

Тури тѣзи, извади онѣзи.

Тури тука, гуди там. Или: Тури тука, за да туриш там.

Турил е памет в' главата.

Турил ли си нѣщо че търсиш?

Турил му черно камъче в' краката.

Турил нѣкому си бълха в' ухото.

Турил нѣкому си червей в' главата.

Турил си главата в' торбата.

Турил ти го Роло от Нѣгован и Бацко от Цръклевци.

Турила шарлаганджи'ят със чизмитѣ. — Тъй казват кога е наляно много масло в' чорбата

Турили му чавче по голжба.

Туриха му гемче.

Турни брашно, прави пита.

Турни ѭ в' боѭта и ѭ носи като своя.

Турска сила, българска неволя.

Турски не знам и стовнитѣ[1] не дам.

Турски ясак ден и до пладнѣ държи.

Турци го нещжт и ний го не саками (Соф).

Турцитѣ за 500 години научиха да изѣджт на камилата пълджма, а Българитѣ за пет години ще погълнжт камилата с' самар-я.

Турцитѣ кажѭт: тархана е, а Българитѣ: кубус и сланина.

Турцитѣ с' кола зайци ловѭт. — Турчин-о със кола зайци лове (Щип).

Турцитѣ с' сила, гърцитѣ с' книга, докарали сж ни до този хал.

Турцитѣ сж куча вера.

Турчин видиш ли, пари иска; други видиш ли—и той пари.

Турчин вѣра има ли? — Или: Турчин вѣра нѣма.

Турчин и аджемин едно лайно раздвоено.

---

[1]) Тук не ще е 'стовна', но нѣщо друго за което не знаѭ.

Турчин и калугер сѫ двама върли оберници, — един с' сила, други със молитва.

Турчин и куче сé едно е.

Турчин като не намѣри кокошка и сврака ядва.

Турчин като забогатѣе жена зима, а българин — кѫща прави.

Турчин не ядва баница, ако българин не ѣде лаянца.

Турчин приятел' не дѣй има.

Турчин просо купува, каджна му хортува: що ти'й аго това просо, малко ли си нѣмами, пълно гърне до гърло, нѣма вжтрѣ ни зърно.

Турчин с' сила, поп с' молитва, за нас нищо не останѫ.

Турчино, кукурчино, не дѣй ходи у дома че имами лош пѣтел.

Турчину дослук-а на колѣното му.

Турчину са непоказвай, гърку са неподмазвай.

Турчин-ът гледа три работи: гърбът си, гърлото си и кеф-ът си.

Туря, ама го не оттуря.

Туря вълк-а за вѣрен, лисицата за послушка.

Туря масло на огън-я.

Туря рашето на лицето си да го не е срам.

Туря са на голѣмата клечка.

Туря чуждо просо в' наш'та пченица.

Турям та и та изваждам.

Тъз пустата, черната, прѣднята, тя ма еде и ще ма изеде. — Тъй думала една жена на комшия си, който отивал на Добруджа, да каже на мжжа ѝ да си доде, че неможала да му пасе свинетѣ, а най вече черната свиня, която била напрѣд.

Тъз стѣна знай ли нѣщо, тъй и аз.

Тъй го искам, то не става, а каквото Господ дава.

Тъй го орисали орисницитѣ.

Тъй да е пистил, отколѣ да е станжл хаджия.

Тъй да ма турска сабя не порази.

Тъй да ма чужди ржцѣ непрѣвъртат.

Тъй да ми Господ дѣцата опази.

Тъй да ми е приета молитвата към Господа.

Тъй да не ходи на кръс' и ржцѣ.

Тъй знае дѣдо Бае, тъй плаши дѣцата.

Тъй зли порок ме не гонил.
Тъй ма живина не гризла.
Тъй ма пушка не убила.
Тъй ме Бог от люцка напаст уклонил.
Тъй ме жив огън' несъжегъл (изгорил).
Тъй ме напрѣд с' крака не носили. — Или: Тъй ме чужди крака не носили.
Тъй ме не клело мало и голѣмо.
Тъй ми се земята нерадовала.
Тъй му било писано. — Или: Тъй му било писано на небето. Или: Тъй му било писано на главата.
Тъй му било писано и орисано.
Тъй мъханит по гора не скачал.
Тъй не ходи за чужди очи.
Тъй от гладна смърт да не умре.
Тъй пепел-а да не свѣти вмѣсто сѣмето.
Тъй са магарешка глава не носи.
Тъй са мами куче въз баир.
Тъй съм го купил, тъй го продавам.
Тъка щеш, ако си прела.
Тъкмо едно куче не викат Караман.
Тъкмо Св. Недѣля ядове ми донѣла.
Тълчи му пепер на главата.
Тъмбора свириш, прокопсия искаш.
Тъмната нощ шахатин нѣма.
Тъмницата е далека; затвори си очитѣ да ѭ намѣриш.
Тъмницата е за луди (за хората) направена.
Тъмницата не е обична кѫща.
Тъмно като в' рог.
Тъмно в' рог; барам, барам — нѣма слог.
Тънка като баба (Кюст.).
Тънка като топола.
Тънка Стана — гюл фидана; шъта, ходи като меца.
Тънка, тънка като каца.
Тънка, тънка, че на вънка.
Тънка Яно, дѣ пръчката.
Тънката моме, Тънката, не карай гѫска на блато, (че е блато богато).
Тънки ребра, дълги ржцѣ.
Тънко копси кокона — булгар диплофаги.

Тънко копси тънкофай, ама чобан (булгар) диплофай.

Тънко преде прѣд нея, т. е. срамува се прѣд нея.

Тънок като свиня (Щип).

Тънок като пръст.

Тънък като върлина.

Тъпче като пуяк.

Тъпче са, та не казва.

Тъпче са като вол (Ах. Чел.). — Много еде.

Тъпчѝ ми по гроб-а, не ми бутай салт джоб-а.

Търбух нѣма прозорци.

Търбух нѣма уши

Търбух шега не знае.

Търбух-ът му като тѫпан.

Търговец който са не смѣта, скоро слуга става.

Търговец; — търга бѫзе.

Търговията очи иска.

Търколила са тенджерата, че си намѣрила капак-а. — Търколило са гърнето, та си нашло хлупакта (Ах. Чел.). **— Търколило се тенджерето, нашло си капак-о** (Щип).

Търлеж скаче, та плаче; жени ме, мамо, жени ме (Соф). — Кога разиграват таралеж.

Търпи, бабо, за хубос'.

Търпи, душо, дó ще Великден, или **до Великден.**

Търпи, душо, за Бога (Бога ради).

Търпи, душо, да са спасеш.

Търпи, душо, черней кожо. — Търпи душо, трай кожо (Лом).

Търпи злото да не доде по лошето.

Търпѝ и кърпѝ. — Или: **Търпеж — кърпеж.**

Търпи като бивол.

Търпи ли ми търпилото.

Търпи, млада невѣста, мѫж е туй. — Или: **Търпи, — млада невѣста си** (Панаг.).

Търпѝ на циганин-а, че и на ботуша му ли?

Търпѝ на агата, та и на лайното му ли?

Търпѝ старче, магарче.

Търпѝ, трай, че нѣма край.

Търпило има, давило нѣма (Пирот. и Панаг.).

Търпѣлив слуга ползува са от господар-я си.

Търпѣнието прѣобърта черничевото дърво на коприна.

Търпѣвам, стига да станѫ юнак като тебе.

Търпѣл си в' майка си девет мѣсеца, сега не можеш ли да потърпиш три часа.

Търсата му таквази.

Търси баба гнили круши.

Търси бусамач-о.

Търси белата си. — Търси белата си с' свѣщ.

Търси бълхи в' чужди рѫцѣ.

Търси врана за отбрана.

Търси вълна по ейцето.

Търси вълна под език-а на бълхата.

Търси го като прилѣп кандило.

Търси го като игла в' плѣва.

Търси го със свѣщ.

Търси грозде на трън.

Търси да вади на кал-ът очитѣ.

Търси игла в' плѣва. — Търси игла в' плѣвник-а. — Търси игла в' сламеницата.

Търси кирия на сух пѫт.

Търси кой гьол е по дълбок.

Търси кьоравото (шаранче).

Търси на дъното баща си. — Казва се на който рови в' паницата кога еде.

Търси на трън кравай.

Търси огън' на ланско огнище. — Или: Търси огън' на пусто (старо) огнище.

Търси си бой-ът със свѣщ.

Търси си яката от него.

Търсѝ у циганина (циганката) кисело млѣко.

Търси хлѣб прѣди погачата.

Търси щърк да му вади зъмчета.

Търси юнето под бика.

Търсил клинец-ът — загубил плочата; търсил плочата — загубил магарето; търсил магарето — загубил себе си.

Търсила Мара колан-я, че си засрала гердан-я.

Търсила си го, намѣрила си го.

Търсих рѫжен-а, не го намѣрих. — На пещника (огнището) търси ли? — Не ми доде на ум.

Търтѝ дупе на орѣх, ѣдка да каже.

Търтил са е нѣйдѣ нѣкой вълк.

Търтих го на пясък-а.

Търчи, Боже, та слушай. — Кога лош човѣк хвали нѣкого.

Тъща зетю масло вари, додѣ му зло в' кѫщи увари.

Тъща ти умрѣла — казват кога доде нѣкой в' кѫщи и завари хазяитѣ на трапеза в' крайт на еденето. Казват и: **Умрѣла майка ти,** или **баба ти.**

Тѣ го не щѫт в' селото, той иска у попови да кондиса. — Тѣ го не пущат в' селото, той пита дѣ е поповата кѫща.

Тѣ двамата като два вълка.

Тѣ искат и кучето да е сито и питата да е цѣла.

Тѣ казали на котката, а тя на опашката си.

Тѣ сѫ въшкави приятели.

Тѣ сѫ глава и възглаве.

Тѣ сѫ като бѫдни вечер и Божик. — Тѣсни приятели.

Тѣ сѫ като дупе и гащи.

Тѣ сѫ некят и месо.

Тѣ сѫ (като) разрѣзана ябълка.

Тѣ сѫ празни, дѣт' ги блазни.

Тѣзи бабини гатанки и дѣдови прикаски.

Тя е на край-а, отрѣжи ѭ. — Казва се на тогоз който се оплаче че го боляло глава.

Тя не рѣче ни тебе куку, ни томува куку, а мен рѣче куку, че имам триста у пазухата.

Тянка, Тянка, има ли за мен, сѣнка. — Или: **Тянка, Тянка, ти си моя сѣнка.**

Тя са е прострѣла като нѣкоя лисица на пѫтя.

Тѫз година на вратило, до година на грабило.

Тѫзи бълха нѣма да те ухапи, ти защо ѭ убиваш.

Тѫпан без брецало (Видин).

Тѫпан прах не държи.

(Всичко **Т = 1018**)

У.

У баща си врати видѣл ли си? — Кога нѣкой не затваря врата.

У Бога са нищо недовърша.

У добър ти час.

У Евреин пий вино, не спи; у Ерменец спи, не еж; у турчин пий кафе, вино не пий; у арнаутин пий и еж, на пжт' не ходи: със гърк нищо не прави.

У кого е добра жена, не му трѣбва рай.

У кого е зла жена, не му трѣбва пжкъл.

У когото е мюхюр-я, той соломон (тур.).

У когото е питата, у него е и нож-а.

У мжж вѣра, колкото у куче вечеря.

У нас икрам, колкото по жабат-а косми.

У него е заешко сърце.

У него покжшнина колкото по тжпан-а прах.

У него сѣка пара е стегнжто вързана.

У Недини свѣщи горѭт. — Казва се кога нѣкой запали двѣ свѣщи.

У них нож-о, у них хлѣб-о, т. е. колкото щжт толков рѣжѭт и дават.

У пусти гори да иде (Лом).

У сваку манджу църн пипер (Команово).

У сиромах-а вжшки и бълхи, друго не търси.

У сиромах-а дѣца, у болерина злати кояца.

У сиромах-ът дѣца са раждат, у богати-ят — телци.

У сиромах-а иди наеж са, у болерин-а иди наспи са.

У Скопие скопен ходи, а у Призрен без гащи (Скопска).

У Совию евтению, три бози за пару, а за срането грош и пару.

У стар кръвник нѣма нов приятел.

У сѣкого свой кахжр.

У сѣкого има своя неволя.

У терзия с' врѣме закърпено не бива.

У циганин мусандра що ще.

У чужда коза по много лой.

У чужди-я нѣма своето.

У шивачката коприна да купуваш.

Увира са като конска муха под опаш.

Увира са като червив.

Уговор кжща не събаря.

Угода нѣма, управа нѣма.

Удавя са в' една лъжица вода.

Удар ударя, ржка събаря.

Ударѝ го да му са зашамати главата.

Ударѝ го да му свѣтнѫт очитѣ.

Ударѝ го да му са опулят очитѣ като на жаба в' кал-ът.

Ударѝ го с' калпак-я си; ако са не завали, ти го подвали.

Ударѝ го с' калпак; като не се заваля, то се вече загаля.

Уда́ри го та го запилѣ.

Уда́ри келепир-ят.

Ударѝ куче в' главата и поп (момата) на срѣща.

Уда̀ри кьоравото шаранче.

Ударѝ ма, земи ми го на сила, като нѣма правда.

Удари ме че да видиш. — Закана.

Уда̀ри му брадвата у камък.

Удари му ти нему краставицата, па небой се.

Уда́ри патката.

Уда́ри прѣз просото.

Удари тук на лук.

Ударил го горни-ят праг, та видѣл долни-ят.

Ударил на акантия. — Отпуснѫл му край-ът.

Ударил я дѣдо по тържичина (Кюст.).

Ударила му косата у камък. — Спрѣла му работата.

Ударили му диняна кора.

Ударили му пръст-ът. — Испѫдили го.

Ударих му на бѣли-я ат.

Удариха му клинец-ът.

Ударно говедо гладно не остава.

Ударя из него на вино като из мѣшлина.

Удри го да пукне, пусни го да пасе.

Удри (кови) желѣзото до кѫд е горѣщо.

Удри зъмята по главата

Удри, майка му стара.

Удри пиенето на голица.

Удри яйца на масло.

Удря стѣната да бѣгат мишкитѣ. — Несмислено работи.

Удряй самар-я да са сѣща кобилата.

Уж ръда, ръда, ама и опаш мърда.

Уйдисват си като подножи.

Укачили му звънец.

Уклечила са насрѣща ми.

Уклефнѫл като в' горещинитѣ.

Уклефнѫл (увиснѫл) че гато му са потънѫли гимиитѣ в' Чѳрно Море.
Улавя котката за нехтетѣ.
Улови боси-я, че му земи царвулитѣ.
Улови едногото за краката, че удри другигото по главата.
Улови́ ми товар-а, да ти платѭ бач-а (тур.).
Улови са за сурово, че ако исѫхне, барем в' рѫцѣтѣ ти.
Улови са в' капанчето.
Улови слѣпи-я, че му извади очитѣ.
Улови ще и нашата хрътка заек.
Уловил го за еката.
Уловил лисицата, изгорил си дрехата.
Уловил ли си са на хорото, ще играйш (доиграй го).
Уловил са като слѣпец у тояга.
Уловил са Никола, като слѣпец у ко́ла.
Уловил я за опашката. — Показва нещастие, несполука.
Уловила са царската дъщеря у работа, че я заболѣло пръста.
Уловили са на кавга.
Улових го добрѣ за еката.
Улучи се на капан-о, извади си гюндюлюк-о (Соф. и Щип).
Ум ако нѣма, крака нѣма ли?
Ум да дават — много; пари да дават — никой.
Ум замисля, море не понася.
ум и разум с' пари са не копуват.
Ум има, разум нѣма.
Ум има, свѣс' нѣма.
Ум — море.
Ум много, пари малко.
Ум прави, Господ доправя.
Ум прави, глава тегли (тур.).
Ум прѣз море, смърт зад врат.
Ум са на лозе не зоби.
Ум са не пришива на кожа.
Ум с' колата, разум за докато. — Ум с' колата, разум с' лопата. — Ум с' колата, памет с' вила (Соф).
Ум са с' пари не купува, па най много пари струва.
Ум царува, ум господарува.
Ум царува, ум богува, ум патки (говеда) пасе. — Ум царува, ум кярува, ум телци пасе.

Ум царува, ум робува, юнак лозе копае. — Ум царуе, ум робуе, юнак лозе копа (Команово).
Ум царува, ум кака цалува.
Ум-а имаш ли ти?
Ум-а му толкоз кескин, — разцѣпва конец-а, и на булхата шалвари направя.
Ум-ът му на гжз-ът му.
Ум-ът му в' краката. — Ум-ът му влѣзъл в' краката.
Ум-ът му в' тил-ът.
Ум-ът не е в' брадата, ами в' главата.
Ум-ът прави всичко.
Умен в' краката.
Умен лозе прѣкопа, луд лозе ископа.
Умен на глупавиня.
У(О)мила са паница, покачила са на полица че, са смѣй на другитѣ.
Умира и не го забравя.
Умира и пак за него мисли.
Умирачката управя сичкото.
Умислил са като че му е стадо загинжло.
Умислил са като пуяк.
Умислил са като свиня срѣщу Колада.
Умна глава дърва бере.
Умни като гжски.
Умний ако са излъже, не малко са излъгва.
Умни-ят на сждѣ си искарва хлѣб-ът.
Умному мало довлѣет.
Умри, Михо.
Умри тате да ям жито.
Умри, че не открадвай.
Умрѣ вол-а, развали са ортаклжк-а.
Умрѣ поп-а, дѣ да го заровим. — Тъй разправят на дѣцата че викали жебитѣ.
Умрѣл Дѣйко, втресло го. — Казва се на тогов който неможе да пѣе, а запѣва.
Умрѣл кон' от вълци не го е страх.
Умрѣл кон' не рита.
Умрѣл съм си за него.
Умрѣл съм си за кон'.
Умрѣл, та са отървал.

Ухлѣбнжл са като пазарски хлѣб.
Ухни като зайче.
Уходена мома. — Попрѣминжла за женене.
Ухото ми са не поти от него.
Ухризмен като бремка на цѣдилка.
Уцапан дори до ушитѣ, светец са показва.
Учен, ама злѣ каучен.
Учен да та бие, прост да та не милва.
Учен до прага, а умен до вѣк-а (Дуб).
Учената маймуна не ще тояга.
Учението не е цѣр да го испиеш че да станеш учен.
Ученитѣ свѣт-а развалят.
Учени-я е с' четире очи.
Учи дѣдо (да четеш), сега нѣма кой да та пощи.
Учи, дѣдо, на старос' що трѣбало на младос'.
Учи старче да четеш, сега кога ще умреш.
Ушетах като кучето на нивата.
Уши славни, глас от славей по сладък.
Ушитѣ ли ѝ да търкам?
Ушитѣ му магарешки.
Ушитѣ му на краката.
Ушитѣ му на гжз-ът.
Ушитѣ му щръкнжли.
Ушитѣ не растжт по горѣ от лоб-ът.
Ущедри мя да пою тя (Черковна).

(Всичко У = 252).

Ф.

Фала Богу луд мжж.
Фил са с' петел не бори.
Френец незнабожник. Турски: Франсжз имансжз.
Фтасал и прѣкиснжл.
Фтасал му брънчо за зелник.
Ф(в)ред та търсих дѣдо попе. — У дома ходи ли? — Сал у вас забравих да идж.
Фукаралжк — маскаралжк.
Фукнжл да бѣга.

Фърка дано побърка.
Фърка дор прѣцърка.
Фърка по небето.
Фърка, фърка дор побърка.
Фърлѝ зад тебе, да намѣриш прѣд тебе.
Фърли ми са от душата.
Фърли са Станка, мѣтнѫ са Станка. От пѣсен.
Фърлил кокал по между им.
Фърлил петалата.
Фърлия топът. — За длъжник.
Фърлих го в' водата.
Фѫрлих камък подирѣ му да са не върне.
Фърля божуритѣ (божур-а).
Фърля му като на куче.
Фърчи му фърчилото.
Фърчѝ като муха без глава.
Фъца, фъц,а на фънка си.

(Всичко **Ф** = **25**).

Х.

Хабер нѣма от свѣт-а.
Хабер-а ти да дойде, а ти да са невидиш.
Хаби хлѣп.
Хад да ядем? — Какво ще ядем. — Хад да крадем? — Аз щѫ кажѫ.
Хаджия да си доджѫ, че ако щѫ и бос да ходжѫ.
Хаджия видиш ли, чауш чуеш ли, бѣгай та са махай.
Тур.: Ишиттин хаджи, ишиттин чауш, кач та сауш.
Хазѫр пушка без кремик.
Хайде, хайде като поп.
Хайде обтег.
Хайде Хубче да си идем.
Хайдутин без ятак не може.
Хайдутин от хайдутин се не страхува.
Хайдутин-ът винаги не краде, но ти се винаги пази.
Хайдутин-ът смилѝ, търговецът смели.
Хайр берекет, със гѫз-а напрѣд.

Хаирсѫз чедо по срането си личи, — из кѫщи излиза, на пѫтя сере.

Хаирсѫзин-ът е страхлив.

Хай, хай, че на край, на онзи край.

Халал да ти е просеник-а, дай ми барем торбата.

Халал да ти е торбалник-а, токо ми дай отварник-а.

Халал да ти е що си чинил, остави ми чиненик-а.

Халал му майчиното млѣко.

Халачин от бѣло куче хас не струва.

Халосано салт си дрънка.

Хамен хай, хай, че във рай.

Хапи като куче.

Хапи са два пѫти на едно мѣсто.

Хапи са дѣто са не стига. — Кае се.

Хапнете си и от пипер-я, той по лют от хайвер-я.

Хапни и от фасул-я, куме. — Ба, туй добро.

Хапни си и от туй.

Хапни, сръбни, пригърни, туй ще ти остане.

Харабат му краищата. — Теглил е болест в' нѣщо.

Харам да ти е.

Харам да ми е царството и везирството.

Ха̀рен си е таван-о, не го прѣправяйте, по лош не стане (Малешевска)

Харизáн умрѣл.

Харизан оцет' от мед по сладък.

Харизан отишел, та остал зарѣзан.

Харизан умрѣл, син му останѫл зарѣзан.

Харйзан умрѣл, син му отиде на Божи Гроб.

Харизвали на Панка магаре, той му гледал зѫбитѣ.

Харната мома лоша невѣста.

Хас боя е черната, че знай Дѣдо Баю да ѭ прави.

Хас купих аз брашно.

Хас не струва.

Хасане, халис мюслюмане, не вади сабля керлива, не сѣчи баба прълива.

Хатър булка заваля.

Хатър гащи насира.

Хатър дупка пробива.

Хвала Богу.

Хвала Богу, луд мжж. — Види са че по в' старо врѣме (в' срѣднитѣ вѣкове) и у Българитѣ е имало това побожно почитание към уродовитѣ каквото у Византийцитѣ, а до днес и у турцитѣ; за това е останжло у женитѣ да наричат "Хвала Богу..."

Хвала Богу на негов-а дар.

Хвала Богу и на чорбата, месото ви отстжпвам.

Хвала Богу за добра многу.

Хвала му, като на тетка без колач (Соф.).

Хвалата, от небето до земята.

Хвалбата е хула.

Хвалбата е праздна заплата.

Хвалени ягоди, праздна кошница.

Хвалете ма уста, гладен съм.

Хвалете ма уста, че ва раскъсвам.

Хвали колибарин-а, да та обича.

Хвали ми град, живѣй в' село.

Хвали планинитѣ, купувай в' полето.

Хвалим Бога (дигами ржцѣ) тъпчим дявола (скачами). — Така се оправдавал един калугер като играял хоро.

Хвалите его, хвалите его... очисти беззакония наша.

Хвалнж Бога, както могж.

Хване ли мома да упустосва, иска да са сватосва.

Хване ли са катмер-я, то са дума намѣря.

Хване ще та кака, одра ще ти кожа, кожа от юнак-а, като от малак-а. — От пѣсен.

Хвани вѣра на брадата, на́ ти кефил водата.

Хвани едного за юздѣтѣ, удри другиго по главата.

Хвани келча и му земи капата.

Хвани ми товар-а, земи си бач-а. Турс. **Тут иокюму ал баджинж.**

Хвани си, попе, кобилката, да не ходи из нивата.

Хвани слѣпи-я та му извади очитѣ.

Хванж ма за очитѣ.

Хванжл врага за нос-а.

Хванжл го, та не пуща.

Хванжл са в' капан-ът.

Хванжл си свѣт-а.

Хванжл си фтиче дуванче.

Хванжла го безпричината трѣска.

Хванжла го кокошата слѣпотия.

Хванжла го тежката болѣс' на сиромашията.

Хванжла го червената болѣст. — Прави са на болен.

Хванжла го чумата за врат-ът. — Расърдил са.

Хванжла го шугавата.

Хванжла са на хорото, а да играе не може.

Хванжла са млада невѣста за работа, излѣзал й прищ (Соф.).

Хванжла са царската дъщеря о работа, то и се искприщили ржцѣтѣ.

Хванжли го винянитѣ мламоси.

Хванжли го зазжбици. — Иска му се да хапне.

Хванжли го мжглитѣ.

Хванжло го виното.

Хванжло го шен божи.

Хванжх го добро-зжбата, т. е. с' добро.

Хванжх та като френец. — Казва се нѣкому кога че прави нѣщо зло.

Хващай крадец-а додѣто не та е хванжл.

Хващам са о злак. — Излѣзвам на злак.

Хвърли глиста, извади іогола. (Дебър).

Хей людье, вардете са? Мжж-а си бих и петел-а си заклах.

Хеким-баши, тум-баши, на коткитѣ субаши.

Хекимин, луд и псалт сѣки може да стане.

Хекимин и сват не ставай на тоя свѣт.

Хела, не хела, у тѣх го завела.

Хеле, даде Господ.

Хеле ма ударѝ, че да видиш.

Хем врач, хем орач.

Хем го бие, хем му не дава да плаче.

Хем гола, хем злова (Велес). — 'Злова': зла.

Хем голо, хем голѣмо (зло).

Хем гол, хем зъл, хем па абдураман челебия (Соф.).

Хем да смига, хем да дига, то са не постига.

Хем заваля, хем загаля.

Хем иска да мине водата, хем иска да си не измокри краката.

Хем к.. у д... хем душа в' рай.

Хем лайняно, хем голѣмо.

Хем кирия, хем кадия. — Като сѣдиш със кирия ще ти сѫдѭт.

Хем не може, хем не дава.

Хем още веднъж не ми донасяйте таквиз недомрѣли хора, че кожемити се испотих да го уморѭ, че даго опѣѭ.

Хем посран, хем голѣм.

Хем сиромах, хем д...... си вири.

Хем сърби, хем боли.

Хем тъй, хем онъй.

Хем шуто, хем тича да боде.

Хем шугаво, хем нос навирило. — Или: **Хем шупливо, хем вири нос.**

Хили са като дявол на воденица.

Хили са като умрѣл кон.

Хили са като кобила.

Хили се че гато сѫ се ождребили бащинитѣ му кобили.

Хиляда думи (лафа) за пара.

Хиляда игли за пара.

Хиляда манджи за пара пипер.

Хитра була в' праздна кула.

Хитрата лисица със двата (четиритѣ) крака в' клюсата (в' капан-я).

Хитри-я като са излъже, не се излъгва са малко.

Хитрос', хитрос' прѣхитря.

Хитър ахмак.

Хитър духовник, пита ме, ама и аз хитра, не казвам.

Хитър като ингилизин.

Хитър като котка.

Хитър като лѣсица.

Хитър Петър в' лайна влѣтъл.

Хитър Петър зад вратата, глупави-я зад огън-я.

Хитър Петър сѐ стари-я вол биял.

Хитър Петрова хитрина — (на телето главата в' гърнето).

Хленчи като малко дѣте.

Хлопа като воденица.

Хлопа като окови под сѣнавица.

Хлопа му дъската. Или: **Хлопат му дъскитѣ.**

Хлѣб и сол ѣли.

Хлѣб и сол' готова обѣд-а.

Хлѣб от ржка, вода без мжка. Турск. **Екмек елден, су гьолден.**

Хлѣб със дупки, сирене без дупки. — Или: **'лѣб с' зайчета, сирене без зайчета е хубав.**

Хлѣб-ът са пече (в' огън-ят), а не са знай кой ще го яде.

Хлъта като копой.

Хлъта като нуче по чуждитѣ пари.

Хлъта (митка) като нехранимайковец — ходи безъ работа.

Ходжа ходи, куче води; куче сере була бере (Щип).

Ходи баба до намѣра.

Ходи без учкур, като калугеритѣ прѣз сирница.

Ходи без учкур, като младоженец прѣз първата недѣля.

Ходи бос из лукът. — Прави прѣстжпление.

Ходи да си бъхти ангелитѣ.

Ходи да си търси ум-ът.

Ходи да си търси умирачката.

Ходи дѣ ходи, пак ще за кака да доди.

Ходи дѣдо и дойде — мечката влѣче за ухо.

Хóди дѣто ходиш, не се засѣдявай.

Ходи, заéма, да плаща го нѣма.

Ходи като Гургу-Яна.

Ходи като кихавица.

Ходи като куче без сайбия.

Ходи като луда Кояна.

Ходи като на прозѣвка (Панаг.).

Ходи като некована свиня.

Ходи като не дарена сваха. Или: **Ходи като сваха без дарове.**

Ходи като неусвѣс.

Ходи като огън'.

Ходи като прозѣвка от уста в' уста.

Ходи като прѣбито псе.

Ходи като сваке без дар (Мал. Търн.).

Ходи като селски капзамалин т. е гордѣливо.

Ходи като слѣп без тояга.

Ходи като със прѣбити нозѣ.

Ходи като хамовото сѣме.

Ходи като хамата кокошка.

Ходи кждѣ хòди, сè риба ми носи.

Ходи кждѣ ходи, житото пак на воденицата.

Ходи кждѣто ходи лѣсицата, най подир' достига на кожухарин а на дюген-я.

Ходѝ мждро, да не исходиш (паднеш) лудо.

Ходи на попаски.

Ходи на хало бало.

Ходи на халос.

Ходи по грамадитѣ дѣто са мръстнжт змиитѣ.

Ходѝ по снѣг-а, диря не оставяй.

Ходѝ по Бога до додѣ ти са покажнжт божитѣ крака.

Ходи по перваз-а.

Ходи по учкур-а.

Ходи си по ален фес. — Не ще да знае нищо.

Ходил да носи дърва в' гората.

Ходил на блага черкова. — Понапил са.

Ходил на Стамбол, а цар-ът не видѣл.

Ходила камилата за рога че си дошла без уши.

Ходила крава, орала и си ралника осрала.

Ходила Цаца на Враца, чудно е чудо видѣла; — жена мжжа продава, за двѣ глави червен лук, за три чушки пиперец; придай, придай Пеперко, да порастжт дѣцата.

Ходили сж старци, със кола за зайци; ходили сж два дни, върнали са гладни.

Ходило Харо, дошло си Харо, и кошник грозде набрало.

Ходих по Бога, тръгнжх за Бога.

Ходих, ходих по Бога, подадоха ми се Божитѣ кости.

Ходнж та си пасж дяволитѣ.

Хой море, Тодоро, старос' дошла, изгоро. — На старичка кога се кити.

Хоп, троп, Кайне ле; — дрън със дилав-я.

Хората в' черква, поп-ът в' кръчмата.

Хората един от други учнжт, а най много женитѣ от комшиитѣ.

Хоратá на вѣтър-а.

Хòрата се не мѣрнжт на педей, а на ум.

Хората трѣва не ѣджт.

Хората хора пасжт.

Хората хора ѣзднжт.

Хоратѝ, че като вчера хлѣб не е ял.

Хоро, хоро вито, довечера бито.
Хоро, хоро пепеляно, риза до колѣно.
Хорото не засвирило, а той играе.
Хорскитѣ уста не сж човал да ги затикнеш (завържеш, запушеш).
Хорското нѣщо всѣкога е по хубаво.
Хош инди; — ти дай паритѣ, че пак си хошкай.
Храм Божи, — казват па хлѣба: Да ма прости Храм Божи. — Да ме убий Храм Божи.
Храна брада кръви.
Храната е по скжпа с' приготвянето.
Храненик има, за мжж грижа нѣма.
Храни́ Боже.
Храни, храни Боже, ако види по далек от нос-а си.
Храни вълк прѣз зимата, да та изѣде прѣз лѣтото.
Храни гарга, да ти искълве (извади) очитѣ.
Храни душа, да та слуша.
Храни куче, да та лае.
Храни коня стопански, ѣзди го душмански.
Храни сирота на своя срамота.
Хром ли ти е другар-я, и ти ще захромиш.
Хроми за коматче.
Хрътката наша, чул-ът мѣнен.
Хрѣн и пелин.
Хубав до нѣмай кждѣ.
Хубав като кон' за зоб.
Хубав като писано ейце.
Хубав като прасе в' помия (Панаг.).
Хубав кон' и на яслитѣ са продава.
Хубав ли съм, бабо? — Хубав дѣдо и не твърдѣ, като пате опатено, като прасе още щипано.
Хубав на глед, като тиква на плет.
Хубава воденица сѣкакво мели.
'Убава глава, ама мозжк нѣма (Влашка).
Хубава е булката, само разногледа.
Хубава жена, хубаво вино — достове много.
Хубава като златна ябълка.
Хубава като пукал.
Хубава мома род нѣма, дълбока вода брод нѣма, често камъне брой нѣма. От пѣсен.

Хубавата булка и под вето було е хубава.
Хубавата булка сбор бере, а грозната дом бере.
Хубавата дреха не прави хубав челѣка.
Хубавата круша мечката ѭ ѣде.
Хубавата рáбота на шестѣх мѣсеца излиза.
Хубавата ябълка свинята ѭ ѣде. — Хубавата іабулка свиня огризва (Панаг.).
Хубавело младо, краставело старо.
Хубави моми Ловченки, оле ле како Марицо.
Хубавий Марко, гиздавий — Гиздосало го, поразило го.
Хубавина пазар бере, ум кукя върти (Велешка).
'Убави-о кон' и под лош покривец се познава.
Хубави-я кон' и под съдрани-я чул са продава.
'Убавиня кѫща върти ли?
Хубаво, ама скѫпо.
Хубаво блѣеш, незнам какво млѣко даваш.
Хубаво вино, лошава глава.
Хубаво врѣме и здравье недотѣгат.
Хубаво ми е, на по добро са надѣвам.
'Убаво сирене у кучешка мѣшлина.
Хубаво, сѣкаш че са е небето пукнѫло.
Хубавото далек са чува, а лошавото още по далек.
Хубавото е това, което ти е драго да го гледаш.
Хубавото на сѣкого е мило.
Хубавото не е скѫпо, ами долнето.
Хубавото нѣщо не става лесно.
Хубос' са на танур не топи.
Хубос' са на чело не затиква.
Хубос'та са на чело не носи, а човѣщина.
Худороден благороден не станва.
Хулузин хулузин-а на сават-а го намира (тур.).
Хуппа-на, кьорчо, дръж са о земята. — Кога се спрепне нѣкой.
Хъхри като кон' за зоб.
Хѫ дѣ, бабо, и на мене едно ут.
Хѫ дѣ, драгинко, да видѭ и аз два свѣт-а.
Хѫ млѣко, хѫ! — Дръж го яхо, хѫ!
Хѫ пак ма удари де (кога биѭт нѣкого).

(Всичко Х = 300)

Ц.

Цалувка дупка не прави.
Цалувка за подуше.
Цалувката струва хабер на пазвата, а пазвата на политѣ.

Цалуни́ ма, поп Димо, аз са миросах (Трѣвна). — Тъй сбъркала една калугерица, та рекла на поп-ът в' черква вмѣсто: миросай ма, аз цалувах иконитѣ.

Цаню в' Добруджа, Цанювица хабер разнася (Трѣвна).
Цапа като мокра пола о гѫз (бедра).
Цапа ни врѣло, ни кипѣло.
Цапа-цупа, Велико.
Цапни го в' устата, че му кажи.
Цапнѫ го като сопол във леща.
Царапанеста Мара.
Цацарешко.
Цар' без народ не е цар'.
Цар' далеко, Бог високо.
Цар' двѣ глави не носи.
Цар' крилѣ нѣма.
Цар' на земята, Бог на небето.
Цар' царвулан, испѫдил цар' Патарана.
Цар' царува, ум богува.
Цар' царува в' Цариграда, Бѣла Рада в' Будин-града.
Цар', цар, — ами хлѣб?
Цар' — син парцал.
Царвулан бей.
Царвули нѣма, гайда ище.
Цариград се с' поглед не зима.
Царска правда — бой, та брой.
Царска правда вред грѣе.
Царски живот, не е живот.
Царското птиче веднъж каца на човѣка на главата във живота му; ако го хване, добрѣ; ако не, туй за туй.

Цвърста вре́ча просо държи (Кюстендил).
Цвѣке за разсад не е свидно, не е за жалене, — казват в' София кога умрѣ дѣте в' кѫща.
Циганка оплетена ходи ли?

Циганин додѣ има клещи, не си гори ржцѣтѣ. — Или: **Циганин-а додѣ има клещи не си гори ржкитѣ** (Харман). — Или: **Циганин си има клещи, да не си гори ржцѣтѣ.**

Циганин като има петмес, не може да спи додѣ го не изѣде.

Циганин мусандра прави ли?

Циганин, та па цигинин. — Така си хвалил вѣрата един манго като думал: да станж Християнин — пости много; да станж турчин — кланьета много: Циганин, та па циганин.

Циганин-а цар' станжл и най напрѣд баща си обѣсил.

Циганин-ът и в' Недѣля работи, а мѣх-ът му гол.

Циганката като стане сутрин и погледне от катуната кой комин' се пуши, него туря на око за прѣз деня.

Циганката станжла царица и, за да не си забрави адетя, сутрин ставала и обикаляла санджцитѣ, та викала: подарете ма.

Циганска вулия.

Циганска вулия и калугерска торба сé едно.

Циганска кжща гори и ти зарар не смѣташ.

Циганска торба без дъно.

Цигански даври.

Цигански дѣца от искра са не плашжт.

Цигански кон' от тжпан не го е страх.

Цигарата ми е по драга от брадата ти.

Цигулар' кжща не храни. — В' турско врѣме имаше пѣсен за комититѣ: 'Комита кжща не храни', а пѣяха ж: цигулар кжща не храни, за да се не осѣщат турцитѣ.

Ци-ка наче бучинче (Търн). — На глезено дѣте.

Цили-говно, или, **цили-лайно.** — На който плаче.

Цинга манга дудула, яла че са надула.

Цинга манга дудула на гжзо ѝ кратуна.

Цъвти и върже. — Не вирѣе, крѣе.

Цървен като Гостиварски питач (Дебър).

Църцорали свраки, бълвал ходжа раки.

Цъцри като свраka.

Цъцри като гроздоберски гжз.

Цъфнжл е. — Значи: 1) Опил се, 2) Нехаросал.

Цъфнала му главата като майната му.

Цѣл бук обржч не става.

Цѣла майка не бива. — Така раздумват майкитѣ, кога им умрѣ дѣте.

Цѣла майка не е било.

Цѣло лѣто един опаш и той опърпан. — Или: **Цѣло лѣто една опашка и тя червива.**

Цѣло яйце на Великден'.

Цѣло яйце се не изѣда, че става на челѣк-а цирей.

Цѣпи конеца.

(Всичко **Ц = 70**).

Ч.

Чавга говна яла, море неподмѫща.

Чака да му дойде хабер от долу.

Чака да му пустне Господ печени врабчета (да яде).

Чака като вълк овче мѫди да капнѫт.

Чака като истинѫл слънце.

Чака като Св. Архангел да ми земе душата.

Чакай в' текето, ще едеш чорба.

Чакай да се наям, че ако остане ще ти дам.

Чакай да кажѭ тату, да Ви не рѣже порѣзаницитѣ', — казал един попски син на друго едно селско мамче. — Чакай пъкъ аз да кажѫ на мама да не мѣси че да видим кому оното ще рѣже баща ти.

Чакай кога дойде задушница да ядеш боговица, — казват тому, що иска да му дадѫт нѣщо по добро да яде.

Чакай кога му дойде врѣмето.

Чакай кога му израсте върба в' задникът.

Чакай, мари, пущино, да си не тръснем нѣйдѣ чолът, — Хаджийката тъй викала на камилата.

Чакай мене чичо, чякай мене бачо. — От прикаската за дѣто са обаждало нѣщо в' стомах-ът на челѣк-а.

Чакай ти да те стоплѭ аз тебе ей сега, т. е. да те обадѭ на конак-а да те запрѫт.

Чакал си на майка си в' корем-ът дѣвет мѣсеца, а сега неможеш да почакаш.

Чаками да ни улови заец че да ядем.

Ча'мав, не е чу'мав.

Чаршийски-я пазар не прилѣга (прилича) на домашни-я (кжщни-я).

Час тьрпѣне, година почивка.

Чаша пълна, жена гладна. — Казва се на пиеницитѣ.

Че ва не съм крастава.

Че ва щеш са понадѣва.

Че ва не съм излѣзал от плѣвня.

Че га го е правил баща му на воденица. Много говори.

Че гато го змѣеве любжт. — Крѣе, вѣхне, мършавѣе и блѣднѣе.

Че гато го е взела на заем. — По малко дава.

Че гато го е с' свѣщ търсил.

Че гато е държан в' тъмница. — Много еде.

Че гато е държан на въже.

Че гато му сж потънжли гемиитѣ в' Черно Море.

Че гато му сж дяволи затикнали (срали) в' ушитѣ.

Че гато на камане хоратиш. — Кога нѣкой не отговаря.

Че гато с' чужди уста гваче. — Тому комуто ся не ѣде, а ѣде.

Че гато сж близнаци, близначета родени. — 1) Дѣца които си приличат; 2) които се обичат.

Че гато сж го кълвале мисирките. — Казва се за грапавитѣ.

Че знам ли го, тука ѣде, тука спа.

Че кой ти е крив.

Че малко ли вѣтър вѣе.

Че малко ли прах са дига.

Че (ще) му плати на стриг мухи, т. е. когато стригът мухитѣ, — никога (Соф).

Че (ще) са оправи, като въже в' вреча (Кюст.).

Чевги го ели, да го еджт.

Чевги да го еджт. — Или:

Чевги щжт го я.

Чедо си раждаш, брата неможеш.

Чека като сирота за нѣщо.

Чел съм му паричкитѣ. — Купил съм го.

Челащисвах за тебе, та гюджеле за мене.

Челото ми открито, лицето ми чисто.

Челото ти прѣмѣрям.

Челѣк без кусур не бива.

Челѣк без книга пѫн' недодѣлан. — Или: Челѣк неучен, дърво недодѣлано.

Челѣк без подадине, дърво без плод.

Челѣк в' неволя са хвата за дърво и камък.

Челѣк да знае кога ще умрѣ, сам ще си ископае гроб-а.

Челѣк да са мѫчи, пѫк Госпад да приpѫчи.

Челѣк да е, а не магаре.

Челѣк додѣ е жюв се́ са учи и пак неучен умира. — Или: Челѣк са учи додѣ умре. — Или: Челѣк се учи до смърт.

Челѣк додѣ'й жюв, се́-й пари.

Челѣк е в' нужда (неволя) досѣтлив.

Челѣк е по як от камък-а, по слаб от шипчяна прѫчка.

Челѣк е отвѫтрѣ пъстър.— Не е като другитѣ животни.

Челѣк и чудо.

Челѣк като изгуби нѣщо и в' пазвата си го търси.

Челѣк когато нѣма каквото му са иска, по го петимисва.

Челѣк кога сбърка, да виш как злѣ хърка.

Челѣк кога шастиса, опаки го втриса.

Челѣк мисли едно, Господ дава друго.

Челѣк на челѣк е дявол.

Челѣк на себѣ си сичко прощава.

Челѣк не знае какво ще му дойде до глава.

Челѣк не знае какво му носи утрѣшний ден.

Челѣк не може да знае всичкото.

Челѣк не умира додѣто му не доде.

Челѣк остарѣва, сърце не остарѣва.

Челѣк от круша да падне, пак си почива.

Челѣк от магаре да падне, пак трѣба да са поомисли.

Челѣк прѣдполага, Господ разполага.

Челѣк са по прикаската познава.

Челѣк са със късмет-я си ражда.

Челѣк сам си си сере на касмет-я.

Челѣк са хваща (лови) за язик-а, а говедото за рогата.

Челѣк са в' пѫкъл-ът приучва и обрѫчва.

Челѣк (човѣк) се дави и у вода до глежъни (Лом).

Челѣк стани́, коне крадѝ, метли вържѝ. — Тур. Адам ол, бйтр чал, сюпюрче баала.

Челѣк с' хитрос' сдържа аслана, а с' сила щорец биле не може да улови.

Челѣка (човѣка) го гол заравят.

Челѣшки теглила сж много. Или: Челѣшко тегло (теглило) край нѣма.

Челѣщина — магарещина.

Челяд нѣма, луд да нѣма (руска).

Чемери да го земжт.

Чемери Гано — устрѣли мжжо.

Чер като въглен.

Чер като дявол.

Чер като циганин.

Чер като катран, кисел като оцет', горчив като пелин.

Чер като опален пън'.

Чер като на тиган-я дъното.

Чер орел, бѣл орел.

Чер челѣк, черноок челѣк, чернобрадат, черномустакат, черномустакичестичък.

Червата ми да се повлѣкжт, ще му испълнѭ трапът.

Червата ти да се повлѣкжт. — Клѣтва.

Червата ти да се влачжт по земята, учкуритѣ ми сж казвай.

Червеи да го яджт.

Червен като битолски просяк.

Червен като божур (трандафел).

Червен като рак.

Червен като просяк.

Червен мжнгжр изгубѭ ли са?

Червен наш на дупка, двѣ каки ти прѣскочи.

Червен Петко по червен, на връшец-ът прогорен.

Червената ябълка е червива (е най гнила).

Червеничко, мъначко, царя от пжт отбива. — Ягодата.

Черви му са гребен-ът.

Червяк му ѣде сърдцето.

Чер(ен) като вапирин.

Чер(ен) като кютюк.

Череп-ът е от цѣло.

Черква без хора, ритам ти поп-ът. Или: Черква без облага, пуста остал-а.

Черква гради, град съсипва.

Черквата е да са молжт в' нея.
Черна кокошка бѣли яйца носи.
Черна срѣда, сух вторник.
Черна чума на бѣл кон'.
Черна чума и гръцки калугер, двоица братя сж.
Черни-я бѣл не става никога.
Черно, бѣло, в' гърне врѣло.
Черно като жужел. — Казвът и: Червено като жужел.
Черно-очко, бѣлолико, името му Велико.
Черно слово на бѣло книже.
Черно сѣно на бѣл снѣг.
Чесан баща ти, чесан майка ти, ти от дѣ зе тжзи меризма.
Честит Св. Илия у орѣси (Лом) — Казва се кога гърми.
Честита булка.
Честита Ви Коледа. — Така честитят нѣкои по Коледа сланината.
Честита ти шапка, Райко. — Не е моя, баева е.
Честита му година.
Честити и доброчести.
Честито ти царско, аре. — Тъй се смѣжт на Сливенци.
Честа трънница пжт нѣма. — От пѣсен.
Честит Ви Великден.
Честит като момин баща.
Честит ти Гурльо.
Честита радос'. — На сватба, и годявка.
Честому госту, зад врата е мѣсто.
Чес'та е по-скжпа от пара.
Чес'та е като жена.
Чес'та му не работи.
Чес'та на домът е царска чес'. Тур. Ржс падишахжнджр.
Четверток, Петок, хоп-тири в' Недѣля — два дни останж булка да станж.
Четвъртък, несвъртък.
Чете като по вода
Чете като по книга.
Чете като по книга. — Реєказва добрѣ.
Чете като по вода.
Чете ми залъцитѣ (кжшеитѣ). — Гледа ме като ям.
Чете му молитва.

Чете му параклис. — Сѫди го, гълчи го.
Четем са на пръсти.
Четири гърци, пет капитана.
Четири очи от двѣ по добрѣ видят.
Четиридесет годишно царуванье (добруванье) не става.
Четмото му не му гледам аз нему.
Четницитѣ не зачитат (за грѣх).
Четѫт му са кокалитѣ.
Чеш ли, куме, печено прасе, или да се не харчим (Соф.).
Чеше му са гърб-ът за тояга.
Чеше са като крастава коза.
Чешеш ма дѣто ма не сърби.
Чигаво, бѣгаво, който го има негово.
Чии да сѫ бичина, да сѫ наши телчиня (Соф.).
Чий кон' яаш, негова пѣсна пой (Кюстендил).
Чийто плет си градил, той да та награди.
Чин-чин, чий си син. — Калимана братов син.
Чини му се, че щото фърчи сé са яде.
Чист како помия (Кюстенд.).
Чист, като гълѫб.
Чиста Мара и прѣчиста и цървул-я ѝ у гърнето.
Чиста работа.
Чисти болѣри.
Чисти и прѣчисти.
Чисти му сѫ рѫцѣтѣ. — Не краде.
Чисти ясли, празни хамбари.
Чисто до нищо.
Чисто и прѣчисто, с' гѫз потиснѫто.
Чисто като в' чифутска чершия.
Чисто като в' цигански ишлик. — Или: Чист че гато се е родил в' цигански ишлик.
Чисто небе от гръм се не бои.
Чисто сребро от ръжда са не бои.
Чисто сребро (злато) рѫжда го не (хваща) лови. — Или: Чисто злато го кися не лови (Соф.).
Чисто сърце, излиза на лице.
Чифте пищови на голи ребра.
Чифте хаджия по гробищата ходи. — Който ходи дваж на Божи-гроб остава без хлѣб и ходи по гробищата да проси.
Чифутин без кел не бива.

Чифутин кога задлъжнѣе, рови старитѣ тефтери.
Чифутин-а не питай ходи ли на черква.
Чифутска шашарма.
Чифутска чаршия.
Чифутска мутра.
Чичо Господе! дай ми грош да си купѫ череши.
Чичо, колко даваш кекешкитѣ?
Чичо Пенчо, тук ли си, ба.
Човал-я си го вържe.
Човѣк додѣ не потроши, додѣ не разсипе, може ли да се научи? — Тъй казал един поп, когато го гълчал владиката, защо разсипал конката.
Човѣк додѣ е жив се́ е пари.
Човѣк додѣ се пази и Бог го пази.
Човѣк знае двѣ и двѣстѣ.
Човѣк е човѣк, човѣк е и магаре.
Човѣк кога нѣма каквото му се ревне, по го жалей.
Човѣк, който сѣки ден' постно ял, не го проваждай за масло.
Човѣк, който все боб ял, не го проваждай за месо.
Човѣк неучен, дърво недодѣлано.
Човѣк не е цвѣте да го помиришеш и познаеш какво е.
Човѣк прави от лихос', а па Господ от милос'.
Човѣк се учи додѣ умрѣ и пак остава ненаучен.
Човѣк си чува (пази) 'лѣб-о.
Човѣк се учи от що му се случи.
Човѣк с' добра душа.
Човѣк с' едно око и одая с' един прозорец.
Човѣк се гледа напрѣд, като тиква на плет.
Човѣк човѣк-а събаря и човѣк човѣк-а въздига.
Човѣк що тегли от него са учи.
Човѣка додѣ го не излѫжѭт, не се науча нищо.
Човѣка и с' каманье да го товарят (прѣтискат), като има живот пак ще живѣй.
Човѣцитѣ сѫ ангели, човѣцитѣ сѫ и дяволи.
Човѣшко око не се насища. Или: Човѣшко око на̀сита нѣма.
Човѣшко сърдце е от месо, превръща се т. е. лесно се придумва.
Човѣшко теглило край нѣма.

Човѣшко око шепа пръст го напълня, друго нищо.

Човѣшкото око са ненасища.

Човѣщината не е далеч от магарещината.

Чогол ми е.

Чокай си го сам.

Чокон са чокат.

Чорап на ли е — растѣга са.

Чорба има ли, чорбалановци колкото щеш.

Чорба ял, колал не видѣл. — Или: **Чорбаджи-я чорба ял, кокали не видѣл.**

Чорбаджи-я вино куса, дѣцата му пепел лижѫт (Соф.).

Чорбаджие чорба ядѫт, сиромаси сарма ядѫт.

Чорбаджийко-о-о, отвори ми да влѣзѫ. — Кукуригу! — е пѣтлитѣ. Джав, джав! — е кучетата, близо е селото. — Циганин закѫснѣл вечер и тъй се разговарял в' пѫтят.

Чорбата хубава, ама лѫжицитѣ малки.

Чорлава ѝ главата.

Чу го вук, удави го (Кюст.).

Чу ли, буле, гайда.

Чува като врана горний сноп.

Чувай, Марчо, че те викат на годеж.

Чувай Пеё че те викат на Колекювец на сбор.

Чуваш ли, Петко, че те кликат на свадба.

Чуди са в' коя воденица да (си) сипе житото.

Чуди са, че гато е видѣл нѣкому гѫз-ът.

Чуди се като куче в' сливи.

Чуди са, Петко, май са, как ще борч-а да плати.

Чудни дѣла твои Господи, вся премудростию сотвирил его.

Чудно чудо до три дни.

Чудно чудо — чудо направям. — Заканвание, че ще направи нѣщо необикновенно.

Чудо и помен.

Чудо псета, мари, ухапаха вълк-ът. Или: **Чудо и кучета мари, изядоха вълк-ът.**

Чуе, ама не види.

Чуе, ама не хае. — Кога викат нѣкого, та се обажда а не иде.

Чуж' в' чужбина трѣбва все черно да вапсува.

Чуж' кон' срѣди водата са зима.

Чуж' кон' да възѣднеш, на срѣд пѫт' да отсѣднеш.

Чуж' кон крака нѣма, чужда жена коси нѣма.

Чужда болес' подкожничка.

Чужда жена кости нѣма.

Чужда жена не е жена.

Чужда рѫка не милва.

Чужда храна вълк храни.

Чужда чорба не хрàни, или **ситос не държи.**

Чуждата кокошка е по голѣма. Или: **Чуждата кокошка мисирчи яйца носи.** Или: **Чуждата кокошка по-голѣми яйца носи.** Или: **Чуждата кокошка нам се види патка.**

Чуждата кокошка е по-голѣма от нашата гѫска.

Чужди пари пръсти горѭт.

Чужди пари своя пазва не топлѭт.

Чужди рѫцѣ сърбел не чешѭт.

Чужди рѫцѣ голѣма грижа (Кюст.).

Чуждитѣ гледат в' главата, а свой в' краката (тур.).

Чуждица не е своица.

Чужди-ът хлѣб е на колѣно.

Чужди-я хлѣб със сълзи са яде.

Чужди-я сѣкога чуж'.

Чуждо гърло не е човал, немож' го върза.

Чуждо жито лесно са за Бог да прости раздава.

Чуждо иманье своя стока не става.

ЧУждо куче да си свива опаш.

Чуждо сѣдло не е меко.

Чуждо храни — вълк си храни.

Чуждото іайце е с' два жълтък-а (Пир.).

Чуждото го бий със комат-я. — Ако държиш чуждо на вратата си, храни го.

Чуждото е се по хубаво и по-сладко.

Чуждото кое-как, а своето с' комат-я.

Чуждото магаре на пѫт-я са растоварва.

Чуждото на срѣд пѫт-я са зима. Или: **Чуждото и на Великден са зима.**

ЧУждото пиле са излупва из чуждото яйце.

Чуждото си е сé чуждо. — Или: **Чуждото свое не става.**

Чуждо цвѣке рано цъвти.

Чуй трѫбата, гледа торбата.

Чуй цигулка, търси булка.

Чукай желѣзото додѣ е топло.

Чукай за живитѣ че и за умрѣлитѣ.

Чука му пипер на главата. — Мжчи го.

Чукани пъни, главни изгорени.

Чуканица че Ви удари (Соф.).—На дѣцата кога чукат.

Чул го и махалджията.

Чул та Господ. — Благословия.

Чул, та са не видѣл (клетва), — на отговор кога се обажда чувам.

Чула котката че лайното ѝ става за цѣр, и тя зела да го рови да се не намира.

Чума та ржгнжла, ржгло.

Чума от чума бои ли се?

Чумава ли съм та недоодиш у дома (Лом).

Чумата и нож-ът не убиват толкоз хора колкото убиват виното и ракията.

Чумо ни една (Лом).

Чунким, санким и белким сж троица братя.

Чунким ги е Господ дал, как ли ги е събрал.

Чупи жегъл-а. — Шава, непристава.

(Всичко **Ч = 317**)

III.

Ша го бинж додѣ се покачи свиня на дърво.

Ша го бинж доде рече доста.

Ша го перж додѣ си дойде магарето от вода.

Шава като върбов клин (Панаг.).

Шава като попадия в' плѣвник.

Шава като щъркел.

Шава, шава, па прѣстава.

Шава, шава, че дваж дава.

Шанкжт в' главата.

Шапката му добра, главата му нехела.

Шапката му три дни дълга, два широка.

Шарапи, кебапи — ох, ох, ох; хесапи, кетапи — вай, вай, вай.

Шарен, писан Великден, мазно д.... Коляда.

Шашардиса като пате в' мъгла.

Шашардиса пусулута.

Шашкън гост сайбията кани.

Шашкън кмет и телетата го ближът.

Шашкън поп еретата кръщава.

Шашкън пуйка.

Ше ми хлопне лъжицата (Мал. Търн.).

Ше му свиѭ лоб-ът (Мал. Търн.).

Ше раздере кокошката на вратата, ако ше си раздра и гъз-а.

Шега по голо не бива.

Шегувай се колко щеш, но не пипай дѣто щеш.

Шепа пръст очи закрива.

Шепнътето не си е чисто.

Шепотня къща разваля.

Шеренитѣ гащи от вътрѣ са плащат.

Шерено, мѣрено, с' ръка не похванъто (гатанка). — Змия.

Шета като булка без дар.

Шета като попадия в' плѣвня.

Шест, да немаш чес'.

Шетай ми ти сега, че аз ще ти шетам на сватбата.

Шетай, шетай, Койне ле, шетай като буля, хоп-троп, Койне ле, дрън със дилавя. От пѣсен.

Шиба трънче, да но скаче зайче. Или: **Шиба трънчето да искоче зъмчето.**

Шие та пие, кърпи та се храни.

Ший, пори и плаче.

Шикалката не е орѣх.

Шикни му да мълкне.

Шикяр комаш.

Шила прала наша дѣва, празна не сѣдѣла.

Шиле миле, шиле миле, звизък! — Нѣкой се покачил на високо дърво и като неможал да слѣзе, обѣщавал се Богу, ако му помогне да слѣзе, да му заколи корбан едно шиле; но, като зел да слѣзва, продумал: да слѣзъ, че видѣ щем. С' тази дума, скършва се клон-ът дѣто бил стъпил полѣтел на долу и като падал, викал: шиле, миле, шиле, миле', а като се истъртил та паднал, рѣкъл "звизък".

Шило в' торба не сѣди.

Шило за огнило.

Шинди Петък до Петък, гел бери в' Сѫббота.

Шипка без тръне, жена без злоба не бива.

Шипка са с' акѫл върти, Енина с' орѣхи, а Габрово с' магия.

Широко му около врат-ът. — Или: **Широко ти около шията.** Или: **Широко ти около огрълото** (Лом).

Шо си дробил, то́ва кя съркаш (Дебр).

Шойле, бойле, трът, невѣсто (Соф.).

Шу е рак, да е чорба (Мал. Търн.).

Шуга да Ви търти. — Тъй кълнѫт нѣкои свинетѣ, защото шуга не ги гази.

Шуга краста познава.

Шуга краста руга.

Шума бобо родила.

Шума вълна, дупка пълна.

Шума ми е майка, т. е гората прибѣжище.

Шума ти мати, гърм да та фати.

Шумка шумне, дупе мръдне и пръдне.

Шупливата круша сама си пада.

Шупливо дупе пѣтли не чака.

Шупливо е под небето.

Шупнѫло е като шупла.

Шупнѫл (кипнѫл) му кел-ът.

Шупнѫла му бозата.

Шут със рогат не може да се боде.

Шушка шукне, той пикне.

Шъпа уста напълва.

Шѫт (кѫш)! да не кажѭ на татя да ожени и тебе. — Тъй казвал един младоженец на пѣтела.

(Всичко **Ш = 70**).

Щ

Щамосано, шама-та.

Ще алащиса.

Ще броиш звѣедитѣ. — Ще измръзнеш, ще стоиш вън.

Ще бѫде кога си видиш ушитѣ.

Ще бѫде на конски Великден.
Ще бѫде на куков-ден (на Благовец).
Ще бѫде сѣкакво, като на Божик.
Ще ви са убие у главата.
Ще види майната си. — Ще се ожени и нѣма да сполучи.
Ще видиш ти два свѣт-а. — Видѣла съм и двайси.
Ще викаш ли на Хаджи Вълча Фѫсс?
Ще вирни крак и ще я припикай.
Ще върне на баща си сѣмето.
Ще втелесаш.
Ще го биѭ до мѣдна Бога.
Ще го бѫщѫ, додѣ рече доста.
Ще го земѫт под крак.
Ще го земе дявола.
Ще го земе мѫтната.
Ще го земѫ на зѫб.
Ще го искарам на лѣсата.
Ще го обръснѫ. — Ще го оберѫ.
Ще го одращѭ.
Ще го отупат.
Ще го питам аз него. 1) Закана; 2) Прѣзрѣние т. е. нѣма да го питам, а ще правя що знаѭ.
Ще го сгази, като луда крава телето си.
Ще го стиснѫ, ще му извадѭ душата.
Ще го стѫпчи като пиян турчин лайното си.
Ще го сънува.
Щу го ухапя.
Ще го ядем не мит.
Ще да знаѭ и с' кокошка да орѫ.
Ще да ма търсиш, но нѣма да ма намѣриш.
Ще да са е прострѣла нѣкоя.
Ще да съмне, ден' ще бѫде.
Ще доде слънцето и прѣд наш'тѣ врата.
Ще дойде Видов-ден.
Ще дойде врѣме да носим коприняно, а да ядем копривено.
Ще дойде врѣме да плаче за зелено парцалче.
Ще дойде и за него чер петък — ще раздере котката нà вратата.

Ще дойде голѣм ден, малка пита.

Ще дойде и моя Коледа.

Ще дойде и на наше село сбор-ът.

Ще дойде като кълцан прѣсол (Соф.).

Ще дойде като умре.

Ще дойде Пена за огън', тури щем ѝ въгленче.

Ще дойде тиква за вода, и аз ще ѭ разбиѭ.

Ще дойде тогаз когато и мой баща из гроб-ът.

Ще завиѭ глава на нѣкадѣ.

Ще задигнѫ каче за него да го жалѣѭ.

Ще замажѭ на мишкитѣ очитѣ.

Ще задѣнѭ каче, за него. — Кога нѣкой се сърди или прави нѣщо на инат.

Ще засвирѭт биволитѣ с' кавали додѣ се той накани.

Ще земѫ патица, ще ми земѫт патка.

Ще играе дървен Господ.

Ще играе баба Котуза с' топуз-а.

Ще играе на рѫченици.

Ще идѫ за толкоз да си правѭ букър (гюрюлтия).

Ще измиеш бѣлото, ще остане черното. — Казват тому който се много измива.

Ще извади симит, — (ще свърши работа.)

Ще излѣзе колелото на търкало.

Ще излѣзе на пазар, ще му се подврем и ние под ризата.

Ще излѣзѫ да викам на комин-я.

Ще измъчиш дявола.

Ще имами всичко като на Великден.

Ще испъди воденичар-я.—За който остава най подирда яде.

Ще ѝ (му) одрънкам вълната. Милад.

Ще искочи из кожѫтѫ си (от радост или от гнѣв).

Ще каже и дѣто е ухапал майка си за цицата.

Ще ковем гоздеи нощес.

Ще кръщавами на онзи свѣт жабитѣ, като не сми кръщавали тук.

Ще легне на брашно.

Ще ми върнѫт пръстен-а.

Ще ми дигне 'лѣба на високо т. е. затруднение ще ми прави, или зададе.

Ще ми горнѫт и на гроб-а дъскитѣ за него.
Ще ми земе и калпак-ът от главата.
Ще ми (му)накривиш.
Ще ми носи душата в' рай с' кошничка
Ще ми опръцкаш д.....
Ще ми търсиш лайното да се прѣкадиш за трѣска, но ще го намѣриш.

Ще ми се поревне да го санувам.
Ще ми теглиш грѣх-ът.
Ще ми чете кѫшеитѣ.
Ще ми ядеш краката.
Ще моли билѐ.
Ще му видят работата.
Ще му го върж в' очитѣ.
Ще му дойде врѣмето.
Ще му дойде на госте кога роди майка му.
Ще му дойде ум-ът, кога му израсте върба в' гѫз-ът.
Ще му държи влага.
Ще му забъркам трици.
Ще му излѣзе из нос-ът кисело.
Ще му изцѣдим на боя.
Ще му идѫт с' прасе.
Ще му испарят бъбрецитѣ.
Ще му исушнѫ опинцитѣ.
Ще му мѣсим прищапулник.
Ще му мѣснѫт квасник.
Ще му набърчѣнѫт челото.
Щи му натъпчнѫ самар-я.
Ще му отмине като на куче.
Ще му отупат прах-а от гърб-а.
Ще му отърснѫт (прах-ът) паспал-я.
Ще му подпрѫ очитѣ.
Ще му полѣнѫ на рѫцѣтѣ.
Ще му поспори като на зелка прѣз оран.
Ще му поспори като на жаба в' угар.
Ще му присѣдне, нему.
Ще му светнѫ маслото.
Ще му се закачи на гърлото (зѫбитѣ).
Ще му се лъсне нему кел-ят на главата.

Ще му се лъсне гѫз-ът.
Ще му се пукне дърво на главата.
Ще му се чуе глас-ът.
Ще му скрои кюлаф.
Ще му спусне Господ със зюмбюл.
Ще му сѣе на дъного рѣпа.
Ще налѣтиш на рунтави гърди.
Ще намаже вѫжето.
Ще намѣрим паритѣ в' земята.
Ще намѣриш бачка си.
Ще намѣрѭт Смаилова дупка (за турцитѣ).
Ще намѣсим (размѣсим) вълната.
Ще настане утро. ще се яви разгелето.
Ще носи с' рѣшето вода.
Ще ни станѫт хората маскара. Вмѣсто: „Ще станем на хората маскара.
Ще облажи свѣт-ът с' едно яйце.
Ще обрѫгне като цигански кон' на тѫпан.
Ще обърне кѫщата на долу с' керемидитѣ.
Ще опикаем дирек-я (за жени). — На Митрополи (Търново) имаши дирек, та ги биеха.
Ще оплуе като котка в' армея.
Ще остане като окълцан.
Ще остане като мома без понедѣлник.
Ще останем като риба на лѣсата.
Ще плачем за зелено парцалче, т. е. за турцитѣ.
Ще подмаже, т. е не ще може да устои на което се държи.
Ще пореве като бивол.
Ще потрае ден' до пладнѣ.
Ще поумѣе кога му закука кукувица на гроб-ът.
Ще пропѣе и наши-я пѣтел.
Ще протече вода и на мойта воденица.
Ще прокопса, като гол гѫз в' коприва.
Ще прокопса, като мома в' Яничери.
Ще прокопса, като синигер в' кратуна.
Ще прокопса, като слѣпа коза в' трьне.
Ще прокопса, кога му израсте на гроб-ът трѣва.
Ще прокопса, кога си види ушитѣ (тил-ът).
Ще прокопса, кога умрѣ.
Ще прокопса а конский Велипден', т. е. никога.

Ще прѣболи като на кушле.
Ще прѣвържкѫ черни кърпи за него.
Ще прѣмине като на кученце.
Ще прѣмине гнѣв-ът, ше се яви ум-ът.
Ще пуснем празоветѣ.
Ще пѣй биле отгорѣ.
Ще са върне кога направѭт котката калугерка.
Ще са върне кога са върнѫт Евреитѣ от Божи-Гроб.
Ще са върне кога и баща ми от гроб-а.
Ще са върнѫт сватоветѣ.
Ще са върне на второ пришествие.
Ще са запре дома, когато са запре прах на тѫпан.
Ще са мѫчѫ до душа, т. е. ще карам додѣ съм жив.
Ще са научиш кога засвирѭт биволитѣ с' кавали.
Ще се попарѭт и ще станѫт по умни.
Ще се пукнѫ от яд.
Ще са роди царче, мълчете.
Ще са родѭ още веднъж.
Ще са тегли черната мравка.
Ще са удари и неговата коса о камък.
Ще са хапеш, дѣто са не стигаш.
Ще си бере гостье.
Ще си биеш главата с' камъне.
Ще си бѫхтѭ ангелитѣ.
Ще си видиш любовницата. — Казва се кога се повлѣче нѣкому пояс-а
Ще си върне сѣмето.
Ще си запалиш коилото (космитѣ).
Ще си заплатим борч-а. — Ще умрем.
Ще си земе той двѣтѣ пари.
Ще си земе хѫз-а
Ще си идѫ за ред-а.
Ще си искара хлѣб-ът.
Ще си испроси бой.
Ще си купѭ гащи, да видим кога ще.
Ще си обере крушитѣ.
Ще си обере мънастир-я.
Ще си остане като Мара в' вѣждитѣ.
Ще си отбиѭ гаалето.

Ще си отпорж джоб-ът ако се сърди, — т. е. не ме е грижа.

Ще си размѣсим шапкитѣ. — Ще се скарами.

Ще си съдере дявола царвулитѣ.

Ще си фърлям калпак-я на въз-бог.

Ще смаже яйцата. — Неосторожно сѣда.

Ще смѣснж орѣхитѣ.

Ще стане, кога стане вълк-ът куче.

Ще стане лайна (гóвна) и помия.

Ще стане това, кога се покачи свиня с' жълти чехли на круша.

Ще стане това, когато роди върбата грозде.

Ще станем роднина. — Казва се кога нѣкои си настжпят нѣкак дрѣхата.

Ще събере дом, колкото тжпан прах.

Ще събере кога тжпан прах събере.

Ще събирам с' вилата орѣхи.

Ще сѣдне жената ще роди и 40 дена ще стои.

Ще та бийж додѣ клепе черква.

Ще та имам, кога ше та нѣмам.

Ще та испарям.

Ще та направнж на мозък.

Ще та перж, доде речеш стига.

Ще та пратнж на Бойчевци и ще минеш край Плачковци, т. е. ще та бия и ще плачеш. — Плачковци и Бойчевци сж Трѣвненски колиби.

Ще та сгазнж (стжпчнж) като пиян лайното си.

Ще та сгазнж (стжпчнж) като луда крава телето си.

Ще та турнжт вжтрѣ, ще гледаш на вън.

Ще та хумнж ли сега тука че си дошел.

Ще ти ги даде на второ пришествие по 12 часа, ти само оший кессия.

Ще ти го изваднж из нос-ът.

Ще ти дойде и тебе голѣм ден, малка пита.

Ще ти замрързнжт зжбитѣ.

Ще ти занесе душата в' кошничка на рай.

Ще ти исушнж опинцитѣ.

Ще ти кажнж аз тебе, дѣ копай Аврам корени.

Ще ти кажнж как се бръсне грък на припек.

Ще ти кажѫ как пърди вълк в' джамия. Или: **Ще ти кажѫ как се плюе в' джамия,** или **в' черква.**

Ще ти набръчкам челото.

Ще ти натъпча самар-я.

Ще ти опустѣе главата.

Ще (щѫ) ти напарѭ кашлицата.

Ще ти направѭ кефа.

Ще ти насадѭ кокалитѣ.

Ще ти носѭ с' рѣшето вода на свадбата.

Ще ти се отсрамѭ като на кум със рѣпа.

Ще ти стане мишѫ дупка за хилядо. Не ще има дѣ да се скриеш за да избѣгнеш от зло.

Ще ти съберѫ двата крака в' една обувка.

Ще ти тури душата в' кошничка.

Ще трае от Бѫдний вечер до Коледа.

Ще трае от Петък до Сѫбота. — Казва се за нѣщо което не ще иде за много. Пословицата трѣбва да е взета от хубавото врѣме, което обикновенно, по наблюдението на селянитѣ, рѣдко трае от Петък за в' Сѫбота. От това и "Петко Сѫба не грѣе", както и "Петък пече, Сѫбота тече".

Ще трае от тикви до кратуни.

Ще тръгнѫ сега да го жалѣѭ.

Ще търси вчерашни-я ден'.

Ще убие пукал-а. — Ще пукне.

Ще убложиш вѫжето.

Ще ударим колата у нѣкой камък, ще стане нѣкоя холума.

Ще улетѭт на килав Стамата мѫдето от студ на Петровден.

Ще умрѫ като куче.

Щета са купува.

Щеш не щеш, ще додеш.

Щеш не щеш, ела вълко та ма изѣш.

Щеш не щеш, стани баби зет.

Щеш, че теглиш.

Щеш чукаш клинци нощеска. — Ще мръзнеш.

Щеш, щеш да се спасеш.

Щипе като мащиха майка.

Щипи прасето дордѣ е в' коритото, бий жената дордѣ е рано.

Щир при майка, щир при мѫжа.

Що би бързо утече. Тур: Ат олан юскюдарѫ гечти.

Що би око видѣло, ако би се яло, не би нищо остало.

Що бих пъсята кръв на врат-а си да земѫ ли?

Що биша, збиша, това кобила отнесе (Трънска).

Що Бог даде, то е наше.

Що видѣх на сънѣ, да го видѭ на явѣ, умирам.

Що го носиш, тѫз пущина? — За зор врѣм-е. — А че от туй по зор бива ли? — Думата е за пищов.

Що го питаш женен ли е, невидиш ли че му ожулил губер-ът очитѣ.

Що да му чиниш? — Кълцай лук, та му вържи главата.

Що дава лѣтен ден', не дава зимна Недѣля (Соф.).

Що доноси един час, не доноси година.

Що дявол-ът не може, вика баба да поможе.

Що е баба напрела, гѫскитѣ го опасли.

Що е благо на пазар' се не продава (го нѣма). — Жена и сън.

Що е в' рѫка не е лъжа.

Що е валѣло че земята не го е приела (Тур.).

Що е криво грошата.

Що е мокра? — Плакала — Що ѝ вълната на вѫтрѣ? — Въздихала.

Що е на гърбина, то и на върлина.

Що е попово, да е готово (Милад).

Що е право, то е Богу драго.

Що е право, то е готово.

Що е рак-ът, що му е сок-ът. — Що е рак-от, що му е сок-от (Милад.).

Що е сладко, чуждо братко.

Що е с' дявол-а събрано, отива по дявол-а.

Що изчука, то испука.

Що изядеш и испиеш, то ти остава (ще ти остане).

Що имала баба на ум-а си, туй вйдѣла на сън-я си.

Що имаш Радне? — Що имах прѣд два дни.

Що капне и хапне. — За даскал.

Що ли мисли камилата, що ли камилар-ят (Пирот).

Що ма биеш, даваш ли ми хлѣб-а?

Що ма жена припичя.
Що ме гледаш като посрано дѣте майка си.
Що ми трѣба царство, коги гладен ходѭ.
Що ми трѣба злат леен, кога ще плюѭ кръв в' него.
Що му не зел и калпак-я.
Що му е на дѣда младо.
Що му е (в) брадата, кога не му е в' главата.
Що му се от сърце откѫсне.
Що му се откѫсне от зѫби.
Що мълчиш, немà те е крава ритнала в' устата.
Що мълчиш като пукал.
Що навалѣ, то утече.
Що не пипа рѫка, ней сичко мѫка.
Що не е мило тебе, не прави га другому (Пирот).
Що обула (нахлула) гащи, зело да и дращи (Ловеч).
Що похарчи булата за харабат.
Що прънднѫла баба лани, сега и замирисало (Соф.).
Що работиш Бог види (Пир.).
Що се сладко ѣде, кисело се бълва.
Що си глухо не чуе, то си друго измисля, та стануват двѣ (Панагюрска).
Що си загубил, на онзи свѣт го тражи (Соф.).
Що си мѫжо бил злочест; сичкитѣ са издавиха, ти си доде пак.
Що си паща човѣк от приятел-о си, от душманин, никога го не паща.
Що си правил халал да ти'й, дай ми барем торбичката.
Що си потен, братко? — Със лудо се прѣпирах.
Що си посѣл, него ще поженеш.
Що сте прели и тъкали, дойдете да кроим. — Ластовицата така джоверкала, казват.
Що сте скриле мечку за бабу и лѣту у собу. — Шоп трънченец отишел в' нѣкоя кѫща, дѣто била собата запалена и зад пещ'-та послана меча кожа.
Що сѫ дене, за напрѣд сѫ.
Що та имам, кога та нѣмам.
Що ти е вълчо врат-а дебел? — Не ма мързи да дебелѣѭ.
Що ти е, жено? — Подавки, мѫжо (Соф.).
Що ти е Маро, та куцаш? — Зѫб ме боли.

Що ти поп-о казуе, слушай га; а що чини не гледай го.

Що ти сбира задница, това ти е надница (Соф.).

Що ти трѣба да се вреш там дѣто не трѣба.

Що ти трѣба да правиш на дяволско село черква.

Що ти трѣба Келчо от маргарец шапка.

Що ти трѣбва кмет да ставаш, на магаре да ѣздиш. — Или: **Що ти трѣба на магаре да са качиш, кмет да ставаш.**

Що ти трѣба да знаеш кой съм бил, гледай кой съм сега.

Що ти трѣба да даваш на коза сѣно и на мома вино?

Що ти трѣба от мече ухо лъжичник.

Що трѣба дома, у църква не иде.

Що търсил, това и намѣрил.

Що търсила тънка риза по тръне, намѣрила по-гложе.

Що хапнало, на себе си турило.

Що че му кажеш манго, кажи му аго, та да му е драго (Кюстенд.).

Що чукне и цукне.

Що ще баба на хоро.

Що ще баба при дѣда.

Що ще лесица на пазар.

Що щело да му дойде до глава, дошло му до сто ката.

Що ще магаре на свадба.

Що ще овцата срѣшу вълк-ът.

Що ще чума връз чума.

Що ще у циганин кисело млѣко (мусандра).

Що щеш, бабо, ка дрѣн-а? — Дявол-а ма накара. — От приказката за дявола който водил свидѣтели че не карал бабата да се качи на дрѣн-а. Или, един калугер опекъл едно яйце на вощена свѣщ, че го изял и като се подирило той рекъл: дявола ма научи. Тогази дяволът рекъл, и аз не знаях как са пече яйце на вощеница.

Що щеш на пазар, кога не купуваш, нито продаваш. Млад човѣк задирвал комшийката си, която пазарен ден излѣзвала по пазаря. Като излѣзла веднаж на пазар, той я запрѣварил в' една тѣсна уличка и на самѣ поискал ѝ една цалувка. Тя му извикала и го нахойкала. Той се отдалечил.

Но на връщанье, той я запрѣдварил в' друга улица, приближил се до нея па ѝ казва: Земи от мене една цалувка. Тя пак му извикала: Махай се от тук, съблазнико? — А той ѝ отговорил: „Що щеш на пазар кога не купуваш нето продаваш".

Щом го докопам и ще го охлапам.

Щом закачиш евреина и надава вик.

Щом не вървиш напрѣд, вървиш назад.

Щом повика, ей го Лазар.

Щом позова, магарето са отзова.

Щото Господ дава, сè е добро.

Щото дадеш на заем, това щеш и да земеш.

Щото дадеш със своя ржка, то ще иде със тебе. — Или: Що дадеш с' ржката си, то ща са намѣри.

Щото е далеч от очитѣ, по далече от сърцето.

Щото е дрешка на мене е, щото е крушка у мене е.

Щото е от Бога, по сладко е от мед-а.

Щото е срамота, то е и грѣхота.

Щото е твое, то е и твое и мое; а щото е мое, то е само мое.

Щото за в' дѣлник, то и за в' праздник.

Щото излѣзе из трийсет и два зжба, то разваля 32 града.

Щото мислиш, това и сънуваш.

Щото мисли мишката, котката го разваля.

Щото можеш днес да свършиш, не го оставай за утрѣ.

Щото му на сърцето, то му и на устата.

Щото не мислиш, това те сполѣтва.

Щото не чакаш, то ти иде до глава.

Щото плюеш, не го лижи. Или: Щото плюнж, аз го не лижж.

Щото рѣкжт попове и ний ще сми готове.

Щото скоро става, скоро се и разваля.

Щото у царица, то и у магарица.

Щото знае ступанин-а, не го знае цѣлий свѣт.

Щрък ходи по полѣна, лайна гази до колѣна.

Щръклейте Ви до Бога, едина ден' са минж.

Щръкнжли му ушитѣ.

Щура са като полувѣрник (Лом).

Щура са като Стамен из гробища.

Щърба баба лѣшка, прѣз поле се мѣтка, низ урва се друска, сурови говна хруска, сухи не остая, зѫби си настая (Соф.).

Щъркове клокат, а той сѣка черква чука.

Щърково гнѣздо, сами си го осират (Кюстенд.).

Щъркокрак кат' комар'.

Щърча чонка не е пача чонка.

Щял да бѫде нѣщо на тюлюмбек.

Щѫ вървѭ додѣ очи видѭт и крака носѭт.

Щѫ го тринѫ с' хума.

Щѫ задѣнѫ каче за него.

Щѫ ти ударѭ да си береш гости.

(Всичко Щ = 401)

Ѣ.

Ѣде, баба, и пие, и за дѣда мисли.

Ѣде, баба, и пие, сърдце не й лови.

Ѣде го, като печен хлѣб.

Ѣде като бивол. — Много.

Ѣде като вълк. — Бърво.

Ѣде като върколак.

Ѣде като коти. — Малко.

Ѣде като мечка. — Нечисто.

Ѣде като мечка, а работи с' клечка.

Ѣде като попов-син.

Ѣде му гърб-ът пръст. — Завалих го.

Ѣде си майната.

Ѣде торлашки.

Ѣдем като здрави, работим като мрави.

Ѣдене, пиене колкото му душа сака.

Ѣдѫт са като риби.

Ѣж, бабо, дрѣнки.

Ѣж, бабо да растеш, да си яка да вършеш.

Ѣж, бабо, та расти тънка и висока.

Ѣж зеле из твойта градина.

Ѣж и пий с' приятел-я, ама пазарлѫк не прави.

Ѣж Пено сирене, че си овчар-о сакала.

Ѣж, пий и весели си.
Ѣж, пий, — лѣж, мри.
Ѣж плод-а, не питай от какво дърво-й.
Ѣж по малко и си купи.
Ѣж по малко и бѫди на себе си слуга.
Ѣж, Райке, до хлѣб майке.
Ѣж сѣкакво, ама сѣкакво не думай.
Ѣзди си магарето.
Ѣл му съм попарата.
Ѣли щеш, коньо, зоб.

(Всичко Ѣ = 32).

Ю

Юг, та юг, ама ще дойде друг.
Юг е по як от долняк-а, а врѣмето и от двата.
Юдата н' една.
Южен Божич, нездрава година.
Юнак, а клефак.
Юнак без рана не бива.
Юнак дѣто пада, там става.
Юнак кога има и кукя ке има.
Юнак може и кон' може, а кога Бог не поможе?
Юнак над юнаци е онзи, който го надвил, а не който се хвали.
Юнак прави, юнак тегли.
Юнак репонко, — прѣскочи плѣт, насери гащи.
Юнак си кон' кове, а жабата крак повдига.
Юнашство с' удряне, господарство с' даване. Турск.
Юнашството са с' говна не помазва. Турск. Итлие бок сюрюлмез.
Юрдечката дѣто свари, там си пъцки яйцето.
Юрдечката на клечката не ѭ купи ти. От пѣсен.

(Всичко Ю = 17).

Я

Я бах, я тах. — Или бах, или тах.

Я бюлюк-баша, я бозаджи-баша.

Я гледайте дѣца, как се дѣдо хеца, по надолу гиди, гугла ти са види.

Я го тражим у Софию, он у Дупницу.

Я го гледай ти него, кучето н' едно.

Я го чувай мари, кждѣ ходи по книгата по дъното*).

Я да видим Христа̀, как е той распнжт.

Я играйте хубаво, я ще бинж нѣкого.

Я иди са обръсни ти.

Я и мене, чичо, че да видж два свѣт-а.

Я кажи пепел? — Фефел. — За пиянец.

Я корави, я морави.

Я (си) карай, Кольо, куцото магаре, на сбор да идем.

Я ли съм (я), или не съм (я).

Я мечката, я мечкар-я.

Я ми кажи вратня — да ядеш от куче ручило.

Я ми кажи плѣвня — да те кълве шрък.

Я на заем, я на вѣра, кога как се докара и ние щем искара.

Я не дѣй граца.

Я не дѣй ма лая, че ма познаваш.

Я опули се, я ти ѝ опулвѣт (Милад.).

Я са млад жени, я са млад покалугери.

Я са обръсни, ти, на припѣк.

Я си гледай хурката.

Я си карай (води) магарето.

Я тахт, я бахт.

Я чакай бачо и мене.

Ябанджийско куче опашката му между краката бива.

Ябълката не пада далеч от дънер-я си.

Ябълка(та) белена, крушат(а) не белена.

Я'ва баба гнили круши.

Явява се като закопано имане и се изгубва.

Я(д)ваш ли, куме, печено прасе.

Ягка рѣка с' потоци.

Яглия сирене, кучешка мѣшлина (Враца).

Ягнешкитѣ кожи повече на пазар'.

Яд ли та е на турчин, моли Бога да пропие ракия.

Яд ли та е на българин, моли Бога да се хване у даавия.

Ядове, та (на) купове (Соф.).
Яздоколник.
Язик е без кокали.
Язик-а по нѣкога глава сѣче.
Язик-а по злѣ сѣче от нож-а.
Язик-ът кости нѣма, но кости троши.
Язѫк за масрафа.
Язѫк за момичето, изгорѣ момчето.

Язѫк за сапун-я, — казват като подразумѣват оногоз, който мил магарето си с' сапун че исхабил и сапун-ят и труд-ът си; или булата, която исхабила сапун-я да мие арапина да стане бѣл.

Яйце да хвърлиш нѣма дѣ да падне.
Яйце да земеш от него и то желтък нѣма.
Яйце стриже ли са?
Як като бик.
Як като катър.
Яка вѣра като сврачи мозак.
Яка й скелята, ама ти пак са пази.
Яки души имат, девет души имат.
Яко е магарето.
Яко като счупено яйце.
Яла гѫска лед и пила гѫска вода (Панаг.).
Яли какъв е долѣба мѫж.

Яли млишка. — Биле три сестри пелтек, щѣли да додѫт да ги сгледват. Майка им заръчва да си мълчѫт и да не говорѭт прѣд съгледницитѣ. Тя се загъвикала да послужим гостите. В' това врѣме искача една мишка и едната

---

*) Тия думи сѫ лично за П. Р. Славейкова. Още малък, той рано знаял повечето от черковнитѣ молитви, а баща му имал обичай да го води съ себе си по селата и мънастиритѣ въ Търновско, когато ходял да продава котли. Като останяли да нощуватъ въ нѣкоя кѫща, той карал малкий си син да чете обичайнитѣ молитви, а въ единъ отъ тия случаи накарал го да изчете повече от молитвитѣ които знаял, прѣди лягание. Когато малкий Славейковъ се задълбочилъ и четялъ непрѣривно тия молитви, мѫжътъ обърнѫла вниманието на жена си, като изрѣкъл думитѣ: „Я го чувай мари . . .“ **По книгата по дъното** се често чува; сѫщо **и стигнѫл на книгата на дъното,** т. е. прочел я, и прѣносно: всичко знае, много учен.

извиква: мълчи мали, нали лечи мама да не холувами. Ат третята: нето съм подумала, нито ма е еня.

Ялла Боже помози, да одерем сто кози.

Ялла Боже помози, мечка страх мен' не.

Яремитѣ на диван дигнѫти.

Яри ги като пѣтел.

Ясно като цъкло.

Ясно като ден.

Ясно, като млѣко прѣсно.

Ясно небе от грьм се не бои.

Ясно небе, голѣм студ.

Яху, мѣху, аз не знам, дай пари да го дам. — Или: **Яху, мѣху не знам, без пари нѣма да го дам.**

(Всичко **Я = 71**)

КРАЙ.

